

Utdanningsforskning i Norge 2013

Ressurser og resultater

Hebe Gunnes
Kristoffer Rørstad

Rapport 8/2015

Utdanningsforskning i Norge 2013

Ressurser og resultater

Hebe Gunnes
Kristoffer Rørstad

Rapport 8/2015

Rapport 8/2015

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Adresse PB 5183 Majorstuen, NO-0302 Oslo. Besøksadresse: Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Oppdragsgiver Norges forskningsråd
Adresse Postboks 564, 1327 Lysaker

Trykk Link Grafisk

ISBN 978-82-327-0084-4
ISSN 1892-2597

www.nifu.no

Forord

Etter avtale med Norges forskningsråd har NIFU kartlagt ressurser og resultater innenfor utdanningsforskning i 2013. Dette er den fjerde rapporten i serien.

Hebe Gunnes har vært prosjektleder for kartleggingen, og har ført storparten av rapporten i pennen. Kristoffer Rørstad har utarbeidet den bibliometriske analysen i kapittel 5, hvor Dag W. Aksnes har bidratt med innspill. Kristoffer Rørstad har dessuten hatt ansvaret for den tekniske delen av den elektroniske spørreundersøkelsen. Bjørn Magne Olsen har hatt ansvaret for oppfølging av spørreskjemaene, samt utarbeidelsen av grunnlagsfilen for analysen av utdanningsforskerne.

Først vil vi takke alle forskningsmiljøene som svarte på spørreskjemaet vårt. Vi vil også rette en stor takk til de som deltok i samtalene/intervjuene ved de seks utvalgte utdanningsforskingsmiljøene. Det var inspirerende å snakke med dere! I tillegg vil vi takke Eli Sundby hos Kunnskapsdepartementet for hjelp med å få inn spørreskjemaene fra de siste, viktige miljøene. Takk også til Agnete Vabø og Susanne Sundnes for innspill underveis i utarbeidelsen av rapporten.

Oslo, 10. juni 2015

Sveinung Skule
Direktør

Susanne L. Sundnes
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	11
1.1 Definisjon av utdanningsforskning	11
1.2 Utdanningsforskning som satsingsområde	11
1.3 Utdanningsforskning i et internasjonalt perspektiv	16
1.4 Nærmere om kartleggingen	17
1.5 Rapportens oppbygging	21
2 Utdanningsforskning i Norge	22
2.1 Regjeringens satsingsområder i FoU-statistikken	22
2.2 FoU-innsatsen innenfor utdanningsforskning 2007-2013	23
2.3 Hvor utføres utdanningsforskningen?	24
2.4 Finansiering av utdanningsforskningen.....	25
2.5 Fagfelt i utdanningsforskningen.....	32
2.6 Innretning av utdanningsforskningen	35
2.7 Samarbeid om utdanningsforskning	44
3 Menneskelige ressurser	47
3.1 Utdanningsforskere i 2013.....	47
3.2 Rekruttering til utdanningsforskning.....	58
4 Utdanningsforskning på barnehageområdet	67
4.1 Utdanningsforskning på barnehageområdet som satsingsområde.....	67
4.2 Miljøer med utdanningsforskning på barnehageområdet	68
4.3 Innretning av utdanningsforskningen på barnehageområdet	75
4.4 Menneskelige ressurser på barnehageområdet.....	76
5 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning	83
5.1 Data og metode.....	83
5.2 Utdanningsforskning – noen hovedtall 2005-2013	85
5.3 Publiseringsanalyse 2011-2013.....	86
5.4 Publiseringskanaler og –språk.....	90
5.5 Tematisk profil.....	92
5.6 Nasjonalt samarbeid.....	98
5.7 Internasjonalt samarbeid	99
5.8 Publiserende forskere – karakteristika.....	101
5.9 Publisering ved de seks utvalgte utdanningsforskingsmiljøene	102
6 Veien videre	106
Referanser	110
Vedlegg	112
Tabelloversikt	136
Figuroversikt	137
Seks utvalgte forskningsmiljøer:	
Boks 1: Institutt for lærerutdanning og pedagogikk, UiT – Norges arktiske universitet	<u>28</u>
Boks 2: Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap, Høgskolen i Hedmark	<u>40</u>
Boks 3: Program for lærerutdanning, NTNU	<u>53</u>
Boks 4: NTNU Samfunnsforskning	<u>61</u>
Boks 5: Institutt for barnehagelærerutdanning, Høgskolen i Oslo og Akershus	<u>71</u>
Boks 6: Institutt for pedagogikk, Universitetet i Oslo	<u>94</u>

Sammendrag

NIFU har kartlagt ressurser til utdanningsforskning i 2007, 2009, 2011 og 2013, og denne rapporten er dermed den fjerde i serien. For 2013 er det gjennomført en spørreundersøkelse. Definisjoner og spørsmål i den siste undersøkelsen samsvarer stort sett med tidligere år, men er undersøkelsen noe utvidet. Spørreundersøkelsen er supplert med en bibliometrisk analyse av publisering på feltet pedagogikk og utdanning i perioden 2010-2013. Et eget kapittel tar spesielt for seg utdanningsforskning på barnehageområdet.

Rapporten presenterer en oversikt over ressurser til utdanningsforskning, samt innretningen av disse i form av fagfelt, forskningsområde og forskningstema. Nasjonalt og internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning er kartlagt, sammen med antall utdanningsforskere og rekruttering til feltet.

Ressurser til utdanningsforskning

1,1 mrd. kr til utdanningsforskning i 2013

I 2013 ble det brukt i overkant av 1,1 mrd. kr til utdanningsforskning. Det er en betydelig vekst fra 548 mill. kr. i 2007, da ressurser til utdanningsforskning ble kartlagt første gang. Samtidig har FoU-utgiftene til utdanningsforskning kun økt med 40 mill. kr. fra 2011 til 2013. I faste priser gir dette en realnedgang på to prosent i perioden.

Hvor utføres utdanningsforskningen?

I alt oppga 195 forskningsmiljøer at de hadde utdanningsforskning i 2013. Samtlige av landets universiteter hadde utdanningsforskning, og universitetsmiljøer utførte 48 prosent av utdanningsforskningen. Statlige høgskoler stod for 27 prosent av utdanningsforskningen, og alle landets 20 statlige høgskoler hadde utdanningsforskning. Seks vitenskapelige høgskoler, seks private høgskoler med statsstøtte og to andre høgskoler stod for 15 prosent av utdanningsforskningen. Ti prosent av utdanningsforskningen ble utført i instituttsektoren, hvorav ni prosent ved offentlig rettede institutter og knappe en prosent ved næringslivsrettede institutter.

Hvem finansierer utdanningsforskningen?

Minst 85 prosent av utdanningsforskningen ble finansiert av offentlige midler i 2013, mens tre prosent ble finansiert av andre nasjonale kilder, næringslivet, EU eller utlandet. Vi mangler opplysninger om finansieringskilde for 13 prosent av utdanningsforskningen som ble utført dette året.

Økt samarbeid om utdanningsforskning i høgskolene

Antall enheter med både nasjonalt og internasjonalt samarbeid har økt betydelig i høgskolene fra 2009 til 2013, mens det er en nedgang i antall enheter som oppgir samarbeid om utdanningsforskning både ved universitetene og i instituttsektoren. Det er i første rekke miljøer hvor utdanningsforskning utgjør hoveddelen av FoU-innsatsen som har både nasjonalt og internasjonalt samarbeid på feltet.

Stor vekst i antall utdanningsforskere

Antall forskere som deltok i utdanningsforskning har økt fra 2074 i 2009 til 2780 i 2013, noe som tilsvarer en vekst på 34 prosent. I samme periode økte FoU-utgiftene, målt i faste priser, til utdanningsforskning med 20 prosent. Dette innebærer at den enkelte utdanningsforsker i 2013 gjennomsnittlig brukte mindre av sin FoU-tid til utdanningsforskning enn fire år tidligere.

I perioden 2012 til 2013 ble det utlyst 490 stillinger ved universiteter og høgskoler. Miljøene vurderer søknungen til førstestillinger utenom professor som god, mens søknungen til utlyste professorstillinger vurderes som dårlig. Totalt ble det utlyst 150 rekrutteringsstillinger i perioden, og søknungen til disse er vurdert som god.

Betydelig kompetanseøkning på utdanningsforskningsfeltet mellom 2007 og 2013

Andelen utdanningsforskere med professorkompetanse utgjorde 13 prosent av utdanningsforskerne i 2013, mot 9 prosent i 2009, og andelen utdanningsforskere i førstestilling har økt fra 37 til 50 prosent i perioden. Andel utdanningsforskere med doktorgrad har økt fra 28 prosent i 2007 til 41 prosent i 2013. Den formelle kompetansen blant utdanningsforskerne har dermed økt betydelig fra 2007 til 2013, i tråd med økt satsing på feltet og Kunnskapsdepartementets strategi.

Tidligere stipendiater på feltet får jobb som utdanningsforskere

I alt 324 personer var registrert som stipendiater innenfor utdanningsforskning i 2007 og 2009. Av disse hadde 140, eller 43 prosent, disputert i 2013. To tredjedeler av de tidligere stipendiatene var tilsatt i forsker- eller faglig stilling ved en utdannings- eller forskningsinstitusjon i 2013.

Vekst i utdanningsforskningen på barnehageområdet

44 miljøer hadde utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013, og de fleste av disse var pedagogiske miljøer eller lærerutdanninger. FoU-utgiftene på feltet beløp seg til 123 mill. kr i 2013. Barnehageforskningen utgjorde 11 prosent av total utdanningsforskning i 2013, mot 13 prosent to år tidligere.

Offentlige kilder finansierte 95 prosent av forskningen på barnehageområdet i 2013. Basismidler var den viktigste finansieringskilden, med 75 prosent av FoU-utgiftene, mens Forskningsrådet stod for 10 prosent av finansieringen på feltet. Kun 1 prosent av barnehageforskningen ble finansiert av andre nasjonale kilder, EU eller utlandet, mens vi mangler opplysninger om finansieringskilde for 4 prosent av barnehageforskningen.

482 forskere deltok i utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013. Dette er nesten 200 flere enn i 2009. Kvinneandelen blant barnehageforskerne var betydelig høyere enn for utdanningsforskning totalt, 77 mot 61 prosent, og professorandelen på feltet var fem prosentpoeng lavere enn for utdanningsforskning totalt. Andelen barnehageforskere med doktorgrad var også betydelig lavere enn i den totale populasjonen av utdanningsforskere.

Resultater av utdanningsforskning

Jevn vekst i publiseringsomfanget fra 2005-2012, men reduksjon i 2013

Den vitenskapelige publiseringen innen utdanningsforskning har hatt en stor og til dels jevn vekst i perioden 2005 til 2013. Publiseringspoengene er mer enn fordoblet i perioden, fra om lag 460 i 2005 til i underkant av 1100 poeng i 2013. Imidlertid var det en liten reduksjon siste året fra 2012 til 2013 på knappe 20 poeng. Av det totalt publiseringsvolumet, utgjorde utdanningsforskning ca. 7 prosent i 2013. Universitetene stod for om lag halvparten av publikasjonspoengene mens de statlige høgskoler for i overkant av en tredjedel (36 prosent). De private og vitenskapelige høgskolene og instituttsektoren stod for en mindre del, hver med andeler på mellom tre og fem prosent.

Mer enn halvparten skrives på norsk, og publiseres i bøker

Mer enn halvparten (58 prosent) av alle publikasjoner var i form av bokkapitler og antologiartikler. Artikler i tidsskrifter og serier utgjorde 38 prosent, mens monografier utgjorde de resterende fire prosentene. Publiseringen innen utdanningsforskning skiller seg fra den øvrige publiseringen i universitets- og høgskolesektoren ved at det publiseres langt mer i bokkapitler/antologier og monografier enn for øvrig i sektoren. Mesteparten av utdanningsforskningen publiseres på norsk. Majoriteten av publikasjonene i form av bøker og bokkapitler ble skrevet på norsk, men også så mye som 40 prosent av tidsskriftsartiklene ble skrevet på morsmålet, noe som gir en samlet norskandel på 58 prosent (målt som forfatterandeler i perioden 2011-2013). Ni av de 10 første foretrukne tidsskrifter innenfor utdanningsforskning norskspråklige.

Lav andel i nivå 2-kanaler

Samlet sett utgjorde utdanningsforskningspublikasjoner på nivå 2 kun 11 prosent og var dermed til sammenligning bare halvparten av det nasjonale gjennomsnittet i alle fag. Noe av årsaken til den lave andelen kan tilskrives det spesielle publikasjonsmønsteret innen utdanningsforskning ved at det publiseres i stor grad i bøker og på norsk og i mindre grad i engelskspråklige tidsskrifter. Et annet forhold er at det finnes få publiseringskanaler på nivå 2 innen utdanningsforskning, og spesielt innenfor lærerutdanning og didaktisk forskning, som utgjør en betydelig andel av forskningen.

Lite sampublisering, både nasjonalt og internasjonalt

Av de om lag 960 utdanningsforskningspublikasjonene i 2013, involverte kun 11 prosent av dem samarbeid med andre nasjonale institusjoner. Det store flertallet av publikasjonene ble dermed skrevet uten samarbeid med andre. Av samarbeidet, var den vanligste samarbeidsformen bilateralt mellom to institusjoner, som er tilfellet i 10 prosent av publikasjonene, mens samarbeid mellom tre institusjoner kun forekommer i en prosent av publikasjonene. Andre sampubliseringanalyser har ofte vist at universitetene samarbeider lite med hverandre, men i større grad med nærliggende høgskoler og forskningsinstitutter. Men selv slikt samarbeid ser vi i liten grad innen utdanningsforskning.

Tilsvarende andel samarbeid var det også mellom de norske utdanningsforskningsmiljøene og de utenlandske i 2013. Mesteparten av samarbeidet med utenlandske institusjoner stod NTNU og UiO for. Mens UiO først og fremst samarbeidet med institusjoner fra USA og Sverige, hadde NTNU mesteparten av sitt samarbeid med institusjoner fra Finland og Nederland.

Om vi tar utgangspunkt i kun tidsskriftartikler over perioden 2008-2013, var andelen med internasjonalt samarbeid i denne perioden betydelige høyere, med 29 prosent. De norske utdanningsforskningsmiljøene samarbeidet med utenlandske miljøer i til sammen 42 ulike land. De foretrukne samarbeidsinstitusjonene befant seg i engelskspråklige land som USA, England og Australia, i tillegg til våre nære naboland som Sverige, Danmark og Finland. Generelt sett er det vanlig å sampublisere med naboland og engelskspråklige land, så utdanningsforskning har dermed en normal samarbeidsprofil med utlandet.

1 Innledning

Kunnskap om utdanningsforskningen i Norge er viktig for å gi et overblikk over situasjonen; hvordan er de strukturelle rammene rundt denne forskningen, hvor er vi gode og hvor kan vi utvikle oss videre? Kunnskapsdepartementet ønsker å vite om investeringer i forskning, rekruttering og kompetanseheving på feltet har gitt resultater, og hvorvidt utdanningsforskningen har utviklet seg i tråd med de satsinger som har funnet sted på feltet.

1.1 Definisjon av utdanningsforskning

Utdanningsforskning er definert som et flerfaglig og tverrfaglig forskningsfelt. Utdanningsforskning kan ikke klassifiseres etter fagområde, ettersom forskningen utøves innen flere fagdisipliner og av ulike profesjoner (Aasen et. al 2007). Utdanningsforskning sees derfor som et forskningsfelt, som er mer spesialisert og mer tverrfaglig enn utdanningsdisipliner (Langfeldt 2004:9). Følgende definisjon er lagt til grunn for kartleggingen av utdanningsforskning i Norge i 2009, 2011 og 2013:

Utdanningsforskning er et flerfaglig og tverrfaglig forskningsfelt som studerer forhold vedrørende undervisning, læring, ledelse og styring på alle nivå¹ og undervisningssystemer, inklusive læremidler og tekniske hjelpemidler i utdanningstilbudene. Utdanningsforskning kan være rettet mot ulike formål, som sosiale forhold, arbeidsforhold, offentlig forvaltning og allmennvitenskapelig utvikling, i tillegg til utdanningsforhold.

¹Omfatter også barnehager

(Kunnskapsdepartementet 2009)

1.2 Utdanningsforskning som satsingsområde

Kunnskapsdepartementets sektoransvar for utdanningsforskningen er slått fast, og behandlet, i flere utredninger og dokumenter (for eksempel Aasen et. al 2007, *Kunnskap for kvalitet* 2008-2013, DAMVAD 2013, *Kvalitet for relevans* 2014-2019).

Dette innebærer blant annet at Kunnskapsdepartementet bestiller, finansierer og anvender sektorrelevant forskning. Forskningen skal sørge for en kunnskapsbasert politikkutvikling, forvaltning og praksis i barne- og utdanningssektoren.

Det har vært flere reformer, både i skolen og høyere utdanning, herunder lærerutdanningen, de siste ti årene. Flere evalueringer, kartlegginger og gjennomganger er også foretatt (se for eksempel NOKUTs

evaluering av allmennlærerutdanningen fra 2006, stortingsmeldingen *Læreren. Rollen og utdanningen* (2008-2009) og evalueringen av Kunnskapsløftet (Lødding og Holen 2012, Nyen og Hagen 2012 og Vibe et al 2012)

NIFU gjennomførte den første kartleggingen av utdanningsforskning i 2007 (Gunnes 2009). Da var det nylig gjennomført en evaluering av pedagogikk (Forskningsrådet 2004). Utdanningsforskningen på midten av 2000-tallet dekket ikke behovet for forskningsbasert kunnskap om utdanningssystemene i Norge. Kvaliteten var for dårlig, og resultatene ble publisert på norsk og ofte i kanaler som ikke ble fanget opp av bibliometriske databaser. Forskningen var konsentrert i de pedagogiske miljøene og for lite flerfaglig, forskningen nådde ikke ut til brukerne og lærerutdanningene, og utdanningsforskningen hadde lav status sammenlignet med andre forskningsfelt¹. Evalueringen av pedagogikk-faget påpekte at publiseringen på feltet var for lite internasjonalt rettet, noe som medførte at miljøene i liten grad hadde bygget opp internasjonale nettverk og samarbeidsprosjekter.

Kunnskapsdepartementet la frem sin strategi for utdanningsforskning, *Kunnskap for kvalitet 2008-2013*, i 2008. Strategien viser til flere hovedmål; å øke omfanget av norsk utdanningsforskning og styrke kunnskapsbasen på feltet fra barnehage til høyere utdanning, heve kvaliteten og den vitenskapelige forankringen i norsk utdanningsforskning, bedre relevansen for anvendt utdanningsforskning, øke omfanget og bedre koordineringen av den anvendte utdanningsforskningen, samt styrke rekrutteringen til utdanningsforskningen. Dette følges opp i en ny strategi, *Kvalitet og relevans 2014-2019*, se omtale i kapittel 1.2.1.

Kunnskapsdepartementet finansierer Forskningsrådets største program på utdanningsforskningsfeltet, FINNUT, som dekker alt fra barnehage til høyere utdanning og voksnes læring. Gjennom Forskningsrådet finansierer departementet også de to forskerskolene på utdanningsfeltet, NATED og NAFOL, for doktorgradsstipendiater innenfor henholdsvis utdanningsvitenskap og lærerutdanning.

Kunnskapscenteret for utdanning er etablert etter oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, og har blant annet ansvar for å tilrettelegge møteplasser for «*kunnskapsbasert politikkutforming, forvaltning og praksis, og en opplyst og kunnskapsbasert utdanningsdebatt*».

Kunnskapsdepartementet er også involvert i det nordiske forskningsprogrammet «Education for Tomorrow», som omtales i kapittel 1.3.1.

1.2.1 Kunnskapsdepartementets strategi for utdanningsforskning

Kunnskapsdepartementet la i 2013 frem sin strategi for utdanningsforskning, *Kvalitet og relevans 2014-2019*. Hovedmålene for utdanningsforskningsstrategien er følgende:

- å holde fram med utviklinga av sterke og flerfaglige forskningsmiljø med kompetanse og kapasitet til å dekke kunnskapsbehov på viktige områder
- å heve kvaliteten og relevansen i utdanningsforskningen
- å legge til rette for «djervskap» og fornyelse i forskningen
- å stimulere til god formidling av resultat fra norsk og internasjonal utdanningsforskning og medvirke til godt samspill mellom forskning, utdanning, praksis og fornyelse i utdanningssektoren
- å stimulere til FoU-basert yrkesutøving og praksisrettet utdanningsforskning
- å styrke rekrutteringa av yngre talentfulle forskere og sikre rekruttering til toppstillinger
- å utvikle en sterkere internasjonal orientering i forskningsmiljøa

Strategien nevner en rekke konkrete tiltak, blant annet vil departementet fortsette med å fornye forskning om og for barnehagen, og sørge for å oppdatere kunnskap om og for grunnopplæring og stimulere til forskning på dette feltet. På områder der det er særlig behov for ny kunnskap, for

¹ Fra et foredrag av departementsråden i november 2011.

eksempel om kvaliteten i de yrkesrettede utdanningsprogrammene og spesialundervisningen, samt forskjeller mellom kjønnene, vil departementet initiere forskning.

Kunnskapsdepartementet har også som mål å styrke den psykometriske forskningen i Norge. Det ble høsten 2012 opprettet et eget senter ved Utdanningsvitenskapelig fakultetet i Oslo, CEMO (Centre for Educational Measurement), som har dette som forskningsfelt.

Utdanningsforskning er i stor grad finansiert av offentlige midler. Departementet har i forrige strategiperiode, fra 2008 til 2013, økt sine overføringer til Forskningsrådet til forskning på feltet fra 47 mill. kr i 2008 til om lag 80 mill. kr i 2013. I tillegg utlyser departementet og underliggende enheter som Utdanningsdirektoratet og Vox, egne FoU-opdrag, og disse har økt i omfang i strategiperioden.

1.2.2 Forskningsrådets rolle innenfor utdanningsforskning

Norges forskningsråd spiller en viktig rolle i utdanningsforskningen gjennom rollen som finansieringskilde for forskningsprosjekter på området, men også som møteplass og agendasetter for utdanningsforskningen.

Finansieringen av to nasjonale forskerskoler innenfor utdanningsvitenskap og lærerutdanning gikk i 2013 gjennom Forskningsrådet. I tillegg finansierte Forskningsrådet prosjekter innenfor utdanningsforskning ved andre programmer, samt fri prosjektstøtte til prosjekter med utdanningsforskning.

Utdanning 2020 og PRAKUT

Forskningsrådet hadde i 2013 to programmer som fokuserte på utdanningsforskning, Utdanning 2020 og Praksisrettet utdanningsforskning (PRAKUT). Til sammen finansierte disse to programmene 36 forskningsprosjekter. Ti prosjekter hadde et universitet som hovedkontraktspartner, 14 var forankret ved en høyskole og 12 i instituttsektoren.

Ni av prosjektene omhandlet barnehageområdet, hvorav flere av prosjektene var longitudinelle studier som så på overgangen mellom barnehage og skole. Flere av prosjektene så også på barnehagens betydning for barns sosiale og kognitive utvikling og læring og overgang til skole, noen hadde dessuten fokus på barnehagens organisering, pedagogtetthet og lignende. Et av funnene fra prosjektene på barnehageområdet er at forholdet mellom ansatte og barn er den viktigste enkeltfaktoren for barns sosiale, emosjonelle og akademiske utvikling i barnehagen.

I alt 16 prosjekter så på grunnopplæringen, og av disse så ti på videregående opplæring. Nesten halvparten av prosjektene så på læringsprosesser, vurderingsformer og læringsutbytte. Noen eksempler på funn fra forskningen på grunnopplæringsområdet:

- Det er store forskjeller mellom skoleeiere når det gjelder implementering av KO6
- Lærertetthet har en viss betydning for svake elevers læringsutbytte
- Karakterer i grunnskolen er en viktig prediktor for gjennomføring av videregående
- Fullføring av videregående minsker risiko for kriminalitet og uføretrygd
- Grunnleggende ferdigheter som det å skrive utvikles forskjellig i ulike fag og henger sammen med tekstkulturer
- Omfanget av plagiering er stort, og det er en sammenheng mellom elevenes skriveferdigheter og kunnskap om kildebruk og plagiering
- Jenters utdanningsvalg er i endring, mens det er vanskeligere for gutter å velge utradisjonelt
- Barnevernsbarn trives dårligere på skolen, har dårligere resultater og velger i mindre grad høyere utdanning

Innenfor høyere utdanning var det sju prosjekter i porteføljen, hvorav fire handlet om lærerutdanning. Noen av funnene på dette feltet er at det er en skjev rekruttering til velferdsstatens yrker, og at sammenhengen mellom undervisning og praksisopplæring har betydning for studentenes utbytte og

dedikasjon til yrket. Man finner at metodeskolering er sentralt for innvielse i ekspertkulturer i høyere utdanning. Dessuten har Danmark og Finland en mer eksplisitt og effektiv koordinering av politikkområder som høyere utdanning, forskning, teknologiutvikling og arbeidsliv enn Norge. De som har høyest karakterer i høyere utdanning, er også de som har høyest timelønn i arbeidslivet.

Fire prosjekter handlet om voksenopplæring og voksnes læring i arbeidslivet. Disse prosjektene startet opp i januar 2014. Prosjektene så blant annet på hvilken rolle kompetanse og kompetanseutvikling spiller i forhold til innovasjon, læringsfremmende organisering av arbeidslivet, ulike veier til yrkessertifisering i voksen alder, demografiske endringer og betydningen av kompetanse for innvandrernes deltakelse i arbeidslivet.

FINNUT

Utdanning 2020 og PRAKUT ble slått sammen til programmet *Forskning og innovasjon i utdanningssektoren* (FINNUT) per 01.01.2014. FINNUT finansieres av Kunnskapsdepartementet og hadde i 2014 et disponibelt budsjett på 224,4 mill. kroner, og av dette var forbruket i 2014 på: 83 mill. kroner. Programmet finansierte i 2014 52 forskerprosjekter, flere av dem startet opp under Utdanning2020 og PRAKUT, samt 12 forprosjekter, 3 kompetanseprosjekter, to arrangementsstøtte, og ett personlig utenlandsstipend. Prosjektene i FINNUT er fordelt på fem utdanningsnivåer: Barnehage, Grunnskole, Videregående opplæring, Høyere utdanning og Voksenopplæring og læring i arbeidslivet.

FINNUT utvikler dessuten en ny satsing på innovasjon i utdanningssektoren. For å nå målsettingene om å medvirke til innovasjon i utdanningssektoren lyser programmet ut innovasjonsprosjekter i offentlig sektor (IPO). Hensikten med prosjektene er å utløse FoU-aktivitet som bidrar til innovasjon og bærekraftig verdiskapning i sektoren. Forskningsrådets utdanningskonferanse ligger også under FINNUT.

I 2015 kommer den nye satsingen LÆREEFFEKT, som skal undersøke hvilken betydning klassestørrelse og lærertetthet har for elevenes læring og læringsmiljø. LÆREEFFEKT lyser nå ut 50 mill. kroner til å forske på effektene av intervensjoner som undersøker ulike modeller for økt lærertetthet på 1 - 4 trinn i grunnskolen.

Tidligere utdanningsforskningsprogrammer

Her følger en oppstilling av de største forskningsrådsprogrammene med fokus på utdanningsforskning. Samtlige er finansiert av Kunnskapsdepartementet.

- Utdanning 2020 (2009-2018) omfattet hele utdanningssektoren fra barnehage til doktorgradsutdanning. Programmet finansierte forskning om undervisning og læring, styring, ledelse og organisering og utdanning i samspill med arbeids- og samfunnsliv. U2020 etterfulgte KUL, og ble i 2014 slått sammen med PRAKUT til FINNUT.
- PRAKUT (2010-2013) var rettet mot praksisrettet utdanningsforskning, og etterfulgte PraksisFoU. Programmet ble i 2014 slått sammen med U2020 til FINNUT.
- Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning, PraksisFoU (2005-2010).
- KUL-programmet (Kunnskap, utdanning og læring) løp fra 2003 til 2007.
- KUPP-programmet (Kunnskapsutvikling i profesjonsutdanning og profesjonsutøving) løp fra 2000-2004. De prioriterte feltene var lærerutdanning og sosial- og helsefaglig utdanning.
- Evalueringen av Reform 97 var organisert som et forskningsprogram i Forskningsrådet. Programmet løp fra 1999 til 2003.
- Andre forskningsrådsprogram med prosjekter innenfor utdanningsforskning: Program for velferd, arbeid og migrasjon – VAM (2009-2018) og Strategiske Høgskoleprosjekter (SHP).

Kunnskapssenter for utdanning

Kunnskapssenter for utdanning, som er organisert som en avdeling under Norges forskningsråd, ble offisielt åpnet 16. mai 2013. Senteret finansieres av Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapssenterets viktigste mål er å:

- ha oversikt over nasjonal og internasjonal forskning
- sammenstille og formidle forskning som er relevant for målgruppene
- bidra til en kunnskapsbasert politikktutforming, forvaltning og praksis samt en kunnskapsbasert utdanningsdebatt

Senteret har blant annet utarbeidet oversikter over forskere som har publisert på barnehageområdet, innenfor høyere utdanning, IKT og læring og Vurdering. Senteret har ansvaret for *Nasjonalt forum for utdanningsforskning* fra Kunnskapsdepartementet. Videre er Kunnskapssenteret del av et verdensomspennende nettverk av kunnskapssentre for utdanning

Senteret har siden 2013 utarbeidet systematiske kunnskapsoversikter over utdanningsforskning, som er samlet i senterets kunnskapsbase². Denne er søkbar fra nettsidene. Her kan man søke innenfor de ulike utdanningsnivåene, eller på bestemte tema, som mobbing (47 treff i mai 2015) eller Vurdering (ni treff i mai 2015).

1.2.3 Forskerskoler innenfor utdanningsfeltet

Forskerskolene NAFOL (Nasjonal forskerskole for lærerutdanning) og NATED (The National Graduate School in Educational Research) er viktige virkemidler for å øke gjennomføringen i forskerutdanningen på utdanningsforskningsfeltet, samt for å heve den vitenskapelige kvaliteten.

Nasjonal forskerskole for lærerutdanning (NAFOL)

NAFOL retter seg mot lærerutdanningsmiljøer. I 2013 ble forskerskolen finansiert av Forskningsrådet gjennom PRAKUT-programmet³. NAFOL har NTNU som vertsinstusjon, og nettverket bestod i 2013 av 24 norske høgskoler og universiteter. Forskerskolen hadde i mars dette året 93 ph.d.-stipendiater, spredt over 4 kull. Tematisk har NAFOL to hovedområder: *Fag- og yrkesdidaktikk* og *Læreres samfunnsmandat, profesjonsforståelse og profesjonsutøvelse*.

NAFOL arrangerer førstelektordager for ansatte ved nettverksinstusjonene som har førstelektorprogram. På førstelektordager kan deltakerne blant annet få veiledning på paper og opprykksøknad. Førstelektorkandidater kan dessuten delta på andre arrangement i regi av NAFOL.

En midtveiseevaluering av NAFOL ble utført i regi av Forskningsrådet i 2013 (Forskningsrådet 2013). Partnerinstusjonene gir uttrykk for tilfredshet med forskerskolen, noe som ble understreket av flere av miljøene vi besøkte i forbindelse med utarbeidelsen av denne rapporten. Både stipendiater og veiledere treffes og bygger nettverk, og NAFOL holder en høy profil når det gjelder internasjonalisering

The National Graduate School in Educational Research (NATED)

NATED retter seg mot utdanningsvitenskapelige miljøer, og er basert på et nasjonalt samarbeid mellom seks universiteter og Høgskolen i Oslo og Akershus. NATED er en av fem nasjonale forskerskoler, og omkring 55 PhD-kandidater og deres veiledere deltok i aktivitetene i 2013. NATED er organisert i fire tematiske spor som ledes av ledende forskere innen sine felt:

- Spor 1 Språkutvikling, tekstforståelse og literacy
- Spor 2 Undervisning og læring i fag
- Spor 3 Styling, ledelse og organisering i skolen
- Spor 4 Høyere utdanning og profesjonslæring

De fem nasjonale forskerskolene ble evaluert av Forskningsrådet i 2013 (Forskningsrådet 2013 II). NATED får gode skussmål fra evalueringspanelet når det gjelder organisering og ledelse.

² <http://www.forskningsradet.no/prognett-kunnskapssenter/KSU/1247146831358?lang=no>

³ PRAKUT ble i sin helhet finansiert av Kunnskapsdepartementet,

1.3 Utdanningsforskning i et internasjonalt perspektiv

Utdanningsforskning er et satsingsområde både på nordisk og internasjonalt nivå for øvrig, noe som har betydning for den norske utdanningsforskningen. Det er i de senere årene satt i gang flere utredninger og satsinger. I Norden står Nordforsk bak satsingen *Education for tomorrow*, mens OECD har initiert en kartlegging av ressurser til utdanningsforskning i flere av sine medlemsland. Her er Norge i en særstilling, i og med at vi allerede har gjennomført flere slike kartlegginger.

1.3.1 *Education for tomorrow*

Nordisk ministerråd har tatt initiativ til å bygge ut det nordiske forsknings- og utdannings samarbeidet. Det ble i den anledning gjennomført en kartlegging av utdanningsforskningen i Norden. Utdanningsforskningsfeltet i Norden kjennetegnes av et stort mangfold i disiplintilknytning og perspektiver, i forskningsfokus, forskningsmetodikk og i forhold til publisering og formidling (Borgen et al 2010). Samtidig har de nordiske landene flere felles utfordringer knyttet til blant annet frafall.

Nordforsk, Nordisk Ministerråd og de nasjonale forskningsrådene i Norden har gått sammen om satsingen *Education for Tomorrow (2012–2016)*. Hensikten med dette programmet er å skape ny kunnskap om utdanningssystemene i Norden som gjør dem bedre rustet til å møte så vel dagens som fremtidens behov. *Education for tomorrows* overordnede målsetning er å styrke Nordens posisjon innenfor utdanningsforskning, og bidra til en kunnskapsbasert politikk i Norden. Programmet har blant annet en øremerking av studier av frafall. Programmet finansierer flere store tverrfaglige forskningsprosjekt, samt et Nordic Centre of Excellence. Det totale budsjettet for programmet er ca. 75 mill. NOK for perioden 2012-2016.

1.3.2 *Kartlegging av Educational Research and Development i regi av OECD*

OECD – Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling – har satt i gang et arbeid i regi av Centre for Educational Research and Innovation (CERI) for å utarbeide internasjonal sammenlignbar statistikk om «Public Educational R&D». Prosjektet søker å kartlegge utdanningsforskning i offentlig sektor, samt de viktigste finansieringskildene for utdanningsforskning. Både forskningsutførende miljøer ved universiteter og høyskoler, samt i instituttsektoren er omfattet, i tillegg til utvalgte departementsunderlagte enheter. Flere land tar del i dette arbeidet, blant annet Norge, Sverige, Finland, Russland, Frankrike, Nederland og Belgia. USA har allerede en egen kartlegging av ressurser til utdanningsforskning.

Første fase i prosjektet er å kartlegge miljøer som utfører utdanningsforskning. For Norge har dette blitt gjort siden 2007 gjennom FoU-statistikkens spørreskjema og kartleggingene av utdanningsforskning, slik at vi er langt fremme i dette arbeidet. De fleste deltakerlandene var i april 2015 fremdeles i kartleggingsfasen.

Et spørreskjema for å kartlegge ressursinnsatsen og delvis også resultater av utdanningsforskning, er utarbeidet. To land har tatt i bruk dette spørreskjemaet; Norge og Russland.

OECD bruker imidlertid en noe videre definisjon av utdanningsforskning enn hva som er brukt i den norske kartleggingen:

Educational R&D consists of a broad range of activities, including but not limited to research and development on: *educational policies; management, organisations and leadership; curriculum studies; learning; instructional methods; teaching, teacher profession and teacher education; assessment and evaluation; education statistics; and educational technology*. To demark R&D from other related activities, we recommend using the principle that R&D enhances the stock of publicly available knowledge on education and education policy.

OECD (2014)

Dette innebærer at OECD-kartleggingen også vil kunne omfatte in-house forskning og utviklingsarbeid, i tillegg til utarbeidelse av statistikk på utdanningsfeltet, som utføres av departementer, direktorater og andre underliggende enheter. Dette kartlegges i en egen undersøkelse i regi av Kunnskapsdepartementet.

OECDs kartlegging omfatter mange av de samme spørsmålene som inngår i den norske undersøkelsen, blant annet utgifter til utdanningsforskning, finansiering av forskningen, antall personer som deltar i utdanningsforskning, forskningsområder og faglig innretning på forskningen. I tillegg inngår spørsmål knyttet til resultater av utdanningsforskningen i form av publikasjoner og lignende, samt patenter. OECD undersøker også hvorvidt miljøene opplever barrierer for å utføre utdanningsforskning. Spørsmålene i OECD-modulen er gjengitt i vedlegg 3. En engelsk versjon av denne rapporten, hvor OECDs modul er inkludert, vil foreligge høsten 2015.

1.4 Nærmere om kartleggingen

Dette er fjerde gang NIFU gjennomfører kartlegging av utdanningsforskning i Norge, se Gunnes 2009, Gunnes og Vabø 2011 og Gunnes, Rørstad og Aksnes 2013. Det er gjennomført spørreundersøkelser for 2007, 2009 og 2013, i tillegg til at det ble gjennomført en undersøkelse basert på registerdata i 2011. Spørreundersøkelsene er kombinert med FoU-statistikken (se vedlegg 1) for å finne omfanget av FoU-innsatsen innenfor utdanningsforskning ved det enkelte forskningsmiljø.

Kunnskapsdepartementet har finansiert alle kartleggingene, men de to siste har Forskningsrådet som oppdragsgiver. I tillegg gjennomførte NIFU en eksplorerende kartlegging av utdanningsforskning i Norge, hvor det ble foretatt en innkretsing av feltet gjennom bibliometriske metoder, forut for spørreundersøkelsen i 2007 (se Borgen et. al 2007). NIFU har også gjennomført flere ad hoc-kartlegginger av feltet, blant annet en gjennomgang og kategorisering av avlagte doktorgrader innenfor utdanningsforskning (Gunnes 2011). I tillegg har NIFU bidratt i en gjennomgang av nordisk utdanningsforskning (Borgen et al 2010)

1.4.1 Datainnsamling og metode

Innsatsen innenfor utdanningsforskning måles i ressurser til forskning og utviklingsarbeid (FoU), det vil si FoU-utgifter og FoU-personale. Siden 2007 har FoU-statistikken spørreskjema inneholdt en egen modul som spør om innsatsen innenfor regjeringens tematiske satsingsområder, herunder *Utdanning* fra 2009. Definisjonen av det tematiske området *Utdanning* er identisk med definisjonen som brukes i kartleggingen av utdanningsforskning. Miljøene blir bedt om å oppgi hvor stor andel av FoU-aktiviteten som falt innenfor de ulike tematiske områdene. Dette blir sammenholdt med den totale FoU-innsatsen ved miljøene for å finne omfanget av FoU-utgifter til utdanningsforskning. Resultatene gir et overordnet bilde, men vil ikke alene gi et tilstrekkelig datagrunnlag til å studere forskningsinnsatsen innenfor særskilte tematiske områder på et mer detaljert nivå. For å få mer spesifikk informasjon om *Utdanning* har vi derfor supplert FoU-statistikken med en egen spørreundersøkelse rettet mot utdanningsforskning.

Utforming av spørreskjema

Vi utformet ett skjema for universitets- og høgskolesektoren og ett for instituttsektoren, se vedlegg 3. Forskjellene i skjemaene er knyttet til finansieringsstruktur og stillingsstruktur. Hovedspørsmålene i undersøkelsen har vært like i alle de tre årene det er utført egne kartlegginger, det vil si for 2007, 2009 og 2013.

Som for tidligere år inneholder spørreskjemaet vedrørende utdanningsforskning spørsmål knyttet til følgende opplysninger:

- Anslag for FoU-innsatsen innenfor utdanningsforskning i 2013, både som andel av total FoU og antall FoU-årsverk.
- Fordeling av utdanningsforskning på finansieringskilder.

- Utdanningsforskningsområde, herunder *barnehage, grunnskole 1-7, grunnskole 8-10, videregående skole, fagskole, høyere utdanning, forskerutdanning* eller *voksenopplæring/læring i arbeidslivet*.
- Fordeling av innsatsen innenfor hvert av områdene på forskningstema, herunder:
 - Politikk og styringssystemer
 - Økonomi, organisasjon og ledelse
 - Undervisning, læring og utvikling
 - Forholdet mellom utdanningssystemer, hjem og arbeidsliv.
- Samarbeid om utdanningsforskning, både nasjonalt og internasjonalt.
- Vurdering av rekrutteringssituasjonen til utdanningsforskning, herunder søkning til nye stillinger og hvorvidt stipendiatstillinger var tilknyttet forskerskoler.

Kartleggingen ble i 2013 utvidet med flere spørsmål knyttet til innretningen av utdanningsforskningen:

- Fordeling av FoU-ressurser på aktivitetstype (grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid).
- Fordeling på fagfelt, det vil si pedagogikk, spesialpedagogikk, fagdidaktikk, psykologi, helsefag, samfunnsøkonomi, sosiologi, statsvitenskap eller annet.
- Spørsmålet om internasjonalt samarbeid ble utvidet til å også omfatte en kartlegging av hvilke land miljøene har samarbeidspartnere i.

I forbindelse med OECDs arbeid med den internasjonale kartleggingen av ressurser til utdanningsforskning (Educational R&D), ble flere spørsmål fra OECDs spørreskjema inkludert i den norske kartleggingen som en egen modul på engelsk, se vedlegg 3. Resultatene fra denne delen av kartleggingen er ikke omfattet av denne rapporten, men vil bli presentert i en egen rapport, på engelsk, i løpet av høsten 2015.

Kartlegging av utdanningsforskere

Som ved tidligere kartlegginger ønsket vi å lage en oversikt over forskere som deltok i utdanningsforskning i 2013. Navnelister med vitenskapelig/faglig personale og forskere ved miljøene ble derfor lastet inn i spørreskjemaene. På grunn av en feil, ble noen ansattelister ufullstendige. Vi kontaktet enheter i etterkant av undersøkelsen, for å supplere listene over ansatte.

Oversikten over utdanningsforskere i 2013 er deretter kontrollert mot Forskningsrådets prosjektledere i U2020/PraksisFoU og andre prosjekter merket av Forskningsrådet som utdanningsforskning. Vi har lagt til grunn at om disse prosjektene mottok midler fra Forskningsrådet i 2013, så har prosjektlederne deltatt i utdanningsforskning dette året. I tillegg har vi kontrollert listene over utdanningsforskere mot forfattere i publikasjonslistene for 2013. Personer som deltok i utdanningsforskning i 2009 og som hadde publisert i 2013, er registrert som utdanningsforskere i 2013 i den grad de var tilsatt ved samme institutt. Gjennom disse kontrollene har vi fanget opp flere utdanningsforskere ved miljøer som oppga at de hadde FoU-aktivitet innenfor *Utdanning* i 2013, men som ikke svarte på spørreskjemaet.

Ved disse to kontrollene identifiserte vi dessuten 100 personer ved institutter som ikke hadde oppgitt at de hadde utdanningsforskning i 2013. Noen av disse har tidligere hatt utdanningsforskning, men forskerne var ikke aktive på feltet i 2013 – de kan likevel ha hatt publikasjoner dette året, fra utdanningsforskning gjennomført i de forutgående årene. Det dreide seg i hovedsak om 1-3 personer per institutt, slik at alle store miljøer er dekket av undersøkelsen.

Vurdering av svarene i spørreundersøkelsen

Den foreliggende rapporten er basert på forskningsmiljøenes egne vurderinger av sin ressursinnsats innenfor utdanningsforskning. Rapportering av FoU er utfordrende. Det vil ofte være vanskelig å gi eksakte svar på hvor stor del av virksomheten som skal klassifiseres som FoU. Grensdragning mot beslektede aktiviteter, som ikke skal regnes som FoU, kan også være vanskelig. Miljøer med særlig

bred faglig aktivitet vil kunne finne det spesielt utfordrende å fordele aktiviteten på forskningsområder, som er mange i antall og der det også finnes overlappende soner. Det er derfor viktig å presisere at resultatene i denne form for undersøkelser alltid vil være beheftet med usikkerhet, siden rapporteringen nødvendigvis må inneholde et innslag av skjønn. Dette forholdet gjelder også ved rapportering av FoU-statistiske data generelt. Usikkerheten i resultatene vil øke når data presenteres på detaljert nivå og i tilfeller der tallgrunnlaget bygger på svar fra få enheter.

1.4.2 Gjennomføring av spørreundersøkelsen

Med bakgrunn i FoU-statistikkens spørreskjema og tidligere kartlegginger, identifiserte vi 196 miljøer i universitets- og høyskolesektoren og 31 miljøer i instituttsektoren som fikk tilsendt spørreskjema for kartlegging av utdanningsforskning i 2013.

Nytt i 2013 er at undersøkelsen ble gjennomført elektronisk. Spørreskjema ble generert i undersøkelsesverktøyet Opinio, og en unik lenke til et spørreskjema ble sendt ut til kontaktpersonene. Her benyttet vi infrastrukturen i den nasjonale FoU-statistikkundersøkelsen ved at vi brukte kontaktpersoner og kontaktopplysninger fra FoU-statistikkens database for miljøer som oppga at de hadde FoU-innsats innenfor *Utdanning* i 2011 eller 2013. Listen ble supplert med miljøer som hadde deltatt i kartleggingen i 2009.

E-post med lenke til spørreskjemaet ble sendt ut i begynnelsen av oktober 2014 med svarfrist 1. november. Vi sendte ut en påminnelse om svarfristen uken før denne gikk ut. Uken etter at svarfristen var oversittet, var svarprosenten i underkant av 50 prosent. I alt 17 miljøer meldte tilbake at de ikke hadde utdanningsforskning i 2013, og ble tatt ut av kartleggingen. En ny påminnelse om at svarfristen var oversittet ble sendt ut i desember. Første uka i januar gjennomgikk vi svarene fra FoU-statistikken fra miljøene som ikke hadde svart på kartleggingsskjemaet, og besluttet å ta ut ytterligere 16 miljøer fra kartleggingen. Flere av disse hadde hatt lav andel utdanningsforskning i 2009 og/eller 2011, og ikke oppgitt aktivitet innenfor *Utdanning* i 2013. Deretter ble alle miljøer som hadde oppgitt at 30 prosent eller mer av FoU-aktiviteten falt innenfor det tematiske området *Utdanning* på FoU-statistikkens spørreskjema i 2013 kontaktet.

Per 14. januar 2015 var svarprosenten oppe i 67 prosent. Noen få sentrale miljøer hadde fremdeles ikke svart på spørreskjemaet, og en siste innsats ble gjort for å få inn svar fra alle landets pedagogiske forskningsmiljøer og fra lærerutdanningene. Det siste spørreskjemaet ble mottatt 23. mars 2015, og svarprosenten endte på 75 prosent.

Totalt svarte 146 miljøer helt eller delvis på kartleggingsskjemaet. I tillegg har vi registrert 49 miljøer som oppga at de hadde utdanningsforskning i 2013, men som ikke har deltatt i kartleggingen. Vi har oversikt over FoU-utgifter innenfor det tematiske området *Utdanning* for 195 miljøer, men kan kun si noe om fordelingen av ressursene for de av dem som har besvart spørreundersøkelsen. I instituttsektoren svarte 21 av 28 aktuelle miljøer på spørreskjemaet og i universitets- og høyskolesektoren svarte 126 av 167 aktuelle miljøer.

Tabell 1.1 Miljøer med utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype.

	Miljøer med utdanningsforskning i 2013			Deltatt i kartleggingen
	Pedagogiske miljøer ¹	Andre miljøer	Totalt	
Universitetet i Bergen	1	10	11	8
Universitetet i Oslo	4	12	16	11
Universitetet i Tromsø	1	9	10	8
NTNU	4	11	15	14
UMB	-	2	2	2
Universitetet i Stavanger	4	6	10	8
Universitetet i Agder	1	4	5	4
Universitetet i Nordland	1	4	5	3
<i>Sum universiteter</i>	<i>16</i>	<i>58</i>	<i>74</i>	<i>58</i>
Vitenskapelige høyskoler m.fl. ²	3	21	24	17
Store statlige høyskoler ³	11	19	30	24
<i>Herav Høgskolen i Oslo og Akershus</i>	4	9	13	11
<i>Høgskolen i Bergen</i>	1	1	2	1
<i>Høgskolen i Hedmark</i>	2	0	2	2
<i>Høgskolen i Sør-Trøndelag</i>	2	4	6	5
<i>Høgskolen i Telemark</i>	2	5	7	5
Mellomstore statlige høyskoler ⁴	9	8	17	14
Små statlige høyskoler ⁵	5	16	21	12
<i>Sum høyskoler</i>	<i>28</i>	<i>64</i>	<i>92</i>	<i>67</i>
Instituttsektoren	-	29	29	21
Totalt	44	151	195	146

¹Pedagogiske miljøer omfatter pedagogiske institutter ved universitetene, lærerutdanninger ved høyskolene og nasjonale sentre for ulike utdanninger.

²Omfatter Norges Handelshøyskole, Norges idrettshøyskole, Handelshøyskolen BI, Norges musikkhøyskole, Det teologiske menighetsfakultet, NLA høyskolen, Dronning Mauds minne for førskolelærerutdanning, Politihøgskolen, Forsvarets høyskole, Lovisenberg diakonale høyskole, Haraldsplass diakonale høyskole og NITH.

³Omfatter statlige høyskoler med mer enn 300 faglig tilsatte

⁴Omfatter statlige høyskoler med mellom 200 og 300 faglig tilsatte

⁵Omfatter statlige høyskoler med færre enn 200 faglig tilsatte

Kilde: NIFU

1.4.3 Utdanningsforskning ved seks utvalgte miljøer

Vi ønsker gjennom empiriske eksempler å vise hvordan rammene rundt utdanningsforskningen varierer, og har derfor inkludert et nytt element i årets kartlegging. Vi har med utgangspunkt i registreringer i CRISStin i 2013 sett nærmere på hvordan utdanningsforskning formidles ved seks utvalgte forskningsmiljøer på feltet, og spurt om de har formidlingsaktiviteter som ikke registreres. Under evalueringen av pedagogikkfaget (Forskningsrådet 2004) fant panelet at en stor del av forskningen ble formidlet via andre kanaler enn de vitenskapelige. Forskningsrådet ønsket å innhente informasjon om hvorvidt det fremdeles er slik, eller om dette har endret seg. Endringer i publiseringsmønstre og metodebruk ble derfor også belyst i samtalen. I presentasjonen av miljøene, hvor vi har hentet opplysninger fra miljøene nettsider, NIFUs Forskerpersonalregister, spørreskjemaet om utdanningsforskning og samtalen med miljøene, beskrives det hvordan utdanningsforskningen ved miljøene er organisert, samt samarbeid om utdanningsforskning – både nasjonalt og internasjonalt – i tillegg til rekruttering av utdanningsforskere.

De seks utvalgte forskningsmiljøene representerer de tre institusjonstypene, og har ulik sammensetning av personalet når det gjelder stillingsstruktur, utdanningsbakgrunn, kjønn og alder, samt ulik forskningsprofil på utdanningsforskningsfeltet. De har fokus på ulike områder i

utdanningssystemet, fra barnehage til høyere utdanning, og forsker på forskjellige tema og innenfor ulike felt. Miljøene er spredt rundt omkring i landet, og representerer både sentrale og mer perifere områder. Felles for miljøene, med ett unntak, er at utdanningsforskning er hovedforskningsaktiviteten ved instituttet eller avdelingen, og de er alle sentrale på sine felt.

Vi besøkte miljøene i perioden 7. til 24. april: *Institutt for pedagogikk ved Universitetet i Oslo, Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap ved Høgskolen i Hedmark, Program for lærerutdanning (PLU) ved NTNU, NTNU Samfunnsforskning, Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved UiT – Norges arktiske universitet og Institutt for barnehagelærerutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus*. Ved fire av miljøene snakket vi med den faglige ledelsen, det vil si leder og nestleder, og ved ett av instituttene deltok også fire av forskningslederne. Ved et institutt snakket vi med studieleder, og ved et annet med en av forskningslederne. Vi har hovedsakelig vært opptatt av de strukturelle rammene rundt utdanningsforskningen, fortrinnsvis på et overordnet nivå, og mindre av forskningens tematikk og innretning. Miljøbeskrivelsene vil være preget av tematikken i kartleggingen og spørreundersøkelsen som er gjennomført, og vil også kunne være farget av at vi har snakket med få personer. Momenter fra samtale/intervjuene brukes i presentasjonene av de utvalgte utdanningsforskningsmiljøene, men også i del-kapitlene som omhandler samarbeid, rekruttering og publisering.

For hvert av miljøene gjøres en kort presentasjon av utdanningsforskningen ved miljøet, herunder organisering, metodebruk og samarbeid. Kilde for denne presentasjonen er miljøenes nettsider, spørreskjemaet og samtale med miljøene. Vi presenterer kort tre av de sentrale forskningsprosjektene på feltet i løpet av de siste årene. Omtalene er hentet fra nettsidene, fra CRISTins prosjektkatalog og fra samtale med miljøene. Dernest gjennomgår vi publisering og formidling av utdanningsforskning som er registrert i CRISTin – både vitenskapelig og ikke-vitenskapelig (dette er angitt spesielt i tabellene). Den første tabellen viser vitenskapelige publisering innenfor kategorien pedagogikk og utdanning i CRISTin, mens den andre tabellen er et uttrekk som inneholder alle unike registreringer ved hvert miljø i CRISTin i 2013, basert på bidragenes unike ID i CRISTin-databasen. Her vil også publikasjoner/bidrag som ikke er utdanningsforskning være med. Vi presenterer avslutningsvis statistikk som viser sammensetningen av det vitenskapelige/faglige personalet ved miljøet per 1. oktober 2013, basert på NIFUs Forskerpersonalregister, samt en kort oppsummering av hvordan miljøet vurderer rekrutteringssituasjonen for utdanningsforskningen.

1.5 Rapportens oppbygging

Innledningsvis har vi redegjort for bakgrunnen for kartleggingen, samt datainnsamling og metode. I kapittel 2 sees FoU-ressursene innenfor utdanningsforskning i sammenheng med andre nasjonale satsingsområder, samt hvor utdanningsforskningen foregår og hvordan den finansieres. Vi ser også nærmere på innretningen av utdanningsforskningen, herunder forskningsområde, forskningstema, FoU-art, fagfelt og samarbeid på utdanningsfeltet. Kapittel 3 ser på de menneskelige ressursene på utdanningsforskningsfeltet, samt rekruttering til utdanningsforskning, mens kapittel 4 ser spesielt på barnehageområdet. I kapittel 5 presenteres en analyse av publiseringsmønstre innenfor utdanningsforskning, herunder publiseringskanaler og –språk, tematisk profil, nasjonalt samarbeid, internasjonalt samarbeid og karakteristika ved publiserende forskere. Avslutningsvis kommer vi med innspill til veien videre for norsk utdanningsforskning, basert på den utdanningsforskningsstrategien «Kvalitet for relevans».

De seks utvalgte forskningsmiljøene presenteres i egne bokser i rapporten. Vi vil ikke trekke noen overgripende konklusjoner med bakgrunn i presentasjonene, ettersom hensikten med utdypningene primært har vært å vise eksempler på hvordan utdanningsforskning foregår ved ulike forskningsmiljøer på feltet. Det er dessuten for få miljøer i utvalget til at vi kan se trender.

2 Utdanningsforskning i Norge

I dette kapitlet ser vi først på utdanningsforskning sammenlignet med Norges totale FoU-innsats, samt hvilke miljøer utdanningsforskningen utføres ved. Deretter ser vi nærmere på finansieringen på feltet, samt innretningen på utdanningsforskningen i form av forskningsområde, forskningsfokus, fagfelt og FoU-art. Avslutningsvis i kapitlet ser vi på samarbeid om utdanningsforskning.

2.1 Regjeringens satsingsområder i FoU-statistikken

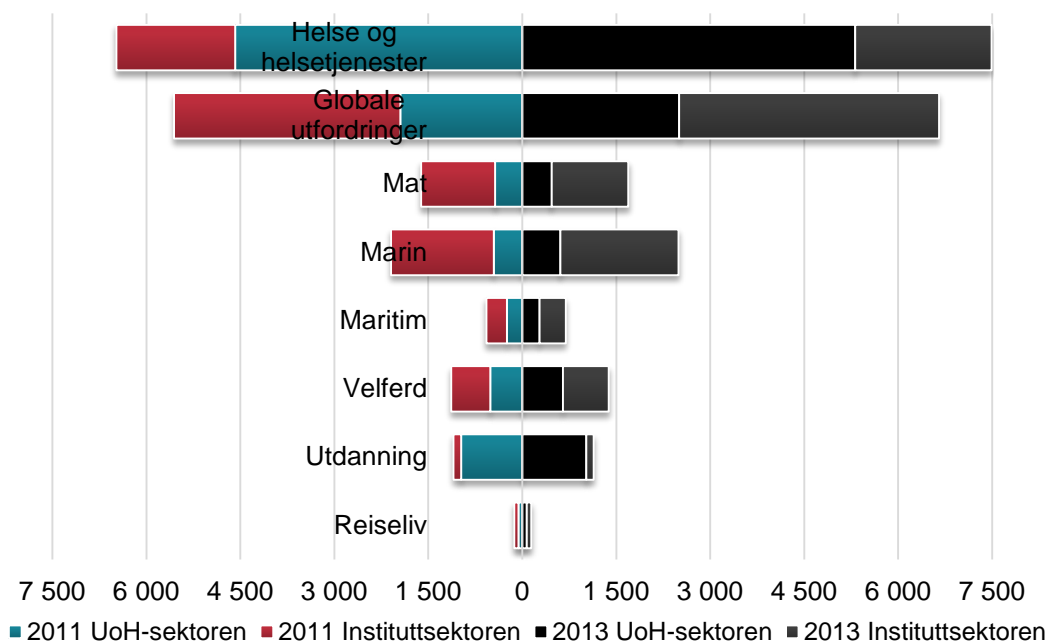
FoU-statistikkens spørreskjema inneholder en egen modul hvor forskningsmiljøene blir bedt om å anslå innsatsen innenfor tematiske prioriteringer og teknologiske satsingsområder. Disse satsingsområdene er kartlagt siden 2005, med bakgrunn i forskningsmeldingen *Vilje til forskning 2004-2005*. Utdanningsforskning ble første gang kartlagt i 2007, og er inkludert som tematisk satsing i FoU-statistikkens spørreskjema fra 2009. I 2013 er innsatsen innenfor *Globale utfordringer, Helse- og helsetjenester, Mat, Marin, Maritim, Velferd, Utdanning og Reiseliv* kartlagt gjennom FoU-statistikkens spørreskjema.

Næringslivet har ikke blitt spurt om å tallfeste innsatsen innenfor *Velferd, Utdanning* og *Reiseliv*, og for disse tre tematiske områdene finnes det derfor kun tall for innsatsen i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren. Vi vil derfor konsentrere oss om disse to sektorene videre i rapporten.

Det tematiske området *Utdanning* er med vel 1,1 milliarder kroner et av de mindre områdene, om lag like stort som *Velferd*. *Utdanning* var det tredje største tematiske området i universitets- og høyskolesektoren i 2013, mens det var det nest minste i instituttsektoren. Mens *Utdanning* og *Velferd* var omtrent like store i 2011, har *Velferd* vokst mer enn utdanning frem til 2013. Fra 2011 til 2013 har det vært en nedgang i FoU-innsatsen innenfor *Utdanning* i instituttsektoren, mens *Velferd* vokste med 100 mill. kr i denne sektoren i perioden. I universitets- og høyskolesektoren har det vært en vekst for både *Velferd* og *Utdanning* fra 2011 til 2013, men veksten har vært større for velferdsforskningen.

Helse og helsetjenester var det største området i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren både i 2011 og 2013, se figur 2.1. Dette skyldes at all FoU-virksomhet ved helseforetakene er klassifisert innenfor dette området. Universitetssykehusene inngår i FoU-statistikken i universitets- og høyskolesektoren, mens øvrige helseforetak inngår i instituttsektoren. Helseforetakene blir ikke spurt om FoU-innsats innenfor de tematiske områdene, ettersom FoU-virksomheten i hovedsak er knyttet til *Helse og helsetjenester*, og er derfor ikke omfattet av denne kartleggingen.

Figur 2.1 Driftsutgifter til prioriterte tematiske forskningsområder i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren i Norge i 2011 og 2013 etter sektor for utførelse. Mill. kr.

Kilde: NIFU, SSB: FoU-statistikk

2.2 FoU-innsatsen innenfor utdanningsforskning 2007-2013

I 2013 beløp FoU-innsatsen innenfor det tematiske området *Utdanning*, som fra nå av vil bli betegnet som utdanningsforskning, seg til 1 138 mill. kr, mot 1 096 mill. kr. i 2011. I faste 2010-priser får vi dermed en svak realnedgang i FoU-innsatsen innenfor utdanningsforskning fra 2011 til 2013, se figur 2.2. Dette står i sterk kontrast til den sterke veksten i FoU-utgifter til utdanningsforskning i perioden fra 2007 til 2011.⁴ Det er spesielt ved universitetene at innsatsen har gått ned fra 2011 til 2013. En av årsakene til nedgangen ved universitetene, er at i alt 23 av miljøene oppga at de hadde en mindre andel utdanningsforskning i 2013 enn i 2011. Flertallet oppga kun noen få prosentpoengs nedgang, mens andre oppga større endring. Om lag ti universitetsmiljøer oppga vekst i utdanningsforskningen fra 2011 til 2013 på mellom fem og ti prosentpoeng. Veksten ved disse miljøene var imidlertid ikke stor nok til å veie opp for nedgangen i andelen utdanningsforskning ved andre forskningsmiljøer.

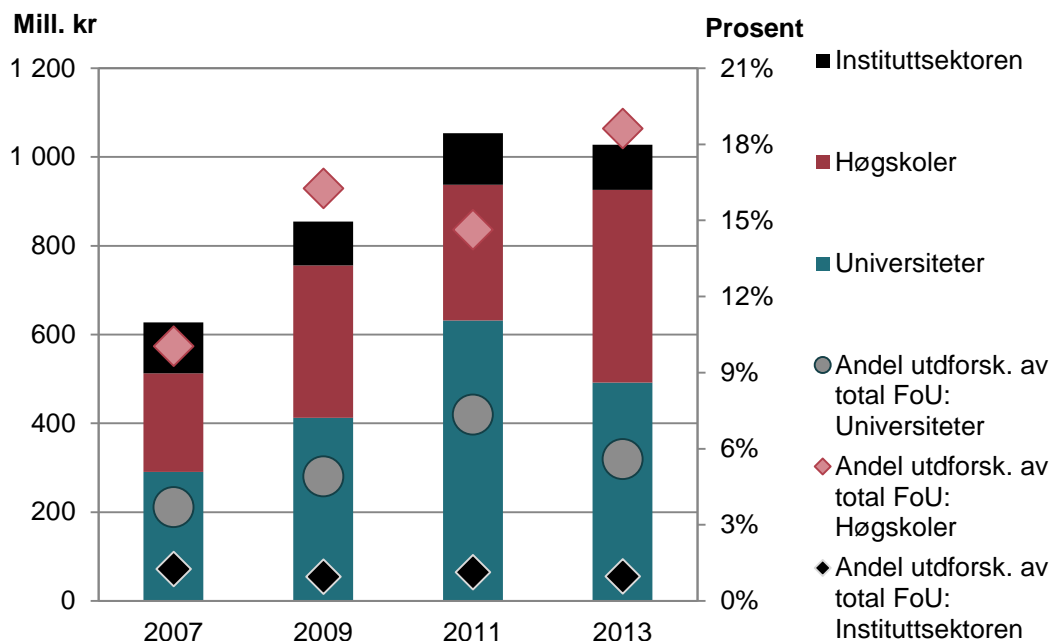
I instituttsektoren har det også vært en nedgang, men her er det mange enheter med en mindre andel utdanningsforskning, slik at innsatsen vil være mer påvirket av tilfeldige svingninger. Ved høyskolene har det vært en stor vekst i FoU-utgifter til utdanningsforskning i perioden. Noe av veksten skyldes at flere høyskolemiljøer har oppgitt utdanningsforskning i 2013 enn i 2011, samtidig har enkelte store høyskolemiljøer oppgitt en høyere andel utdanningsforskning i 2013 enn i 2011.

Utdanningsforskning utgjorde fire prosent av driftsutgiftene til FoU i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren i 2013. Andelen var høyest ved høyskolene, 19 prosent, og lavest i instituttsektoren med 1 prosent. Ved universitetene utgjorde utdanningsforskning 6 prosent av driftsutgiftene til FoU. Mens den lave andelen i instituttsektoren har vært stabil fra 2007 til 2013, har den svingt mer ved de to andre institusjonstypene. I 2007 utgjorde utdanningsforskning 10 prosent av

⁴ Forhold knyttet til gjennomføringen av undersøkelsen kan påvirke disse tallene. Et par sentrale miljøer unnlot å svare på kartleggingen i 2007, slik at innsatsen dette året antagelig er noe underestimert. I 2011 ble det ikke gjennomført noen kartlegging via spørreskjema, og kontrollen av utdanningsforskningens andel av driftsutgiftene til FoU var dermed ikke like inngående dette året som i de tre øvrige årene. Beløpet i 2011 kan dermed være noe overestimert. Som nevnt innledningsvis, bygger både svarene i FoU-statistikken og kartleggingen av utdanningsforskning på respondentenes skjønn, og det vil alltid være en viss usikkerhet knyttet til tallene.

driftsutgiftene ved høyskolene, mot 16 prosent i 2009 og 15 prosent i 2011, før den steg i 2013. Ved universitetene har andelen steget fra 4 prosent i 2007, 5 prosent i 2009 og 7 prosent i 2011, for så å ende på 6 prosent i 2013.

Figur 2.2 FoU-utgifter til utdanningsforskning i perioden 2007-2013 etter institusjonstype. Faste 2010-priser i mill. kr og prosent.

Kilde: NIFU

2.3 Hvor utføres utdanningsforskningen?

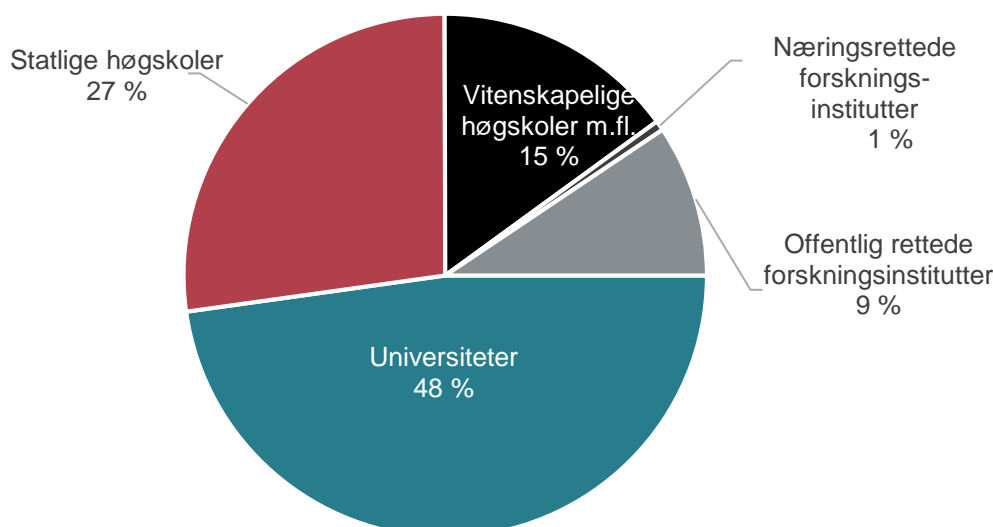
Målt i driftsutgifter til FoU på utdanningsforskningsfeltet, stod universitetene for halvparten av innsatsen i 2013, se figur 2.3. Alle landets åtte universiteter hadde utdanningsforskning dette året. Statlige høyskoler stod for 27 prosent av utdanningsforskningen, og samtlige av landets 20 statlige høyskoler hadde utdanningsforskning. 15 prosent av utdanningsforskningen foregikk ved vitenskapelige høyskoler m.fl. Denne kategorien omfatter seks vitenskapelige høyskoler: Norges Handelshøyskole, Norges idrettshøyskole, Norges musikkhøyskole, Handelshøyskolen BI, Høgskolen i Molde og Det teologiske menighetsfakultet. Politihøgskolen og Forsvarets høyskole hadde begge utdanningsforskning i 2013. I tillegg ble det utført utdanningsforskning ved seks private høyskoler med statsstøtte: NLA høyskolen, Dronning Mauds minne høyskole for førskolelærerutdanning, Diakonhjemmet høyskole, Lovisenberg diakonale høyskole, Haraldsplass diakonale høyskole og Norges Informasjonsteknologiske høyskole (NITH).

Instituttsektoren deles inn i offentlig rettede og næringslivsrettede forskningsinstitutter. Hoveddelen av utdanningsforskningen i sektoren ble utført ved offentlig rettede forskningsinstitutter, ni prosent av den totale utdanningsforskningen. NIFU var det største utdanningsforskningsmiljøet i instituttsektoren målt i FoU-utgifter på feltet, fulgt av NOVA, Fafo, SSBs forskningsavdeling og Trøndelag forskning og utvikling. Kun en prosent av utdanningsforskningen ble utført ved et næringslivsrettet forskningsinstitutt, hvor SINTEF teknologi og samfunn og IRIS teknologi og samfunn var to av bidragsyterne.

Videre i rapporten skiller vi mellom tre institusjonstyper: Universiteter, Høgskoler og Instituttsektoren. Høgskoler omfatter statlige høyskoler (lærerutdanningene), vitenskapelige høyskoler og private høyskoler med statsstøtte. Vanligvis blir vitenskapelige høyskoler slått sammen med universitetene, ettersom de har mer til felles med dem enn med statlige høyskoler. I de tidligere kartleggingene av

utdanningsforskning har det imidlertid vært få miljøer ved vitenskapelige høyskoler i utvalget. Vi valgte derfor å slå sammen alle typer høyskoler i en kategori. Det er tidkrevende å re-klassifisere enhetene og oppdatere tidsseriene tilbake i tid, og vi velger derfor å videreføre denne inndelingen i 2013.

Figur 2.3 Utdanningsforskning i Norge i 2013 etter institusjonstype. Prosent.

Kilde: NIFU

Til sammen 14 miljøer oppga at all FoU-innsatsen i 2013 var utdanningsforskning, se tabell 2.1. Åtte av disse miljøene var ved et universitet og seks ved en høyskole. Samtidig oppga 21 forskningsmiljøer at mellom 70 og 99 prosent av FoU-innsatsen var utdanningsforskning. Disse 35 miljøene utgjorde under 20 prosent av antall miljøer med utdanningsforskning, men stod for over halvparten av FoU-utgiftene til utdanningsforskning.

Tabell 2.1 Konsentrasjon av utdanningsforskning i 2013.

Konsentrasjon	Universiteter	Høgskoler	Instituttsektoren	Totalt	Utdanningsforskning	Andel av total utd. forskning
Under 10 %	29	17	18	64	100	9 %
10 - 39 %	27	47	7	81	288	25 %
40 - 69 %	6	7	2	15	116	10 %
70 - 99%	4	16	1	21	343	30 %
100%	8	6	0	14	292	26 %
Totalt	74	93	28	195	1 139	100 %

Kilde: NIFU

Hele 64 miljøer oppga at 10 prosent eller mindre av FoU-aktiviteten i 2013 var utdanningsforskning. Universitetene hadde flest slike miljøer der utdanningsforskningen kun var en marginal del av FoU-virksomheten, mens høyskolene og instituttsektoren hadde om lag like mange. I instituttsektoren oppga nesten to tredjedeler av miljøene som deltok i kartleggingen, at utdanningsforskning utgjorde mindre enn 10 prosent av FoU-innsatsen.

2.4 Finansiering av utdanningsforskningen

Utdanningsforskningen finansieres hovedsakelig av offentlige midler, se tabell 2.2. Hele 84 prosent av utdanningsforskningen er oppgitt å være finansiert fra det offentlige, mens kun tre prosent er finansiert

av næringslivet, utlandet eller andre nasjonale kilder. Opplysninger om finansieringskilde mangler for 13 prosent av FoU-utgiftene på utdanningsforskningsfeltet.

Sammenlignet med finansieringen av FoU i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren samlet, er andelen offentlig finansiering høyere innenfor utdanningsforskning. Dette er ikke overraskende, tatt i betraktning av at det offentlige har hovedansvaret for alle nivåer av skolesystemet, samt profesjonsutdanningene på feltet.

Tabell 2.2 Nøkkeltall for FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013.

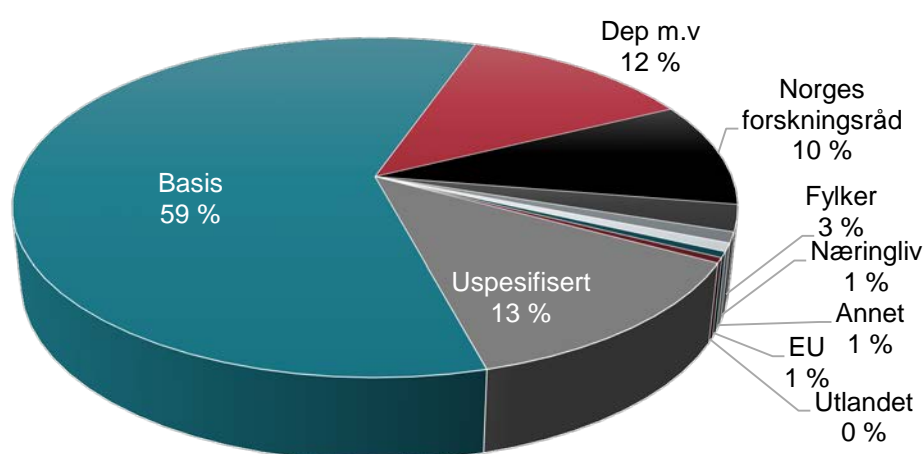
Finansiering	Universiteter	Høgskoler	Instituttsektoren	Totalt	Prosent
Totale driftsutgifter til FoU ¹	12 492	2 577	11 689	26 758	100
Offentlig finansiert	11 073	2 211	7 781	21 065	79
Privat finansiert	1 419	366	3 908	5 693	21
Driftsutgifter til utdanningsforskning	544	480	114	1 138	100
Offentlig finansiert	465	413	78	956	84
Privat finansiert	9	9	18	37	3
Uspesifisert	70	58	18	146	13
Andel utdanningsforskning av total FoU (%)	4	19	1	4	

¹Helseforetakene er inkludert i totalene

Kilde: NIFU

Institusjonenes basisbevilgninger var den viktigste finansieringskilden innenfor utdanningsforskning i 2013. Nest største finansieringskilde var midler fra departementer og underliggende enheter, mens Norges forskningsråd var tredje viktigste finansieringskilde, se figur 2.4. Forskning finansiert av basisbevilgningen styres av institusjonene selv, mens midler fra departementene, Utdanningsdirektoratet (Udir) og Forskningsrådet i større grad er gjenstand for konkurranse. I noen eksterne forskningsprosjekter kreves det at institusjonene bidrar med egne basismidler, slik at noe av basismidlene vil være bundet opp mot eksterne forskningsprosjekter. Forskning som finansieres av eksterne kilder er ofte rettet mot bestemte områder og tema, mens institusjonene i større grad selv avgjør innretningen på forskningsprosjektene som finansieres av basismidler.

Figur 2.4 Finansiering av utdanningsforskning i 2013 etter hovedfinansieringskilde. Prosent.

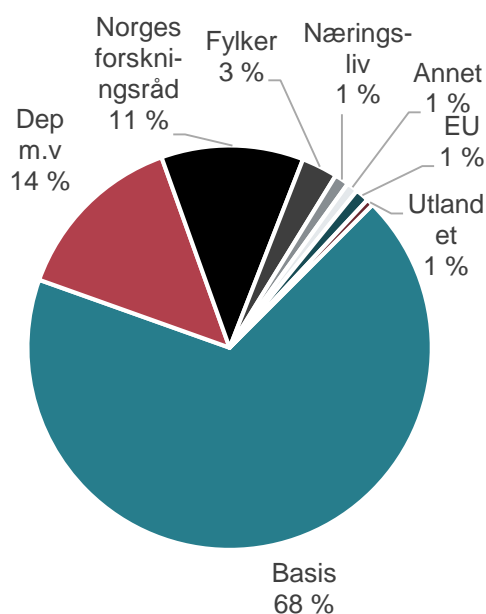
Kilde: NIFU

Opplysninger om finansieringskilden mangler for 13 prosent av utdanningsforskningen i 2013. Mesteparten av disse midlene er benyttet ved forskningsmiljøer der utdanningsforskning utgjør en mindre andel av FoU-aktiviteten. Blant miljøer der utdanningsforskning utgjorde 20 prosent eller mindre av total FoU, og som har svart på undersøkelsen, utgjorde basismidlene om lag 80 prosent av finansieringen, og offentlige midler 95 prosent. Vi kan dermed anslå at storparten av de ufordelte midlene var offentlige midler. Ser vi kun på miljøene som har angitt finansiering i spørreskjemaet, finner vi at 96 prosent av utdanningsforskningen ble finansiert av offentlige midler i 2013.

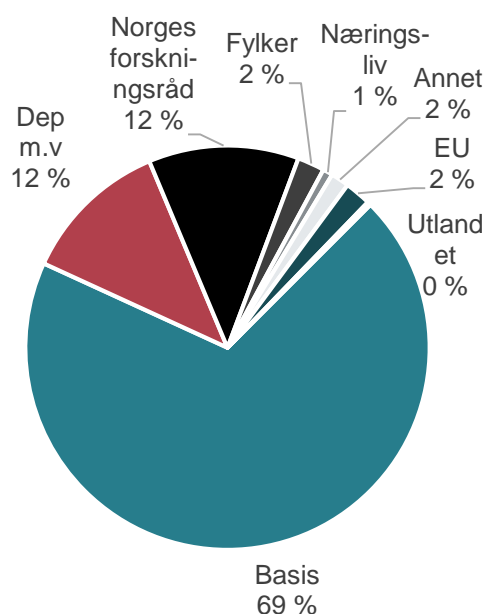
Forrige gang NIFU kartla finansiering av utdanningsforskning var i 2009. Figur 2.5 viser prosentvis fordeling av FoU-utgifter til utdanningsforskning, eksklusive ufordelte midler, per finansieringskilde i 2013 og 2009, og vi ser at finansieringsmønsteret har vært stabilt i perioden.

Figur 2.5 Finansiering av utdanningsforskning i 2013 og 2009 etter hovedfinansieringskilde¹. Prosent.

2013 – N=993 mill. kr

2009 – N=782 mill. kr

¹Ufordelte midler er holdt utenfor.

Kilde: NIFU

Basisbevilgningen finansierte i underkant av 70 prosent av utdanningsforskningen ved forskningsmiljøene som deltok i kartleggingen begge år, mens departementer og underliggende enheter stod for henholdsvis 14 prosent i 2013 og 12 prosent i 2009. Forskningsrådets andel av finansieringen har gått litt ned, fra 12 prosent i 2009 til 11 prosent i 2013. Finansieringen fra EU utgjorde en mindre andel i 2013 enn i 2009.

Vi mangler opplysninger om finansiering for 13 prosent av utdanningsforskningen i 2013, mot 5 prosent i 2009.

Ser vi på beløpene, finner vi at veksten fra 2009 til 2013 har vært størst for basisbevilgningen (om lag 130 mill. kr), fulgt av departementer og underliggende enheter (50 mill. kr) og forskningsrådet (20 mill. kr). Imidlertid har det vært en nedgang i EU-midler til utdanningsforskning (5 mill. kr). Dette kan skyldes tilfeldige svingninger, ettersom det er snakk om relativt lave beløp.

Boks 1: Institutt for lærer- utdanning og pedagogikk, UiT – Norges arktiske universitet

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP) ved Universitetet i Tromsø er underlagt Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning og holder til i Mellomveien i Tromsø sentrum, i lokalene til den gamle lærerhøgskolen som tidligere var en del av Høgskolen i Tromsø. Høgskolen og universitetet fusjonerte i 2009. ILP har også campus i Alta etter at Høgskolen i Finnmark fusjonerte med Universitetet i Tromsø i 2013. Instituttet har dermed vært gjennom to organisatoriske endringer de siste seks årene, som har fått innvirkning på både undervisningen og forskningen på utdanningsfeltet.

ILP har, sammen med ILS ved UiO, siden 2012 vært en del av konsortiet bak ProTed, Senter for fremragende utdanning. Senteret skal bidra til å fremme kvaliteten i høyere utdanning. ProTed er finansiert av NOKUT fra 2012-2016.

I 2013 ble 90 prosent av FoU-aktiviteten ved instituttet klassifisert som utdanningsforskning. Pedagogikk, fagdidaktikk og spesialpedagogikk var alle sentrale felt i utdanningsforskningen ved instituttet, sammen med statsvitenskap. Instituttets utdanningsforskning spenner fra barnehageområdet til voksenopplæring/læring i arbeidslivet (herunder EVU).

Organisering av utdanningsforskningen

Utdanningsforskningen ved instituttet er i hovedsak organisert i forskningsgrupper, som er organisert og finansiert av instituttet. Tre grupper har i tillegg finansiering gjennom fakultetet. ILP har 15 forskergrupper, hvorav 3 er på campus i Alta. Forskningslederne sitter i instituttets FoU-utvalg. Miljøene er i ferd med å organisere forskningen, noe som er utfordrende etter alle endringene instituttet har vært gjennom. Faggruppene har ulike størrelse og ulik innretning, noen har kommet lengre enn andre, f.eks. er den ene gruppen egentlig ett stort forskningsprosjekt. Stipendiatene følges opp internt gjennom forskergruppene.

De fleste forskergruppene har internasjonale nettverk, og det skjer også en del samarbeid, både nasjonalt og internasjonalt, gjennom prosjekter. Dialogkonferanser er et nytt samarbeids- og formidlingssted som har kommet de senere årene. Denne typen konferanser har røtter i arbeidslivsforskningen og har spredt seg til skoleforskningen (lærende nettverk). ILP hadde i 2013 nasjonalt samarbeid med universiteter, statlige høyskoler, forskningsinstitutter, skole/barnehageeier, virksomheter i næringslivet, samt utdanning- og opplæringsinstitusjoner. Internasjonalt samarbeidet de med universiteter, forskningsinstitutter, statlige høyskoler, private stiftelser (statsautoriserte praksisskoler) i land som Finland, Storbritannia, Sør-

Afrika, Sverige, Canada, Danmark, New Zealand, Australia, USA, Italia, Russland. Instituttet deltar også i en virtuell møteplass gjennom ProTed, som er utviklet av Stanford, med samarbeidspartnere over hele kloden.

Eksempler på forskningsprosjekter ved ILP:

- **Prosjekt Frafall:** Forskningsbasert kunnskap for regionale løsninger. En tredelt satsing med fokus på regionale forskjeller, best practice og forskerpraktiker-nettverk. Prosjektet er et 3-årig forskningsprosjekt finansiert av Universitetet i Tromsøs forskningsfond og RDA Tromsø.
- **Trivsel i Tromsø:** Elevrelasjoners betydning for trivsel og livskvalitet. Hvilken betydning har de digitale relasjoner? Et felles forskningsprosjekt mellom Universitetet i Tromsø og skoler i Tromsø kommune.
- **Universitetsskoleprosjektet i Tromsø (USPIT):** Samarbeidsprosjekt mellom Tromsø kommune og UiT, varer frem til 31.12.2017. Universitetsskoleprosjektet baserer seg på ideen om at det skal stilles økte krav til samhandlingen mellom universitetets lærerutdanning og universitetsskolene, enn til tradisjonelle praksisskoler. Formålet med universitetsskoleprosjektet er å svare på praksisutfordringer gjennom en annerledes organisering av praksisutdanningen, og gjennom et tett og forpliktende samarbeid mellom UiT Norges arktiske universitet og Tromsø kommune som skoleeier.

Det pedagogiske miljøet i Tromsø er veldig kvalitativt orientert, og har blant annet et stort aksjonsforskningsmiljø. Spesialpedagogikk-miljøet er mer kvantitativt, de har også flere longitudinelle studier. Real FAGSgruppen er muligens den mest kvantitative forskergruppen ved instituttet. Forskergruppen innenfor skoleutvikling og ledelse har i det siste samarbeidet med det statsvitenskapelige miljøet ved UiT, og har satt sin forskning inn i et statsvitenskapelig teoretisk rammeverk. Dialog-konferanser er nytt de senere åren. Dette har røtter i arbeidslivsforskningen og har spredt seg til skoleforskningen (lærende nettverk).

ProTed er opptatt av metodebruk i lærerutdanningen. Utdannes det til variasjon i metodebruk? Hvordan bygges metodekunnskap og forskerkompetanse

gjennom lærerutdanningen? De ønsker mer forskningsmetode inn i lærerutdanningen – UiT har innført egne kurs både i kvantitativ og kvalitativ metode for sine studenter.

Publisering og formidling av utdanningsforskning

ILP hadde 77,6 publikasjonspoeng i CRISTin i 2011-2013 som er klassifisert som utdanningsforskning, og var dermed landets niende største forskningsmiljø på feltet i Norge. Merk at personalet ved lærerutdanningen i Alta ikke omfattet av tabellene i dette kapitlet, ettersom Høgskolen i Finnmark rapporterte egne data for hele 2013. Publikasjonspoengene innenfor utdanningsforskning utgjorde 52 prosent av alle publikasjonspoeng ved instituttet i perioden, noe som tilsier at en stor andel av publikasjonene er innenfor forskernes utdanningsdisipliner. I 2013 hadde instituttet 21,9 publikasjonspoeng på utdanningsforskningsfeltet, hvorav kun 3 prosent på nivå 2. Instituttet påpekte at 2013 var et dårlig år, både når det gjaldt antall publikasjoner og andelen på nivå 2, og at det ser mye bedre ut i 2014. Det finnes få publiseringskanaler på nivå 2 for lærerutdanning og didaktisk forskning, og instituttledelsen jobber for å få flere tidsskrifter på nivå 2 innen didaktisk forskning. Nesten to tredjedeler av publikasjonene var på norsk i 2013, og mesteparten av instituttets tellende publikasjoner i 2013 var bokkapitler.

I alt 27 av instituttets ansatte hadde tellende vitenskapelige publikasjoner i 2013. Flere kvinner enn menn hadde tellende publikasjoner.

CRISTin hadde 287 unike registreringer med deltakelse fra forskere ved ILP i 2013, se tabell 6.6. Merk at vi teller bidragene her, og at flere ansatte ved instituttet

Tabell B1.1 Nøkkeltall for vitenskapelig publisering innenfor utdanningsforskning¹ i 2013 ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved Universitetet i Tromsø.

Indikatorer	Antall publikasjoner	Indikatorer	Antall/andeler
Monografi	0	Antall kvinner	15
Bokkapittel	21	Antall menn	12
Artikkel	8	Sum forskere	27
Publikasjonspoeng	21,9	Andel Kvinner	56 %
Andel på nivå 2	3 %	Gjennomsnittsalder kvinner	56,5
Engelsk	35 %	Gjennomsnittsalder menn	57,1
Norsk	65 %	Gjennomsnittsalder alle	56,8

¹Tidsskrifter klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISTin inngår her. Inndelingen baserer seg på en klassifisering av tidsskrifter. Det publiseres dermed utdanningsforskning i andre CRISTin-kategorier enn Pedagogikk og utdanning. Klassifisering av monografier og antologier innenfor utdanningsforskning er gjort av NIFU.

Kilde: CRISTin

kan ha bidratt på den enkelte publikasjon. Mange av publikasjonene er også skrevet i samarbeid med andre institusjoner, dette fremgår heller ikke av tabellen. CRISTin opererer med 12 ulike kategorier av forskningsresultater, som igjen har et varierende antall underkategorier. CRISTin-kategoriene med flest registreringer fra ILP i 2013 var vitenskapelig foredrag (77), vitenskapelig kapittel/artikkel som del av bok/rapport (41) og vitenskapelig artikkel (34). Også ved ILP fremgår det at de tellende kategoriene har flest treff, og det kan være underrapportering på formidlingsaktiviteter.

Tabell B1.2 Antall registreringer i CRISTin knyttet til Institutt for lærerutdanning og pedagogikk i 2013 etter CRISTin-kategori¹.

Kategori	Underkategori	Antall
Bok	Lærebok	1
	Oppslagsverk	1
	Populærvitenskapelig bok	1
	Vitenskapelig antologi/Conference proceedings	5
	Vitenskapelig monografi	1
Del av bok/rapport	Annet	1
	Faglig kapittel	1
	Innledning	3
	Populærvitenskapelig kapittel/artikkel	1
	Vitenskapelig Kapittel/Artikkel/Conference proceedings	41
Informasjonsmateriale	Nettsider (opplysningsmateriale)	1
Konferansebidrag og faglig presentasjon	Faglig foredrag	19
	Populærvitenskapelig foredrag	20
	Poster	2

Kategori	Underkategori	Antall
	Vitenskapelig foredrag	77
Mediebidrag	Intervju	24
Oversettelsesarbeide	Bok	2
Produkt	Annet produkt	15
Rapport	Rapport	4
Tidsskriftspublikasjon	Anmeldelse	1
	Artikkel i fag-/bransjetidsskrift	3
	Kronikk	17
	Leserinlegg	3
	Populærvitenskapelig artikkel	6
	Sammendrag/abstract	2
	<i>Vitenskapelig artikkel</i>	34
	<i>Vitenskapelig oversiktsartikkel/review</i>	1
Totalsum		287

¹Tellende kategorier er merket med *kursiv* i tabellen. Merk at tabellen omfatter både vitenskapelige og ikke-vitenskapelige registreringer i CRISTin i 2013, også publisering innenfor andre felt enn utdanningsforskning. Publikasjoner ved lærerutdanningen i Alta er ikke med i tabellen, da Høgskolen i Finnmark rapporterte inn egne data for hele 2013.

Kilde: CRISTin

Forskerne ved ILP er selv ansvarlige for å registrere sine forsknings- og formidlingsbidrag i CRISTin. Fakultetet sender ut lister i februar for oppdatering og kontroll, men det er opp til den enkelte å følge opp. Stipendiater har formidlingsoppdrag som følges opp, men det gjøres en del formidling som ikke registreres, for eksempel avisreportasjer der man uttaler seg som eksperter. Utviklingsarbeid som er rettet mot undervisningen registreres ikke noe sted. Profesjonsutdanningene er veldig didaktisk orientert – utviklingsmetoder, materiell, verktøy etc – og dette er ikke alltid like enkelt å finne kategorier for i CRISTin. Det foregår mye formidling fra instituttet i dag som ikke lar seg registrere i det nasjonale systemet. Miljøene innretter seg etter systemet i forhold til publisering, de er interessert i poengene. Det har også ved ILP skjedd en dreining mot vitenskapelig publisering i tellende kanaler.

Vitenskapelig og faglig personale ved instituttet

Per 1. oktober 2013 hadde Institutt for lærerutdanning og pedagogikk 109 ansatte i vitenskapelig eller faglig stilling⁵. Av disse utgjorde stipendiatene 16 prosent, mens 10 prosent var professorer eller dosent⁶. Andelen professorer lå dermed langt under snittet for utdanningsforskere, mens andelen stipendiater var på linje med gjennomsnittet. Instituttet hadde to postdoktorer og to eksternt finansierte forskere. Den største stillingsgruppen var universitetslektorene med en tredjedel av det vitenskapelige/faglige personalet,

fulgt av førstelektor m.fl, som i figurene nedenfor omfatter dosentr og instituttleder. Ansatte i førstestilling utgjorde 60 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet, eksklusive stipendiatene.

Om lag 40 prosent av de ansatte hadde utdanningsbakgrunn fra pedagogiske fag, mens 16 prosent hadde annen samfunnsvitenskapelig bakgrunn. 23 prosent var humanister og 12 prosent kom fra MNT-fagene, samt 3 prosent fra medisin og helsefag. Opplysninger om utdanningsfag manglet for 4 prosent av de ansatte ved instituttet. Holder vi stipendiatene utenfor, hadde 44 prosent av personalet i førstestilling ved ILP doktorgrad. Førstelektorene utgjorde en fjerdedel av det vitenskapelige/faglige personalet ved instituttet i 2013, og det kreves ikke doktorgrad i denne stillingen. Dermed er det ikke overraskende at over halvparten av personalet i førstestilling ved ILP ikke hadde doktorgrad dette året.

Av 109 ansatte i vitenskapelig/faglig stilling, var 66 kvinner og 43 menn (61 prosent kvinner). Kvinnene var i flertall på alle trinn på den akademiske karrierestigen ved ILP i 2013 – 78 prosent av stipendiatene var kvinner, mot 61 prosent av universitetslektorene og 53 prosent i øvrig førstestilling. Blant førsteamanuensene utgjorde kvinnene 57 prosent, og tre av fem professorer var kvinner.

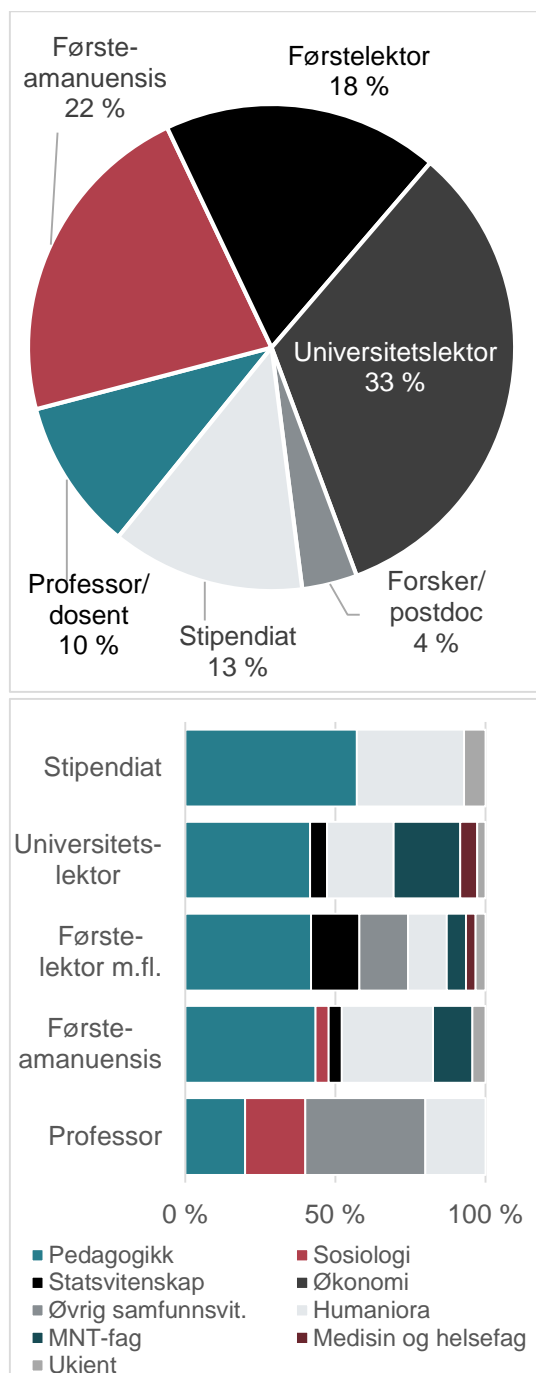
Gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige/faglige personalet ved ILP var 52,5 år i 2013. Stipendiatene

⁵ Kilde: NIFUs Forskerpersonalregister. Merk at personalet ved campus Alta ikke er inkludert i oversiktene, ettersom Høgskolen i Finnmark rapporterte som selvstendig institusjon i 2013. Kun vitenskapelig/faglig personale i mer enn 40 prosent stilling er inkludert.

⁶ I NOKUT-sammenheng regnes dosenter som toppstillinger. Forskriften likestiller dosenter og professorer med henhold på kvalitet og omfang, men med ulik innretning på kompetansen. Flere av dosentene ved ILP har PhD-grad og driver utstrakt forskning.

ved ILP var blant de eldste ved de utvalgte utdanningsforskningsmiljøene, med en gjennomsnittsalder på 40 år. For både professorer, førsteamanuenser og førstelektorer m.fl. var gjennomsnittsalderen 56 år.

Figur B1.1 Stillingsstruktur og utdanningsbakgrunn for personalet ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk i 2013.

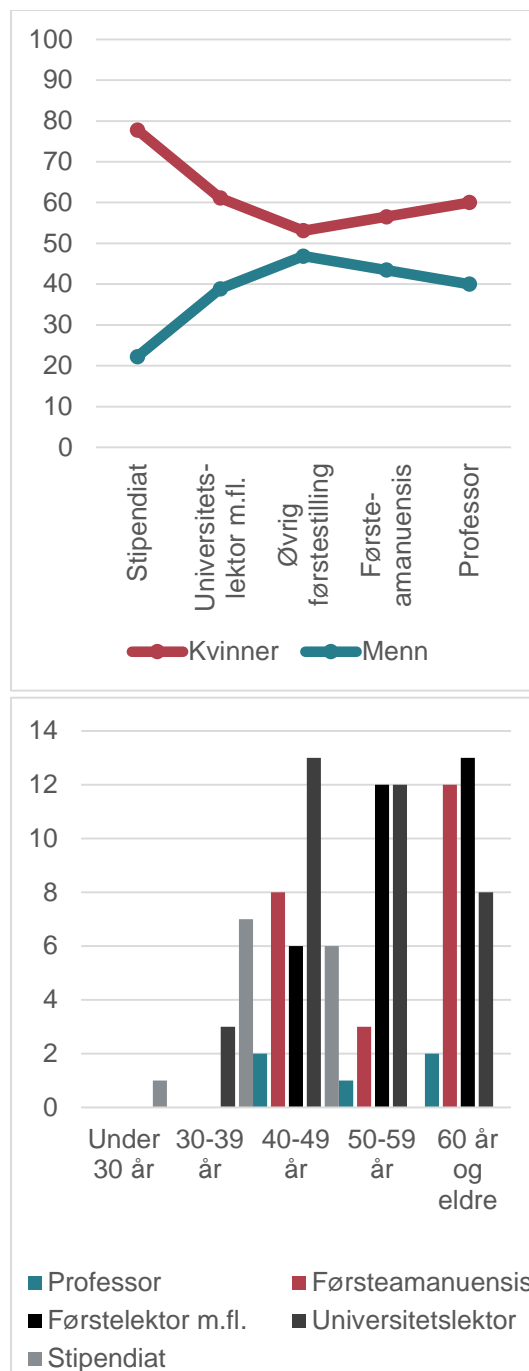

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

ILP har hatt utfordringer knyttet til å rekruttere vitenskapelig/faglig personale. I perioden 2012-2013 har de utlyst over 30 stillinger, og søkningen betraktes som dårlig for rekrutteringsstillinger. Instituttet har utlyst en professorstilling i tre år, uten å få aktuelle

kandidater. Det er liten mobilitet av det norske vitenskapelige personalet, og det er vanskelig å få aktuelle kandidater fra andre steder i landet til å flytte nordover. En utfordring når det gjelder å rekruttere høyskolelektorer til lærerutdanningen, er at lønna er høyere i videregående skole. Instituttet må i stor grad rekruttere vitenskapelig/faglig personale lokalt, og innenfor pedagogikk følger de opp egne masterstudenter, med tanke på å få dem inn i stipendiatstillinger.

Figur B1.2 Kjønnsbalanse og alderssammensetning for personalet ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Antall stipendiater ved instituttet har økt etter fusjonene. UIT ønsker å satse på profesjonsutdanningene, og miljøet har fått øremerket flere stipendiatstillinger. ILP er tilknyttet både NATED, hvor de har sporleder innenfor spesialpedagogikk, og NAFOL

gjennom lærerutdanningen. De opplever at forskerskolene er viktige for gjennomføringen av doktorgradsutdanningen. Stipendiater som blir tatt opp her får «kullfølelse» og holder sammen gjennom studieløpet.

2.5 Fagfelt i utdanningsforskningen

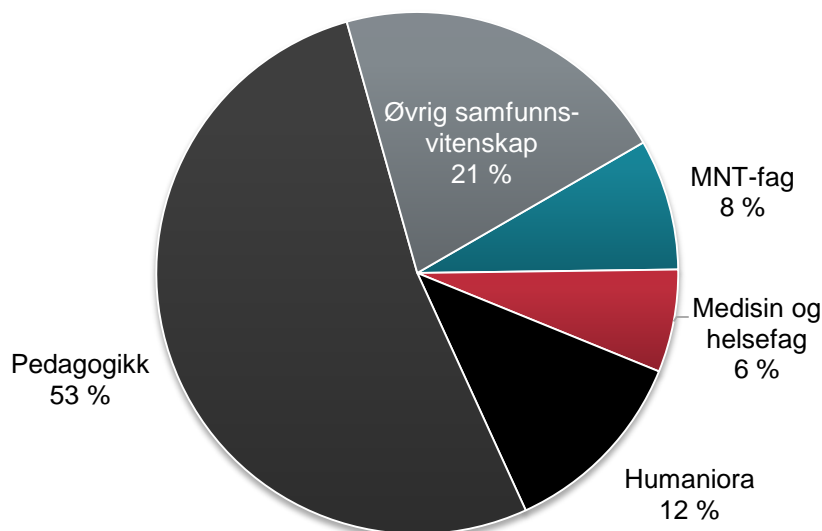
Utdanningsforskning er et flerfaglig og tverrfaglig forskningsfelt. Dette innebærer at forskningen foregår innenfor flere fagområder og disipliner. Blant annet står profesjonsforskningen sterkt både innenfor lærerutdanningen og sykepleierutdanningen i Norge, og i flere disipliner forskes det på egen yrkesgruppe i møte med arbeidslivet. I tidligere kartlegginger har vi sett på fagtilknytningen ved miljøer med utdanningsforskning. 2013-kartleggingen inneholdt et spørsmål som ba respondentene fordele utdanningsforskningen forholdsmessig på fagfelt. Begge tilnærmingene presenteres i dette delkapittelet.

2.5.1 Utdanningsforskningsmiljøenes fagtilknytning

Litt over halvparten av FoU-utgiftene til utdanningsforskning ble i 2013 brukt ved et miljø innenfor pedagogiske fag, herunder lærerutdanning, ved et universitet eller en høyskole, se figur 2.6.

Samlet ble om lag tre fjerdedeler av utdanningsforskningen utført ved et samfunnsvitenskapelig miljø i 2013. Her inngår de fleste forskningsmiljøene i instituttsektoren, sammen med fagmiljøer innenfor økonomi, sosiologi, organisasjon og ledelse og tverrfaglige forskningsmiljøer innenfor samfunnsvitenskapene. Miljøene i instituttsektoren er i større grad flerfaglige enn institutter og avdelinger i universitets- og høyskolesektoren. I denne sektoren er fagtilhørighet derfor angitt med fagområde, ikke disiplin.

Figur 2.6 Utdanningsforskningsmiljøenes fagområdetilknytning i 2013. Prosent.

Kilde: NIFU

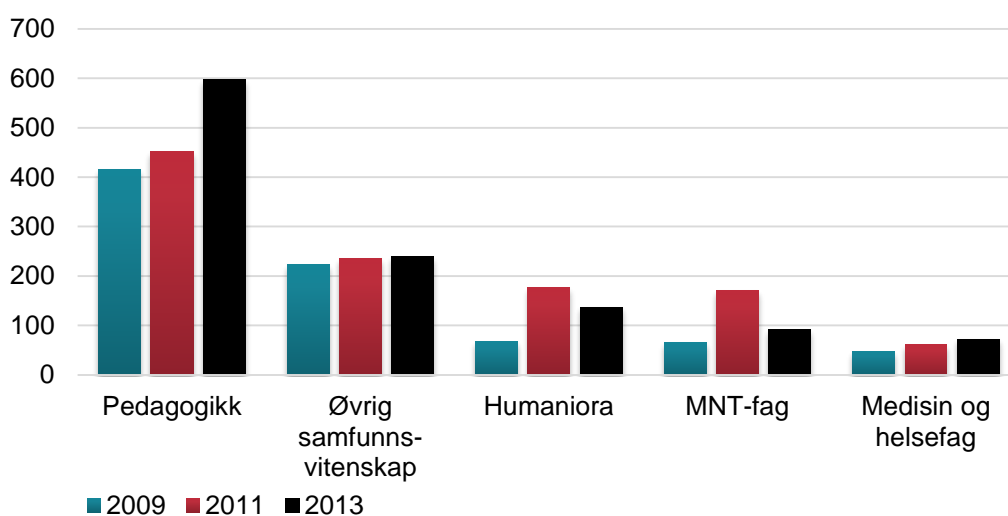
Humaniora-miljøer stod for 12 prosent av utdanningsforskningen. Her er flere språkvitenskapelige forskningsmiljøer representert, men også miljøer innenfor historie, religion, musikk, kunst og drama.

Forskningsmiljøer innenfor MNT-fagene, det vil si matematikk, naturvitenskap og teknologiske fag, stod for 8 prosent av utdanningsforskningen. I disse miljøene står fagdidaktikk innenfor matematikk og naturvitenskapelige fag sterkt, i tillegg er flere ingeniørutdanninger representert, samt miljøer innenfor IKT.

Medisin og helsefaglige miljøer utførte 6 prosent av utdanningsforskningen i 2013. Kun ett basalmedisinsk institutt er representert i utvalget, og ingen miljøer innen klinisk medisin, slik at utdanningsforskningen på fagområdet primært foregår innenfor helsefagene og i noen grad innenfor idrettsmedisin (herunder lærerutdanning i kroppsøving). En del av utdanningsforskningen innenfor helsefagene er profesjonsforskning ved sykepleierutdanningene. Denne forskningen startet gjennom satsingen på profesjonsforskning i det tidligere forskningsrådsprogrammet KUPP.

De pedagogiske forskningsmiljøene har vært sentrale innenfor utdanningsforskningen i alle årene det har vært gjennomført kartlegginger. Figur 2.7 viser fordelingen av FoU-utgifter til utdanningsforskning i perioden 2009 til 2013 etter instituttets eller fagavdelingens fagområde. Pedagogikk og øvrige samfunnsvitenskapelige fag har stått for mellom to tredjedeler og tre fjerdedeler av utdanningsforskningen alle tre årene. Merk at inndelingen i fagområde ikke er statisk, og revideres annethvert år i forbindelse med den nasjonale FoU-statistikken.

Figur 2.7 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2009, 2011 og 2013 etter forskningsmiljøets fagfelt.

Kilde: NIFU

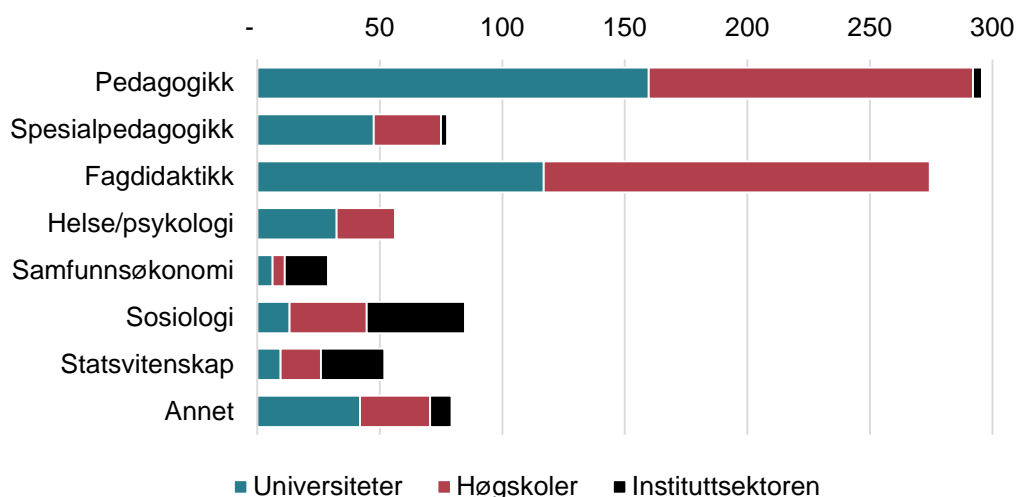
Humaniora og MNT viste en stor vekst fra 2009 til 2011, men har hatt tilbakegang fra 2011 til 2013. Det ble ikke gjennomført noen spørreundersøkelse i 2011, slik at muligheten for kontroll av den innrapporterte innsatsen på det tematiske området Utdanning i FoU-statistikkenes spørreskjema var mindre dette året. Dette kan være en medvirkende årsak til denne svingningen.

2.5.2 Faginnndeling innenfor utdanningsforskning

Sentrale fagfelt innenfor utdanningsforskningen er pedagogikk, spesialpedagogikk og fagdidaktikk, mens felt som utdannings sosiologi og utdanningsøkonomi også er representert. I 2013 ønsket vi å kartlegge fordelingen av utdanningsforskning på fagfelt, og inkluderte derfor et nytt spørsmål i undersøkelsen.

Ikke overraskende var pedagogikk det største feltet innenfor utdanningsforskning, se figur 2.8, med nær en fjerdedel av utdanningsforskningen. Fagdidaktikk var det nest største feltet, nesten like stort som pedagogikk, mens sosiologi, tett fulgt av spesialpedagogikk, tok de neste plassene. Flere miljøer oppga aktivitet på andre felt, her samlet i kategorien Annet. Respondentene nevner fagfelt som historie, sosialt arbeid, språkvitenskapelige fag, musikk, teologi og religionsvitenskap, sosialantropologi, idrettsfag, estetiske fag, veiledning og IKT.

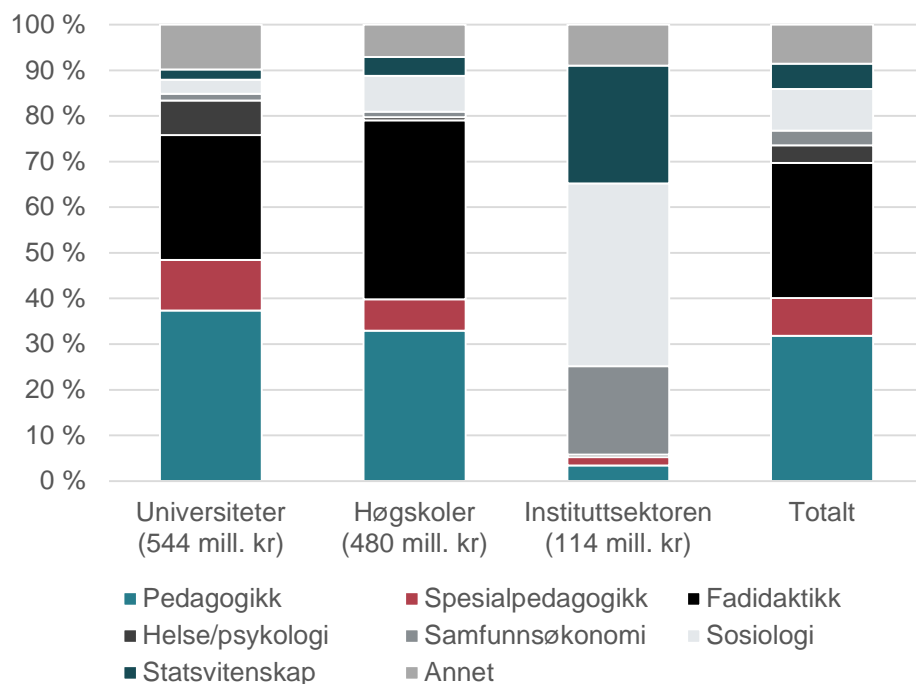
Figur 2.8 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter fagfelt. Mill. kr

Kilde: NIFU

Fordelingen på fagfelt varierte imidlertid mellom institusjonstypene. I instituttsektoren var utdannings-sosiologi, statsvitenskap og samfunnsøkonomi de største fagfeltene. Miljøene i sektoren hadde ikke utdanningsforskning på feltene fagdidaktikk eller helse/psykologi, og i svært liten grad innenfor pedagogikk og spesialpedagogikk. De pedagogiske disiplinene var nesten fraværende innenfor utdanningsforskningen i instituttsektoren.

Figur 2.9 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype og fagfelt. Prosent

Kilde: NIFU

Samtidig var fordelingen overraskende lik for universitetene og høgskolene. Ved universitetene var pedagogikk det største feltet med 37 prosent av FoU-utgiftene, fulgt av fagdidaktikk (27 prosent). Tredje største felt i universitetene var spesialpedagogikk (11 prosent), fulgt av helse/psykologi (8 prosent). I høgskolene var fagdidaktikk det største feltet med 37 prosent, mens pedagogikk var nest størst (31 prosent), fulgt av sosiologi (7 prosent).

2.6 Innretning av utdanningsforskningen

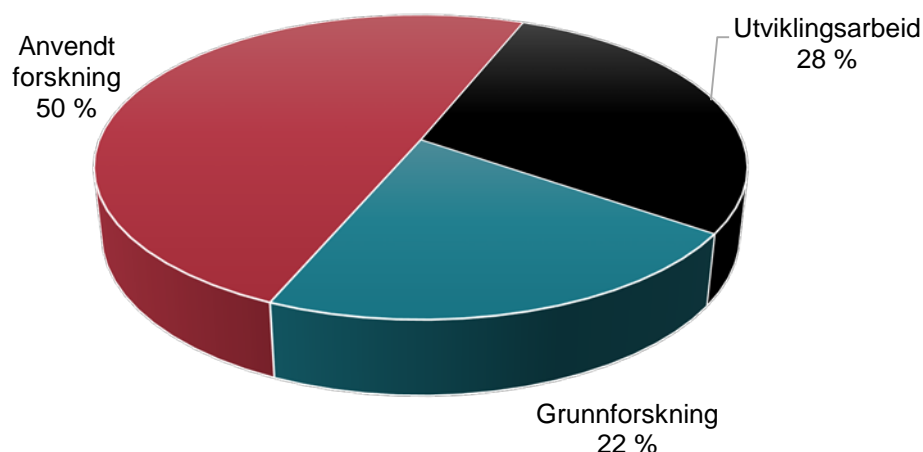
Alle kartleggingene som er gjennomført, har bedt respondentene fordele utdanningsforskningen på forskningsområde, det vil si nivåer i utdanningssystemet. Miljøene har også blitt bedt om å fordele Inndelingen i forskningstema.

Nytt i 2013 er at vi har bedt om en inndelingen av utdanningsforskningen i grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid. Begrepet utdanningsforskning kan i seg selv virke forvirrende, men definisjonen viser til FoU-begrepet slik det er definert i OECDs Frascati-manual⁷. Vi gjorde underveis i datainnsamlingen flere av respondentene oppmerksomme på at også utviklingsarbeid skulle med.

2.6.1 Forskning og utviklingsarbeid

Denne kartleggingen har for første gang sett på forholdet mellom forskning og utviklingsarbeid innenfor utdanningsforskning. I henhold til OECDs definisjon av utviklingsarbeid, som ligger til grunn for FoU-statistikken, inngår grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid i FoU-begrepet. Kunstnerisk utviklingsarbeid inngår ikke, heller ikke alt pedagogisk utviklingsarbeid inngår. Grensedragningen av hva som er og ikke er FoU er dermed utfordrende for flere av miljøene som inngår i denne undersøkelsen, i og med at flere har mye av disse to typene utviklingsarbeid. En diskusjon av hva som ligger i begrepet pedagogisk utviklingsarbeid ligger imidlertid utenfor rammene av dette prosjektet og vil ikke bli behandlet her.⁸

Figur 2.10 FoU-utgifter til utdanningsforskning i Norge i 2013 etter FoU-art. Prosent.

Kilde: NIFU

Halvparten av utdanningsforskningen i Norge var anvendt forskning i 2013, se figur 2.10, mens grunnforskningen på feltet utgjorde 22 prosent. Til sammen utgjorde forskning 77 prosent av utdanningsforskningen, mens 28 prosent var utviklingsarbeid.

Utdanningsforskningen hadde hovedsakelig karakter som anvendt forskning ved alle institusjonstypene i 2013. Forskningsinstituttene er i større grad anvendte enn miljøene ved universiteter og høyskoler, noe som også gjenspeiles i den nasjonale FoU-statistikken. Grunnforskningen på feltet stod ikke overraskende sterkest ved universitetene, mens høyskolene

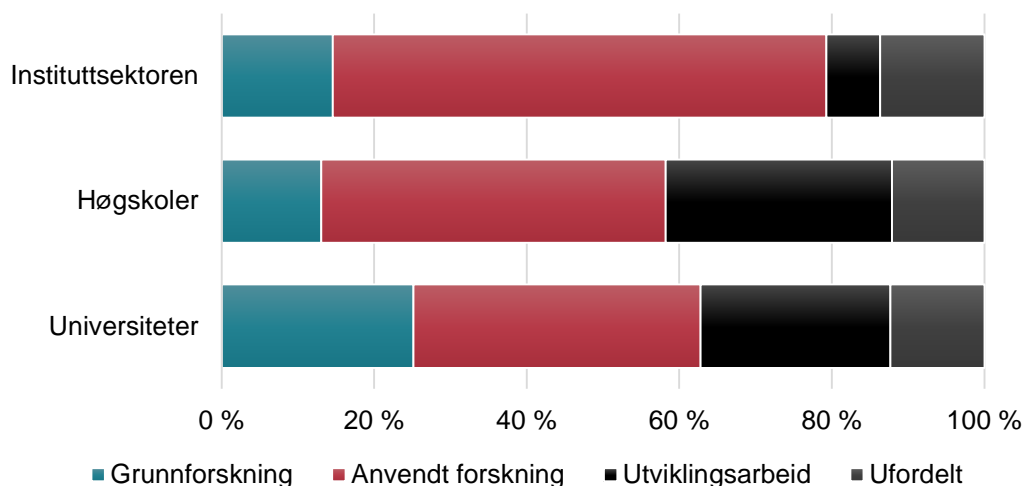
⁷ FoU-begrepet omfatter grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid. Dette innebærer at utviklingsarbeid på utdanningsfeltet skal inkluderes.

⁸ Frascati-manualen er revidert i 2014-2015, og definisjonen av pedagogisk og kunstnerisk utviklingsarbeid, samt hvorvidt dette er FoU, er i den forbindelse drøftet. Hva er pedagogisk utviklingsarbeid, og hvordan er forholdet mellom pedagogisk utviklingsarbeid og «vanlig» utviklingsarbeid som omfattes av Frascati manualen? Det synes å være et behov for mer kunnskap om utviklingsarbeidet som gjøres innenfor utdanningsfeltet.

hadde den største andelen utviklingsarbeid. Også ved universitetene ble det utført en større andel utviklingsarbeid, mens dette kun utgjorde en liten andel av utdanningsforskningen i instituttsektoren.

De ti nasjonale sentrene for grunnopplæringa, som er underlagt Utdanningsdirektoratet, er omfattet av kartleggingen. Sentrene har i varierende grad egen forskning, og desto mer utviklingsarbeid. De sentrene som er administrativt underlagt universitetene vil bidra til en høyere andel utviklingsarbeid her.

Figur 2.11 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter FoU-art og institusjonstype. Prosent.

Kilde: NIFU

Seks av miljøer som svarte på spørreskjemaet oppga at de utelukkende hadde utviklingsarbeid, mens 23 miljøer kun hadde forskning, og ikke utviklingsarbeid.

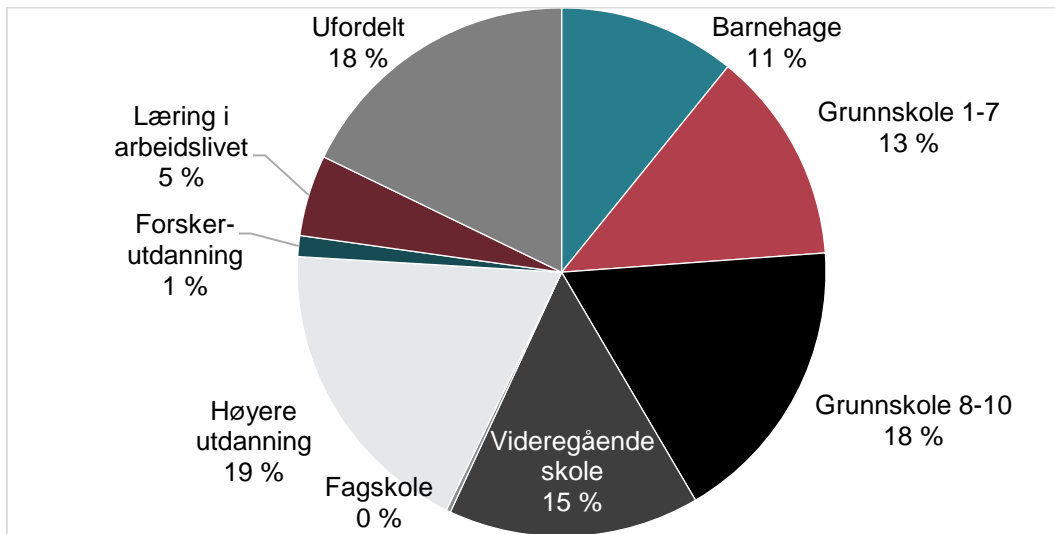
2.6.2 Forskningsområder

I 2013 ble respondentene bedt om å fordele antall FoU-årsverk utført på utdanningsforskningsfeltet på områdene *Barnehage*, *Grunnskole 1-7*, *Grunnskole 8-10*, *Videregående skole*, *Fagskole*, *Høyere utdanning*, *Forskerutdanning* og *Voksenopplæring/læring i arbeidslivet*. Antall FoU-årsverk ble sammenholdt med FoU-utgifter til utdanningsforskning, og FoU-utgiftene ble fordelt forholdsmessig på forskningsområde. Den prosentvise fordelingen i figur 2.12 gjenspeiler dermed størrelsen på utdanningsforskningen ved miljøene som har angitt fordeling på forskningsområde. En del miljøer fant det vanskelig å fordele utdanningsforskningen på forskningsområde, blant annet fordi flere prosjekter kan dreie seg om flere av områdene, slik at andelen ufordelt er høyere for dette spørsmålet enn for utdanningsforskning totalt.

Ser vi bort fra de ufordelte midlene, var *Høyere utdanning* det største forskningsområdet i 2013 (23 prosent), tett fulgt av *Grunnskole 8-10* (22 prosent), *Videregående skole* (19 prosent) og *Grunnskole 1-7* (16 prosent). Innsatsen på *Fagskoleområdet* var under en prosent av total utdanningsforskning. Også på *Forskerutdanningsområdet* var innsatsen liten, knappe tre prosent. Disse to områdene har betraktelig færre elever og studenter enn de øvrige områdene, og slik sett er det ikke overraskende at disse to områdene er de minste.

Ved universitetene var *Grunnskole 8-10* det største forskningsområdet i 2013, tett fulgt av *Videregående opplæring* (henholdsvis 25 og 24 prosent), mens *Høyere utdanning* var størst i høgskolene med 25 prosent av utdanningsforskningen. Profesjonsforskning er inkludert i *Høyere utdanning* og er sannsynligvis en medvirkende årsak til at dette området var det største i høgskolene. Nest største område i høgskolene var *Grunnskole 1-7* (21 prosent). I instituttsektoren var *Videregående skole* det største området med 26 prosent, fulgt av *Høyere utdanning* (24 prosent).

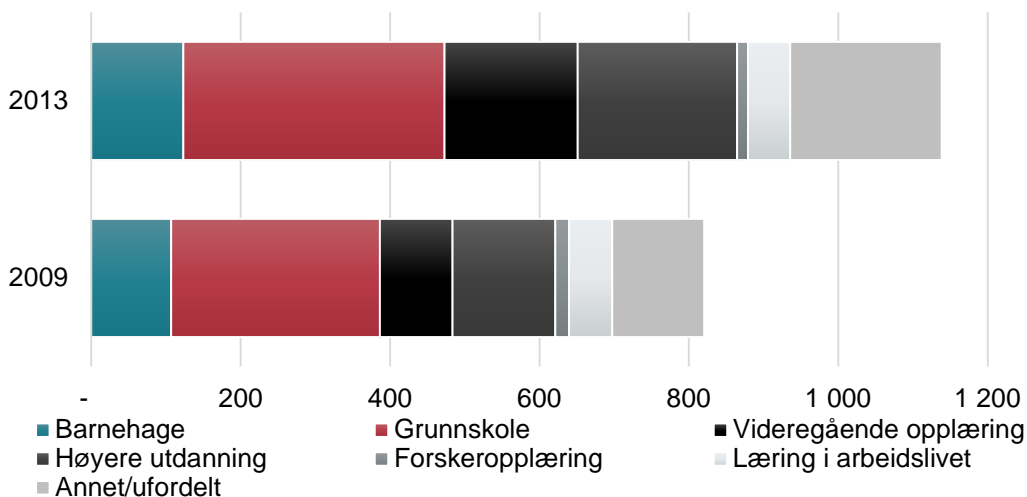
Figur 2.12 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter forskningsområde. Prosent.

Kilde: NIFU

Fordelingen på forskningsområder ble sist undersøkt i 2009. Inndelingen i områder har blitt mer detaljert for hver undersøkelse. I 2007 var både Grunnskole og Videregående skole i samme kategori, mens vi i 2009 ikke skilte mellom grunnskole 1-7 og grunnskole 8-10, et skille som ble innført i 2013. Fagskoler er også skilt ut som eget område i 2013. Innsatsen innenfor utdanningsforskning har økt betydelig fra 2009 til 2013, og innsatsen har økt på alle felt unntatt *Forskeropplæring* og *Læring i arbeidslivet*, hvor det har vært en liten nedgang, se figur 2.13. Innenfor *Videregående skole* er FoU-innsatsen doblet, og *Høyere utdanning* og *Grunnskole* har begge hatt en betydelig vekst.

Figur 2.13 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2009 og 2013 etter forskningsområde. Mill. kr

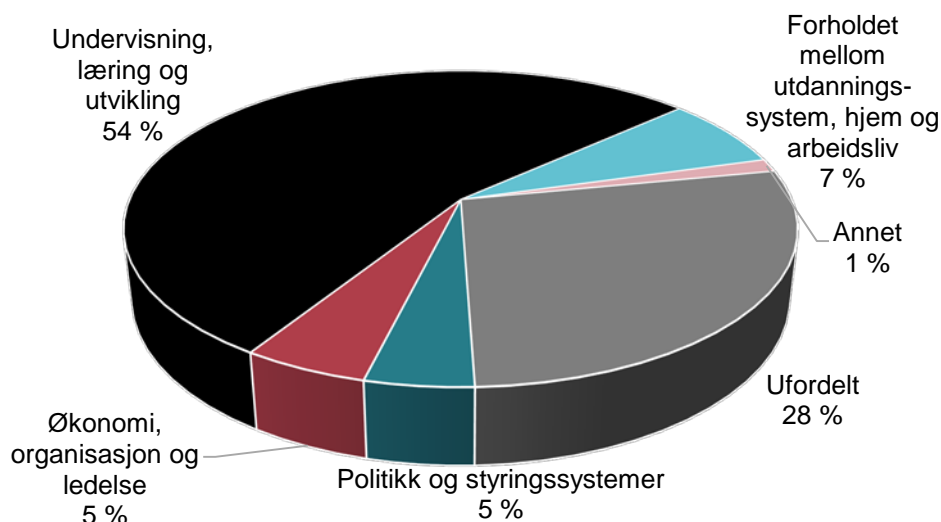
Kilde: NIFU

Barnehageområdet var det tredje største området i 2009 med 13 prosent av utdanningsforskningen, men tross vekst i perioden, stod barnehageområdet kun for 11 prosent av utdanningsforskningen i 2013. Imidlertid var andelen ufordelte midler større i 2013 enn i 2009, noe som øker usikkerheten ved sammenligninger med 2013.

2.6.3 Forskningstema

Som i 2009, ble respondentene i 2013 bedt om å fordele utdanningsforskningen på fire forskningstema: *Politikk og styringssystemer, Økonomi, organisasjon og ledelse, Undervisning, læring og utvikling* og *Forholdet mellom utdanningssystem, hjem og arbeidsliv*. I 2009 fylte respondentene ut en todimensjonal matrise med forskningsområde og forskningstema. I 2013 ble de først bedt om å angi fordeling av FoU-årsverk på område. Fra hvert forskningsområde ble de rutet videre til et spørsmål om å fordele FoU-innsatsen forholdsmessig på de fire forskningstemaene. Disse andelene ble dernest koblet opp mot FoU-utgiftene beregnet for hvert område, se kapittel 2.6.2.

Figur 2.14 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter forskningstema. Prosent.

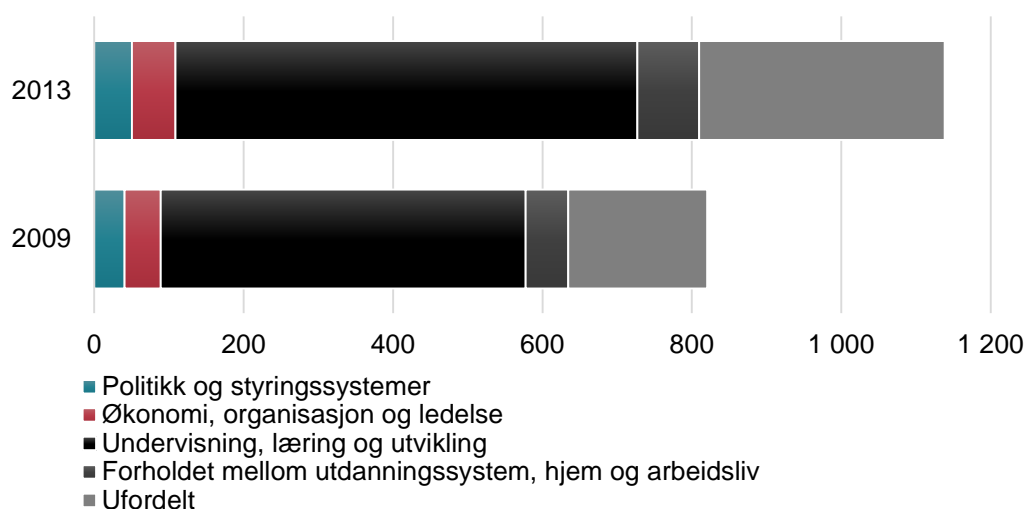
Kilde: NIFU

Undervisning, læring og utvikling var det største forskningstemaet i 2013 med over halvparten av FoU-innsatsen. De tre andre områdene var omtrent like store.

Hele 28 prosent av FoU-innsatsen er ikke fordelt på forskningstema. Dette skyldes i hovedsak to forhold. For det første ble 18 prosent av FoU-innsatsen ikke fordelt på forskningsområde. Slik spørreskjemaet var utformet, kunne de ufordelte midlene ikke fordeles på forskningstema. For det andre unnlot en del av respondentene som hadde oppgitt fordeling på forskningsområde, å fordele FoU-innsatsen på forskningstema. Spørsmålet knyttet til fordelingen av forskningstema har dermed dårligst svarprosent i kartleggingen. Andelen ufordelt var høy også i 2009.

Ser vi utviklingen fra 2009 til 2013, finner vi at det har vært en vekst innenfor alle forskningstemaene i perioden, se figur 2.15. Om vi ser bort fra de ufordelte midlene, utgjorde *Undervisning, læring og utvikling* 77 prosent i 2009, mot 75 prosent i 2013. Andelen innenfor *Politikk og styringssystemer* var den samme begge år, og det er kun ett prosentpoengs forskjell fra 2009 til 2013 på de øvrige temaene. Fordelingen på forskningstema har dermed ikke endret seg nevneverdig fra 2009 til 2013.

Figur 2.15 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 og 2009 etter forskningstema. Mill. kr.

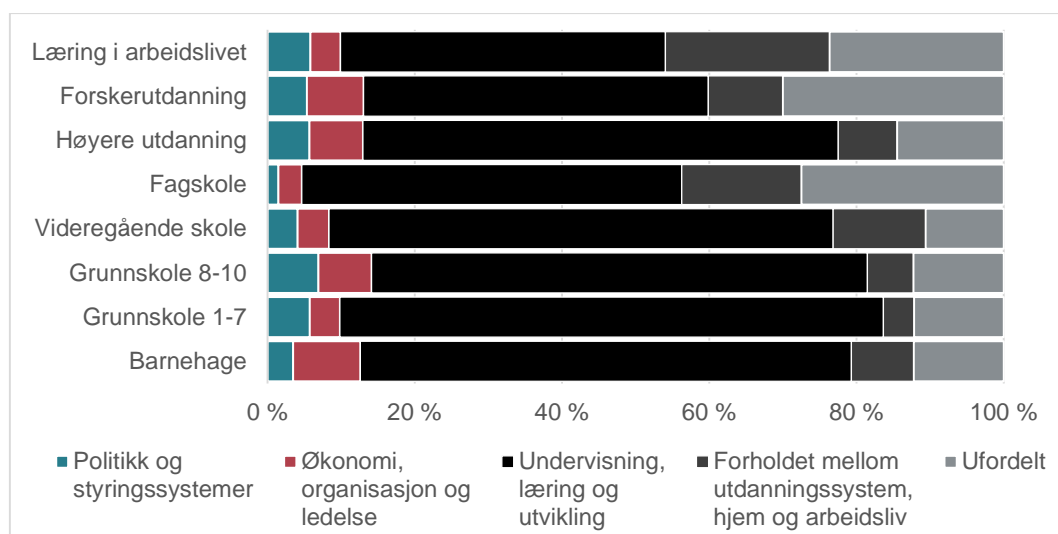
Kilde: NIFU

2.6.4 Forholdet mellom forskningsområde og forskningstema

Ved å sammenholde svarene knyttet til forskningsområde og forskningstema for utdanningsforskningen i 2013, finner vi at det på noen områder er betydelig mer forskning enn på andre. Størst innsats i form av FoU-utgifter til utdanningsforskning finner vi for *Undervisning, læring og utvikling* innenfor *Høyere utdanning, Grunnskole 8-10 og Videregående skole*. På *fagskole- og forskerutdanningsområdene* var innsatsen ikke overraskende lav innenfor alle forskningstema i 2013, se vedleggstabell V.3.

Figur 2.16 viser FoU-innsatsen innenfor hvert område prosentuert på forskningstema. Det er mest forskning om *Undervisning, læring og utvikling* på alle områdene. *Forholdet mellom utdanningssystem, hjem og arbeidsliv* er ikke overraskende andelsmessig større innenfor *Læring i arbeidslivet* og på *fagskoleområdet*, enn i øvrige områder. I 2009 avdekket undersøkelsen noen "hvite flekker på kartet", det vil si områder eller tema med lav eller ingen forskningsinnsats, for eksempel om *Politikk og styringssystemer* i *Forskeropplæringen* og innenfor *Læring i arbeidslivet*. Dette finner vi ikke i 2013, da det foregikk forskning innenfor alle tema.

Figur 2.16 Forholdet mellom forskningsområde og forskningstema innenfor utdanningsforskning i 2013. Prosent.

Kilde: NIFU

Boks 2: Avdeling for lærer- utdanning og naturvitenskap, Høgskolen i Hedmark

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap (LUNA) ved Høgskolen i Hedmark holder til i Hamar sentrum, i gamle Hamar seminarium. Høgskolen i Hedmark er organisert etter campus, slik at lærerutdanningen er i samme avdeling som bioteknologimiljøet på Hamar, mens pedagogikk-miljøet på Elverum hører inn under Avd. for folkehelse, som har faglærerutdanning av kroppsvovingslærere samt årsstudium i sosialpedagogikk. Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap har PhD-program knyttet til lærerutdanningen, og samarbeider tett med NAFOL. Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SEPU) er en integrert del av avdelingen. I 2013 ble om lag 85 prosent av avdelingens FoU-virksomhet anslått å være utdanningsforskning, og fagdidaktikk var det viktigste feltet. Grunnskolen (1-10 samlet) var det største forskningsområdet for avdelingen, med fokus på undervisning, læring og utvikling.

Organisering av utdanningsforskningen

Utdanningsforskningen ved avdelingen er organisert i forskningsgrupper med 5-10 medlemmer i hver gruppe. Forskerne er tilsatt ved instituttene, og instituttleder er ansvarlig for utviklingen av forskningen ved instituttene. Høgskolen i Hedmark har seks strategiske forskningsområder, tre av disse ved LUNA, to innenfor lærerutdanningen. Disse er Arena for kultur- og språkfag (AKS) og Utdanning og diversitet (UD). Avdelingen har egen prodekan for forskning, og FoU-rådgivere. Avdelingen har en egen BOA-avdeling som sammen med FoU-rådgiver tar seg av prosjektadministrasjon og søknadsstøtte til EU- og forskningsrådssøknader.

Høgskolen i Hedmark/LUNA koordinerer PERL, et EU-nettverk som har eksistert i 12 år. 140 institusjoner i over 50 land deltar, primært i Europa, men også land fra Sør-Amerika, Afrika, Asia. Partnership for Education and Research about Responsible Living (PERL) dreier seg om forskning og utdanning på bærekraftig forbruk. Lærerutdanningsinstitusjoner utvikler studietilbud, læremidler/studiemateriale og lærerplaner på feltet. Konferanser (internasjonale) er møtesteder for både forskere og utdanningsinstitusjoner, stakeholders, policymakers, NGO. Årskonferansen 2015 ble arrangert hos UNESCO i Paris i mars. Høgskolen i Hedmark fikk UNESCO-chair⁹ status i 2014 for PERL-nettverket, som første norske utdanningsinstitusjon som har oppnådd dette (det finnes 7 i Sverige, 3 i Danmark).

Eksempler på **forskningsprosjekter** ved LUNA:

- **Diversitet i lærerutdanningene (DILUT):** Forskningsprosjektet er et samarbeidsprosjekt

⁹ UNESCO-chair tildeles vertskapsinstitusjon for store nettverk.

mellom fagpersoner ved HiOA og HiHM. Prosjektet retter fokus mot institusjonenes valg av flerkulturell profil på sine utdanninger og søker ny forskningsbasert kunnskap om hva denne eventuelt nærmere består i, og om flerkulturelle perspektiver eventuelt er et normalperspektiv i utdanningene. Prosjektet har som produktmål en vitenskapelig antologi; Inspirasjoner. Prosjektet er finansiert av Udir.

- **Speed-prosjektet:** Samarbeidsprosjekt mellom HVO og HiHM med fokus på spesialundervisning i skolen. Prosjektet skal «gjennomføre ei omfattende kartlegging med ei stor gruppe elever på 5., 6., 8. og 9. klassetegn. Undersøkinga skjer klassevis der både dei som får og ikkje får spesialundervisning er informantar. I tillegg skal kontaktlærarar, dei andre lærarane på skulane som deltek og føresette delta i undersøkinga. Metoden er nettbaserte spørjeskjema. Dei er utvikla av forskarane. Firmaet Conexus og skulane står ansvarlege for sjølve gjennomføringa av datainnsamlinga. I kartlegginga knytt til faga norsk og matematikk vert det utarbeidd egne kartleggingsskjema».
- **Ungdomstrinn i utvikling:** Skolebasert kompetanseutvikling. Integrering av de grunnleggende ferdighetene i alle fag. Utvikle bedre læringsmiljø og vurderingspraksis, tydelig ledelse og utvikling av skolen som lærende organisasjon.

Skoleforskning har tradisjonelt vært kvalitativt. Flerkulturell pedagogikk og humaniora (norsk og musikk) bruker mye kvalitative metoder, som etnografiske metoder og klasseromsstudier, i tillegg til tekstanalyser, diskursanalyser, gjennomgang av læreplaner o.l. LUNA har dessuten et aksjonsforskningsrettet prosjekt på barnehageområdet. Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SEPU) har spesialisert seg på kvantitative metoder, større spørreundersøkelser, store utvalg. Senteret har vokst fra 5 til 18 ansatte på grunn av økt etterspørsel. De har blant annet feltbasert utviklingsarbeid, bruker kvantitative metoder, tester ut ting. «Mixed methods» er mer brukt nå enn tidligere.

Publisering og formidling av utdanningsforskning

LUNA hadde 77,1 publikasjonspoeng i innenfor utdanningsforskning i 2011-2013, og var dermed landets tiende største forskningsmiljø på feltet i Norge, og det tredje største miljøet ved en statlig høyskole. Publikasjonspoengene på utdanningsforskningsfeltet utgjorde 42 prosent av alle publikasjonspoeng ved avdelingen i perioden. Bioteknologimiljøet ved avdelingen publiserer mye, i tillegg publiserer de ansatte innenfor sine fagfelt. I 2013 hadde avdelingen 16,7 publikasjonspoeng innenfor utdanningsforskning, hvorav 11 prosent på nivå 2. Avdelingen påpekte at 2013 var et dårlig år, da publikasjonsvolumet var bedre både i 2012 og 2014. I 2012 hadde avdelingen totalt 78,5 publikasjonspoeng, i 2013 52,9 og i 2014 75,5. Litt over halvparten av publikasjonene var på engelsk i 2013.

I alt 21 av avdelingens ansatte hadde tellende vitenskapelige publikasjoner innenfor Pedagogikk og utdanning i 2013, og mer enn dobbelt så mange kvinner som menn hadde tellende publikasjoner. CRISStin hadde 513 unike registreringer med deltakelse fra forskere ved LUNA i 2013, se tabell 6.8. Merk at vi teller bidragene her, og at flere ansatte ved avdelingen kan ha bidratt på den enkelte publikasjon. Mange av publikasjonene er også skrevet i samarbeid med andre institusjoner, dette fremgår heller ikke av tabellen. CRISStin opererer med 12 ulike kategorier av forskningsresultater, som igjen har et varierende antall underkategorier.

Tabell B2.1 Nøkkeltall for vitenskapelig publisering innenfor utdanningsforskning¹ i 2013 ved Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap ved Høgskolen i Hedmark.

Indikatorer	Antall publikasjoner	Indikatorer	Antall/andeler
Monografi	1	Antall kvinner	15
Bokkapittel	7	Antall menn	6
Artikkel	10	Sum forskere	21
Publikasjonspoeng	16,7	Andel Kvinner	71 %
Andel på nivå 2	11 %	Gjennomsnittsalder kvinner	55,0
Engelsk	52 %	Gjennomsnittsalder menn	52,5
Norsk	48 %	Gjennomsnittsalder alle	54,3

¹Tidsskrifter klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISStin inngår her. Inndelingen baserer seg på en klassifisering av tidsskrifter. Det publiseres dermed utdanningsforskning i andre CRISStin-kategorier enn Pedagogikk og utdanning. Klassifisering av monografier og antologier som utdanningsforskning er gjort av NIFU.

Kilde: CRISStin

CRISStin-kategoriene med flest registreringer var vitenskapelig foredrag (115), kronikk (91), faglig foredrag (51) og populærvitenskapelig artikkel (46). I motsetning til flere av de andre dypdykk-instituttene, ser det ut til at LUNA i større grad har fanget opp populærvitenskapelig formidling i CRISStin. Det er også flere andre typer bidrag fra avdelingens ansatte, herunder kunstnerisk produksjon.

Tabell B2.2 Antall registreringer i CRISStin knyttet til Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap i 2013 etter CRISStin-kategori.

Hovedkategori	Underkategori	Antall
Bok	Fagbok	1
	Lærebok	4
	Vitenskapelig antologi/Conference proceedings	6
	Vitenskapelig monografi	2
Del av bok/rapport	Faglig kapittel	3
	Populærvitenskapelig kapittel/artikkel	1
	Vitenskapelig Kapittel/Artikkel/Conference proceedings	26
Informasjonsmateriale	Nettsider (opplysningsmateriale)	2
	Konferansebidrag og faglig presentasjon	
	Faglig foredrag	51
	Populærvitenskapelig foredrag	18
	Poster	4
	Vitenskapelig foredrag	115
Kunstnerisk produksjon	Filmproduksjon	1
	Musikalsk framføring	7
	Musikk - komposisjon	7
	Teaterproduksjon	1
Mediebidrag	Intervju	30

Hovedkategori	Underkategori	Antall
	Programdeltagelse	2
Produkt	Digitale læremidler	1
	Programvare	3
Rapport	Rapport	10
Tidsskriftspublikasjon	Anmeldelse	19
	Artikkel i fag-/bransjetidsskrift	1
	Intervju	3
	Kronikk	91
	Leserinlegg	18
	Populærvitenskapelig artikkel	46
	<i>Vitenskapelig artikkel</i>	35
Totalsum		508

¹Tellende kategorier er merket med *kursiv* i tabellen. Merk at tabellen omfatter både vitenskapelige og ikke-vitenskapelige registreringer i CRISTin i 2013, også publisering innenfor andre felt enn utdanningsforskning.

Kilde: CRISTin

All publisering og formidling skal i utgangspunktet registreres i CRISTin, og publikasjonspoeng til tellekantsystemet følges spesielt opp av biblioteket. Tildeling av FoU-tid følger publisering/eksterne midler/sampublisering/søknader – høgskolen bruker registreringer i CRISTin til å fordele FoU-tid. Mange av forskerne formidler på norsk og skriver i tillegg engelske versjoner som publiseres internasjonalt.

Avdelingen har en del ansatte innen musikk og kunstfag, samt et eget spillutviklermiljø (lager dataspill, filmer og animasjoner), og disse finner det vanskelig å registrere utviklingsarbeid i CRISTin. De ansatte ved LUNA er ofte ute og veileder i skolen, og dette arbeidet registreres ikke. Skillet mellom forskningsformidling og undervisning er heller ikke alltid opplagt.

Vitenskapelig og faglig personale ved avdelingen

Per 1. oktober 2013 hadde Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap 143 ansatte i vitenskapelig eller faglig stilling¹⁰. Av disse utgjorde stipendiatene 18 prosent, og professorene 10 prosent. Den største stillingsgruppen var universitetslektorene med 38 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet, fulgt av førsteamanuensis med 18 prosent. Ansatte med førstestillingskompetanse utgjorde 55 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet, eksklusive stipendiatene.

Over en tredjedel av forskerpersonalet hadde utdanningsbakgrunn fra humaniora, mens hver fjerde var pedagog. 20 prosent hadde utdanningsbakgrunn fra MNT-fagene – merk at de ansatte ved Institutt for naturvitenskap og teknologi inngår i oversiktene. Ni prosent av de vitenskapelig/faglig ansatte hadde bakgrunn fra andre samfunnsvitenskapelige fag enn pedagogikk, samtidig mangler opplysninger om utdanningsfag for 8 prosent av de ansatte. Halvparten

av personalet i førstestilling ved LUNA hadde en doktorgrad i 2013.

Gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige/faglige personalet ved LUNA i 2013 var 50 år. Professorene var i snitt 56 år gamle, og hver femte professor var 60 år eller eldre. Den største stillingsgruppen, høgskolelektorene, var gjennomsnittlig 51 år gamle. Her var en tredjedel 60 år eller eldre. Gjennomsnittsalderen for stipendiatene var 37 år.

Av 143 ansatte i vitenskapelig/faglig stilling, var 75 kvinner og 68 menn, det vil si en kvinneandel på 52 prosent. Kvinnene var i flertall blant stipendiatene og høgskolelektorene, mens i førstestilling og blant professorene var det flest menn. Kvinneandelen på professornivå var 29 prosent, lavere enn snittet for utdanningsforskerne. Merk at personalet innenfor naturvitenskap er inkludert i tallgrunnlaget.

I perioden 2012-2013 utlyste LUNA 16 stillinger. Søkningen til utlyste stipendiatstillinger betraktes som god, det samme gjelder søkning til førsteamanuensisstillinger. Men det er vanskelig å få kandidater med tung forskerkompetanse innenfor realfags-/matematikkdidaktikk. Nesten alle som ble tatt opp på doktorgradsprogrammet og som har tatt doktorgraden i løpet av de siste to år, er ansatt ved høgskolen nå. Det er behov for personer med doktorgradsutdanning på lærerutdanningsfeltet. LUNA har en større stillingsutlysning ute nå, hvor de har samlet alle ledige stillinger i en annonse. De søker primært etter personer med førstekompetanse, og utlysningen er sendt ut gjennom nettverkene, samt at de gjør en målrettet utlysning i Sverige. Lærer-utdanningsfeltet er norsk, kandidatene må kjenne norsk skole og norsk språk.

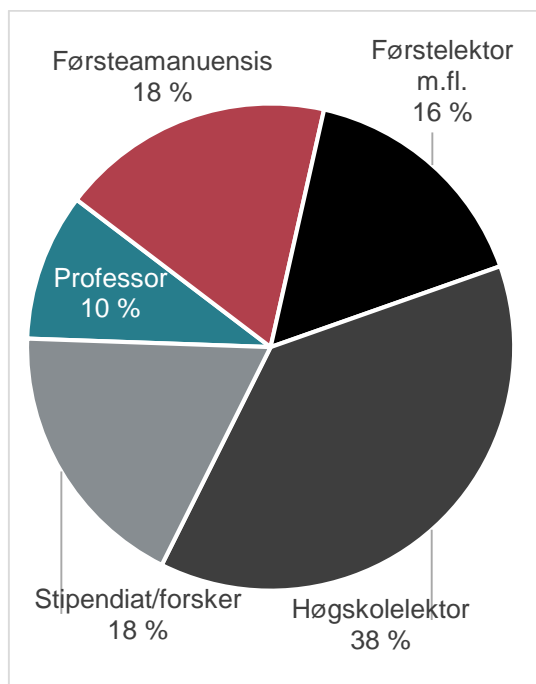
¹⁰ Kilde: NIFUs Forskerpersonalregister. Merk at alt personalet ved Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap, også de ved Institutt for naturvitenskap og

teknologi som ikke er involvert i utdanningsforskning, er inkludert i oversiktene. Kun vitenskapelig/faglig personale i mer enn 40 prosent stilling er inkludert.

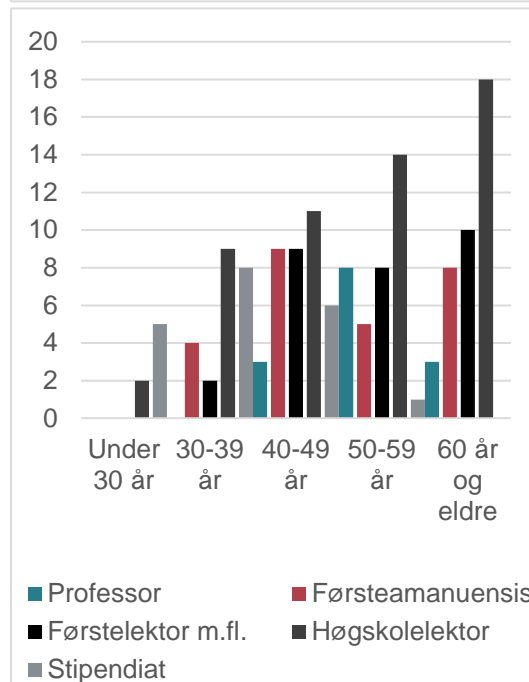
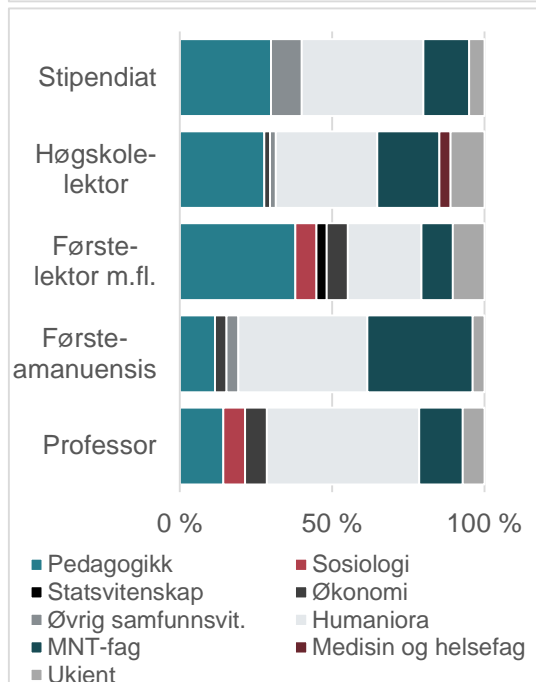
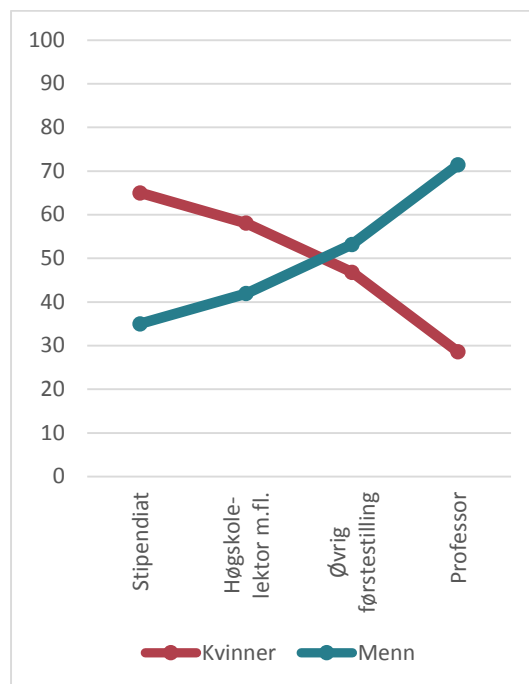
Instituttet har utlyst professorstillinger, men det har vært vanskelig å få rekruttert professorer på feltet gjennom utlysninger, selv om stillingene er utlyst nordisk. De mangler i dag flere professorer. Instituttet jobber nå med internkvalifisering til professor blant egne førsteamanuenser ved hjelp av insentiver samt

tiltak for å kvalifisere til opprykk. Det har vært lettere å få tilsatt førsteamanuenser, ettersom det nå finnes flere med doktorgrad på feltet, og de får flere søkere til utlyste stillinger. Imidlertid tar det noen år å få kvalifisert disse til professor.

Figur B2.1 Stillingsstruktur og utdanningsbakgrunn for personalet ved Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap ved Høgskolen i Hedmark i 2013.

Figur B2.2 Kjønnsbalanse og alderssammensetning for personalet ved Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap ved Høgskolen i Hedmark i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

2.7 Samarbeid om utdanningsforskning

Forskningssamarbeidet på utdanningsforskningsfeltet foregår på mange måter. Det kan dreie seg om formalisert samarbeid gjennom konsortier i forskningsprosjekter, gjennom formelle og uformelle nettverk. I de tidligere kartleggingene har vi bedt respondentene oppgi hvorvidt de hadde formalisert nasjonalt eller internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning. Denne gangen spurte vi om de hadde samarbeid om utdanningsforskning, uten å si noe om hva slags samarbeid, samt hvilken type institusjoner de samarbeidet med. I tillegg ba vi miljøene oppgi hvilke land de hadde internasjonalt samarbeid med.

Totalt oppga 86 av de 146 miljøene som deltok i kartleggingen, at de hadde nasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2013, se tabell 2.3. Dette tilsier at i underkant av 60 prosent hadde nasjonalt samarbeid på feltet. 35 prosent svarte at de ikke hadde nasjonalt samarbeid, mens 5 prosent unnlot å svare på spørsmålet.

En litt høyere andel av enhetene ved høgskolene oppga at de hadde nasjonalt samarbeid enn hva tilfellet var ved universitetene og i instituttsektoren. Jo større andel utdanningsforskning av total FoU et miljø oppga, jo større var sannsynligheten for at de hadde samarbeid om utdanningsforskning.

80 prosent av miljøene som oppga at de hadde nasjonalt samarbeid om utdanningsforskning samarbeidet med et universitet. Litt over halvparten oppga at de samarbeidet med en statlig høgskole, mens 42 prosent samarbeidet med et forskningsinstitutt. Under 20 prosent samarbeidet med virksomheter i næringslivet, og ingen miljøer i instituttsektoren oppga at de samarbeidet med skole- eller barnehageeiere.

Tabell 2.3 Miljøer med nasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype.

	Universi- teter	Høg- skoler	Institutt- sektoren	Totalt
Universiteter	26	34	9	69
Vitenskapelige høgskoler	13	14	4	31
Statlige høgskoler m.fl.	13	33	3	49
Forskningsinstitutter	11	15	10	36
Virksomhet i næringslivet	6	8	2	16
Utdannings- og opplæringsinstitusjon	14	17	1	32
Skole- og barnehageeier	13	16	0	29
Antall enheter med samarbeid	32	42	12	85
Ikke samarbeid	20	24	7	51
Ikke svart på spørsmålet	5	2	2	8
Antall enheter	57	68	21	146

Kilde: NIFU

Litt over halvparten av miljøene oppga at de hadde internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2013, se tabell 2.4. De fleste av miljøene som oppga internasjonalt samarbeid, samarbeidet med et utenlandsk universitetsmiljø. En tredjedel samarbeidet med en statlig høgskole i utlandet, mens om lag en fjerdedel hadde samarbeid med et forskningsinstitutt. Høgskolene samarbeidet i større grad med utenlandske høgskoler, mens ingen miljøer i instituttsektoren oppga at de hadde internasjonalt samarbeid med høgskole.

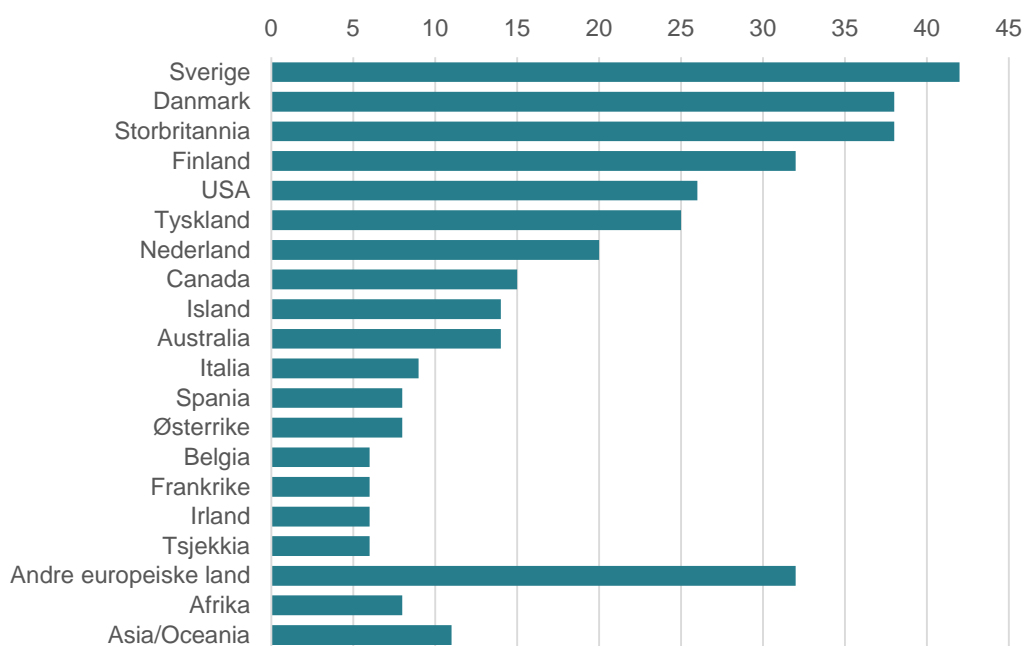
Tabell 2.4 Miljøer med internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype.

	Universiteter	Høgskoler	Instituttsektoren	Totalt
Universiteter	26	41	4	71
Vitenskapelige høgskoler	8	9	0	17
Statlige høgskoler m.fl.	8	17	0	25
Forskningsinstitutter	9	7	2	18
Internasjonal organisasjon	7	8	2	17
Utenlandsk næringsliv	0	2	1	3
Antall enheter med samarbeid	27	43	6	76
Ikke samarbeid	24	23	13	60
Ikke svart på spørsmålet	6	2	1	9
Antall enheter	57	68	21	146

Kilde: NIFU

Fløst miljøer samarbeider med andre nordiske landene om utdanningsforskning. 42 miljøer oppga samarbeid med Sverige, 38 med Danmark og 32 med Finland. Like mange oppga at de hadde samarbeid med Storbritannia som med Danmark, 26 hadde samarbeid med USA og 25 med Tyskland.

Figur 2.17 Antall respondenter som oppga samarbeid i 2013 per samarbeidsland¹.

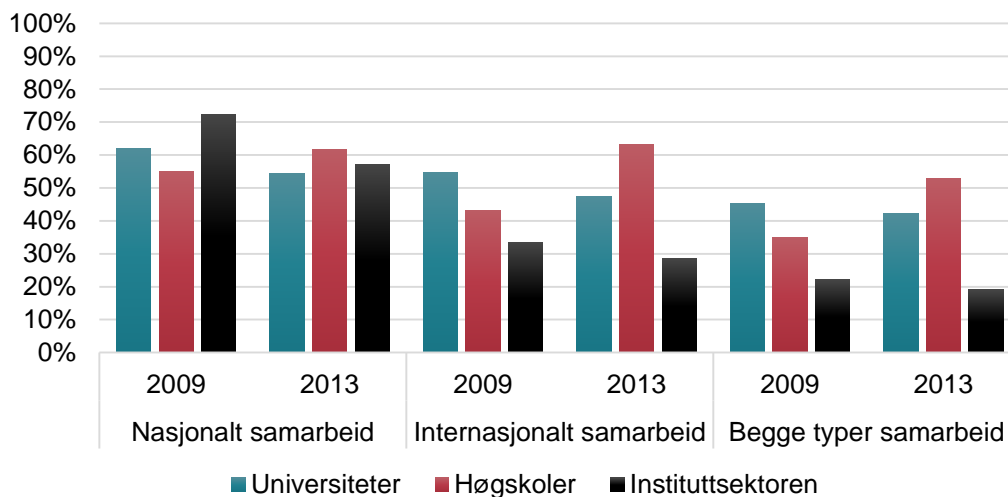
¹Andre europeiske land omfatter Estland, Sveits, Hellas, Russland, Latvia, Litauen, Polen, Portugal, Ungarn, Romania, Slovenia, Kypros og Malta.

Kilde: NIFU

I spørreskjemaet hadde vi forhåndsutfyllt flere land, og miljøene ble bedt om å krysse av for hvilke land de hadde samarbeid med. I tillegg ble de bedt om å legge inn øvrige samarbeidspartnere i et fritekstfelt. Det ser ut til at flere har oversett dette feltet. De forhåndsutfylte valgene var primært nordiske og europeiske land, samt engelskspråklige land som USA, Canada og Australia, land som norske forskningsmiljøer ofte samarbeider med. I samtalene med miljøene fortalte flere at de hadde ulike former for samarbeid med Sør-afrikanske læresteder og andre afrikanske land, i tillegg fikk vi

opplyst at New Zealand var et viktig samarbeidsland på barnehageområdet. Oversikten over samarbeidsland i figur 2.17 er derfor ikke fulldekkende.

Figur 2.18 Andel miljøer med nasjonalt og/eller internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2009 og 2013 etter institusjonstype. Prosent.

Kilde: NIFU

Vi undersøkte samarbeidsmønstre forrige gang i 2009. Andelen som oppga at de hadde nasjonalt samarbeid i 2013 har gått ned sammenlignet med 2009, se figur 2.18, både ved universitetene og forskningsinstituttene, mens den har økt i høgskolene. Det samme er tilfellet med andelen utdanningsforskingsmiljøer som har oppgitt å ha internasjonalt samarbeid – færre oppgir dette ved universitetene og forskningsinstituttene i 2013 enn i 2009, mens andelen høgskolemiljøer med internasjonalt samarbeid har økt betraktelig i perioden.

I 2009 spurte vi miljøene om de samarbeidet med henholdsvis miljøer i universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren, mens listen over samarbeidspartnere i 2013 var betydelig mer detaljert. Det er derfor vanskelig å sammenligne samarbeidsmønstret disse to årene. I overkant av nitti prosent av enhetene med nasjonalt samarbeid i 2009, samarbeidet med et universitet eller en høgskole. Blant miljøene som oppga nasjonalt samarbeid om utdanningsforskning, var det kun tre som ikke samarbeidet med et miljø i universitets- og høgskole-sektoren, noe som tilsvarer en samarbeidsandel med universiteter og høgskoler på 97 prosent i 2013. Flere samarbeidet med alle typer læresteder.

I 2009 samarbeidet 30 prosent av miljøene med et forskningsinstitutt, mens over 40 prosent oppga slikt samarbeid i 2013. Andelen som samarbeidet med et forskningsinstitutt har dermed økt merkbart fra 2009 til 2013, og det er spesielt samarbeid mellom forskningsinstitutter og med universitetene som har økt.

Samtlige av respondentene som oppga internasjonalt forskningssamarbeid i 2009, samarbeidet med et utenlandsk universitet eller høgskole. I 2013 gjaldt dette 95 prosent av respondentene. En fjerdedel samarbeidet med utenlandske forskningsinstitutter i 2013, mot 20 prosent fire år tidligere.

3 Menneskelige ressurser

Dette kapitlet tar for seg menneskelige ressurser på utdanningsforskningsfeltet, og opplysningene er hentet fra NIFUs Forskerpersonalregister¹¹. Første del av kapitlet ser på kjennetegn ved populasjonen av utdanningsforskere, herunder stillingsstruktur, kjønn, alder og kompetanseprofil. Andre del av kapitlet tar for seg rekruttering til utdanningsforskning. Rekruttering var et av temaene som ble berørt i spørreundersøkelsen, hvor vi ba miljøene oppgi hvor mange stillinger de hadde utlyst på feltet, samt hvordan de vurderte søkningen. Vi vil også se nærmere på hvorvidt de som var registrert som stipendiater på utdanningsforskningsfeltet i 2007 og 2009 var tilsatt ved utdannings- og forskningsinstitusjoner i 2013.

3.1 Utdanningsforskere i 2013

I 2013 var det i underkant av 2 800 forskere og annet faglig personale, heretter omtalt som utdanningsforskere, som deltok i utdanningsforskning ved norske universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Av disse var om lag 60 prosent tilsatt ved en høyskole, 35 prosent ved et universitet og 5 prosent ved et forskningsinstitutt. Fordelingen av personale på institusjonstype avviker fra fordelingen av FoU-utgifter i kapittel 3. Dette har sammenheng med personalets FoU-tid, og hvor stor andel av denne FoU-tiden som benyttes til utdanningsforskning. Der en forsker i instituttsektoren i gjennomsnitt benytter nesten 80 prosent av sin arbeidstid til FoU, vil en gjennomsnittlig høyskolelektor ha mellom 10 og 20 prosent FoU-tid¹². Utdanningsforskerne benytter heller ikke all sin FoU-tid til utdanningsforskning, og spesielt i miljøer med lav andel utdanningsforskning vil forskerne kunne være involvert i FoU på flere ulike felt.

Andelen kvinner blant utdanningsforskerne er mye høyere enn i forskerpopulasjonen totalt, se tabell 3.1. Dette gjelder for alle institusjonstyper. Utdanningsforskerne var også eldre enn i den totale forskerpopulasjonen, 50 år mot 46 år. Det er spesielt ved universitetene at utdanningsforskerne er betydelig eldre enn i den totale forskerpopulasjonen. Dette har blant annet sammenheng med at andelen doktorgradsstipendiater på feltet er lavere enn ved universitetene totalt, 16 mot 30 prosent.

¹¹ Forskerpersonalregisteret er en individbasert database som inneholder opplysninger om forskere/faglig personale som deltok i FoU ved universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og institusjoner med FoU i instituttsektoren, samt leger og forskerpersonale som deltok i FoU ved helseforetakene. Registeret inneholder opplysninger om kjønn, alder, stilling, arbeidssted (institusjon/lærested/fakultet/klinikk/ avdeling/institutt), høyeste akademiske grad og doktorgrad. Stillingskoder benyttes til å identifisere forskere. Opplysninger om forskerpersonalet samles inn per 1. oktober og innhentes direkte fra de forskningsutførende enhetenes sentrale administrasjoner. Forskerpersonalregisteret inngår i den nasjonale FoU-statistikken og brukes blant annet til beregning av utførte FoU-årsverk i universitets- og høyskolesektoren, som igjen danner grunnlag for beregning av FoU-lønn til personale lønnet over lærestedenes basisbevilgninger.

¹² For mer informasjon om tidsbruk, se for eksempel Gunnes og Wendt (2013).

Andelen stipendiater var lavere blant utdanningsforskerne både ved høgskolene og forskningsinstituttene enn for institusjonstypen totalt, men her var forskjellene mindre.

Tabell 3.1 Nøkkeltall for utdanningsforskere i Norge i 2013.

	Utdanningsforskere				Total forskerpopulasjon			
	Uni-versi-teter	Høg-skoler	Institutt-sek-toren	Totalt	Uni-versi-teter	Høg-skoler	Institutt-sek-toren	Totalt
Antall	1025	1 610	145	2 780	15 207	7 381	8 540	31 128
Kvinneandel (%)	60	62	56	61	44	52	42	45
Andel professorer/forsker 1 (%)	18	8	27	13	18	11	20	17
Andel stipendiater (%)	16	10	7	12	30	12	8	20
Andel med doktorgrad (%)	57	30	54	41	74	35	52	57
Gjennomsnittsalder (år)	49	51	45	50	44	50	45	46

Kilde: NIFU

Doktorgradsandelen var betydelig lavere blant utdanningsforskerne ved universitetene enn i den totale forskerpopulasjonen. Også ved høgskolene var doktorgradsandelen noe lavere blant utdanningsforskerne, mens den ved forskningsinstituttene var høyere.

3.1.1 Stillingsstruktur

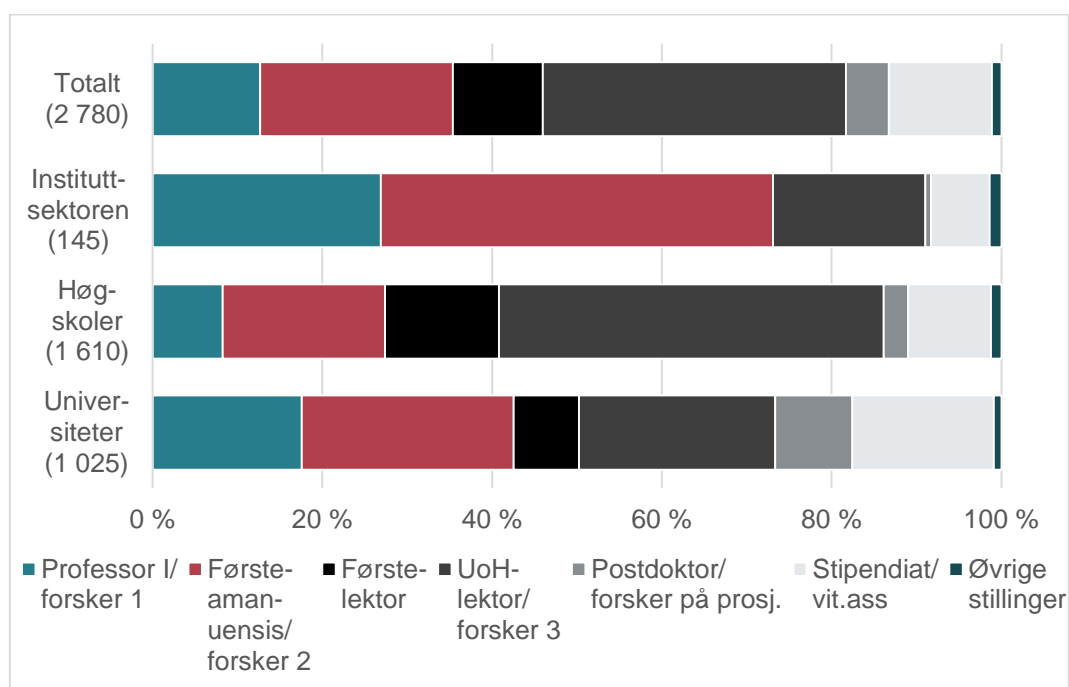
Universitets- og høgskolelektorene utgjorde den største gruppen av utdanningsforskere i 2013, se figur 3.1, med i alt 890 personer. I figuren er forsker 3, det vil si forskere uten doktorgrad, sidestilt med universitets- og høgskolelektorstillingen, som heller ikke krever doktorgradskompetanse. Nest største stillingsgruppe var førsteamanuensis/forsker 2 med 630 personer. I figuren er dosenter (55 personer) og faglige ledere (50 personer), det vil si instituttleder, dekan og forskningsleder, inkludert i denne kategorien. Til sammen deltok 340 stipendiater og vitenskapelige assistenter i utdanningsforskning i 2013, samt 45 postdoktorer og 95 forskere tilsatt på prosjekt i universitets- og høgskolesektoren. De 350 professorene på feltet utgjorde 14 prosent av utdanningsforskerne. I tillegg deltok noen høgskolelærere og teknisk-administrativt ansatte i utdanningsforskning.

Sammenligninger av stillingsstrukturene ved universitetene, høgskolene og forskningsinstituttene er utfordrende, ettersom det ikke finnes en felles stillingsinstruks for instituttsektoren. De fleste samfunnsvitenskapelige instituttene benytter en tredelt inndeling av de faglige stillingene. Forsker 1 har professorkompetanse og tilsvarer professor-stillingen, forsker 2 har doktorgrad og kan sammenlignes med førsteamanuensis, mens forsker 3 ikke har doktorgrad. NIFU har gjort en tilordning av stillingsstrukturen for alle forskningsinstitutter i instituttsektoren for å muliggjøre en sammenligning av forskningsinstituttene, samt med universitets- og høgskolesektoren.

Ved universitetene var halvparten av utdanningsforskerne tilsatt i førstestilling, det vil si som professor, førsteamanuensis, dosent, faglig leder eller førstelektor, i 2013. Samtidig utgjorde rekrutteringsstillinger, det vil si stipendiater og vit.ass, 17 prosent av utdanningsforskerne. Ved høgskolene var 41 prosent av utdanningsforskerne i førstestilling, mens 10 prosent var rekrutter. Ved forskningsmiljøene i instituttsektoren utgjorde forsker 1 og forsker 2 over 70 prosent av utdanningsforskerne, mens kun 7 prosent var i rekrutteringsstilling.

Andelen utdanningsforskere med professorkompetanse var høyest ved miljøene i instituttsektoren, hvor 27 prosent innehadde en forsker 1-stilling. Ved universitetene utgjorde professorene 18 prosent av utdanningsforskerne, mot 8 prosent ved høgskolene.

Figur 3.1 Stillingsstruktur¹ for utdanningsforskerne i 2013 etter institusjonstype.

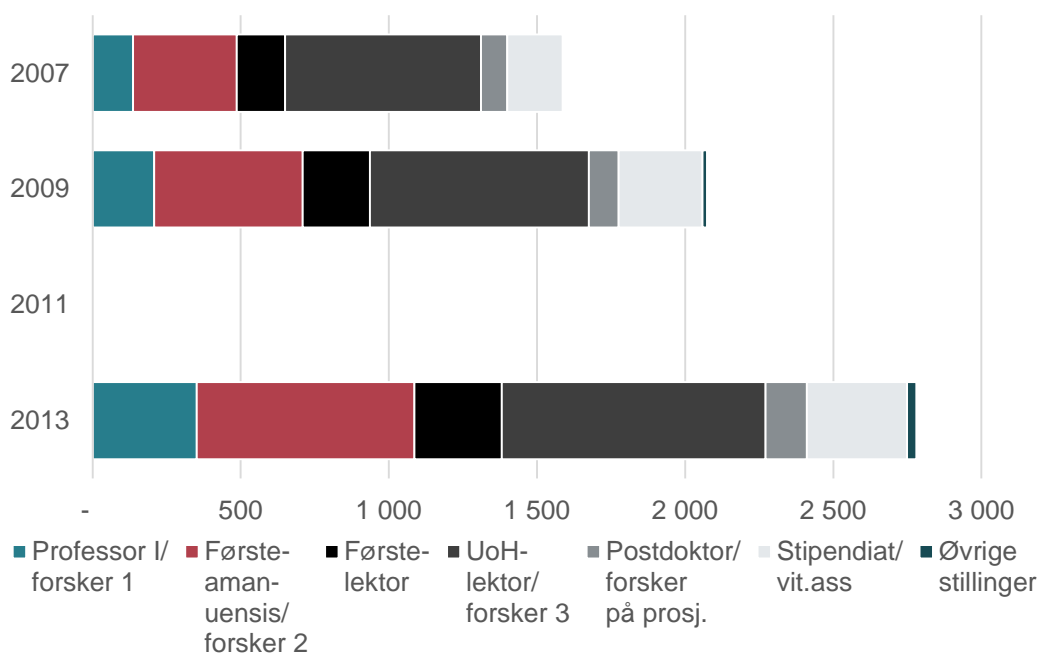

¹Førsteamanuensis/forsker 2 omfatter her også dosenter og faglige ledere. Forsker på prosjekt omfatter forskere med kodene 1108, 1109 og 1110, samt førsteamanuenser og lektorer med ekstern finansiering. Øvrige stillinger omfatter høgskolelærere og teknisk-administrative stillinger.

Kilde: NIFU

I 2007 registrerte vi 1586 utdanningsforskere, i 2009 var antallet økt til 2 074 og i 2013 til 2 780, se figur 3.2. I 2013 var det 350 professorer på utdanningsforskningsfeltet. Dette er mer enn en fordobling fra 2007. Også antall førsteamanuenser/forsker 2 har økt kraftig i perioden, fra 350 til 630.

Figur 3.2 Stillingsstruktur for utdanningsforskerne 2007-2013.

Kilde: NIFU

I 2007 utgjorde professorene 9 prosent av utdanningsforskerne. Seks år senere hadde professorandelen økt til 13 prosent. Til sammen har andelen personale i førstestilling av totalt vitenskapelig/faglig personale økt fra 41 prosent til 50 prosent mellom 2007 og 2013. Andelen universitets- og høgskolelektorer har i samme periode gått ned fra 42 til 34 prosent, samtidig som andelen stipendiater har vært relativt stabil på 12-13 prosent. Utviklingen i stillingsstruktur innebærer dermed at det har vært en betydelig kompetanseutvikling blant utdanningsforskerne.

Antall postdoktorer/forskere på prosjekt i universitets- og høgskolesektoren er den stillingsgruppen som har vokst minst, fra 90 personer i 2007 til 120 personer i 2013. Antall postdoktorer som deltok i utdanningsforskning har økt fra 17 i 2009 til 45 i 2013, mens antall forskere tilsatt på prosjekt har økt fra 84 til 95. Det er dermed fremdeles flere forskere enn postdoktorer på feltet. Andelen postdoktorer innenfor utdanningsforskning er for øvrig mye lavere enn innenfor andre forskningsfelt.

Ser vi andelen av utdanningsforskerne i førstestilling sammenholdt med det faste undervisnings- og forskerpersonalet, det vil si eksklusive stipendiat, vit.ass, postdoktor og forsker på prosjekt, utgjorde disse om lag 60 prosent. Strukturmeldingen (St. meld. nr 18 2014-2015) har som målsetning at andelen av undervisnings- og forskerpersonalet med førstestillingskompetanse ved profesjonsutdanningene skal være på 50 prosent eller mer. I 2013 var det flere av lærerutdanningene som ikke oppfylte dette målet. De fleste av dem hadde imidlertid mellom 35 og 49 prosent av personalet i førstestilling, og en førstestillingsandel på 50 prosent vil være innen rekkevidde innenfor en 5-årsperiode for flere av miljøene. Dette innebærer at kompetanseveksten på utdanningsforskningsfeltet vil fortsette fremover, såfremt institusjonene fortsetter å eksistere i sin nåværende form, og det blir tilført midler til å gjennomføre denne kompetanseøkningen.

Stillinger som professor, førsteamanuensis, dosent og førstelektor har høyere FoU-andel enn universitets- og høgskolelektorstillingene, som det i dag er flest av. Flere personer i førstestilling medfører at de ansatte vil bruke mer av sin tid på FoU, og mindre til undervisning. Det er ingenting som tyder på at antall lærerstudenter og pedagogiske studenter vil gå ned i nær fremtid, noe som betyr at den «tapte» undervisningstiden må kompenseres for med nye stillinger. Hvis det ikke tilføres nye stillinger og «friske midler», vil personalet i førstestilling ved enkelte læresteder enten måtte bruke mindre tid til FoU enn kollegaer ved andre læresteder, eller de må jobbe enda mer. Miljøene vil også kunne ha behov for å frikjøpe ansatte mens de kvalifiserer seg til førstestilling.

I spørreskjemaet ba vi om at respondentene oppga antall stipendiater som var tilknyttet en forskerskole. Totalt 86 stipendiater, 49 ved et universitet og 37 ved en høgskole, ble oppgitt å være tilknyttet en forskerskole, det vil si NATED eller NAFOL. Dette tilsvarer at hver fjerde av de 329 stipendiatene på feltet var tilknyttet en forskerskole i 2013¹³. Ingen av miljøene i instituttsektoren hadde stipendiater tilknyttet forskerskoler.

3.1.2 Kjønn og alder

Kvinnene var i flertall blant utdanningsforskerne i 2013, men dette gjaldt ikke på alle nivåer i stillingshierarkiet. Blant stipendiatene utgjorde kvinnene 72 prosent, mens andelen var litt lavere blant universitets- og høgskolelektorene og forsker 3 i instituttsektoren; 69 prosent. Også blant postdoktorene/forskere tilsatt på prosjekt (68 prosent), førstelektorene (61 prosent) og førsteamanuensene (55 prosent) var det flere kvinner enn menn. På professornivået var det imidlertid flere menn enn kvinner, med en kvinneandel på 41 prosent. Dette er likevel mye høyere enn i den totale forskerpopulasjonen, hvor kvinnene utgjorde 25 prosent av professorene i 2013.

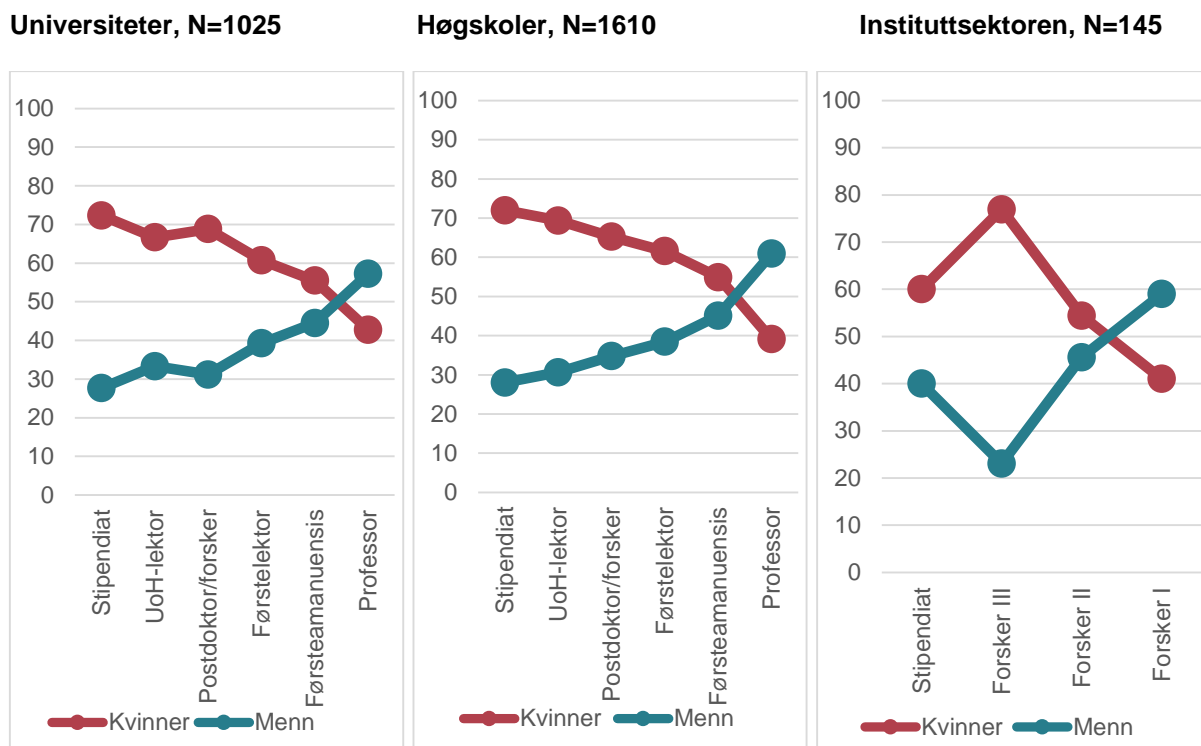
Karrierestigen innenfor utdanningsforskning var relativt lik for kvinner og menn ved universitetene og høgskolene. Andelen kvinnelige stipendiater var den samme, 72 prosent. Kvinneandelen blant universitetslektorene var litt lavere enn for høgskolelektorene, samtidig var det høyere andel

¹³ Det oppgitte antallet stipendiater stemmer imidlertid ikke med antall stipendiater som var tatt opp ved NAFOL og NATED i 2013. Vi har fått tilbakemelding om at flere miljøer har misforstått dette spørsmålet, og kun oppgitt antallet av de nye stipendiatene i perioden 2012-2013 som var tilknyttet en forskerskole.

kvinnelige postdoktorer og forskere tilsatt på prosjekt ved universitetene enn det var i høgskolene. Også for førsteamanuensene var kvinneandelen lik for disse to lærestedstypene, 55 prosent, mens andelen kvinnelige professorer var høyere ved universitetene (43 prosent) enn i høgskolene (39 prosent).

I instituttsektoren var kvinnene også i flertall på alle nivåer unntatt på toppnivået, det vil si forsker 1 med professorkompetanse. Andelen menn blant stipendiatene/forskningsassistentene var noe høyere i instituttsektoren enn i universitets- og høgskolesektoren, 60 prosent.

Figur 3.3 Andelen kvinnelige og mannlige utdanningsforskere på ulike trinn i den akademiske karrierestigen i 2013 etter institusjonstype.

Kilde: NIFU

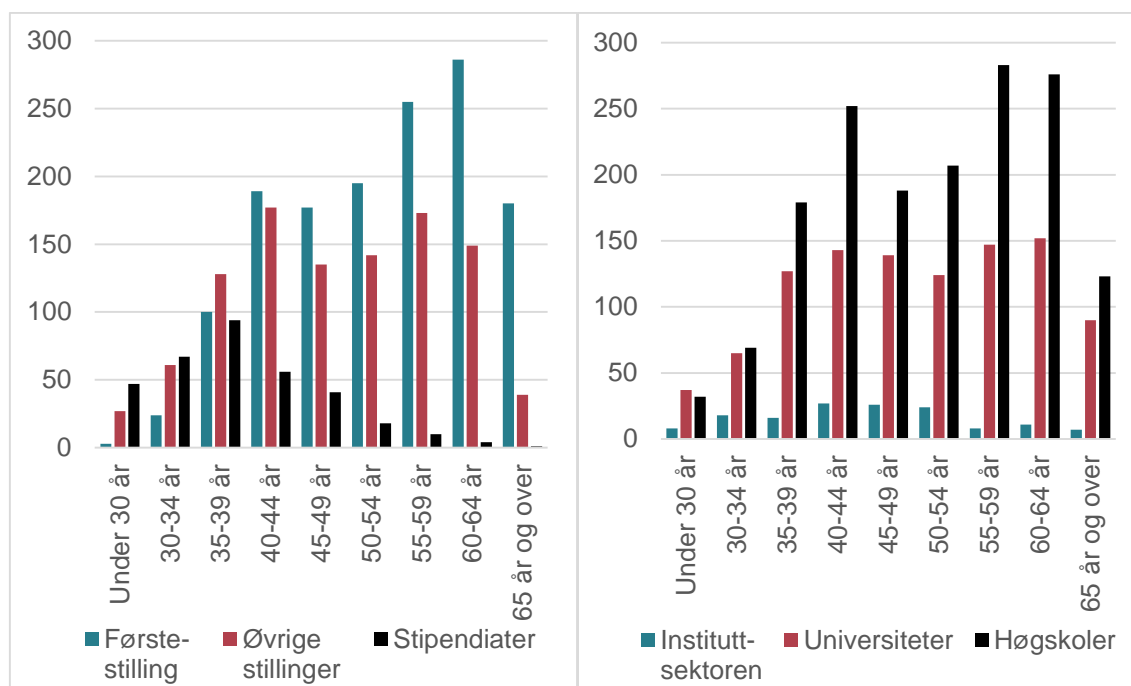
Utdanningsforskerne var i gjennomsnitt 50 år i 2013. De mannlige utdanningsforskerne var i gjennomsnitt ett år eldre enn de kvinnelige, noe som samsvarer med at andelen menn er høyere i førstestilling enn for stipendiater og universitets- og høgskolelektorer.

Blant utdanningsforskerne i førstestilling, det vil si professor, dosent, førsteamanuensis, førstelektor og faglig leder, var en tredjedel 60 år eller eldre. Tilsvarende gjaldt 16 prosent av personalet i øvrige stillinger, det vil si universitets- og høgskolelektor, amanuensis, postdoktor og forsker tilsatt på prosjekt. Det er relativt overraskende at det faktisk finnes en del utdanningsforskningsstipendiater i aldersgruppene 60-64 år og 65 år og over. Gjennomsnittsalderen for stipendiatene på feltet var 37 år i 2013, og de fleste var mellom 30 og 44 år gamle.

Gjennomsnittsalderen for utdanningsforskere i instituttsektoren var 46 år i 2013, mens den var 50 år ved universitetene og 51 år ved høgskolene. Figur 3.4 viser at det var flest utdanningsforskere i aldersgruppene 55-59 år og 60-64 år, samt 40-44 år, ved høgskolene, mens utdanningsforskerne fordelte seg jevnere på alderskategoriene ved universitetsmiljøene.

Alderssammensetningen for utdanningsforskere avviker merkbart fra sammensetningen i den totale forskerpopulasjonen. Der kvinnene var i flertall i alle aldersgrupper med unntak av 65 år og over blant utdanningsforskerne i 2013, var mennene i flertall både i de eldste og yngste aldersgruppene i den totale forskerpopulasjonen

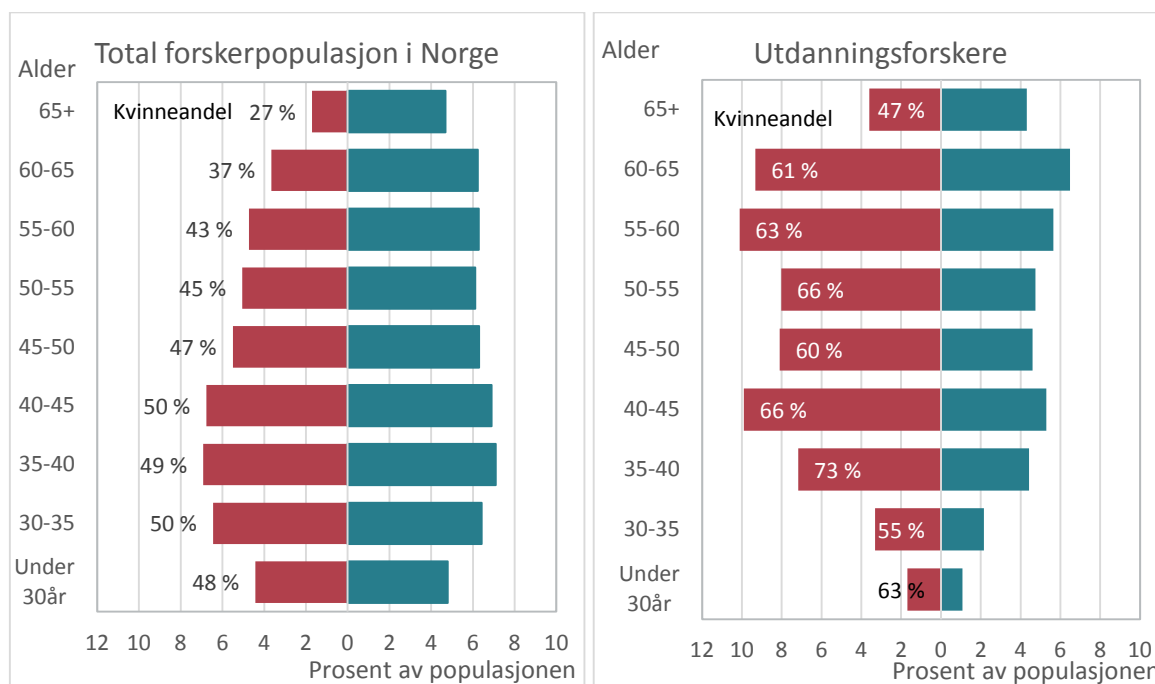
Figur 3.4 Alderssammensetning for utdanningsforskerne i 2013 etter aldersgruppe, institusjonstype og stillingskategori.

Kilde: NIFU

Forskerpersonalet i den totale forskerpopulasjonen fordeler seg relativt jevnt på alle aldersgrupper, med noen færre i de to eldste og den yngste gruppen, og med «tyngdepunktet» i 40-årene. Blant utdanningsforskerne var ligger «tyngdepunktet» mellom 50- og 60-årene, og det var dessuten en lav andel av forskerpersonalet i de to laveste aldersgruppene.

Figur 3.5 Alderssammensetning for kvinnelige og mannlige utdanningsforskere i 2013 sammenlignet med den totale forskerpopulasjonen. Andel.

Kilde: NIFU

Boks 3: Program for lærerutdanning, NTNU

Program for lærerutdanning (PLU) er et institutt ved NTNU, under Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse. Virksomheten omfatter «*lærerutdanning på alle nivå (grunnutdanning, oppfølging av nyutdannede lærere, etter- og videreutdanning), skolelederutdanning, doktorgradsutdanning, universitetspedagogikk og forsknings- og utviklingsarbeid rettet mot skole, klasserom og verksted*». PLU tilbyr PhD-program i profesjonsforskning med innretning mot lærer-utdanning og skole. Sekretariatet for forskerskolen NAFOL er tilknyttet PLU, og instituttet har ansvaret for rektorutdanningen nord for Dovre. Skolelaboratoriet, et ressurs og kompetansesenter for undervisning i realfag, er en del av PLU. Skolelaboratoriet arrangerer ulike realfagsløyper for elever på 6.-10. trinn, samt vk1, i Nord- og Sør-Trøndelag. De tilbyr også etter- og videreutdanning for realfagslærere.

Organisering av utdanningsforskningen

Utdanningsforskningen ved instituttet er i hovedsak organisert i faggrupper, som er et tilbud til alle ansatte. Instituttledelsen har løftet spesielle områder, herunder skoleledelse, praksisnær forskning og forskning på egen virksomhet. All FoU-aktivitet ved PLU i 2013 var klassifisert som utdanningsforskning, og instituttet hadde hovedtyngden av sin utdanningsforskning innenfor pedagogikk og fagdidaktikk. Utdanningsforskningen foregikk på grunnskoleområdet, videregående skole, høyere utdanning og forskerutdanning, med hovedtyngden av innsatsen innenfor grunnskole 8-10 og videregående skole.

PLU deltar i forskernettverket InfoTed, som er «*et internasjonalt forum med representanter fra Belgia, Irland, Israel, Nederland, Norge, Storbritannia og USA som arbeider for å fremme faglig utvikling av lærerutdannere*». Instituttet har incentividler knyttet til internasjonalt samarbeid, og de har formalisert samarbeid gjennom flere prosjekter.

Eksempler på forskningsprosjekter ved PLU:

- **Skolebasert kompetanseutvikling for ungdomstrinnet:** Prosjekt i regi av Utdanningsdirektoratet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Forskergruppa ved PLU koordinerer arbeidet i samarbeid med Utdanningsdirektoratet samt leder nettverkssamarbeid mellom deltakende læringsutdanningsinstitusjoner i pilotprosjektet. De forsker også på utviklingsprosessene for å gi råd og retning i storskalaprojektet.
- **Forskning på individuell vurdering (FIVIS).** Prosjektet har undersøkt hvordan læreres vurderingskompetanse kommer til uttrykk gjennom fortolkninger og forståelser, og hvordan dette manifesterer seg i praksis i norske klasserom. Målet for undersøkelsene var å se

hvilken betydning vurderingskulturer har for elevenes læring. Prosjektet har undersøkt skoler som deltok i den nasjonale satsingen Vurdering for læring (2010-2014) og skoler som ikke deltok.

- **Pedagogisk Bruk Av IKT i Naturfagsundervisningen i Trondheimsskolene (PAINT):** Hvordan brukes informasjonsteknologien i forbindelse med naturfagundervisningen i 6-7.klasse i noen utvalgte klasser i Trondheim kommune, samt Utpøring av dataloggere i utvalgte klasser på 5-7.trinn. Følgeforskning i forbindelse med utpøring. Intervjuer av lærere og elever. Metode: Kvantitativt: Spørreskjema Kvalitativt: Observasjon, intervju

PLU benytter i hovedsak kvalitative metoder i sin forskning, og aksjonsforskning står sterkt ved instituttet. Flere av forskerne ved instituttet bruker også fenomeologisk tilnærming. I de senere årene har kvantitative metoder kommet sterkere, og det er mer bruk av «mixed methods». Instituttets forskere bruker mye intervju og observasjoner, mens videoanalyse har kommet sterkt de siste årene. Forskerne bruker narrativ tilnærming, kategoriserende tilnærming og litteraturfundament, og instituttet har både intervensjonsstudier og designstudier. Instituttet har få lange longitudinelle studier, vanlig periode er 1-2 år.

Publisering og formidling av utdanningsforskning

Program for lærerutdanning hadde 96,4 publikasjonspoeng i kategorien Pedagogikk og utdanning i CRISStin i 2011-2013, og var dermed landets sjette største forskningsmiljø på feltet i Norge. Publikasjonspoengene innenfor utdanningsforskning utgjorde 77 prosent av alle publikasjonspoeng ved instituttet i perioden. I 2013 hadde instituttet 40,8 publikasjonspoeng på utdanningsforskningsfeltet, av totalt 52 publikasjonspoeng. 14 prosent av utdanningsforskningen var publisert på nivå 2, noe som er helt på landsgjennomsnittet på feltet.

Nesten halvparten av utdanningsforskningspublikasjonene ved PLU i 2013 var på engelsk. I alt 31 av instituttets ansatte hadde tellende vitenskapelige publikasjoner innenfor utdanningsforskning i 2013.

CRISStin hadde 407 unike registreringer med deltakelse fra forskere ved PLU i 2013, se tabell 6.4. Merk at vi teller bidragene her, og at flere ansatte ved instituttet kan ha bidratt på den enkelte publikasjon. Mange av

publikasjonene er også skrevet i samarbeid med andre institusjoner, dette fremgår heller ikke av tabellen. CRISStin opererer med 12 ulike kategorier av forskningsresultater, som igjen har et varierende antall underkategorier. CRISStin-kategoriene med flest registreringer fra PLU i 2013 var vitenskapelig foredrag (94), faglig foredrag (78) og populærvitenskapelig foredrag (57), med den første tellende kategorien, vitenskapelig kapittel/artikkel som del av bok/rapport, på fjerdeplass med 48 registreringer. Den viktigste forskningsformidlingen ved PLU ser dermed ut til å skje gjennom ulike typer foredrag.

Forskerne registrerer selv sine arbeider i CRISStin. Vitenskapelige publikasjoner følges opp spesielt. Instituttet har en incentivordning knyttet til at publisering og formidling utløser ekstra annuummidler. Hver 2-3 måned sendes PLU Nytt ut, hvor det informeres om de siste publikasjonene. Foredrag på konferanser og møter er i mindre grad rapportert til CRISStin, dette oppfattes som en del av undervisningsoppgavene. Merk at det ikke er konferansebidrag på forskningskonferanser som underrapporteres, men bidrag på andre typer konferanser.

Tabell B3.1 Nøkkeltall for vitenskapelig publisering innenfor utdanningsforskning¹ ved Program for lærerutdanning (PLU), NTNU i 2013.

Indikatorer	Antall publikasjoner	Indikatorer	Antall/andeler
Monografi	2	Antall kvinner	19
Bokkapittel	30	Antall menn	12
Artikkel	13	Sum forskere	31
Publikasjonspoeng	40,8	Andel Kvinner	61 %
Andel på nivå2	14 %	Gjennomsnittsalder kvinner	50,3
Engelsk	46 %	Gjennomsnittsalder menn	56,5
Norsk	54 %	Gjennomsnittsalder alle	52,3

¹Tidsskrifter klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISStin inngår her. Inndelingen baserer seg på en klassifisering av tidsskrifter. Det publiseres dermed utdanningsforskning i andre CRISStin-kategorier enn Pedagogikk og utdanning. Klassifisering av monografier og antologier som utdanningsforskning er gjort av NIFU.

Kilde: CRISStin

Tabell B3.2 Antall registreringer i CRISStin knyttet til Program for lærerutdanning i 2013 etter CRISStin-kategori¹.

Hovedkategori	Underkategori	Antall
Bok	Lærebok	4
	Populærvitenskapelig bok	2
	<i>Vitenskapelig antologi/Conference proceedings</i>	6
	<i>Vitenskapelig monografi</i>	2
Del av bok/rapport	Annet	3
	Innledning	5
	<i>Vitenskapelig Kapittel/Artikkel/Conference proceedings</i>	48
Informasjonsmateriale	Nettsider (opplysningsmateriale)	4
Konferansebidrag og faglig presentasjon	Faglig foredrag	78
	Populærvitenskapelig foredrag	57
	Poster	2
	Vitenskapelig foredrag	94
Kunstnerisk og museal presentasjon	Annet	5
	Museumsutstilling	1
Kunstnerisk produksjon	Teaterproduksjon	1
Mediebidrag	Dokumentar	1
	Intervju	20
	Programdeltagelse	1
Oversettelsesarbeide	Kapittel/Artikkel	1
Produkt	Annet produkt	1
	Digitale læremidler	2
Rapport	Kompendium	3

Hovedkategori	Underkategori	Antall
	Rapport	9
Tidsskriftspublikasjon	Anmeldelse	4
	Artikkel i fag-/bransjetidsskrift	12
	Kronikk	7
	Leder	2
	Leserinlegg	5
	Populærvitenskapelig artikkel	1
	Sammendrag/abstract	1
	Short communication	1
	<i>Vitenskapelig artikkel</i>	24
Totalsum		407

¹Tellende kategorier er merket med *kursiv* i tabellen. Merk at tabellen omfatter både vitenskapelige og ikke-vitenskapelige registreringer i CRISStin i 2013, også publisering innenfor andre felt enn utdanningsforskning.

Kilde: CRISStin

Instituttets ansatte holder blant annet kurs for skolen/lærerkollegiet der forskningsfunn formidles, og skillet mellom undervisning og formidling er vanskelig. Alle studenter ved PLU har et FoU-prosjekt som formidles på årlige konferanser, og hvor det utarbeides en FoU-rapport per gruppe. Instituttet har dessuten en strategi om at gode masteroppgaver skal publiseres i samarbeid med veileder.

Forskningsaktiviteten har økt de senere årene, og det er flere av de ansatte som publiserer nå enn tidligere.

Vitenskapelig og faglig personale ved instituttet

Per 1. oktober 2013 hadde PLU 78 ansatte i vitenskapelig eller faglig stilling¹⁴. Av disse utgjorde stipendiatene nesten 15 prosent, mens 8 prosent var professorer. Andelen professorer lå dermed litt under snittet for utdanningsforskere, mens andelen stipendiater var på linje med gjennomsnittet. Instituttet hadde to postdoktorer og seks eksternt finansierte forskere. Ansatte med førstestillingskompetanse utgjorde 58 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet, eksklusive stipendiatene.

Hver tredje ansatte i vitenskapelig/faglig stilling hadde utdanningsbakgrunn fra pedagogiske fag, mens 13 prosent hadde annen samfunnsvitenskapelig bakgrunn. Spesielt blant professorene og postdoktor/forsker var andelen pedagoger høy, men i disse stillingsgruppene var det få personer. Humanistene var den nest største utdanningsgruppen med 27 prosent, 19 prosent kom fra MNT-fagene og fire prosent fra medisin og helsefag. Opplysninger om utdanningsfag manglet for 4 prosent av de ansatte ved instituttet. To tredjedeler av personalet i førstestilling ved PLU hadde doktorgrad i 2013.

Av 78 ansatte i vitenskapelig/faglig stilling, var 42 kvinner og 36 menn, det gir en kvinneandel på 54 prosent. 67 prosent av stipendiatene var kvinner, mot 55 prosent av universitetslektorene. Blant førsteamanuensene var kvinnene i flertall (67 prosent kvinner), mens det var flest menn blant professorene (33 prosent) og i øvrig førstestilling, det vil si førstelektor, dosent og faglig leder (38 prosent kvinner).

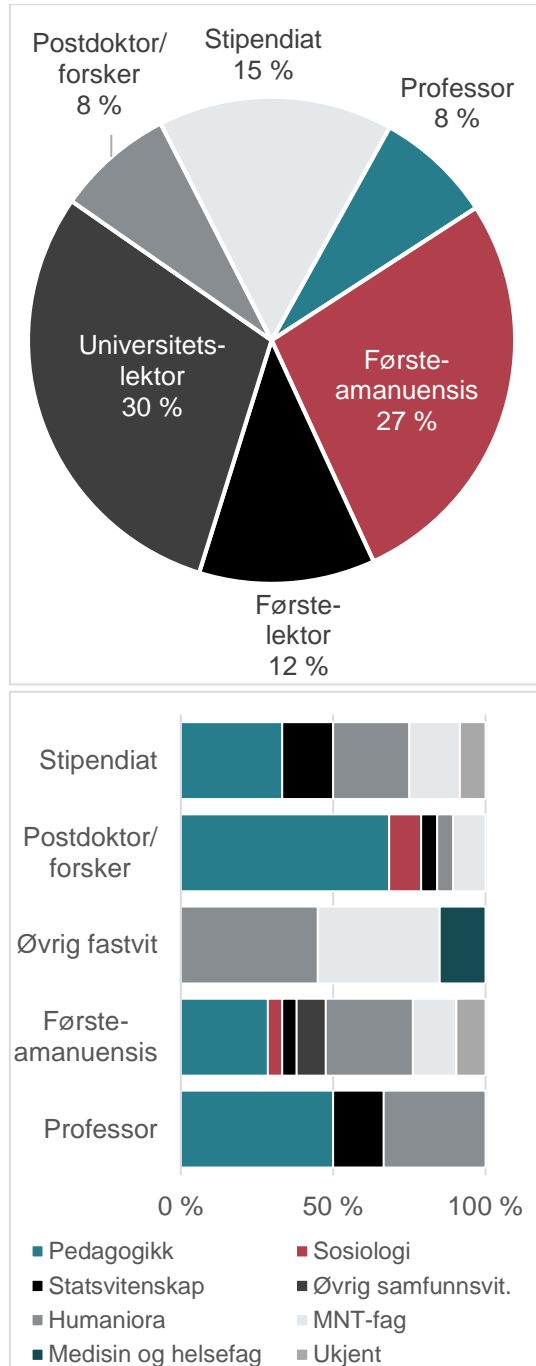
Gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige/faglige personalet ved PLU var 51 år i 2013. De fleste stipendiatene var i 30-årene, men det var også mange mellom 40 og 49 år. PLU-professorene var i gjennomsnitt 60 år gamle, og førsteamanuensene 50 år gamle. I gruppen førstelektorer med flere, som her omfatter dosenter og instituttleder, var gjennomsnittsalderen 58 år. Gjennomsnittsalderen blant personalet i førstestilling ved PLU er med andre ord høy. PLU har vokst mye de senere årene. Antall studenter er mangedoblet siden 2006, noe som har medført behov for flere ansatte. NTNU har en attraktiv lærerutdanning, men det er stor variasjon i søkerne, avhengig av fagfelt. Instituttet har hatt to utlysninger innenfor matematikkdidaktikk, uten at de har fått gode søkere. Det er en forutsetning at søkere har erfaring fra norsk eller skandinavisk skole. PLU ønsker personale i begge løp, det vil si forskerløpet med professor som toppstilling og undervisningsløpet med dosent som toppstilling. Alle nye professorer ved instituttet i 2014/2015 er kvinner. Instituttet har noen kvinnedominerte miljøer, og ønsker seg flere menn her.

PLU har fem professor II-stillinger, og ønsker å rekruttere internasjonalt for å knytte til seg toppforskere på feltet. Det er viktig for instituttet at toppforskere deltar i undervisningen. Studentene skal

¹⁴ Kilde: NIFUs Forskerpersonalregister. Kun vitenskapelig/faglig personale i mer enn 40 prosent stilling er inkludert.

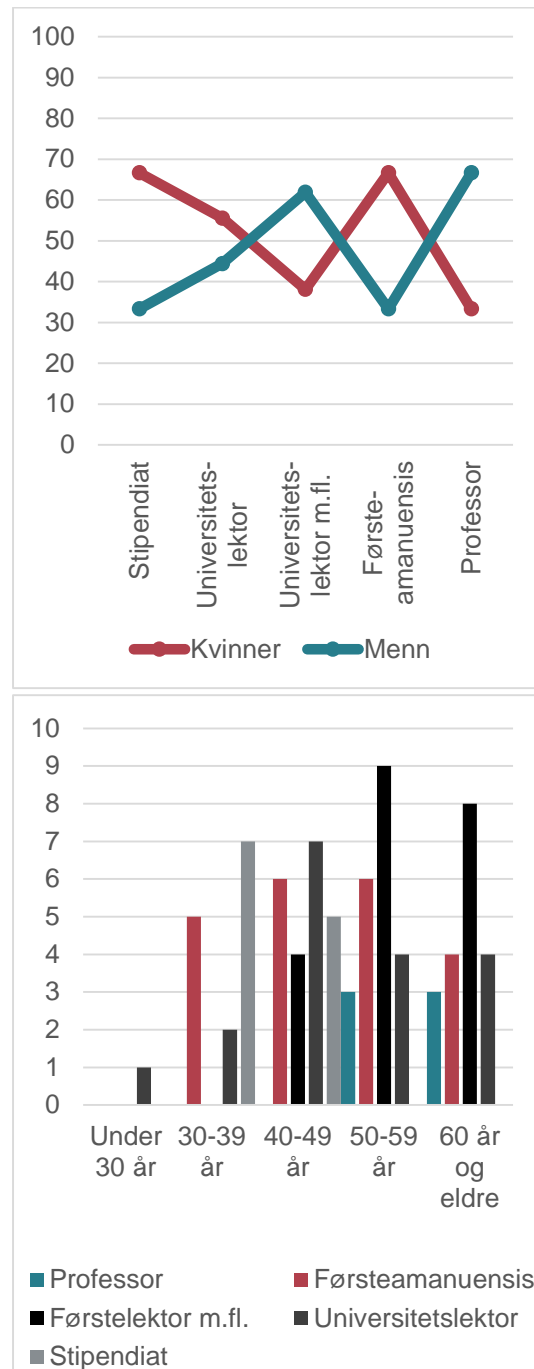
møte toppforskere i verdensklasse, også på grunnutdanningen, selv om de fleste toppforskerne underviser på master eller PhD-nivå.

Figur B3.1 Stillingsstruktur og utdanningsbakgrunn for personalet ved Program for lærerutdanning i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Figur B3.2 Kjønnsbalanse og alderssammensetning for personalet ved Program for lærerutdanning i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

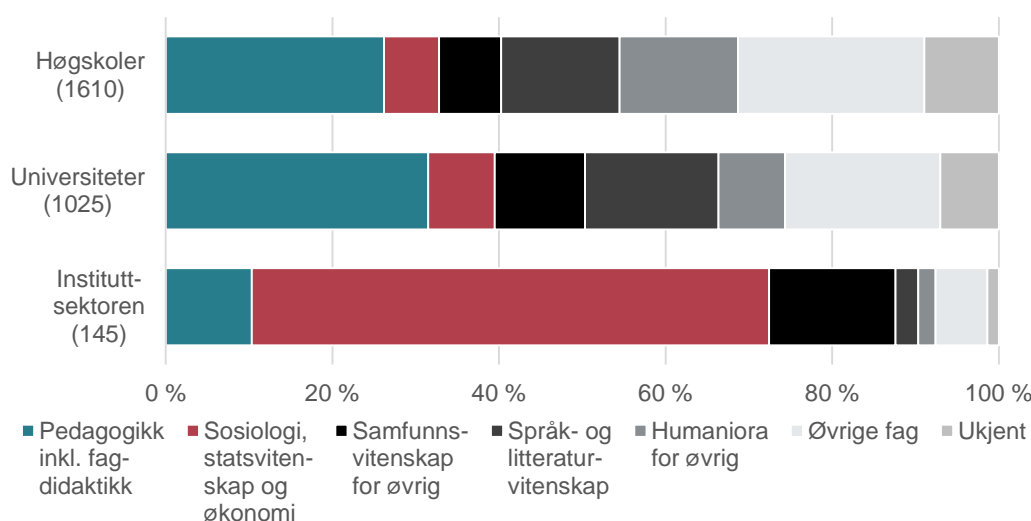
3.1.3 Kompetanseprofil

Pedagogene, inkludert fagdidaktiske utdanninger, utgjorde den største utdanningsgruppen blant utdanningsforskerne i 2013 når vi ser på utdanning på hovedfag- og masternivå. Det var flest pedagoger ved universitetene og høgskolene, og færre i instituttsektoren, se figur 3.7. Totalt hadde 46 prosent av utdanningsforskerne samfunnsvitenskapelig utdanning i 2013. I instituttsektoren hadde hele 88 prosent av utdanningsforskerne samfunnsvitenskapelig utdanning, mens andelen var henholdsvis 50 prosent ved universitetene og 40 prosent i høgskolene.

Forskere med utdanning fra språk og litteratur utgjorde 14 prosent av utdanningsforskerne i 2013. Totalt hadde 25 prosent av utdanningsforskerne humaniora-bakgrunn, og andelen humanister var omtrent like stor ved universitetene og høgskolene. 12 prosent av utdanningsforskerne hadde MNT-utdanning, mens ni prosent hadde bakgrunn fra medisin og helsefag. Ved høgskolene hadde 11 prosent av utdanningsforskerne helsefaglig bakgrunn, mens andelen med medisinsk og helsefaglig bakgrunn var betydelig lavere ved universitetene og i instituttsektoren.

Vi mangler opplysninger om utdanning på hovedfag- og masternivå for åtte prosent av utdanningsforskerne. De fleste av disse er utdannet i utlandet.

Figur 3.6 Utdanningsbakgrunn for utdanningsforskerne i 2013 etter utdanningsfag og institusjonstype.

Kilde: NIFU

I 2013 var det nesten 1000 utdanningsforskere med doktorgrad, se tabell 3.2. Holder vi stipendiatene utenfor, gir dette en doktorgradsandel på 41 prosent. Doktorgradsandelen var høyest ved universitetene, 57 prosent, tett fulgt av instituttsektoren med 54 prosent. Ved høgskolene, hvor det er mange høgskolelektorer blant utdanningsforskerne, var doktorgradsandelen 30 prosent.

Tabell 3.2 Nøkkeltall for utdanningsforskere med doktorgrad i 2013.

	Universiteter	Høgskoler	Instituttsektoren	Totalt
Utdanningsforskere ekskl. stipendiater	854	1 451	135	2 440
Utdanningsforskere med doktorgrad	490	435	73	998
Doktorgradsandel	57	30	54	41
Gjennomsnittsalder ved disputas	42,0	42,9	38,7	42,2

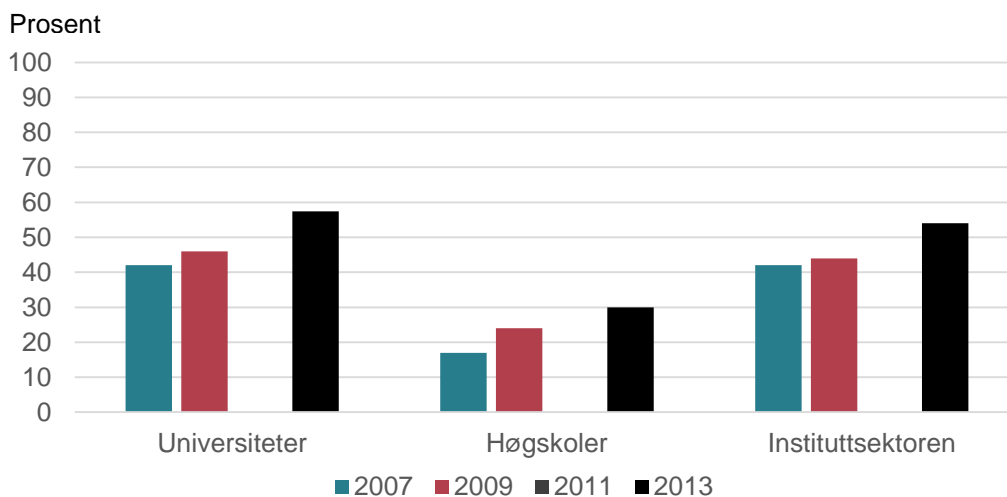
Kilde: NIFU

Doktorandene innenfor utdanningsvitenskap var i snitt 42 år ved disputastidspunktet. Dette er høyt sammenlignet med den totale forskerpopulasjonen, hvor gjennomsnittsalderen ved disputas var 37 år. Utdanningsforskerne var eldre enn gjennomsnittet ved alle institusjonstypene.

Mens det for en gjennomsnittlig forsker med doktorgrad i norsk academia har tatt 8 år fra de avlegger hovedfag eller master til de disputerer, bruker utdanningsforskerne i snitt 9 år. For utdanningsforskerne ved høgskolene i 2013 var gjennomsnittstiden fra master til disputas 10,5 år. Samtidig var utdanningsforskerne i gjennomsnitt 3,5 år eldre da de avla hovedfag eller master enn hva som er gjennomsnittet i forskerpopulasjonen. Det er spesielt utdanningsforskerne ved universitetene som var eldre enn gjennomsnittet.

Mange av utdanningsforskerne har profesjonsutdanning, og jobber noen år som lærere før de tar hovedfag eller master. I tillegg bruker de litt lengre tid fra hovedfag/master til disputastidspunktet. Her kan den høye andelen kvinner på feltet ha betydning, ettersom kvinner gjerne tar ut lengre svangerskapspermisjoner enn mennene. Det er derfor ikke overraskende at doktorandene på utdanningsfeltet er eldre enn en gjennomsnittlig doktorand.

Figur 3.7 Andelen av utdanningsforskerne, eksklusive stipendiater, med doktorgrad i 2007-2013.

Kilde: NIFU

Det har skjedd en betydelig kompetanseøkning blant utdanningsforskerne i perioden 2007 til 2013, ved at en høyere andel av forskerne har doktorgrad. I 2007 hadde 28 prosent av utdanningsforskerne doktorgrad, i 2013 hadde andelen økt til 31 prosent. Det har blitt tilført flere stipendiatstillinger på feltet i perioden de siste ti årene, noe som har bidratt til å øke doktorgradsandelen.

Spesielt ved universitetene har andelen utdanningsforskere med doktorgrad økt, fra 42 prosent i 2007 til 57 prosent i 2013, se figur 3.8. Både ved høgskolene og i instituttsektoren har andelen utdanningsforskere med doktorgrad også økt betydelig i perioden, fra henholdsvis 17 til 30 prosent og fra 42 til 54 prosent.

3.2 Rekruttering til utdanningsforskning

Dette del-kapittelet ser først på hvilke fagfelt utdanningsforskerne rekrutteres fra, ved å se på hvor stor andel av nye kandidater fra utvalgte fagfelt som går inn i forskning generelt og utdanningsforskning spesielt. I tillegg ser vi på antall utlyste stillinger innenfor utdanningsforskning i perioden 2013-2013, og hvordan miljøene oppfatter søkningen til disse stillingene. Avslutningsvis undersøker vi hvorvidt de som var stipendiater på utdanningsforskningsfeltet i 2007 og 2009 hadde jobb innenfor universitets- og høgskolesektoren eller instituttsektoren i 2013.

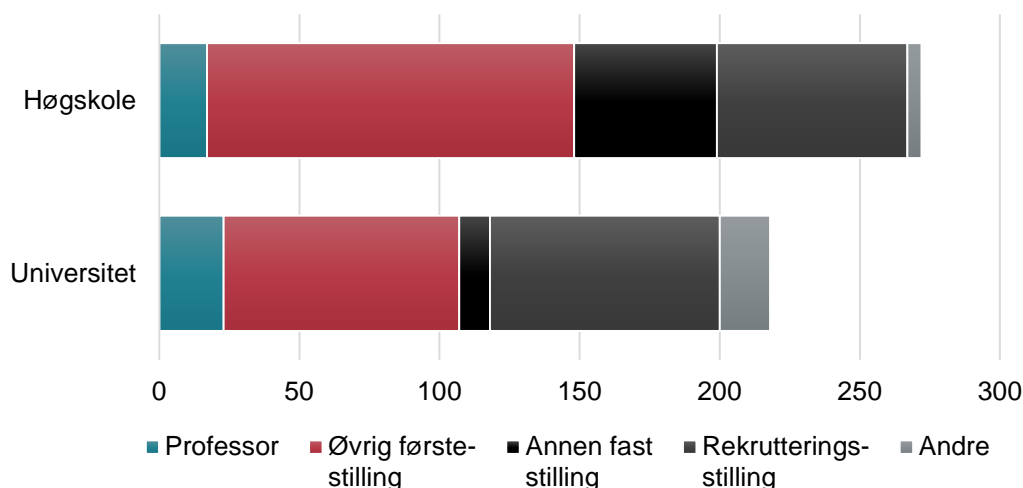
3.2.1 Utlyste stillinger

I spørreundersøkelsen spurte vi miljøene i universitets- og høgskolesektoren om hvor mange stillinger de hadde utlyst på utdanningsforskningsfeltet i årene 2012 og 2013. Miljøene i instituttsektoren ble spurt om hvor mange forskere de hadde tilsatt i perioden. Denne forskjellen skyldes at statlige institusjoner er pålagt å utlyse ledige stillinger, mens forskningsinstituttene, som ofte er private stiftelser, ikke alltid lyser ut ledige stillinger.

Kun fire forskningsinstitutter oppga å ha tilsatt utdanningsforskere i perioden 2012-2013. Det dreier seg om seks forskere med doktorgradskompetanse og to uten. Grunnet det lave antallet holdes instituttsektoren utenfor i den videre fremstillingen i dette del-kapitlet.

I universitets- og høgskolesektoren ble det i perioden 2012-2013 utlyst 490 stillinger. Ved universitetene utlyste 27 miljøer i alt 218 stillinger, mens 30 høgskolemiljøer utlyste 272 stillinger. Figur 3.8 viser hvordan de utlyste stillingene fordelte seg på stillingstype. At stillingene er utlyst, betyr imidlertid ikke at det er tilsatt noen.

Figur 3.8 Antall utlyste stillinger ved universiteter og høgskoler i 2012 og 2013 etter stillingstype.

Kilde: NIFU

Professorstillingene utgjorde kun en liten del av de utlyste stillingene. Tilbakemelding fra miljøene vi besøkte tilsier at det er utfordrende å få tilsatt utdanningsforskere med professorkompetanse. Det er dessuten mindre aktuelt å hente forskere med professorkompetanse fra utlandet til utdanningsforskningsfeltet, all den tid det kreves inngående kjennskap til det skandinaviske utdanningssystemet. Noen institutter krever dessuten at søkere har praksis fra norske utdanningsinstitusjoner.

Miljøene hadde flest utlysninger for øvrig førstestilling, 131 ved høgskolene og 84 ved universitetene. Det var i 2013 mange forskere med doktorgrad og førstestillingskompetanse på utdanningsforskningsfeltet. Mange av disse er nye i førstestilling, men de er ikke nytilsatte, idet de har fått førstelektorstilling eller førsteamanuensisstilling gjennom opprykksordninger ved lærestedene.

I perioden 2012-2013 ble det utlyst 62 andre faste vitenskapelige/faglige stillinger. Dette dreier seg primært om universitets- og høgskolelektorer. Av disse ble 51 utlyst i høgskolene, 11 ved universitetene. I tillegg ble det utlyst 150 rekrutteringsstillinger innenfor utdanningsforskning, de fleste av disse stipendiatstillinger. Universitetene utlyste flest rekrutteringsstillinger, 82, mot 68 i høgskolene. Vi spurte også om utlysninger av andre stillinger på utdanningsforskningsfeltet, i hovedsak forskere på prosjekt. I alt 23 slike stillinger ble utlyst i perioden, flertallet av disse ved universitetene.

3.2.2 Søkning til stillingene

Respondentene ble bedt om å vurdere søkningen til de utlyste stillingene innenfor utdanningsforskning. De fleste miljøene gjorde dette, men ikke alle. Tabell 3.3 viser den prosentvise fordelingen fra miljøene som vurderte søkningen til i alt 458 av de utlyste stillingene. Flertallet av miljøene vurderte søkningen som God for alle stillingstypene. Unntaket var utlyste professorstillinger i høgskolene, hvor over 80 prosent ble vurdert som Dårlig. Også ved universitetene var man mindre fornøyd med søkningen til utlyste professorstillinger enn øvrige stillinger.

Stillingen hvor flest miljøer vurderte søkningen som Meget god, var rekrutteringsstillingene. Høgskolene var mer fornøyd med søkningen til rekrutteringsstillinger enn man var ved universitetene.

Tabell 3.3 Utlyste stillinger ved universiteter og høgskoler i 2012-2013 og vurdering av søkningen til disse stillingene.

	Meget god	God	Dårlig	Meget dårlig	Sum	Antall stillinger
Universiteter						
Professor	0	65	35	0	100	17
Øvrig førstestilling	9	65	26	0	100	77
Annen stilling	10	50	40	0	100	10
Rekrutteringsstilling	18	57	25	0	100	76
Andre	13	87	0	0	100	15
Høgskoler						
Professor	12	6	82	0	100	17
Øvrig førstestilling	6	78	16	0	100	130
Annen stilling	10	67	24	0	100	51
Rekrutteringsstilling	18	66	16	0	100	61
Andre	0	50	50	0	100	4

Kilde: NIFU

Søkningen til stillingene varierte etter hvilket fagfelt stillingene var utlyst innenfor. Et av miljøene vi besøkte fortalte at de hadde utlyst en stilling innenfor matematikk-didaktikk, og opplevde at de ikke fikk en eneste god, norsk søker ved første utlysning.

Under samtalene med de seks utvalgte forskningsmiljøene ble rekruttering av utdanningsforskere belyst. Flere av miljøene utlyste stillinger internasjonalt, fortrinnsvis gjennom nettverk de deltok i. Ett miljø hadde jobbet med å rekruttere internasjonale doktorgradsstipendiater. Alle som hadde utlyst stillinger internasjonalt, opplevde å få søknader som enten ikke var aktuelle eller relevante, særlig fra land utenfor EU. Flere nevnte begrensninger knyttet til å rekruttere internasjonalt. For det første er det en fordel om kandidatene har kjennskap til det norske utdanningssystemet, eller et nordisk utdanningssystem. Språket er også en utfordring, ettersom det er en fordel, og i noen tilfeller en nødvendighet, å snakke norsk når datainnsamling foregår i skoler og barnehager. Imidlertid opplevde de en økende interesse for det norske skolesystemet fra internasjonale forskningsmiljøer.

Også i 2009 spurte vi om søkningen til utdanningsforskning. Imidlertid var spørreskjemaet utformet på en annen måte, slik at materialet dessverre ikke er sammenlignbart.

Boks 4: NTNU Samfunnsforskning

NTNU Samfunnsforskning er et samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt som mottar basisbevilgning fra Forskningsrådet. Størstedelen av forskningsaktiviteten ved instituttet «berører velferdspolitiske tema, barns oppvekst, psykisk helse og spørsmål relatert til organisasjons- og næringsutvikling». NTNU Samfunnsforskning holder hus like ved universitetets campus på Dragvoll i Trondheim. I 2013 utgjorde utdanningsforskning om lag 3 prosent av instituttets FoU-innsats. NTNU Samfunnsforskning har hatt skoleforskning siden 2010 og har blant annet jobbet med integrering av barn med funksjonshemninger i skolen.

NTNU Samfunnsforskning er delt inn i fem forskningsavdelinger:

- **Studio Apertura** forsker på organisasjoner, med tema som: Utvikling og omstilling, teknologi og nye arbeidsformer, innovasjon og sikkerhet og beredskap.
- **Mangfold og inkludering** studerer velferdspolitiske tema og ulike former for marginalisering. Innvandring, funksjonshemming, oppvekst og barnevern er sentrale tema.
- **Oppvekst og utvikling** studerer barns psykososiale utvikling, med særlig vekt på psykisk helse, sosial tilpasning og kompetanse.
- **CIRIS** – senter for tverrfaglig forskning i rommet studerer organisasjons- og næringsproblestillinger i forlengelsen av bemannet romfart. Planter i lukkede systemer og beredskapsforskning er sentrale tema.
- **NAPHA** – Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid jobber med formidling av kunnskap om psykisk helsearbeid, med vekt på voksne og med kommunalt ansatte som primær målgruppe.

Organisering av utdanningsforskningen

Instituttet har et lite utdanningsforskingsmiljø knyttet til avdeling for Mangfold og inkludering, som har spesialisert seg på kvantitative metoder, samt studier av integrering av barn med funksjonshemninger i skolen. I 2011 overtok de ansvaret for Elevundersøkelsen, og avtalen ble forlenget i 2014. I 2013 fikk instituttet også ansvaret for Lærlingundersøkelsen. Instituttet jobber nå med å bygge opp dette utdanningsforskingsmiljøet, og ansatte en ny utdanningsforsker i 2014.

Også i regi av Studio Apertura foregår det utdanningsforskning, de har blant annet hatt ansvaret for evalueringen av rektorutdanningen i samarbeid med NIFU.

Sentrale FoU-prosjekter på utdanningsfeltet ved NTNU Samfunnsforskning:

- **Elevundersøkelsen:** Elevundersøkelsen er en nettbasert spørreundersøkelse hvor elever fra 5. trinn til utvideregående skole får si sin mening

om forhold som er viktige for å lære og å trives på skolen. Det er obligatorisk å gjennomføre Elevundersøkelsen for 7. og 10. trinn, samt for videregående trinn 1 (VG1), mens det er frivillig å delta for øvrige trinn. NTNU Samfunnsforskning har gjennomført en casestudie av elevers forståelse og opplevelse av mobbing og krenkelser

- **Å vokse opp med funksjonshemming i dagens Norge** er et longitudinalt prosjekt som pågikk i perioden 1999-2014. Bakgrunnen for prosjektet var at barn med funksjonshemming som vokser opp i dagens Norge er en "etterintegreringsgenerasjon" som vokser opp etter de store normaliserings- og integreringsreformene og opplever effektene av disse reformene. Prosjektet fokuserer på hovedsakelig familiens situasjon (eksempelvis samliv, arbeidsdeltakelse), kontakt med hjelpeapparatet og på organisering av skoletilbud til barn med nedsatt funksjonsevne gjennom hele oppveksten. Prosjektet benytter seg av spørreskjemadata fra foreldrene og intervju av rundt 31 foreldre. Både spørreskjema og intervjuer ble gjennomført i fem omganger. Intervjuundersøkelsene skjedde i 1998, 2002, 2006, 2010 og 2012. Spørreskjemaundersøkelsene i 1999, 2003, 2006, 2009 og 2012.
- **Evaluering av den norske rektorutdanningen (LEDE):** Som et ledd i å utvikle den norske skolen ble det i 2009 opprettet et nasjonalt program for utdanning av skoleledere i grunn- og videregående skole. Rektorprogrammet tilbys av seks forskjellige fagmiljøer. Samtidig iverksatte Utdanningsdirektoratet en større følgeevaluering av programmet i perioden 2010 - 2014.

Instituttet hadde nasjonalt samarbeid om utdanningsforskning med universiteter og andre forskningsinstitutter i 2013, og internasjonalt samarbeid med universitetsmiljøer i Irland, Storbritannia, Tsjekkia og Østerrike. Samarbeid om forskning foregår ofte gjennom personlige nettverk, som noen ganger formaliseres gjennom prosjekter eller ved sampublisering.

NTNU Samfunnsforskning har et stort kvantitativt forskningsmiljø, og oppdrag knyttet til utdanningsforskingsfeltet har i stor grad elementer av kvantitative metoder. De fleste prosjektene på feltet kombinerer ulike metoder, for eksempel har Elevundersøkelsen, som er en landsomfattende survey, empiriske «dypdykk» i form av case-studier,

hvor det gjøres analyser av kvantitative data med kvalitativ oppfølging. Det er ofte snakk om komplekse problemstillinger som må belyses fra flere hold og ved hjelp av flere metoder. Instituttet har også longitudinelle prosjekter med datainnsamling på utdanningsfeltet. Instituttsektoren har større utfordringer knyttet til langsiktige prosjekter.

Publisering og formidling av utdanningsforskning

I perioden 2011-2013 hadde NTNU Samfunnsforskning 16,0 publikasjonspoeng innenfor pedagogikk og utdanning. Av disse var 12 prosent på nivå 2. Instituttet hadde nest flest publikasjonspoeng på feltet av forskningsmiljøene i instituttsektoren.

I 2013 hadde instituttet 5,0 publikasjonspoeng på utdanningsforskningsfeltet. Dette var et heller labert år for utdanningsforskningen ved NTNU samfunnsforskning, da en av de sentrale forskerne hadde permisjon store deler av året. 2014 var et bedre år, da hadde instituttet dessuten rekruttert to nye utdanningsforskere, med tanke på å bygge opp forskningsmiljøet på feltet. Seks av instituttets forskere hadde tellende publikasjoner på utdanningsforskningsfeltet i 2013, og samtlige publikasjoner var på engelsk dette året.

CRISTin hadde 172 unike registreringer med deltakelse fra forskere ved NTNU Samfunnsforskning i 2013, se tabell 6.12. Merk at vi teller bidragene her, og at flere ansatte ved instituttet kan ha bidratt på den enkelte publikasjon. Mange av publikasjonene er også skrevet i samarbeid med andre institusjoner, dette fremgår heller ikke av tabellen. CRISTin opererer med 12 ulike kategorier av forskningsresultater, som igjen har et varierende antall underkategorier.

CRISTin-kategoriene med flest registreringer var rapport (34), vitenskapelig foredrag (28), populær-

Tabell B3.1 Nøkkeltall for vitenskapelig publisering innenfor utdanningsforskning¹ i 2013 ved NTNU Samfunnsforskning.

Indikatorer	Antall publikasjoner	Indikatorer	Antall/andeler
Monografi	0	Antall kvinner	4
Bok-kapittel	1	Antall menn	2
Artikkel	2	Sum forskere	6
Publikasjons-poeng	5,0	Andel Kvinner	67 %
Andel på nivå2	67 %	Gjennomsnittsalder kvinner	50,3
Engelsk	100 %	Gjennomsnittsalder menn	56,5
Norsk	0 %	Gjennomsnittsalder alle	52,3

¹Tidsskrifter klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISTin inngår her. Inndelingen baserer seg på en klassifisering av tidsskrifter. Det publiseres dermed utdanningsforskning i andre CRISTin-kategorier enn Pedagogikk og utdanning. Klassifisering av monografier og antologier som utdanningsforskning er gjort av NIFU.

Kilde: CRISTin

vitenskapelige foredrag (24) og vitenskapelig artikkel (33). Ettersom kun en liten andel av instituttets publikasjoner er innenfor utdanningsforskning, har vi forsøkt å identifisere disse ved hjelp av titlene. I alt har vi identifisert 26 bidrag som er, eller trolig er, innenfor utdanningsfeltet. Her er også vitenskapelige publikasjoner som ikke er klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISTin inkludert. De antatte utdanningsforskningspublikasjonene utgjorde 15 prosent av instituttets registreringer i 2013. Av bidrag på utdanningsforskningsfeltet, er det flest i kategoriene vitenskapelig foredrag (9) og vitenskapelig artikkel (8).

Tabell B3.2 Antall registreringer i CRISTin knyttet til NTNU Samfunnsforskning i 2013 etter CRISTin-kategori

Kategori	Underkategori	Utd. forsk	Ikke utd.forsk	Antall
Bok	Fagbok	0	1	1
	Lærebok	2		2
	Populærvitenskapelig bok	0	1	1
	Vitenskapelig monografi	0	1	1
Del av bok/rapport	Innledning	0	1	1
	Vitenskapelig Kapittel/ Artikkel/Conference proceedings	1	10	11
Informasjonsmateriale	Brosjyre	0	1	1
Konferansebidrag og faglig presentasjon	Faglig foredrag	0	10	10
	Populærvitenskapelig foredrag	0	24	24
	Poster	0	4	4
	Vitenskapelig foredrag	9	19	28

Kategori	Underkategori	Utd. forsk	Ikke utd. forsk	Antall
Mediebidrag	Intervju	0	18	18
	Programdeltagelse	0	3	3
Produkt	Database	0	2	2
Rapport	Rapport	5	29	34
Tidsskriftspublikasjon	Artikkel i fag-/bransjetidsskrift	0	1	1
	Kronikk	0	4	4
	Leserinlegg	0	1	1
	Populærvitenskapelig artikkel	1	1	2
	<i>Vitenskapelig artikkel</i>	8	14	22
	<i>Vitenskapelig oversiktsartikkel/review</i>	0	1	1
Totalsum		26	146	172

¹Tellende kategorier er merket med *kursiv* i tabellen. Merk at tabellen omfatter både vitenskapelige og ikke-vitenskapelige registreringer i CRISTin i 2013, også publisering innenfor andre felt enn utdanningsforskning.

Kilde: CRISTin

Alle vitenskapelige bidrag, artikler, rapporter, konferansebidrag rapporteres inn til CRISTin, og alt skriftlig følges opp av instituttets administrasjon. Formidling som ikke rapporteres, er for eksempel tilfeller der man får telefon fra en journalist, og bidrar med data og kommentarer, uten at det er snakk om intervju.

Forskerpersonale ved instituttet

Per 1. oktober 2013 hadde NTNU Samfunnsforskning 70 ansatte i forskerstilling eller faglig stilling¹⁵. Halvparten av instituttets ansatte var forsker 3 i 2013, det vil si forskere uten doktorgrad. Instituttet hadde også mange forskerassistenter, 17 prosent av forskerpersonalet, samt fem stipendiater. Forsker 1 og forsker 2 utgjorde til sammen nesten 30 prosent av forskerne.

NTNU Samfunnsforskning hadde svært få pedagoger i 2013. Det var flest sosiologer og personale med annen samfunnsvitenskapelig utdanning, herunder psykologer, antropologer og forskere med grunnutdanning innenfor sosialt arbeid. Også MNT-fagene stod sterkt, dette personalet var i stor grad tilknyttet CIRis-avdelingen. Andelen stipendiater/forskningsassistenter med ukjent utdanning var relativt høy. Dette dreier seg sannsynligvis om forskningsassistenter som ennå ikke har avsluttet sin utdanning på masternivå, eller som har profesjonsutdanninger. Disse er i liten grad involvert i utdanningsforskningen ved instituttet. 30 prosent av forskerpersonalet ved NTNU Samfunnsforskning hadde doktorgrad i 2013.

Kvinnene var overveldende i flertall blant forskningsassistentene og stipendiatene ved NTNU

Samfunnsforskning i 2013, over 80 prosent. Også på forsker 3-nivå var kvinneandelen høy, 70 prosent. I figur 6.12 har vi skilt mellom forsker 2, som har doktorgradskompetanse, og forsker 1, som har professorkompetanse. I begge disse stillingene var det overvekt av menn. Kvinneandelen var henholdsvis 36 prosent for forsker 2 og 33 prosent for forsker 1.

Utdanningsforskningsmiljøet ved NTNU Samfunnsforskning i 2015 kan sies å være mannsdominert, da alle de tre sentrale forskerne på avdeling for Mangfold og inkludering er menn. Imidlertid balanseres det ved at kvinnelige forskere fra avdelingen bidrar i utdanningsforskningen.

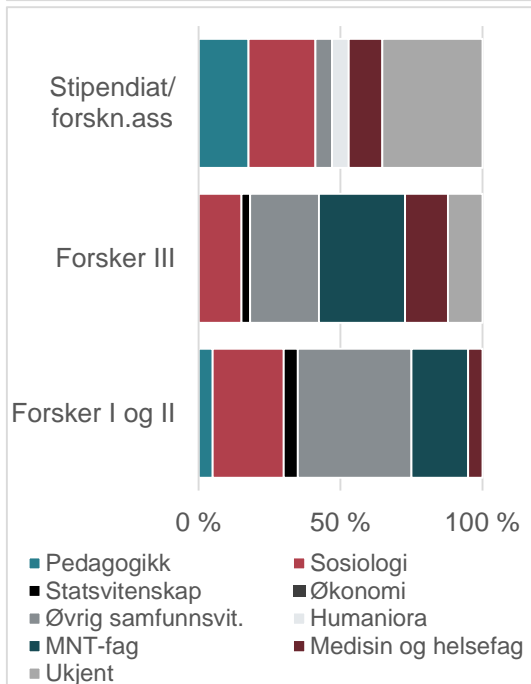
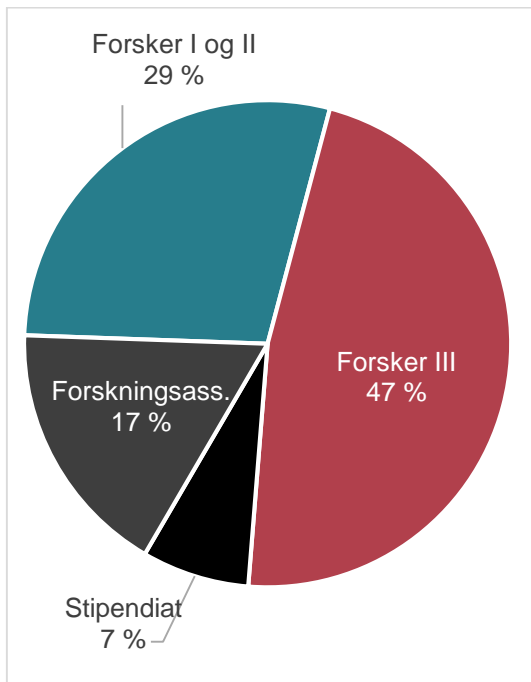
Gjennomsnittsalderen for forskerpersonalet ved NTNU Samfunnsforskning var 42 år i 2013. Forskerne med professorkompetanse var i snitt 48 år gamle, mens gjennomsnittsalderen for forsker 2 var 47 år. Forsker 3 var i gjennomsnitt 40 år gamle.

NTNU Samfunnsforskning er som tidligere nevnt i ferd med å bygge opp et utdanningsforskningsmiljø. NTNU Samfunnsforskning har ønsket å satse på utdanningsfeltet, og lyste ut en stilling i 2014. De fikk to gode søkere, og ansatte begge. Utdanningsforskningen er et voksende felt ved instituttet – de nåværende forskerne jobber mye kvantitativt, mens andre ansatte ved instituttet har tatt det kvalitative. Instituttet har i den senere tiden fått flere prosjekter, og kommer til å utlyse stillinger på feltet i 2015. Målet er å bygge opp et sterkere forskningsmiljø på feltet, fremfor å være avhengig av enkeltforskere/noen få sentrale personer. I tillegg annet rekrutterer instituttet masterstudenter til prosjekter.

¹⁵ Kilde: NIFUs Forskerpersonalregister. Personale ved alle NTNU Samfunnsforsknings avdelinger inngår, selv om kun et fåtall av disse deltok i utdanningsforskning i

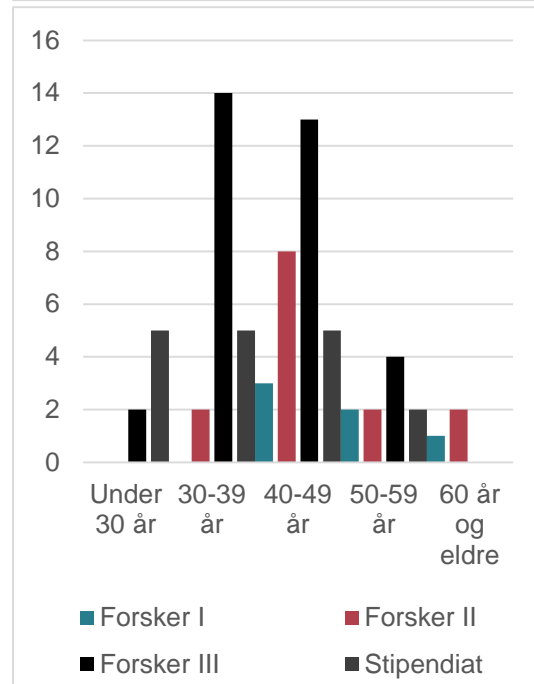
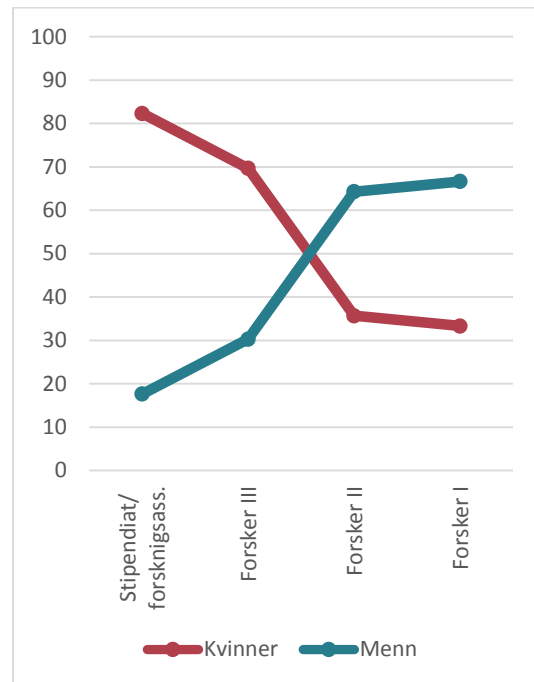
2013. Kun vitenskapelig/faglig personale i mer enn 40 prosent stilling er inkludert.

Figur B3.1 Stillingsstruktur og utdanningsbakgrunn for personalet ved NTNU Samfunnsforskning i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Figur B3.2 Kjønnsbalanse og alderssammensetning for personalet ved NTNU Samfunnsforskning i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

3.2.3 Stipendiatene i 2007 og 2009 – hvor er de i 2013?

Som et ledd i undersøkelsen av rekrutteringssituasjonen har vi undersøkt hvorvidt de som var stipendiat innenfor utdanningsforskning i 2007 og 2009 var tilsatt ved en undervisnings- og forskningsinstitusjon i 2013, samt hvilke stillinger de hadde.

Kartleggingene av utdanningsforskere i 2007 og 2009 omfattet i alt 324 stipendiat. Av disse var 225 kvinner og 99 menn, noe som gir en kvinneandel på 69 prosent. 140, eller 43 prosent, av stipendiatene, hadde disputert for doktorgraden ved et norsk lærested i perioden 2007-2013. Blant kvinnene hadde 41 prosent disputert, mot 47 prosent av mennene. Vi tar forbehold om at noen av stipendiatene kan ha disputert ved en utenlandsk institusjon, uten at vi har fanget opp dette i våre registre.

Nær en tredjedel av utdanningsforskningsstipendiatene hadde oppnådd førstestilling i 2013, se tabell 3.4. Om lag hver femte av stipendiatene i utvalget hadde oppnådd en førsteamanuensisstilling, mens i alt tre av stipendiatene hadde oppnådd professorkompetanse. Alle disse tre var menn. Universitets- og høyskolelektorer utgjorde den nest største stillingsgruppen, med 17 prosent av de tidligere stipendiatene. De fleste som var tilsatt i denne stillingen hadde ikke disputert. 14 prosent av de tidligere stipendiatene hadde fremdeles stipendiatstilling, mens fire prosent var i postdoktorstilling.

Andelen av stipendiatene som fremdeles var i stipendiatstilling i 2013, var mye høyere for kvinnene (17 prosent), enn hva tilfellet var for mennene (7 prosent). Dette har blant annet sammenheng med at kvinner ofte tar ut større andel av foreldrepermisjonen enn menn, og derfor bruker lengre tid i stipendiatperioden enn hva mennene gjør.

Tabell 3.4 Stipendiat innenfor utdanningsforskning i 2007 og 2009 etter kjønn og stilling i 2013.

	Kvinner	Menn	Totalt	Andel
Professor	0	3	3	1 %
Førsteamanuensis	42	19	61	19 %
Forsker 2	13	5	18	6 %
Postdoktor	9	4	13	4 %
Førstelektor	6	4	10	3 %
Forsker 3	10	4	14	4 %
Universitets- og høyskolelektor	42	13	55	17 %
Stipendiat	38	7	45	14 %
Annen stilling ved UF-institusjon ¹	5	4	9	3 %
Ikke tilsatt ved UF-institusjon	60	36	96	30 %
Totalt	225	99	324	100 %

¹Omfatter vit.ass, tekniske og administrative stillinger og en instituttleder.

Kilde: NIFU

30 prosent av de tidligere stipendiatene var ikke tilsatt ved utdannings- eller forskningsinstitusjoner (UF-institusjon) i 2013. En større andel av de mannlige stipendiatene hadde forlatt academia, 36 prosent, enn hva tilfellet var for de kvinnelige stipendiatene, 27 prosent.

Det er naturlig nok relativt store forskjeller når det gjelder tilsetning innenfor academia etter hvorvidt stipendiatene har disputert eller ikke. Blant de 140 som hadde disputert i perioden 2007-2013, var 66 prosent tilsatt i førstestilling. Det samme gjaldt 7 prosent av de som ikke hadde disputert¹⁶. Hver fjerde av de som ikke hadde disputert var fremdeles stipendiat, mens om lag like mange var tilsatt som universitets- eller høyskolelektor¹⁷. At så mange som ikke har disputert, innehar universitets- eller

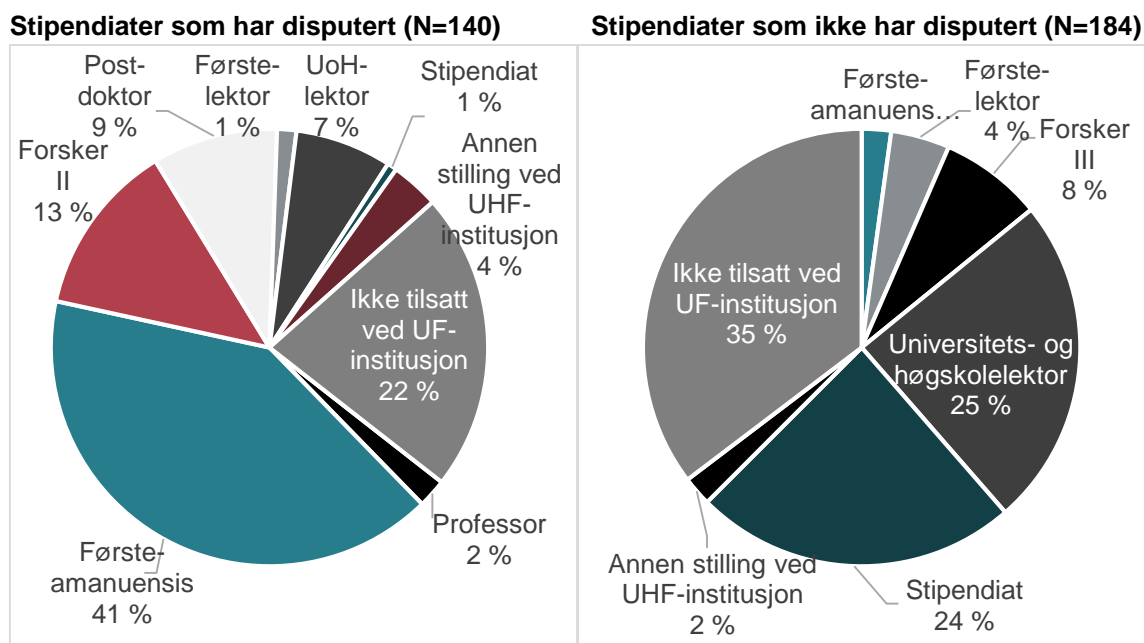
¹⁶ Merk at det kan finnes personer i dette utvalget som har avlagt doktorgraden i utlandet, og som ikke er fanget opp i våre registre.

¹⁷ Vi vet ikke om dette er faste eller midlertidige tilsetninger.

høgskolelektorstilling, skyldes at flere var tilsatt i stillingen før de startet på et doktorgradsløp, og går tilbake til denne stillingen mens de ferdigstiller doktorgradsavhandlingen. Samtidig kan det også indikere at denne stillingen fungerer som en «ventestilling» inntil det blir ledig stilling som førsteamanuensis, noe som understøttes av at flere av universitets- og høgskolelektorene faktisk har disputert.

En mye høyere andel av de som ikke har disputert, 35 prosent, er ikke lenger tilsatt ved en UF-institusjon, mot 22 prosent som har disputert. Denne kategorien kan skjule tidligere stipendiater som i dag jobber som timelærere eller i deltidsstillinger med mindre enn 40 prosent stilling ved universiteter og høgskoler mens de ferdigstiller doktorgraden eller venter på en fast stilling.

Figur 3.9 Utdanningsforskningsstipendiater 2007/2009 etter stilling¹ i 2013.

¹Annen stilling ved UHF-institusjon omfatter vit.ass, tekniske og administrative stillinger og en instituttleder.
Kilde: NIFU

Blant de 140 stipendiatene som hadde disputert, var 37 prosent tilsatt ved et universitet i 2013. Hver fjerde var ved en statlig høgskole, mens 10 prosent var tilsatt i instituttsektoren, mens om lag fem prosent var tilsatt ved en vitenskapelig høgskole. Det er relativt liten mobilitet mellom lærestedene. Av de 39 stipendiatene som var registrert ved Universitetet i Oslo i 2007 og 2009, var om lag halvparten tilsatt ved lærestedet i 2013, mens en tredjedel ikke lenger var ved en UF-institusjon. Tre av stipendiatene var tilsatt ved andre universiteter, to ved høgskoler og tre i instituttsektoren. Av sju stipendiatene ved Universitetet i Tromsø som hadde disputert, var seks tilsatt ved universitetet og en i instituttsektoren, mens fire av seks stipendiatene fra Universitetet i Bergen fremdeles var ved samme institusjon, og to ikke lenger var i UF-sektoren.

22 prosent av stipendiatene som hadde disputert var ikke lenger tilsatt ved en UF-institusjon. Vi har informasjon om at noen av disse er tilsatt i forvaltningen, og er involvert i administrasjon av forskning. Ut over dette vet vi ikke hvor disse stipendiatene er ansatt, og om de befinner seg i Norge eller i utlandet, og det er behov for mer kunnskap om PhD-kandidater som forlater akademien.

Av stipendiatene som ikke hadde disputert, var en fjerdedel ved et universitet. 35 prosent var ikke overraskende tilsatt ved en statlig høgskole. Det er ved disse lærestedene at internrekruttering av stipendiatene har vært størst, blant annet fordi høgskolene har økte krav til personale med førstekompetanse, og mange ansatte i lektorstillinger ønsker å ta en doktorgrad. Etter endt stipendperiode har kandidatene gått tilbake til sin tidligere stilling, før doktorgraden er ferdigstilt.

4 Utdanningsforskning på barnehageområdet

Kartleggingen i 2013 har hatt et spesielt fokus på barnehageområdet, slik vi også hadde i 2009. Vi har kartlagt omfanget av utdanningsforskningen på barnehageområdet, samt finansieringen av barnehageforskningen. I tillegg har vi innhentet oversikt over forskerpersonalet som deltok i utdanningsforskning på barnehageområdet.

Barnehageområdet er et nytt forsknings- og utdanningsfelt i Norge. Første høyere grads eksamen på området ble avlagt i 1980, og i perioden 2000 til 2013 er det uteksaminert om lag 1300 kandidater på hovedfag eller mastergradsnivå innenfor barnehagepedagogikk. Av disse deltok 26, eller to prosent, i utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013.

4.1 Utdanningsforskning på barnehageområdet som satsingsområde

Kunnskapsdepartementet ble fra høsten 2005 tillagt det statlige ansvaret for barnehagene. Departementet kom i mai 2009 med en stortingsmelding om barnehager, «Kvalitet i barnehagen» (St.meld 41 (2008-2009)), hvor ansvaret for igangsetting av forskningsprosjekter på barnehageområdet og utvikling av forskningsmiljøer på området forankres hos Kunnskapsdepartementet.

Kvalitet i barnehagen slo fast at kunnskapsgrunnlaget på barnehagefeltet ikke var godt nok, og at det derfor var nødvendig å satse på mer og bedre forskning og statistikk, og å utvikle et nasjonalt system for å følge med på utviklingen av kvaliteten i barnehagesektoren. Mer forskning om og av barnehager støttes også av blant annet Barnehagelovutvalget, som mente at det er behov for en større satsing på forskningsbasert kunnskapsproduksjon på barnehageområdet, sett i sammenheng med sektorens størrelse og samfunnsmessige betydning

Departementet har de siste årene fått utført en rekke undersøkelser som til sammen gir en bedre oversikt over tilstanden i barnehagesektoren. Statistikkgrunnlaget er betydelig forbedret etter at SSB gjennomførte en ny runde av Barnetilsynsundersøkelsen på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i 2010.

I den nye barnehagemeldingen, st.meld nr. 24 (2012-2013) *Framtidens barnehage* sier regjeringen at de vil:

- styrke barnehageforskningen ytterligere.
- satse mer på forskning om styring av sektoren.

- få fram flere intervensjonsstudier på barnehageområdet.
- styrke formidlingen av forskningsresultater til barnehagesektoren.

Utdanningsdirektoratet har opprettet en egen portal med statistikk og forskning om barnehageområdet¹⁸. Her publiseres ny forskning på feltet, samt tall og statistikk om barnehager i Norge. Forskningsprosjekter som ble publisert i 2013, omfatter *Evaluering av nasjonalt utdanningstilbud i ledelse for styrelser i barnehager* (Oxford research og Institut for Uddannelse og Pædagogik (IUP/AU) ved Aarhus Universitet) og *Kartlegging av skader og ulykker i barnehager* i regi av Dronning Mauds minne.

Forskningsrådets satsinger på utdanningsforskning i FINNUT-programmet omfatter hele utdanningsløpet, også barnehageområdet. Eksempler på forskningsprosjekter innenfor barnehageområdet i regi av FINNUT, og som var aktive i 2013, er:

- Barnehagens effekt på barns kompetanse og tilpasning. NTNU Samfunnsforskning v/Lars Wickstrøm
- Skoleklar! Universitetet i Stavanger v/Ingunn Størksen
- Å forebygge lesevansker i barnehagen. Universitetet i Oslo v/Arne Lervåg
- Ledelse for læring: utfordringer for barnehager i Norge. Dronning Mauds minne v/Ole Fredrik Lillemyr
- Searching for quality: Relations, play and learning in different group compositions in day care centers for children under the age of three. Høgskolen i Oslo og Akershus v/Leif Hernes

Tidligere forskningsrådssatsinger på barnehage var omfattet av PRAKUT og forløperen PraksisFoU, se omtale av disse programmene i kapittel 1.2.2.

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning (DCU) ved Aarhus universitet har gjennomført flere kartlegginger av skandinavisk forskning om barn i 0-6-årsalderen. I 2012, som er den siste tilgjengelige årgangen, har de sett nærmere på 83 undersøkelser, hvorav 47 hadde data fra Norge. (se Nielsen et al 2014).

4.2 Miljøer med utdanningsforskning på barnehageområdet

Totalt ble det brukt 123 mill. kr til utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013. Dette tilsvarer 11 prosent av FoU-utgiftene til utdanningsforskning dette året. Sammenlignet med kartleggingen i 2009, har FoU-utgiftene på barnehageområdet økt med 15 prosent i perioden, men barnehageforskningens andel av total utdanningsforskning har gått ned fra 13 prosent i 2009 til 11 prosent i 2013.

I 2013 oppga 44 av 146 miljøer som svarte på kartleggingsskjemaet, at de hadde utdanningsforskning på barnehageområdet. Om lag 60 prosent av FoU-utgiftene på barnehageområdet ble brukt i høgskolene, mens universitetene stod for i underkant av 40 prosent. Kun fem prosent av utdanningsforskningen på barnehageområdet foregikk ved miljøer i instituttsektoren, se tabell 4.1. Seks av landets åtte universiteter hadde utdanningsforskning på barnehageområdet, i tillegg til tretten statlige høgskoler, to private høgskoler med statsstøtte og fem forskningsmiljøer i instituttsektoren.

De 7 miljøene hvor barnehageforskningen utgjorde halvparten eller mer av utdanningsforskningen, stod til sammen for 35 prosent av FoU-utgiftene på barnehageområdet. Halvparten av miljøene med barnehageforskning oppga at barnehageforskning utgjorde under 20 prosent av utdanningsforskningen i 2013.

¹⁸ <http://www.udir.no/Barnehage/Statistikk-og-forskning/>

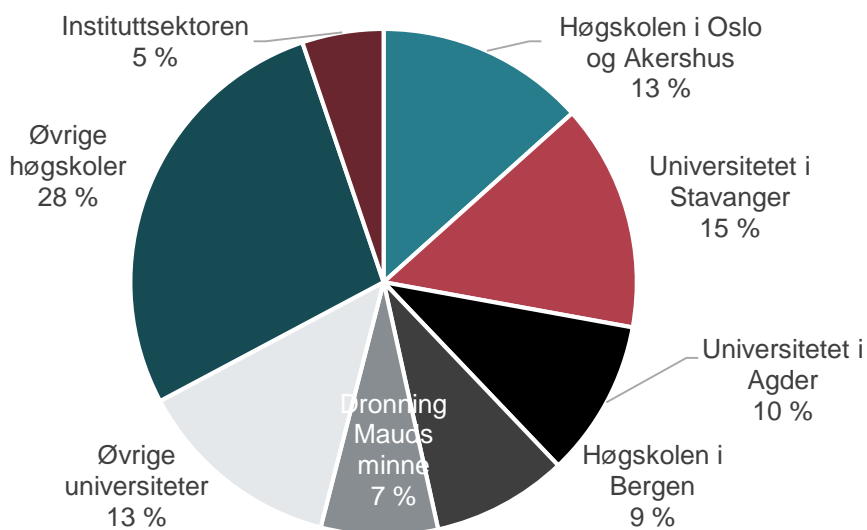
Tabell 4.1 Miljøer med utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013 etter forskningsintensitet og institusjonstype. Antall.

	Universiteter	Høgskoler	Instituttsektoren	Totalt	Sum
Under 20 prosent	11	8	3	22	35
20-49 prosent	4	10	1	15	45
50 prosent og over	4	2	1	7	44
Totalt	19	20	5	44	123
Utdanningsforskning på barnehageområdet (mill.kr)	47	70	6	123	

Kilde: NIFU

Universitetet i Stavanger og Høgskolen i Oslo og Akershus var de to største lærestedene på barnehageområdet, målt i FoU-utgifter på feltet. De fem største lærestedene stod til sammen for over halvparten av utdanningsforskningen på barnehageområdet, se figur 4.1. Øvrige universiteter omfatter her Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø, NTNU og Universitetet i Nordland, mens Øvrige høgskoler omfatter Høgskolen i Finnmark, Høgskolen i Hedmark, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen Stord/Haugesund, Høgskolen i Sogn og Fjordane, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Høgskolen i Telemark, Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Volda og Høgskolen i Østfold. En komplett oversikt over miljøer med utdanningsforskning på barnehageområdet finnes i vedlegg 3.

Figur 4.1 Utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013 etter lærested og institusjonstype. Prosent.

Kilde: NIFU

Målt i FoU-utgifter til utdanningsforskning på barnehageområdet, var Institutt for barnehagelærerutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Institutt for barnehagelærerutdanning ved Universitetet i Stavanger, Dronning Mauds minne høgskole for førskolelærerutdanning, Avdeling for lærerutdanning ved Høgskolen i Bergen og Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved Universitetet i Tromsø de fem største forskningsmiljøene på feltet.

Sammenlignet med 2009, har FoU-innsatsen på barnehageområdet økt betydelig ved høgskolene, med om lag 20 prosent. FoU-utgiftene hadde også økt ved universitetene, men ikke like mye som ved høgskolene. I instituttsektoren var det nesten en halvering av FoU-utgiftene på barnehageområdet i perioden. Her er det imidlertid små tall, som vil være mer utsatt for tilfeldige svingninger.

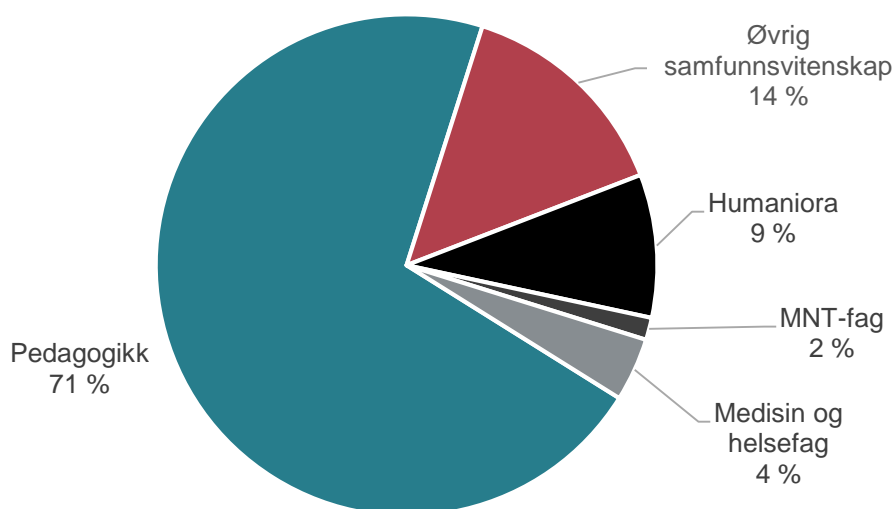
4.2.1 Barnehagemiljøenes fagtilknytning

Over 70 prosent av utdanningsforskningen på barnehageområdet ble i 2013 utført ved pedagogiske forskningsmiljøer eller lærerutdanninger, herunder barnehagelærerutdanning, se figur 4.2. Forskningen på barnehageområdet er i høyere grad konsentrert ved de pedagogiske forskningsmiljøene og lærerutdanningene enn for den totale utdanningsforskningen, hvor om lag halvparten ble utført ved et pedagogisk forskningsmiljø eller en lærerutdanning.

Nest største fagfelt for forskningsmiljøene på barnehageområdet var øvrig samfunnsvitenskap, tett fulgt av humanistiske miljøer. Merk at to av humaniora-miljøene med utdanningsforskning på barnehageområdet er høgskoleavdelinger som kombinerer humaniora og lærerutdanning, slik at det også her i stor grad dreier seg om lærerutdanningsmiljøer.

Kun seks prosent av utdanningsforskningen på barnehageområdet ble utført ved miljøer innenfor MNT-fag eller medisin og helsefag. Blant disse er miljøer innenfor kroppsøving, samt fagdidaktiske miljøer innenfor realfag.

Figur 4.2 Utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013 etter forskningsmiljøets fagtilknytning.

Kilde: NIFU

Boks 5: Institutt for barnehagelærerutdanning, Høgskolen i Oslo og Akershus

Institutt for barnehagelærerutdanning (IBL) ved Høgskolen i Oslo og Akershus holder til på campus i Pilestredet i Oslo sentrum, og hører inn under Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier. IBL har vært eget institutt siden høgskolene i Oslo og Akershus fusjonerte i 2011, men eksisterte som egen faggruppe allerede før sammenslåingen. Instituttet har fagseksjoner for drama, forming, fysisk fostring, RLE, matematikk, musikk, naturfag, norsk, samfunnsfag og pedagogikk. I 2013 ble om lag 70 prosent av avdelingens FoU-virksomhet anslått å være utdanningsforskning, og pedagogikk var det viktigste feltet. Barnehageområdet var ikke overraskende det største forskningsområdet ved instituttet, men de hadde også noe forskning på høyere utdanning (barnehagelærerutdanningen) og Voksenopplæring/voksne i arbeidslivet (EVU).

Organisering av utdanningsforskningen

Forskningen er organisert i fakultetsvise forskningsgrupper. IBL har følgende grupper:

- Barnehagelærer: Profesjonskvalifisering og utdanningsforskning
- Barnehage: Mangfold, oppvekst og inkludering
- Barnehage og profesjonsutvikling; Danning, omsorg, lek og læring
- Kvalitet i barnehagen

Instituttet har tre open access tidsskrifter, hvorav Nordisk Barnehagetidsskrift er på nivå 1 i NVI-indekseringen, og er et av de mest populære tidsskriftene på feltet. Pågangen av innsendte bidrag har økt så mye de siste årene at man har måttet utvide redaksjonen.

Instituttet samarbeider både med andre høgskoler og universiteter om prosjekter, og har formelle avtaler gjennom Forskningsrådsprosjektene. Enkeltlærere samarbeider med andre lærere, både i Norge og utlandet, og instituttet har formelle og uformelle samarbeidspartnere i Danmark, Sverige, Nederland, Storbritannia, Russland, Sør-Afrika, Thailand, USA og New Zealand (som er et vanlig samarbeidsland for norske barnehageforskere). Det er dessuten en del internt samarbeid med høgskolens forskingssentre: SPS, AFI og NOVA.

Eksempler på forsknings- og utviklingsprosjekter:

- **GoBaN** ("Gode barnehager for barn i Norge") er Norges største forskningsprosjektet innen barnehagefeltet og vil undersøke hvordan kvaliteten i norske barnehager påvirker barnehagebarn, hva som karakteriserer en god barnehage og hvilke faktorer som påvirker barnas trivsel, måloppnåelse og utvikling. (...) Prosjektet er en longitudinell studie som vil følge 1600 barns liv i barnehagen og deres barnehager over fire år,

fra barna er to år til de begynner på skolen, med en mulig forlengelse videre fremover i utdanningsforløpet. GoBaN er et samarbeidsprosjekt mellom Høgskolen i Oslo og Akershus, Universitetet i Stavanger, Høgskolen i Vestfold, Universitetet i Nordland, m.fl., og er finansiert av Forskningsrådet.

- **Blikk for barn (Searching for quality):** Fokuset i dette prosjektet er å undersøke og forbedre kvaliteten i barnehagen (Early Childhood Education and Care) for barn under tre år i en kontekst preget av betydelige overganger i norsk barnehage. Prosjektet kombinerer kvalitative og kvantitative metoder, og finansieres av Forskningsrådet.
- **Småbarn i grupper i førskolelærerutdanningen:** Hensikten med prosjektet er å øke kompetansen på nettverksinstitusjonenes arbeid med barn under tre år i ulike gruppetyper. I den forbindelse er det etablert et nettverk mellom Danmark, Island, Norge og Sverige. Nettverkets arbeid skal føre til et forslag til felles studieprogrammer om småbarn i ulike gruppeorganiseringer som kan implementeres som deler av bachelor- og masterutdanningene. Arbeidet skal bidra til å kvalitetssikre undervisningen på deltakerinstitusjonene gjennom et komparativt perspektiv og muligheter for utveksling av kompetanse og undervisningspersonale. Prosjektet er støttet av NORDPLUS.

Instituttets forskere benytter ulike metoder, og har et sterkt fokus på etikk i forskningen på barnehageområdet. IBL har flere longitudinelle studier, hvor etnografiske studier og observasjon i barnehagen er vanlig. Det gjennomføres også spørreundersøkelser rettet mot foreldre og ansatte. Kvantitative studier er vanligere nå enn tidligere, kvantitative metoder har ikke vært vanlig på barnehageområdet. En ny forskergruppe innen fysisk fostring og naturfag studerer barns lek gjennom å feste action kamera på barn, og kan følge leken fra barnas perspektiv.

Publisering og formidling av utdanningsforskning

Institutt for barnehagelærerutdanning hadde 46,4 publikasjonspoeng innenfor utdanningsforskning i 2011-2013, hvorav ni prosent var på nivå 2. I 2013 hadde instituttet 19,5 publikasjonspoeng innenfor utdanningsforskning, og nær 60 prosent av publikasjonene var på norsk. Instituttets ansatte sam

publiserte i 2013 med forskere ved ni andre norske høyskoler, samt fire universiteter.

HiOA har universitetsambisjoner, og det er stort trykk på økt publisering på alle fakulteter og institutter for å nå universitetsnivå. Praksisutdanningene har ligget lavt med tanke på antall publikasjonspoeng, dette har endret seg de senere år med økt fokus på publisering. Mange av instituttets ansatte er tilsatt på grunn av sin praksiserfaring, de er ikke vant til å forske. Fakultetet har tilsatt en professor II som bistår med kurs i formidling på engelsk. Instituttet har et mål om at alle ansatte skal publisere vitenskapelig i løpet av 3 år. I 2014 hadde 57 prosent vitenskapelige publikasjoner, mot 37 prosent i 2013. Om ansatte har mye formidling, tillempes kravet til vitenskapelig publisering. Instituttet har også flere kunstnere med refereebedømte utstillinger.

I alt 22 av instituttets ansatte hadde tellende vitenskapelige publikasjoner i 2013, og mer enn dobbelt så mange kvinner som menn hadde tellende publikasjoner. CRISTin hadde 343 unike registreringer med deltakelse fra forskere ved IBL i 2013, se tabell 6.10. Merk at vi teller bidragene her, og at flere ansatte ved instituttet kan ha bidratt på den enkelte publikasjon. Mange av publikasjonene er også skrevet i samarbeid med andre institusjoner, dette fremgår heller ikke av tabellen.

CRISTin opererer med 12 ulike kategorier av forskningsresultater, som igjen har et varierende antall underkategorier. CRISTin-kategoriene med flest

registreringer var vitenskapelig foredrag (80), populærvitenskapelige foredrag (43) og intervju (33). Instituttet har registrert bidrag i elleve av CRISTins tolv resultat kategorier, og arbeidene spenner fra lærebøker, kunst- og museumsutstillinger, musikalske fremføringer og leserinlegg til digitale læringsmidler.

Tabell B5.1 Nøkkeltall for vitenskapelig publisering innenfor utdanningsforskning¹ i 2013 ved Institutt for barnehagelærerutdanning, Høgskolen i Oslo og Akershus.

Indikatorer	Antall publikasjoner	Indikatorer	Antall/ andeler
Monografi	1	Antall kvinner	15
Bokkapittel	12	Antall menn	7
Artikkel	5	Sum forskere	22
Publikasjonspoeng	19,5	Andel Kvinner	68 %
Andel på nivå ²	17 %	Gjennomsnittsalder kvinner	53,9
Engelsk	38 %	Gjennomsnittsalder menn	56,5
Norsk	57 %	Gjennomsnittsalder alle	54,7

¹Tidsskrifter klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISTin inngår her. Inndelingen baserer seg på en klassifisering av tidsskrifter. Det publiseres dermed utdanningsforskning i andre CRISTin-kategorier enn Pedagogikk og utdanning. Klassifisering av monografier og antologier som utdanningsforskning er gjort av NIFU.

Kilde: CRISTin

Tabell B5.2 Antall registreringer i CRISTin knyttet til Institutt for barnehagelærerutdanning i 2013 etter CRISTin-kategori.

CRISTin-kategori	Underkategori	Antall
Bok	Fagbok	4
	Lærebok	4
	Vitenskapelig antologi/Conference proceedings	2
Del av bok/rapport	Annet	1
	Innledning	2
	Vitenskapelig Kapittel/Artikkel/Conference proceedings	28
Informasjonsmateriale	Brosjyre	1
	Konferansebidrag og faglig presentasjon	
	Faglig foredrag	27
	Populærvitenskapelig foredrag	43
	Poster	4
	Vitenskapelig foredrag	80
Kunstnerisk og museal presentasjon	Annet	6
	Kunstutstilling	11
	Museumsutstilling	2
Kunstnerisk produksjon	Kunst- og billedmateriale	1
	Musikalsk framføring	16
	Musikk - komposisjon	1

CRIStin-kategori	Underkategori	Antall
	Teaterproduksjon	2
Mediebidrag	Intervju	33
	Programdeltagelse	1
Oversettelsesarbeid	Kapittel/Artikkel	1
Produkt	Digitale læremidler	2
	Multimedieprodukt	1
	Musikk - innspillingsprodukt	1
Rapport	Rapport	2
Tidsskriftspublikasjon	Anmeldelse	13
	Artikkel i fag-/bransjetidsskrift	5
	Intervju	3
	Kronikk	7
	Leder	4
	Leserinlegg	12
	Populærvitenskapelig artikkel	10
	Sammendrag/abstract	1
	<i>Vitenskapelig artikkel</i>	12
Totalsum		343

¹Tellende kategorier er merket med *kursiv* i tabellen. Merk at tabellen omfatter både vitenskapelige og ikke-vitenskapelige registreringer i CRISTin i 2013, også publisering innenfor andre felt enn utdanningsforskning.

Kilde: CRISTin

De ansatte registrerer selv i CRISTin, og følges opp av forskningsadministrasjon på fakultetsnivå, som står for opplæring og support, samt svarer på spørsmål om kategorisering etc. All publisering og formidling, både skriftlig og muntlig og i form av kunstneriske bidrag, registreres i CRISTin. Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier har et eget system for tildeling av FoU-tid som primært baserer seg på CRISTin, men også har noen kategorier som ikke finnes i CRISTin. Mange kunstnere registrerer kunstneriske bidrag, som gir uttelling i det interne tildelingssystemet. Instituttets ansatte har mye formidling i og til barnehagen, de holder kurs (mye i Oslo og Akershus), deltar i debatter, og deltar på konferanser (både vitenskapelige og populærvitenskapelige). Instituttet ligger på topp ved HiOA på formidling.

Vitenskapelig og faglig personale

Per 1. oktober 2013 hadde instituttet 98 ansatte i vitenskapelig eller faglig stilling¹⁹. Høgskolelektorene var den største stillingsgruppen, og utgjorde hele 60 prosent av instituttets ansatte. Andelen tilsatte i førstestilling utgjorde 36 prosent, hvor professorer og dosenter utgjorde 6 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet. Også andelen stipendiater var lav, 4 prosent. Andelen førstelektorer var høyere enn andelen førsteamanuenser, 17 mot 11 prosent.

Pedagogene utgjorde den største gruppen av ansatte, med 36 prosent. Om lag samme andel av personalet hadde utdanning fra humaniora-fagene. Personale med MNT-faglig bakgrunn utgjorde 9 prosent, mens samfunnsvitenskap utenom pedagogikk stod for 8 prosent. Alle stipendiatene hadde pedagogikk-utdanning, tilsvarende gjaldt tre av fire professorer. Blant høgskolelærerne var det like mange pedagoger som humanister, mens humanistene var i flertall blant førsteamanuensene.

27 prosent av personalet i førstestilling ved IBL hadde doktorgrad i 2013. Førstelektorene utgjorde over halvparten av personalet i førstestilling, og det kreves ikke doktorgrad i denne stillingen.

Av 98 ansatte i vitenskapelig/faglig stilling, var 76 kvinner og 22 menn, noe som innebærer en kvinneandel på skyhøye 78 prosent. Kvinnene var i flertall innenfor stillingskategoriene med flest ansatte, det vil si høgskolelektor (83 prosent) og førstelektor (89 prosent), mens det var tilnærmet likestilling blant førsteamanuensene med 45 prosent kvinner. Også blant stipendiatene var det flest kvinner. Blant professorene derimot, var tre av fire menn.

Gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige/faglige personalet ved IBL var 50,5 år i 2013. For professorene var gjennomsnittsalderen 62 år, mens den var 52 år for førsteamanuensene. Høgskolelektorene var i snitt

¹⁹ Kilde: NIFUs Forskerpersonalregister. Kun vitenskapelig/faglig personale i mer enn 40 prosent stilling er inkludert.

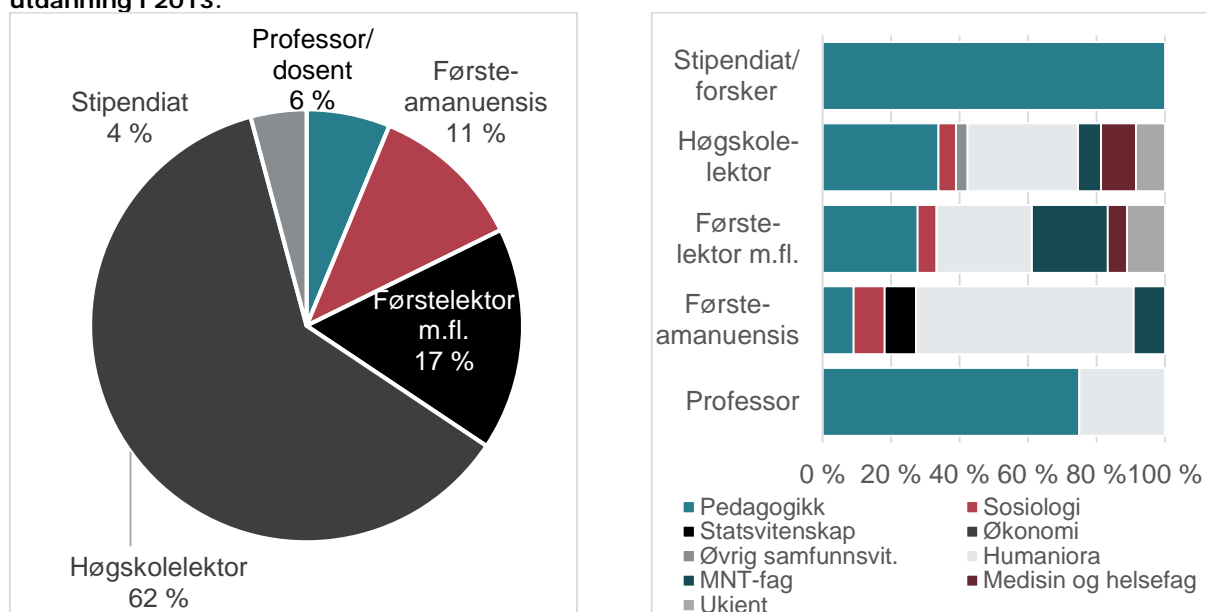
50 år gamle, mens stipendiatene og forskerne var 41 år. Flertallet av høyskolelektorene var mellom 40 og 59 år gamle.

Antall stipendiat på barnehagelærerutdannings-feltet har økt de senere årene, og instituttet hadde i 2015 sju stipendiat. Det finnes per i dag ikke noe eget doktorgradsprogram for barnehageområdet, men Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier har et eget doktorgradsprogram for lærerutdanning. IBL har avholdt kurs i barnehagepedagogikk på doktorgradsnivå, og det er ventelister for å komme

med her. Noen av stipendiatene er medlemmer av NAFOL (hvor det heller ikke er et eget barnehagespor), og forskerskolen har fungert veldig bra, med spennende arbeidsmåter, godt opplegg og inkludering av stipendiatene. Instituttet rekrutterer kun stipendiat nasjonalt, og det har vært stor grad av internrekruttering til stipendiatstillingene ved at egne ansatte ønsker å avlegge doktorgrad.

Instituttet har et kulturelt mangfold i staben, ved at de har flere ansatte med utenlandsk bakgrunn.

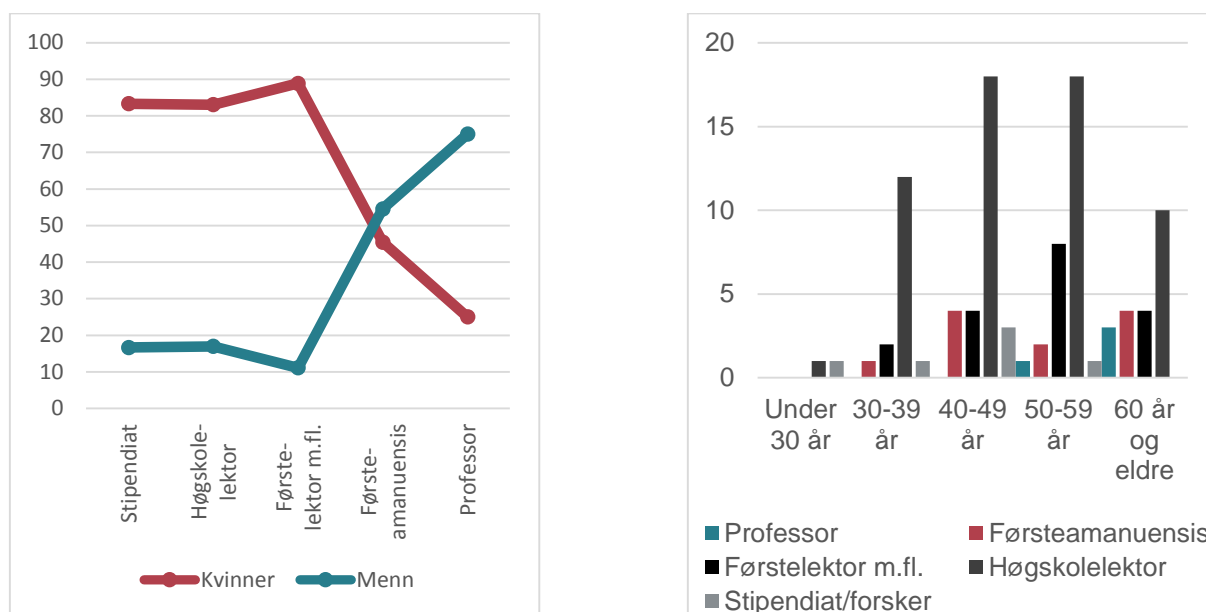
Figur B5.1 Stillingsstruktur og utdanningsbakgrunn for personalet ved Institutt for barnehagelærerutdanning i 2013.

Kilde:

NIFU/Forskerpersonalregisteret

Figur B5.2 Kjønnsbalanse og alderssammensetning for personalet ved Institutt for barnehagelærerutdanning i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

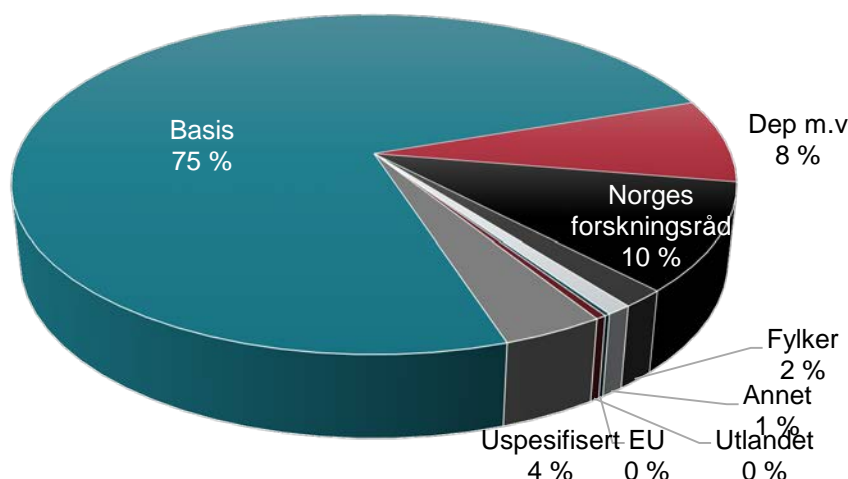
4.3 Innretning av utdanningsforskningen på barnehageområdet

I dette kapittelet vil vi se på henholdsvis finansiering av barnehageforskningen, samt hvilke forskningstema som er sentrale på området.

4.3.1 Finansiering av utdanningsforskning på barnehageområdet

Utdanningsforskningen på barnehageområdet var i 2013 nesten utelukkende finansiert av offentlige midler, se figur 4.3. Tre fjerdedeler av denne forskningen ble finansiert over institusjonenes basisbevilgninger, mens Forskningsrådet var nest viktigste finansieringskilde med 10 prosent, fulgt av departementer og underliggende enheter med 8 prosent av finansieringen. Fylker og kommuner finansierte to prosent av utdanningsforskningen på barnehageområdet. Andre nasjonale kilder, EU-kommisjonen og utlandet stod til sammen for to prosent av finansieringen på området. Opplysninger om finansiering mangler for 4 prosent av FoU-utgiftene på barnehageområdet.

Figur 4.3 Utdanningsforskning på barnehageområdet etter hovedfinansieringskilde. Prosent.

Kilde: NIFU

Kun ett miljø på barnehageområdet oppga at de hadde finansiering fra EU, og ett miljø hadde annen finansiering fra utlandet. Ingen av miljøene oppga at de mottok midler til utdanningsforskning på barnehageområdet fra næringslivet.

Med en så høy andel finansiering fra basismidlene, innebærer dette at utdanningsforskningen på barnehageområdet i enda større grad enn øvrig utdanningsforskning er styrt av institusjonene selv.

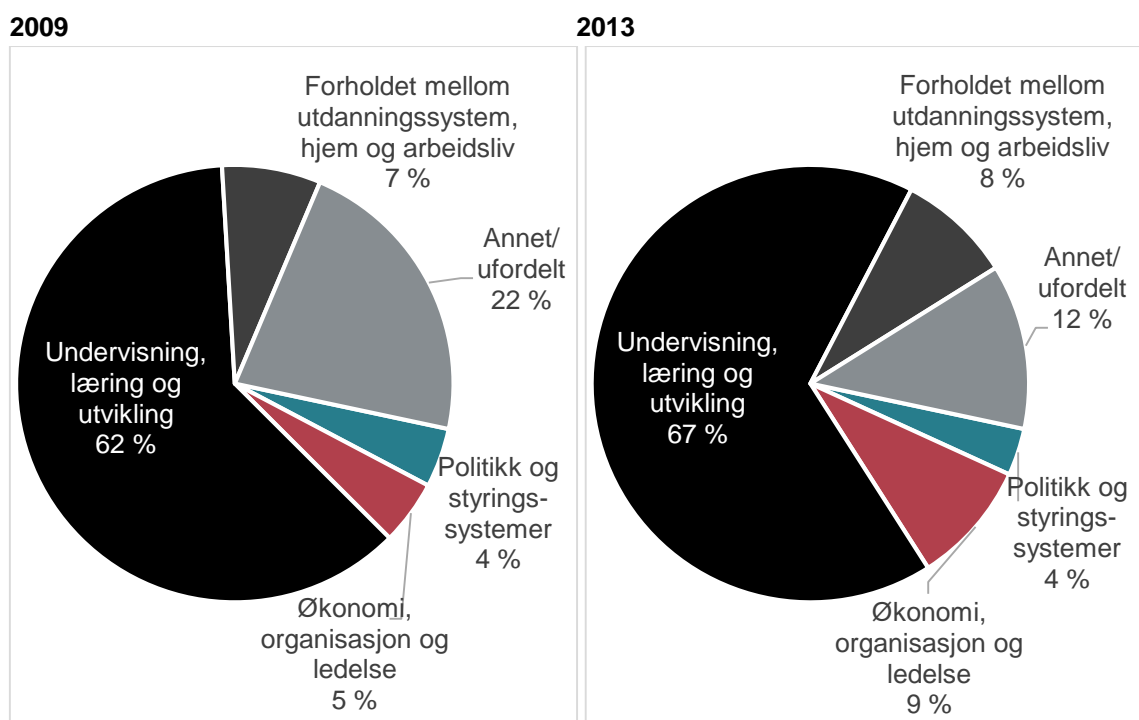
4.3.2 Forskningstema i utdanningsforskning på barnehageområdet

Det største forskningstemaet på barnehageområdet i 2013 var *Undervisning, læring og utvikling*, slik det også var i 2009, se figur 4.4. I 2013 stod dette området for to tredjedeler av FoU-utgiftene, en litt høyere andel enn i 2009.

Nest største forskningstema på området var *Økonomi, organisasjon og ledelse* med 9 prosent, fulgt av *Forholdet mellom utdanningssystem, hjem og arbeidsliv* med 8 prosent. Spesielt innenfor det første av disse to forskningstemaene har det vært en merkbar vekst i FoU-innsatsen fra 2009 til 2013. Forskningstemaet *Politikk og styringssystemer* på barnehageområdet stod for samme andel av innsatsen i 2013 som i 2009, fire prosent.

For fire år siden var andelen «Annet/ufordelt» hele 22 prosent, mens det i 2013 kun var 12 prosent av midlene som ikke var fordelt på forskningstema. Noe av den prosentvise veksten i innsatsen innenfor forskningstemaene kan derfor tilskrives en bedre fordeling av FoU-utgiftene i 2013 enn i 2009.

Figur 4.4 Utdanningsforskning på barnehageområdet i 2009 og 2013 etter forskningstema.

Kilde: NIFU

4.4 Menneskelige ressurser på barnehageområdet

I spørreskjemaet for 2013 inngikk en egen modul, hvor respondentene ble bedt om å oppgi navn på forskere som deltok i utdanningsforskning dette året, samt merke utdanningsforskere på barnehageområdet spesielt. Merk at mange av barnehageforskerne ikke bruker hele sin FoU-tid til forskning på dette feltet. De deltar i utdanningsforskning på andre områder eller FoU på andre felt.

Antall forskere eller faglig personale som deltok ut utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013 teller 482 personer. Dette er nesten 200 flere enn i 2009, da 292 personer deltok i barnehageforskning.

Tabell 4.2 Nøkkeltall for utdanningsforskere på barnehageområdet i 2013.

	Utdanningsforskere				Barnehageforskere			
	Uni-versi-teter	Høg-skoler	Institutt-sek-toren	Totalt	Uni-versi-teter	Høg-skoler	Institutt-sek-toren	Totalt
Antall	1025	1 610	145	2 780	129	334	19	482
Kvinneandel (%)	60	62	56	61	77	78	68	77
Andel professorer/forsker I (%)	18	8	27	13	11	6	16	8
Andel stipendiater (%)	17	10	7	12	15	7	32	10
Andel med doktorgrad (%)	57	30	54	41	43	16	62	24
Gjennomsnittsalder (år)	49,1	50,5	45,0	49,7	48,3	50,5	44,6	49,7

Kilde: NIFU

Tabell 4.2 viser at andelen kvinner var høyere for barnehageforskerne enn i den totale populasjonen av utdanningsforskere i 2013. Kvinneandelen var høyere for alle institusjonstyper. Andelen professorer var lavere på barnehageområdet, det samme var andelen stipendiater – dette gjaldt også for alle

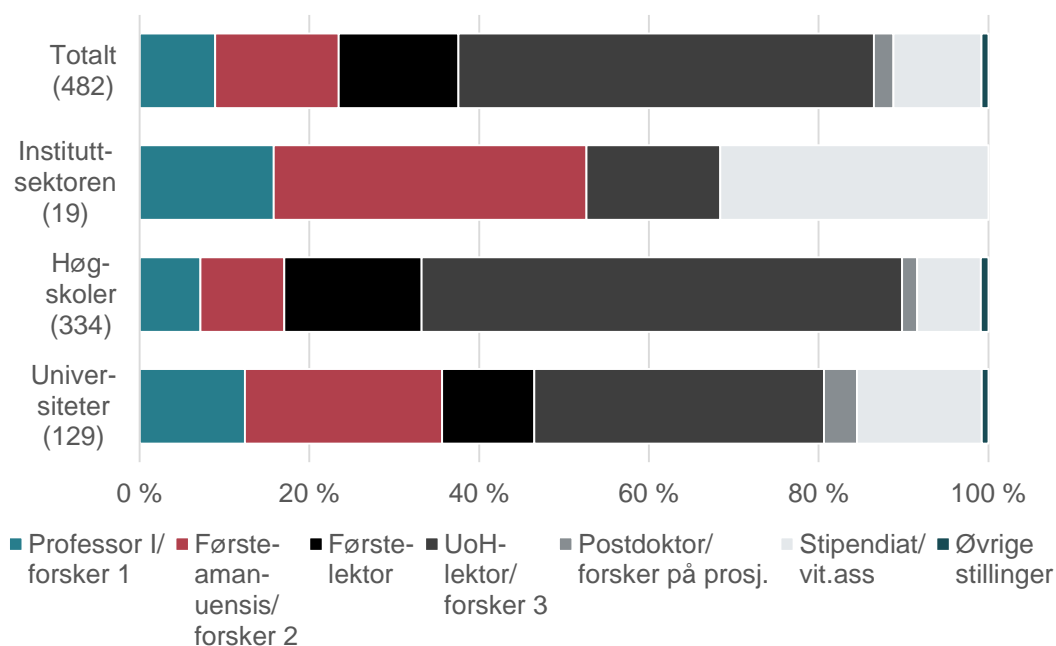
institusjonstyper. Der over 40 prosent av utdanningsforskerne hadde en doktorgrad i 2013, gjaldt dette kun 24 prosent av barnehageforskerne. Her var imidlertid doktorgradsandelen høyere for barnehageforskere i instituttsektoren enn for den totale populasjonen. Men igjen, det er svært få barnehageforskere i instituttsektoren, slik at tallene er mer utsatt for tilfeldige svingninger.

Gjennomsnittsalderen var imidlertid den samme for både barnehageforskerne og utdanningsforskere totalt, og det var kun små forskjeller ved de ulike institusjonstypene. Gjennomsnittsalder ved disputas var 42 år både for barnehageforskerne og i den totale populasjonen av utdanningsforskere. Imidlertid var disputasalderen 3,5 år lavere for barnehageforskere ved universitetene enn den var ved høyskolene. Samtidig var barnehageforskerne i snitt ett år eldre enn den gjennomsnittlige utdanningsforsker når de avla hovedfag eller mastergrad.

4.4.1 Stillingsstruktur blant barnehageforskerne

Universitets- og høyskolelektor utgjorde den største stillingsgruppen blant utdanningsforskerne på barnehageområdet i 2013, se figur 4.5, da om lag halvparten av populasjonen var tilsatt i denne stillingen. Professorene, inkludert dosenter og faglige ledere, utgjorde ni prosent av utdanningsforskerne, mens førsteamanuensis og førstelektor begge utgjorde om lag 15 prosent. Stipendiatandelen på barnehageområdet var om lag den samme som innenfor total utdanningsforskning.

Figur 4.5 Stillingsstruktur blant utdanningsforskere på barnehageområdet i 2013 etter institusjonstype.

Kilde: NIFU

Ved universitetene utgjorde professorene, her inkludert dosenter og faglige ledere, 12 prosent av utdanningsforskerne på barnehageområdet, mot 7 prosent i høyskolene. Instituttsektoren hadde den høyeste andelen forskere på professornivå i 2013. Her var det imidlertid kun 19 forskere på barnehageområdet.

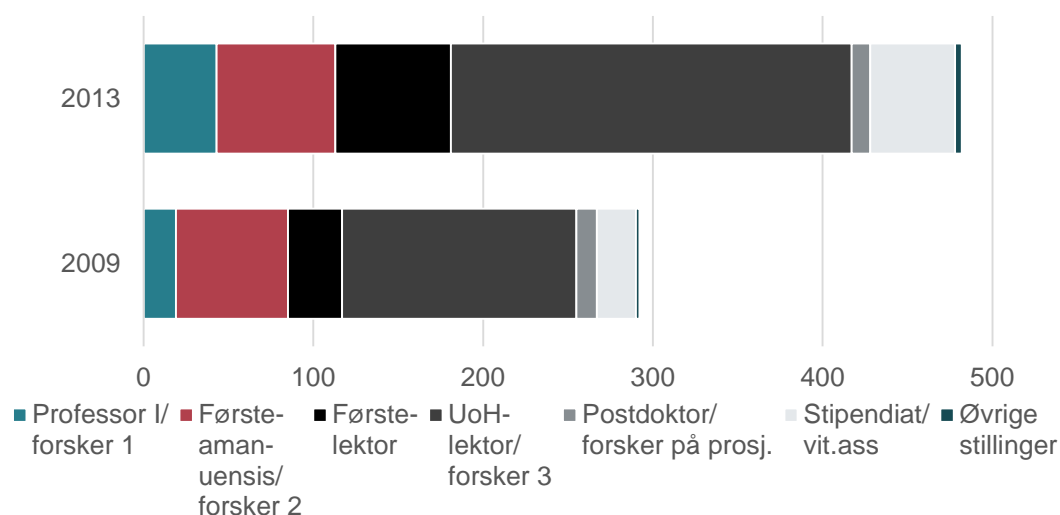
Ved universitetene utgjorde universitetslektorene en tredjedel av barnehageforskerne, mens ansatte i førstestilling utgjorde 47 prosent av forskerne. Universitetene hadde den høyeste andelen ansatte i postdoktor eller forsker tilsatt på prosjekt, fire prosent. Dette er en svært lav andel sammenlignet med andre fagfelt, uavhengig av institusjonstype.

Høgskolelektorene utgjorde nesten 60 prosent av forskerpersonalet ved denne lærestedstypen i 2013, mens personale i førstestilling utgjorde om lag en tredjedel. Det var flere stipendiater innenfor barnehageområdet ved høgskolene enn ved universitetene i 2013, 25 mot 19, men disse utgjorde en mindre andel ved høgskolene.

Som tidligere nevnt, var det nesten 200 flere forskere på barnehageområdet i 2013 enn i 2009. Det har vært en vekst i alle stillingskategorier, med unntak av postdoktor/forskere på prosjekt. I 2013 var det 100 flere universitets- og høgskolelektorer som deltok i utdanningsforskning på barnehageområdet enn fire år tidligere.

Det har vært en betydelig kompetanseøkning for forskerpersonalet på barnehageområdet i perioden 2009 til 2013, se figur 4.6. Antall professorer er mer enn fordoblet, fra 19 i 2009 til 43 i 2013. Ettersom det er få nye forskningsmiljøer som har oppgitt at de hadde barnehageforskning i 2013, antar vi at veksten primært har kommet som en følge av at det er flere med professorkompetanse ved miljøene med utdanningsforskning, samt flere professorer som deltar i utdanningsforskning på barnehageområdet. Antall førsteamanuenser har økt fra 2009 til 2013, men veksten er mye mindre enn for professorene. 20 prosent av førsteamanuensene i 2009 hadde oppnådd professorkompetanse i 2013, noe som tilsier at det har kommet ca. 20 nye førsteamanuenser på barnehageområdet i perioden.

Figur 4.6 Stillingsstruktur blant utdanningsforskere på barnehageområdet i 2013 og 2009.

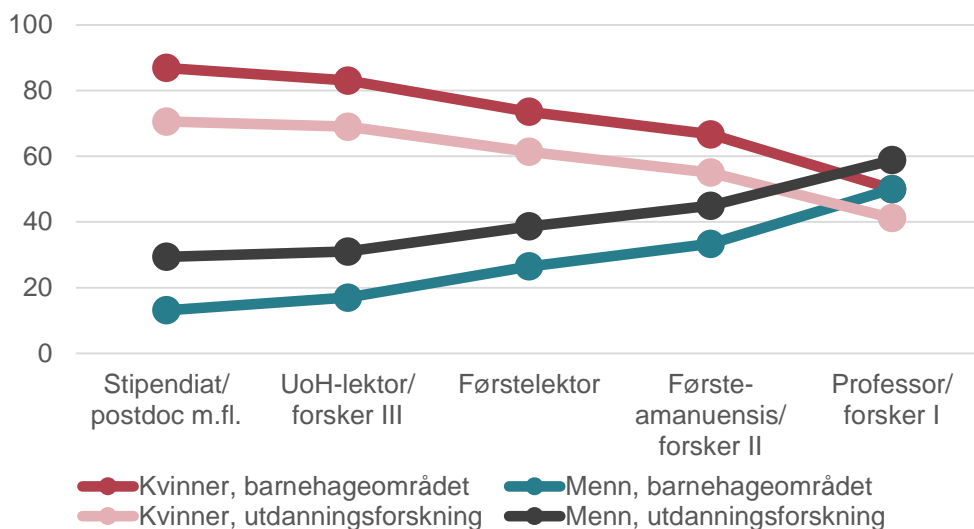
Kilde: NIFU

Antallet førstelektorer er også mer enn doblet fra 2009 til 2013, noe som understreker kompetanseøkningen på barnehageområdet. Antall stipendiater og vit.ass på feltet er økt fra 23 til 50, noe som lover bra for videre kompetanseheving. Det er en viss internrekruttering blant doktorandene på barnehageområdet, ved at flere universitets- og høgskolelektorer ønsker å avlegge doktorgrad. I alt 14 av universitets- og høgskolelektorene fra 2009-populasjonen av barnehageforskere var registrert som stipendiater i 2013, og flere kan være i gang med doktorgrad uten å være registrert som stipendiater.

4.4.2 Kjønn og alder for barnehageforskerne

Utdanningsforskningen kjennetegnes med en høy andel kvinner blant forskerpersonalet. På barnehageområdet er kvinneandelen enda høyere enn i den totale populasjonen av utdanningsforskere, her var totalt 77 prosent kvinner i 2013. Kvinnene var i flertall på alle nivåer i den akademiske karrierestigen på barnehageområdet, se figur 4.7. Figuren viser at kvinneandelen på barnehageområdet ligger mellom 10 og 15 prosent høyere enn total utdanningsforskning på alle nivåer. Barnehageområdet har dermed behov for å rekruttere flere menn til akademiske stillinger.

Figur 4.7 Kvinnelige og mannlige barnehageforskere og utdanningsforskere på den akademiske karrierestigen i 2013.

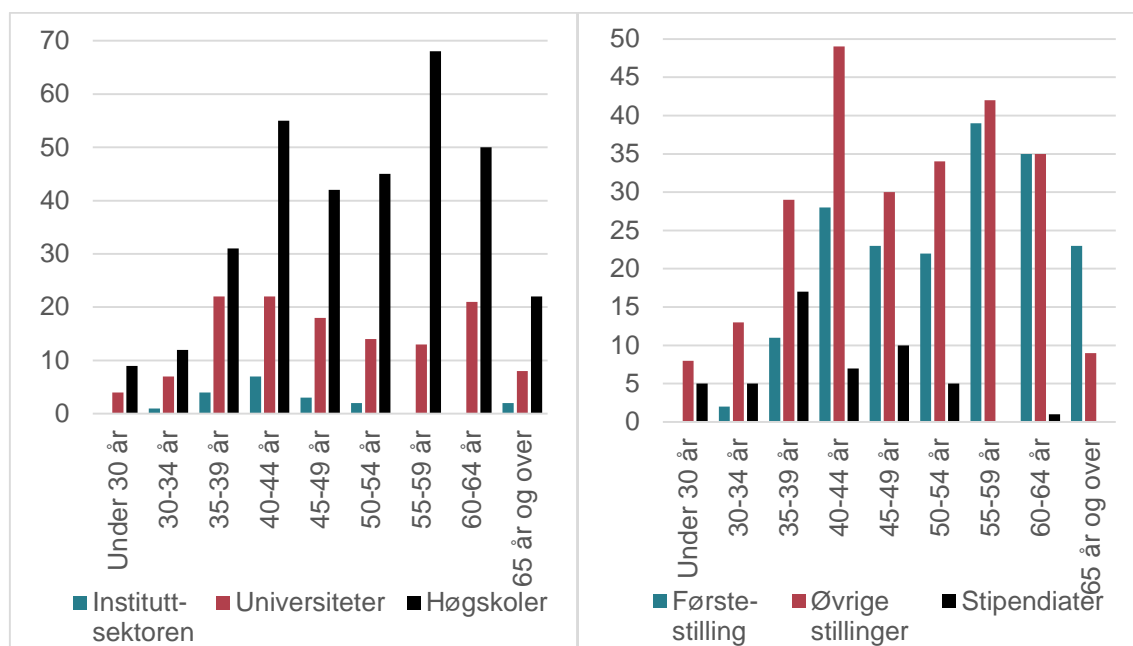

Kilde: NIFU

I 2009 var samtlige stipendiater på barnehageområder kvinner. I 2013 var kvinneandelen litt lavere, om lag 85 prosent, ettersom 7 av 46 stipendiater på feltet var menn.

Gjennomsnittsalderen for utdanningsforskere på barnehageområdet i 2013 var 50 år, den samme som for den totale populasjonen av utdanningsforskere. Blant barnehageforskerne ved høgskolene var det flest forskere i alderskategorien 50-54 år, samt 40-44 år, mens det ved universitetene var flest barnehageforskere i alderskategoriene 60-64 år, samt 35-44 år. Både ved universitetene og høgskolene var hver femte utdanningsforsker på barnehageområdet 60 år eller eldre. Dette er en lavere andel eldre forskere enn innenfor utdanningsforskning totalt, og har sannsynligvis sammenheng med at barnehageområdet er et relativt nytt forskningsfelt.

Figur 4.8 Alderssammensetning for barnehageforskerne i 2013 etter aldersgruppe, institusjonstype og stillingskategori.

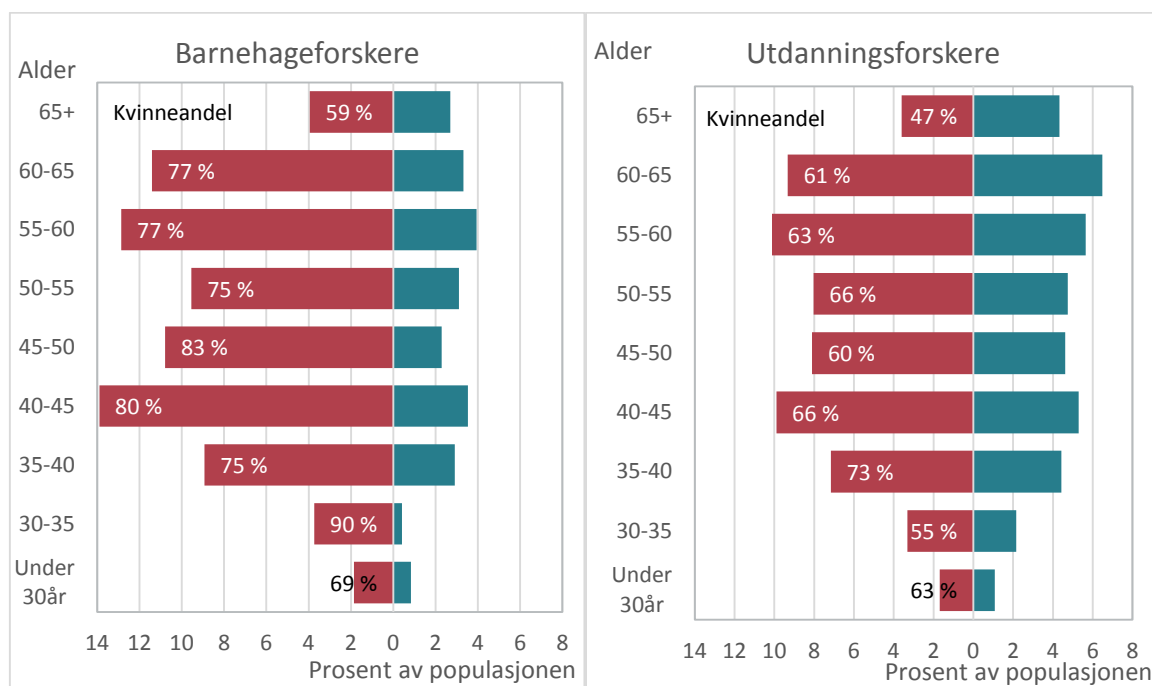

Kilde: NIFU

Blant personalet i førstestilling på barnehageområdet var gjennomsnittsalderen 54 år, også dette er samme gjennomsnittsalder som for den totale forskerpopulasjonen innenfor utdanningsforskning. Blant øvrig personale var gjennomsnittsalderen 49 år, mens den var 40,5 år for stipendiatene. For stipendiatene var gjennomsnittsalderen dermed to år høyere for barnehageforskerne enn den var for utdanningsforskerne.

Kvinnene var i flertall i alle aldersgrupper innenfor utdanningsforskning på barnehageområdet, se figur 4.9. Selv i aldersgruppen 65 år og eldre, hvor det var flere menn enn kvinner i den totale populasjonen av utdanningsforskere, var om lag 60 prosent av barnehageforskerne kvinner. Sammenlignet med den totale populasjonen av utdanningsforskere, var andelen kvinner over 20 prosentpoeng høyere blant barnehageforskerne i aldersgruppene 45-50 år og 30-35 år.

Figur 4.9 Alderssammensetning for barnehageforskerne i 2013 etter aldersgruppe og kjønn, sammenlignet med den totale populasjonen av utdanningsforskere. Prosent.

Kilde: NIFU

4.4.3 Kompetanseprofil for barnehageforskerne

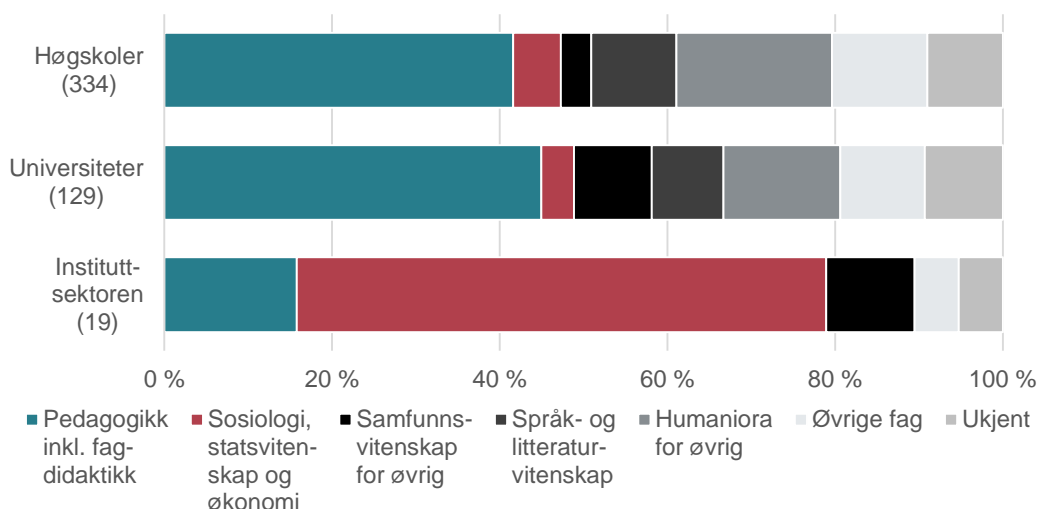
Totalt hadde 40 prosent av barnehageforskerne pedagogisk utdanning, inkludert fagdidaktikk, på hovedfags- eller mastergradsnivå i 2013. Andelen pedagoger blant barnehageforskerne var litt høyere ved universitetene enn ved høyskolene. Om lag 7 prosent av barnehageforskerne hadde høyere grads utdanning innenfor sosiologi, statsvitenskap eller økonomiske fag, mens fem prosent hadde annen samfunnsvitenskapelig utdanning. Totalt hadde litt over halvparten av barnehageforskerne samfunnsvitenskapelig utdanningsbakgrunn.

Hver fjerde barnehageforsker hadde bakgrunn fra humaniora, hvor forskere med høyere utdanning innenfor språk og litteraturvitenskap utgjorde ni prosent av den totale populasjonen. Seks prosent hadde utdanning fra MNT-fag og fire prosent fra medisin og helsefag. Vi mangler opplysninger om høyere grads utdanning for ni prosent av barnehageforskerne.

Sammenlignet med den totale populasjonen av utdanningsforskere, var andelen pedagoger mye høyere på barnehageområdet. Det var dessuten en lavere andel barnehageforskere med høyere utdanning fra de øvrige samfunnsfagene enn hva tilfellet var innenfor utdanningsforskning totalt. Samtidig var andelen humanister den samme blant barnehageforskerne som i den totale

populasjonen av utdanningsforskere, mens andelen med utdanning fra MNT-fag og medisin og helsefag var betydelig lavere på barnehageområdet.

Figur 4.10 Utdanningsbakgrunn for barnehageforskerne i 2013 etter fagfelt og institusjonstype.

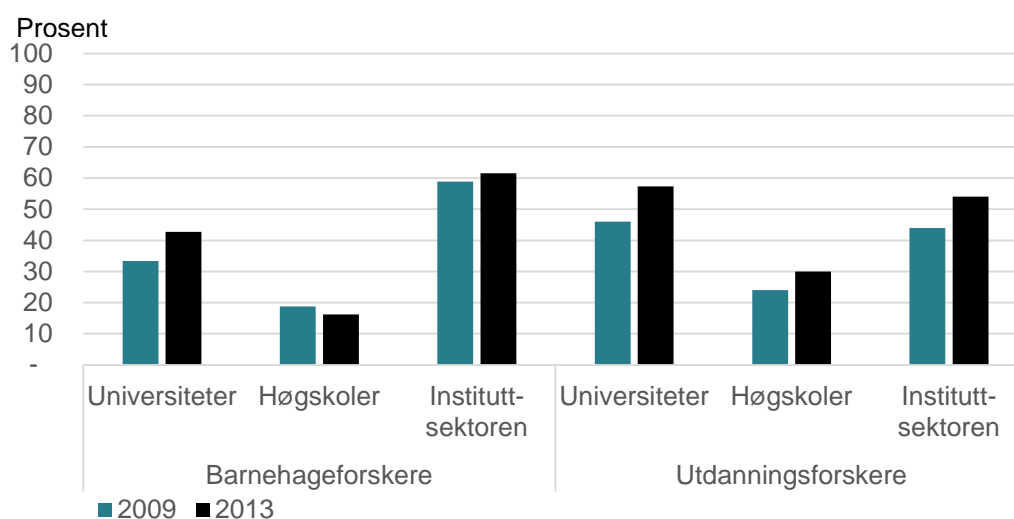

Kilde: NIFU

Barnehageforskerens utdanningsbakgrunn var relativt lik ved universitetene og høgskolene, se figur 4.10. Universitetene hadde en større andel pedagoger, mens høgskolene hadde større andel humanister. Instituttsektoren skiller seg fra de andre institusjonstypene, ettersom nesten to tredjedeler av barnehageforskerne hadde utdanning fra sosiologi, statsvitenskap eller økonomi.

Til tross for stor vekst i antall barnehageforskere, er kompetanseprofilen om lag den samme i 2013 som fire år tidligere. Da utgjorde pedagogene 44 prosent av barnehageforskerne, mens 15 prosent hadde høyere utdanning fra andre samfunnsvitenskapelige fag. I 2009 var hver fjerde barnehageforsker humaniora-utdannet, slik de også var fire år senere, mens sju prosent hadde MNT-bakgrunn og tre prosent var utdannet innenfor medisin og helsefag.

Figur 4.11 Doktorgradsandel for barnehageforskerne i 2009 og 2013 etter institusjonstype.

Kilde: NIFU

I 2013 hadde 24 prosent av barnehageforskerne doktorgrad. Andelen var høyest i instituttsektoren, 62 prosent, fulgt av universitetene med 43 prosent og høgskolene med 16 prosent. Sammenlignet med situasjonen i 2009, hadde doktorgradsandelen blant barnehageforskerne økt med 10

prosentpoeng ved universitetene i fireårsperioden, mens veksten i instituttsektoren var på tre prosentpoeng. Ved høgskolene hadde andelen barnehageforskere med doktorgrad gått ned fra 19 til 16 prosent. Dette har sammenheng med den store veksten i antall høgskolelektorer på feltet i perioden.

5 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning

Dette kapitlet inneholder en analyse av vitenskapelige publikasjoner innenfor utdanningsforskning. Tema som belyses er blant annet omfanget av den norske publiseringen innenfor området, hvordan publiseringen fordeler seg på institusjons- og instituttnivå, omfanget av norsk- versus engelskspråklig publisering, nasjonale og internasjonale publiseringskanaler, nasjonalt og internasjonalt publiseringssamarbeid samt tematisk profil for norsk utdanningsforskning. Analysen omfatter publikasjonene fra perioden 2011-2013. Noen fremstillinger viser dessuten tidsserier tilbake til 2005. Publiseringsundersøkelsen er en separat undersøkelse som ikke direkte er koblet til den FoU-statistiske undersøkelsen beskrevet i kapitlene foran.

Publiseringsdata er mye benyttet som resultatindikatorer på forskning. Grunnlaget for bruk av slike såkalte "bibliometriske indikatorer" er at ny kunnskap – som er det prinsipielle mål med all grunnforskning og anvendt forskning – blir formidlet til det vitenskapelige samfunn gjennom publikasjoner. Vitenskapelig publisering kan dermed brukes som et indirekte mål for kunnskapsproduksjon. Vitenskapelig publisering er i analysen avgrenset til publikasjoner i godkjente publiseringskanaler som gir uttelling i den resultatbaserte omfordelingen (RBO) i finansieringssystemet for norske forskningsinstitusjoner. Annen type publisering slik som rapporter, inngår ikke. Slik publisering er også viktig innen utdanningsforskning, særlig for enheter i instituttsektoren. Videre omfattes ikke populærvitenskapelig formidling, dvs. informasjon om forskning som er rettet mot allmennheten, av analysene.

5.1 Data og metode

Mens bibliometriske studier tradisjonelt har vært basert på Web of Science databasen (Thomson Reuters), har det nasjonale systemet for forskningsdokumentasjon i Norge (CRISStin) muliggjort analyser av hele den vitenskapelige publiseringen, noe som medfører at monografier og bokkapitler også blir omfattet av analysen, og ikke bare artikler publisert i tidsskrifter indeksert av Thomson Reuters.

CRISStin-databasen er nå utviklet til et felles nasjonalt system for registrering av publiseringsdata. Per i dag er det over 160 institusjoner som bruker CRISStin.

Analysen omfatter dermed kun publikasjoner i godkjente publiseringskanaler og som har gitt uttelling i det resultatbaserte finansieringssystemet.²⁰ Et kriterium for at en publikasjon skal gi uttelling for et institutt, er at det aktuelle instituttet er oppført som forfatteradresse på publikasjonene. Tabellen under viser hvilke typer publikasjoner som inngår i analysen. Prinsippene og metodegrunnlaget bak systemet

²⁰ <http://dbh.nsd.uib.no/kanaler/>

redegjøres ikke nærmere for her, og det henvises i stedet til foreliggende dokumentasjon (Vekt på forskning).²¹

Tabell 5.1 Publikasjonskategorier.

Kategorier	Kategorier og avgrensning i analysen
Bøker, monografier, utgitt på forlag	<i>Monografier</i> med utgiver som er klassifisert som vitenskapelig av UHR
Artikler i antologier på forlag (bokkapitler)	<i>Bokkartikler</i> . Artikler i antologier med utgiver som er klassifisert som vitenskapelig av UHR
Artikler i vitenskapelige tidsskrift	<i>Tidsskriftartikler</i> . Artikler og review-artikler (dvs. lengre sammenfatninger av forskningsstatus på et felt) i tidsskrift/serier som er klassifisert som vitenskapelig av UHR

Som publiseringsindikator vil vi benytte både antall publikasjoner, forfatterandeler og publikasjonspoeng for å belyse publiseringsomfanget i denne kartleggingen. Indikatoren forfatterandeler er et uttrykk for andelen av en publikasjon som er kreditert et institutt eller en institusjon (basert på fraksjonen av forfatteradresser oppgitt i publikasjonen). Publikasjonspoeng er et vektet publikasjonstall hvor vektningen er basert på publikasjonsform og kvalitetsnivå. Det skiller mellom tre publikasjonstyper: vitenskapelige tidsskrifter, artikler i antologier og bøker. Publiseringskanalene er nivådelt hvor «nivå 2» utgjør de mest prestisjefylte publiseringskanalene. I gjennomsnitt utgjør dette nivået om lag 20 prosent av publikasjonene innen et fag og gir ekstra uttelling i poengsystemet. Tabellen nedenfor viser poengfordelingen per publikasjonstype og nivå:

Tabell 5.2 Antall publikasjonspoeng per publikasjonstype og nivå.

Publikasjonstype	Nivå 1	Nivå 2
Artikler i vitenskapelige tidsskrift:	1	3
Artikler/bokkapitler i antologier:	0,7	1
Bøker, monografier:	5	8

Poengberegningssystemet er identisk for Universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren (begrenset til institutter som omfattes av Retningslinjene for statlig basisfinansiering av forskningsinstitutter), med unntak av at instituttene har fått ekstra poenguttelling (25 prosent) når publikasjonene involverer eksternt samarbeid. Sistnevnte faktor gjør at publikasjonspoengene i Universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren ikke er direkte sammenlignbare. I rapporten er også de to sektorene i hovedsak analysert separat.

Hovedfokuset i analysen er den vitenskapelige publiseringen i treårsperioden 2011-2013. For Universitets- og høgskolesektoren er det i enkelte analyser også tatt med tall helt tilbake til 2005. For instituttsektoren, er det først i 2011 at det finnes komplette publiseringsdata i CRISTin for alle relevante institutter i sektoren. På grunn av at det vil være tilfeldige årlige variasjoner i publiseringsvolumet innen utdanningsforskning på instituttnivå, er tallene slått sammen for hele perioden i de fleste analysene. Siden det er en forsinkelse fra forskningen utføres til den foreligger publisert, normalt ett til to år, vil publiseringstallene dermed kunne reflektere resultater av forskningen som er utført 2009-2012.

For å identifisere publikasjoner innen utdanningsforskning, har vi basert oss på UHRs fagklassifisering av publiseringskanaler hvor det er en egen kategori for *Pedagogikk og utdanning*²². Denne kategorien samsvarer i stor grad med hvordan utdanningsforskning er definert i undersøkelsen. Klassifiseringen omfatter imidlertid bare tidsskriftsartikler. Bokkapitler og monografier som er utgitt på forlag, er

²¹ http://www.uhr.no/documents/Vekt_p_forskning_sluttrapport.pdf

²² Spesialtidsskrift på utdanningsforskningsfeltet er klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISTin. Utdanningsforskning publiseres imidlertid også i tidsskrift som faller utenfor denne kategorien.

avgrenset og identifisert manuelt ved å søke etter nøkkelord på publikasjonenes titler. Her er sentrale nøkkelord som *utdanning/undervisning, pedagogikk, læring, skole, barn, barnehage, kunnskap, education, learning og school* benyttet. Denne metoden gir således grunnlag for analyse av den samlede vitenskapelige publiseringen innenfor fagfeltet.

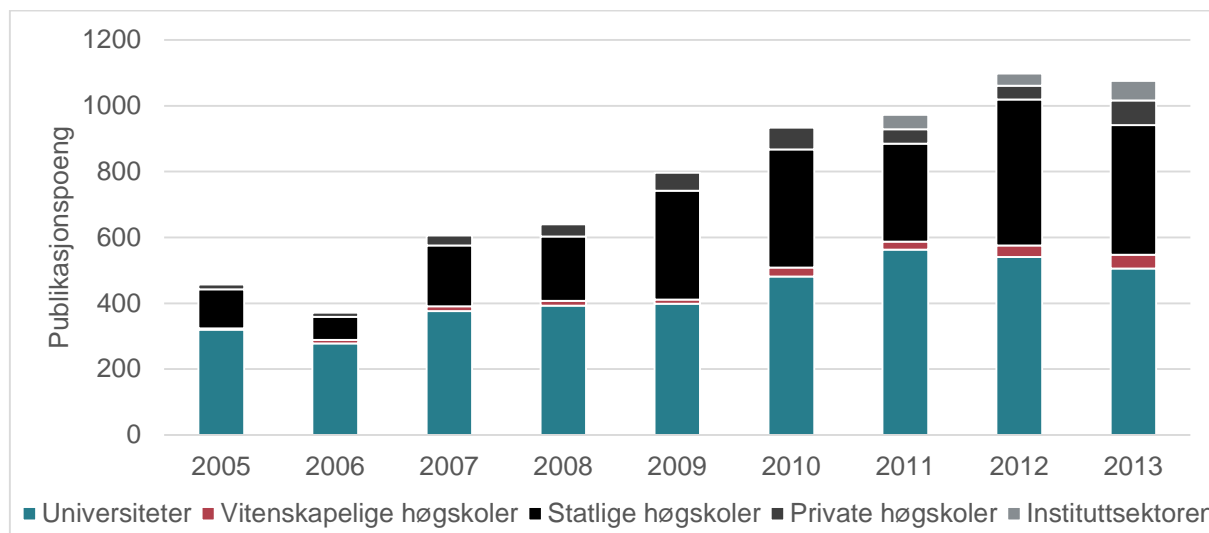
Som for den FoU-statistiske undersøkelsen, er avgrensingen av utdanningsforskning basert på skjønn. Det er ingen entydig grense mellom utdanningsforskning og annen type forskning. Dette utgjør således en kilde til usikkerhet som må tas med i betraktningen når resultatene fortolkes. Videre er identifiseringen av publikasjoner ikke verifisert av miljøene. I tillegg til at en slik prosess ville være svært tidkrevende, ville resultatene da bli influert av miljøenes ulike fortolkninger av begrepet. Nå er alle publikasjoner vurdert etter samme kriterier og operasjonalisering av utdanningsforskningsbegrepet. Det er en fordel i forhold til sammenlignbarhet og konsistens.

5.2 Utdanningsforskning – noen hovedtall 2005-2013

Den vitenskapelige publiseringen innen utdanningsforskning har hatt en stor og til dels jevn vekst i perioden 2005 til 2013. Antallet publikasjonspoeng har mer enn fordoblet seg fra å utgjøre om lag 460 i 2005 til i underkant av 1100 poeng i 2013. Imidlertid var det en liten reduksjon siste året fra 2012 til 2013 på knappe 20 poeng. Ser vi nærmere på lærestedstypene, var det sterkest vekst for de statlige høgskolene, selv med en reduksjon i antallet siste år, har denne gruppen hatt en vekst på mer enn 200 prosent.

I Figur 5.1 er også instituttsektorens publisering innenfor fagfeltet inkludert fra 2011, da disse var inkludert i CRISStin²³. Figuren viser utviklingen i antall publikasjonspoeng innenfor utdanningsforskning i perioden. Etter en periode med vekst, ser det ut til å ha stagnert siste år, og fra 2012 til 2013 var det også en liten reduksjon i antall publikasjonspoeng.

Figur 5.1 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning etter sektor og lærestedstype i perioden 2005-2013, publikasjonspoeng.

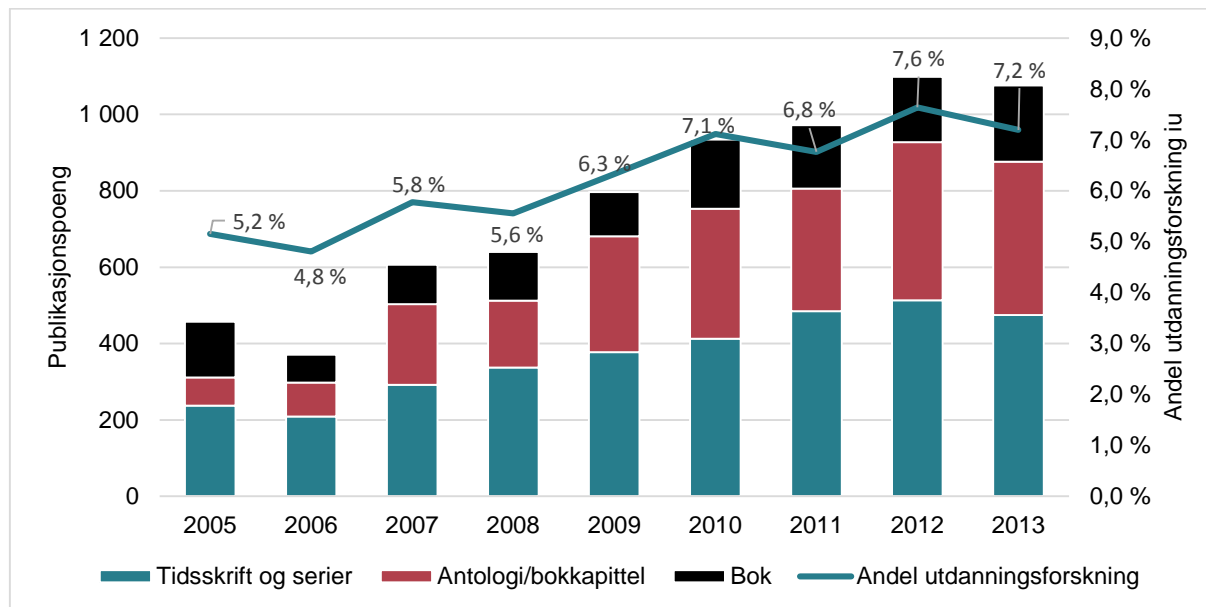
Kilde: CRISStin/NIFU

Veksten i antall publikasjonspoeng innenfor utdanningsforskning har vært størst for universitetene og de statlige høgskolene. I instituttsektoren publiseres forskningsresultater i stor grad i rapporter, og disse er ikke kategorisert som vitenskapelige publikasjoner. Vitenskapelige og private høgskoler har en mindre andel av publikasjonene på utdanningsforskningsfeltet. Dette har sammenheng med at disse institusjonene i større grad er spesialiserte innenfor en disiplin, for eksempel Norges

²³ Grunnlagstabellen for figur 5.1 finnes som vedleggstabell V.5.

Handelshøyskole og Handelshøyskolen BI innenfor økonomiske fag, og dermed vil kunne publisere sin utdanningsforskning i disiplin-tidsskrift.

Figur 5.2 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning i universitets- og høyskolesektoren i perioden 2005-2013 etter publikasjonsform og andel utdanningsforskning totalt i Universitets- og høyskolesektoren, publikasjonspoeng.

Kilde: CRISStin/NIFU

Figur 5.2 viser universitets- og høyskolesektorens publikasjonspoeng innen utdanningsforskning etter publiseringstype og andelen poengene utgjør av totalt antall poeng i sektoren. I 2013 utgjorde publikasjonspoengene innen utdanningsforskning 7,2 prosent av totale publikasjonspoeng i sektoren, noe som var en liten reduksjon på 0,4 prosentpoeng. Som figuren viser, skyldes dette en reduksjon i antall publikasjonspoeng fra artikler, samtidig som det totalt antall publikasjonspoengene i sektoren har økt relativt mer.

5.3 Publiseringanalyse 2011-2013

Totalt sett produserte norske utdanningsforskningsmiljøer til sammen 3 145 publikasjonspoeng innen utdanningsforskning i perioden 2011-2013. Fra 2012 til 2013 var det en liten reduksjon på om lag 20 poeng, men sett under ett i perioden var det en vekst på i overkant av 100 publikasjonspoeng. Universitetene stod for om lag halvparten av publiseringssammenheng, de statlige høyskolene i overkant av en tredjedel, de private høyskolene om lag fem prosent, og de vitenskapelig høyskolene hadde en andel på tre prosent. Samlet sett stod miljøene i universitets- og høyskolesektoren for mer enn 95 prosent av publiseringssammenheng, mens instituttene i instituttsektoren, som kun er et fåtall institutter, stod for de resterende fire prosentene. Andel som utdanningsforskning utgjør, varierer mellom lærestedstype og sektor, fra å utgjøre under to prosent i instituttsektoren til mer enn 20 ved de statlige høyskolene og de private høyskolene. Den varierende andelen skyldes at lærerutdanningen som mange av de statlige høyskolene har, har også et betydelig innslag av forskning på feltet og i sum utgjør om lag en femtedel av de samlede publiseringen ved denne lærestedsgruppen. Tabell 5.4 viser hvordan publiseringssammenheng er fordelt etter andel på nivå 2 og andeler etter publiseringstype. Disse andelene er beregnet ut fra antall forfatterandeler, i tråd med hvordan den nasjonale publiseringssammenheng i DBH utarbeides, da publikasjonspoengene allerede er vektet etter nivå og publikasjonstype, i motsetning til forfatterandeler som kun avspeiler forfatterens og instituttmiljøets relative bidrag.

Totalt sett ble 11 prosent av publikasjonene i universitets- og høyskolesektoren publisert i nivå 2 tidsskrifter eller forlag, mens andelen i nivå 2-kanaler for instituttsektoren var omtrent det dobbelte, med 23 prosent. Til sammenligning var tilsvarende andeler fra forrige rapport (Gunnes et. al 2013), som var basert på publikasjoner fra 2011 og 2012, henholdsvis 10 og 27 prosent. Andelen som publiseres i nivå 2-tidsskrifter i universitets- og høyskolesektoren er også betydelig lavere enn gjennomsnittet for sektoren og for alle andre fag som til sammenligning var 20,4 prosent i 2013. Det er få publiseringskanaler på nivå 2 for lærerutdanning og didaktisk forskning. Disse fagfeltene utgjør en stor andel av forskningen på utdanningsfeltet.

Tabell 5.3 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning etter sektor og lærestedstype i perioden 2011-2013, publikasjonspoeng og andeler (%).

Lærestedstype	Publikasjonspoeng	Andel av nasjonal total	Andel utdanningsforskning	Nivå 2	Mono-grafier	Bok-kapitler	Artikler i tidsskrift
Universiteter	1 609,2	51%	4%	14%	4%	56%	41%
Vitenskapelige høyskoler	99,0	3%	6%	16%	3%	21%	77%
Statlige høyskoler	1 135,5	36%	20%	7%	4%	62%	34%
Private høyskoler	163,5	5%	21%	5%	9%	66%	25%
<i>Totalt</i>	<i>3 007,3</i>	<i>96%</i>	<i>6%</i>	<i>11%</i>	<i>4%</i>	<i>58%</i>	<i>38%</i>
<i>Universitets- og høyskolesektoren</i>							
Instituttsektoren	137,7	4%	25%	23%	2%	48%	50%

Andeler etter nivå og publikasjonsform er beregnet etter forfatterandeler.

Kilde: CRISin/NIFU

Formen for publiseringen innenfor utdanningsforskningen er også vist i tabell 5.4. Mer enn halvparten av alle publikasjoner (målt som forfatterandeler) er i form av bokkapitler og antologiartikler, med en andel på 58 prosent. Publikasjoner i form av artikler i tidsskrifter og serier utgjorde 38 prosent, mens monografier utgjorde de resterende fire prosentene. Dette er forskjellig fra den samlede publiseringen i Universitets- og høyskolesektoren da 73 prosent av publikasjonene var i form av artikler, 25 prosent som antologier/bokkapitler, og kun 2 prosent i form av monografier. Publiseringen innen utdanningsforskning skiller seg dermed fra den øvrige publiseringen i sektoren ved at det publiseres langt mer i bokkapitler/antologier og monografier enn for øvrig i sektoren. Hovedårsaken til dette er at det innen samfunnsvitenskapelige fag publiseres mer i bøker enn det gjøres i de fleste andre fagområdene.

5.3.1 Publisering i universitets- og høyskolesektoren 2011-2013

Som vi har sett, står universitets- og høyskolesektoren for mesteparten av publiseringen innen utdanningsforskning. I tabell 5.5 er omfanget per institusjon, samt andelen hver institusjon utgjør vist, i tillegg til andeler i nivå 2 og etter publikasjonsform. Denne viser at institutter Universitetet i Oslo publiserer mest på feltet, med til sammen 670 publikasjonspoeng og stod dermed for til sammen mer enn en femtedel av publikasjonspoengene på feltet i perioden 2011-2013 samlet sett.

Det er de store instituttene ved det utdanningsvitenskapelige fakultetet ved universitetet som i hovedsak stod for denne publiseringen. Deretter følger Høgskolen i Oslo og Akershus og NTNU som de to neste institusjonene på utdanningsforskningsfeltet, begge med om lag 280 publikasjonspoeng eller andeler på 9 prosent. Deretter følger Universitetene i Bergen, Agder, Stavanger, Tromsø, med Høgskolen i Vestfold mellom de to sistnevnte, alle med andeler mellom 4 og 6 prosent. Disse åtte institusjonene stod samlet for mer enn 60 prosent av det samlede omfanget av publiseringen innen utdanningsforskning.

Tabell 5.4 Vitenskapelig publisering i Universitets- og høyskolesektoren i 2011-2013 etter institusjon, andel utdanningsforskning av totalen, kvalitetsnivå og publikasjonsform, publikasjonspoeng.

Institusjon	Publikasjonspoeng	Andel av utd.forskning i UoH-sektoren	Nivå 2 %	Mono-grafier	Bok-kapitler	Artikler i tidsskrift
Universitetet i Oslo	670	22%	18	3	55	41
Høgskolen i Oslo og Akershus	283	9%	8	4	64	32
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	278	9%	12	4	60	36
Universitetet i Bergen	168	6%	24	4	37	59
Universitetet i Agder	145	5%	9	4	52	44
Universitetet i Stavanger	145	5%	12	4	57	39
Høgskolen i Vestfold	126	4%	4	4	72	24
Universitetet i Tromsø	113	4%	5	3	62	36
Høgskolen i Sør-Trøndelag	102	3%	5	1	75	24
Dronning Mauds Minne Høgskole	97	3%	2	9	68	23
Høgskolen i Bergen	94	3%	5	5	73	22
Høgskolen i Hedmark	83	3%	7	4	62	34
Høgskolen i Østfold	82	3%	16	7	52	42
Høgskolen i Lillehammer	66	2%	11	1	54	45
Universitetet i Nordland	63	2%	5	4	77	20
NLA Høgskolen	60	2%	15	8	45	48
Høgskolen i Telemark	52	2%	0	12	19	69
Høgskolen i Volda	45	1%	3	3	65	33
Høgskolen i Finnmark	42	1%	10	5	66	29
Høgskolen i Buskerud	37	1%	15	2	47	51
29 andre institusjoner	250	9%
Totalt	3 007	100%	11	4	58	38

Andeler etter nivå og publikasjonsform er beregnet etter forfatterandeler.

Kilde: CRISin/NIFU

Andelen som institusjonene har publisert i nivå 2-kanaler varierer. Den høyeste andelen av alle institusjonene, er det Universitetet i Bergen som har med 24 prosent. Deretter følger Universitetet i Oslo med en andel på 18 prosent. Med Høgskolen i Oslo og Akershus som den tredje største institusjonen, er andelen på kun 8,4 prosent i nivå 2-kanaler, relativt lav. Andelen i nivå 2-kanaler for NTNU og de øvrige universitetene ligger omkring gjennomsnittet for fagfeltet på 11 prosent.

Fordelingen etter publikasjonsform varierer fra lærested til lærested, men som gjennomsnittet, har flertallet en høyere andel bokkapitler enn artikler. Unntakene er imidlertid Universitetet i Bergen og Høgskolen i Telemark hvor andelen av publikasjonsomfanget i artikler utgjør henholdsvis 59 og 69 prosent.

I tabell 5.6 presenteres publiseringsomfanget per institusjon for de største institusjonene målt etter samlede publikasjonspoeng i perioden 2011-2013. Institutt for pedagogikk, tidligere Pedagogisk forskningsinstitutt, ved Universitetet i Oslo er det største forskningsmiljøet i Norge på feltet med 236 publikasjonspoeng som samtidig utgjør 8 prosent av sektorens totale omfang på feltet. De øvrige institusjonene ved det utdanningsvitenskapelige fakultet i Oslo følger deretter på listen, med Fakultetet for humaniora og utdanningsvitenskap ved Høgskolen i Vestfold i mellom seg. I oversikten vises i alt 27 utvalgte institusjoner med slik etter synkende publikasjonspoeng slik at alle de største miljøene ved universitetene er presentert. Tabellens siste kolonne viser hvor stor andel utdanningsforskning

utgjør av instituttets totale publikasjonspoeng samlet i perioden 2011-2013. Denne andelen er som forventet relativt høy for de største og viktigste miljøene på feltet, men vi finner også noen som er overraskende lave, ved for eksempel ved Universitetet og Høgskolen i Bergen hvor andelen utgjør om lag halvparten eller mindre av deres omfang. Dette kan skyldes at disse, og andre institutter publiserer i tidsskrifter som ikke er klassifisert i UHRs fagklassifisering *pedagogikk og utdanning* eller har publisert antologier/bokkapitler som ikke har latt seg manuelt klassifisere som utdanningsforskning basert på publikasjonens tittel.

Tabell 5.5 Vitenskapelig publisering i Universitets- og høgskolesektoren for noen utvalgte miljøer i 2011-2013 etter instituttenhet, andel utdanningsforskning av totalen og andel utdanningsforskning av instituttets totale publikasjonspoeng.

Institusjon	Institutt	Andel av totale poeng	Andel utdanningsforskning
Universitetet i Oslo	Institutt for pedagogikk	8 %	60-80 %
Universitetet i Oslo	Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling	6 %	60-80 %
Høgskolen i Vestfold	Fakultet for humaniora og utdanningsvitenskap	4 %	60-80 %
Universitetet i Oslo	Institutt for spesialpedagogikk	3 %	60-80 %
Dronning Mauds Minne Høgskole	Dronning Mauds Minne Høgskole (uspesifisert underenhet)	3 %	60-80 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Program for lærerutdanning	3 %	60-80 %
Høgskolen i Bergen	Avdeling for lærerutdanning	3 %	40-50 %
Universitetet i Bergen	Institutt for pedagogikk	3 %	40-50 %
Universitetet i Tromsø	Institutt for lærerutdanning og pedagogikk	2 %	40-50 %
Høgskolen i Hedmark	Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap	2 %	40-50 %
Høgskolen i Sør-Trøndelag	Avdeling for lærer- og tolkeutdanning	2 %	40-50 %
Universitetet i Agder	Institutt for pedagogikk	2 %	80-100 %
Høgskolen i Oslo og Akershus	Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning	2 %	60-80 %
NLA Høgskolen	NLA Høgskolen	2 %	20-40 %
Høgskolen i Østfold	Avdeling for lærerutdanning	2 %	60-80 %
NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning	NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning	2 %	40-60 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Pedagogisk institutt	2 %	40-60 %
Høgskolen i Oslo og Akershus	Institutt for barnehagelærerutdanning	1 %	80-100 %
Universitetet i Nordland	Profesjonshøgskolen	1 %	20-40 %
Universitetet i Stavanger	Senter for atferdsforskning	1 %	40-60 %
Høgskolen i Oslo og Akershus	Senter for profesjonsstudier (SPS)	1 %	40-60 %
Høgskolen i Lillehammer	Avdeling for pedagogikk og sosialfag	1 %	40-60 %
Universitetet i Agder	Institutt for matematiske fag	1 %	20-40 %
Universitetet i Stavanger	Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning	1 %	60-80 %
Høgskolen i Volda	Avdeling for humanistiske fag og lærerutdanning	1 %	20-40 %
Universitetet i Stavanger	Institutt for førskolelærerutdanning	1 %	40-60 %
Universitetet i Stavanger	Institutt for grunnskolelærerutd., idrett og spesialpedagogikk	1 %	40-60 %

Kilde: CRIStin/NIFU

5.3.1 Publisering i instituttsektoren 2011-2013

I tabell 5.7 er instituttsektorens publiseringsomfang i samme analyseperiode (2011-2013) innen utdanningsforskning presentert per institutt etter synkende omfang, andel instituttet utgjør i sektoren, andel på nivå 2 og etter publikasjonsform. Utdanningsforskningsfeltet i instituttsektoren er et relativt lite fagfelt, med et omfang på totalt 137 publikasjonspoeng samlet for perioden 2011-2013.

Tabell 5.6 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning i instituttsektoren etter institutt, samlet for 2011-2013. Andel nivå 2 og publikasjonsform, publikasjonspoeng.

Institutt	Andel tot. i sektor	Andel nivå 2	Bok	Antologi	Artikkel
NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning	42 %	26 %	-	37 %	63 %
NTNU Samfunnsforskning AS	12 %	13 %	13 %	45 %	42 %
Uni Research	8 %	11 %	-	54 %	46 %
Forskningsstiftelsen Fafo	6 %	31 %	12 %	54 %	35 %
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring	5 %	23 %	-	31 %	69 %
Østlandsforskning AS	5 %	60 %	-	40 %	60 %
Nordlandsforskning	5 %	68 %	-	92 %	8 %
Andre institutter (17)	17 %				
Totalt	100 %	23 %	2 %	47 %	51 %

Andel etter nivå og publikasjonsform er beregnet etter forfatterandeler.

Kilde: CRISStin/NIFU

Det største miljøet på feltet finnes ved NIFU - Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning med et samlet publikasjonsvolum på 57 poeng, som samtidig utgjør mer enn to femtedeler av sektorens samlede omfang på dette feltet. Deretter følger NTNU samfunnsforskning med 16 publikasjonspoeng og med en andel på 12 prosent. Det tredje største fagmiljøet i instituttsektoren på dette feltet er Uni Research (Rokkansenteret) med 12 poeng og en andel på 8 prosent. Deretter følger Fafo, NOVA, Østlandsforskning, Nordlandsforskning og 17 andre institutter som ikke er spesifisert i tabellen. Totalt sett har instituttsektorens institutter 23 prosent av publikasjonene i nivå 2-kanaler, omtrent den dobbelte andelen som universitets- og høgskolesektoren har. Instituttene publiserer også mer i form av artikler enn institusjonene i Universitets- og høgskolesektoren, og andelen på denne formen utgjorde 51 prosent.

5.4 Publiseringskanaler og –språk

Publikasjonene som inngår i analysen for perioden 2011-2013 er spredt på et stort antall tidsskrifter og forlag. I denne perioden ble det publisert i til sammen 265 forskjellige tidsskrifter og 152 forlag. En oversikt over de tidsskriftene for forlagene som det ble publisert mest utdanningsforskning i, er vist i tabell 5.8. Øverst på listen over både tidsskrift og forlag finner vi flere norske. På topp finner vi *Norsk pedagogisk tidsskrift* som det foretrukne tidsskriftet med en andel på 8 prosent. Blant 10 på topp tidsskriftene, er hele ni, om vi inkluderer det engelskspråklige *Nordic Studies in Education* som utgis av Universitetsforlaget, norske. Som nummer tre finner vi det første engelskspråklige og nivå 2-tidsskriftet som er *Scandinavian Journal of Educational Research*. Andre tidsskrift som er hyppig benyttet er *Spesialpedagogikk*, *Nordisk barnehageforskning*, *Fontene forskning* og *Tidsskriftet FoU i praksis*, for å nevnte noen.

Tabell 5.7 De mest frekvente vitenskapelige tidsskrifter i universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren (for publikasjoner publisert i 2011-2013) og forlag innen utdanningsforskning, kvalitetsnivå og antall forfatterandeler.

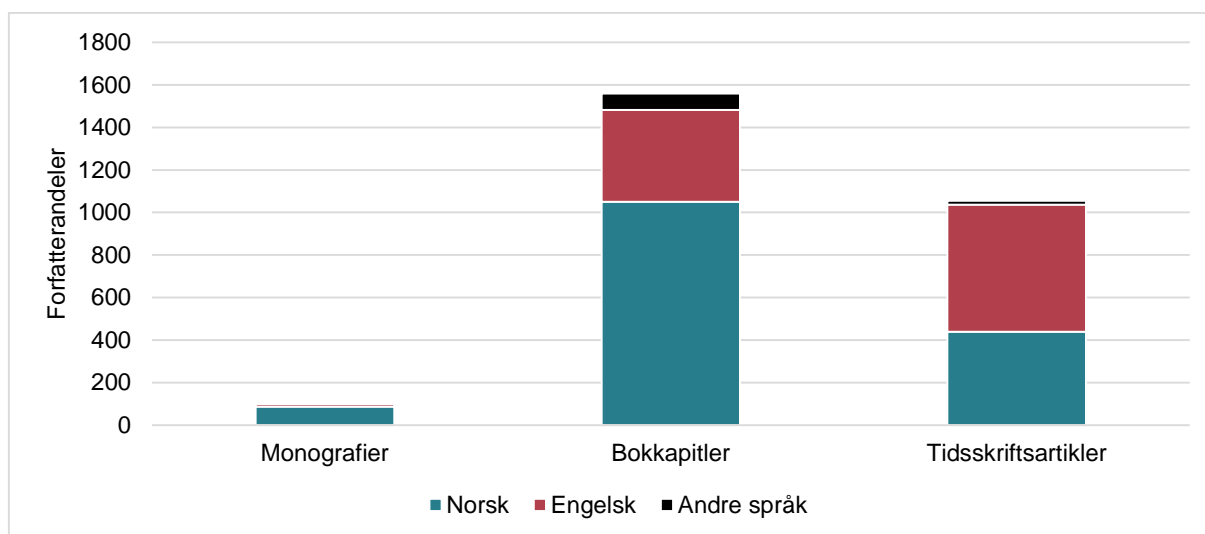
Tidsskrift	Nivå	Forfatterandeler	Forlag	Nivå	Forfatterandeler
Norsk pedagogisk tidsskrift	1	86	Universitetsforlaget	1	182
UNIPED (Tromsø)	1	54	Fagbokforlaget	1	167
Scandinavian Journal of Educational Research	2	49	Tapir Akademisk Forlag	1	152
Spesialpedagogikk	1	37	Gyldendal Akademisk	1	124
Nordisk Barnehageforskning	1	31	Akademika forlag	1	116
Fontene forskning	1	30	Cappelen Damm Akademisk	1	113
Tidsskriftet FoU i praksis	1	29	Cappelen Damm AS	1	53
Barn	1	29	Sense Publishers	1	39
Nordic Studies in Education	1	26	Akademisk Forlag	1	39
Acta Didactica Norge - tidsskrift for fagdidaktisk forsknings- og utviklingsarbeid i Norge	1	25	Routledge	2	34
Prismet	1	24	ABM-media AS	1	30
Prismet bok	1	18	International Association for Technology, Education and Development	1	29
Education Inquiry	1	18	Novus Forlag	1	28
Techné series : Research in sloyd education and crafts science. A	1	16	Dreyer Forlag A/S	1	26
Nordic Journal of Digital Literacy	1	14	Caspar Forlag	1	24
Seminar.net : Media, technology and lifelong learning	1	13	Springer	1	22
Teaching and Teacher Education : An International Journal of Research and Studies	2	11	Unipub forlag	1	22
Higher Education	2	11	Oplandske Bokforlag	1	20
Nordic Journal of Digital Literacy	2	11	Peter Lang Publishing Group	1	18
Norsk tidsskrift for logopedi	1	10	Waxmann Verlag	2	17
BUKS - Tidsskrift for børne- & ungdomskultur	1	10	Portal forlag	1	17
Policy Futures in Education	1	10	University of Iceland Press	1	14
Tangenten: tidsskrift for matematikk i grunnskolen	1	10	European Society for Research in Mathematics Education	1	14
Nordisk matematikdidaktikk	1	9	Abstrakt forlag	1	13
Digital kompetanse - Nordic journal of digital literacy	1	9	Det Norske Samlaget	1	13
Studies in Philosophy and Education	2	8	IEEE conference proceedings	1	12
NorDiNa : Nordic Studies in Science Education	1	8	Orkana Forlag	1	12
Nordidactica	1	8	Cambridge University Press	2	10
Educational Philosophy and Theory	1	7	Høgskoleforlaget	1	10
Paideia	1	7	Springer Science+Business Media B.V.	1	9
International Journal of Educational Research	2	8	IADIS Press	1	9
Andre tidsskrift (234)		418	Andre forlag (121)		258
Antall tidsskrift	265	1050	Antall forlag	152	1645

Kilde: CRISStin/NIFU

Tilsvarende norskdominans, ser det også ut til å være blant de hyppigst benyttede forlagene. Øverst på listen finner vi forlagene *Universitetsforlaget*, *Fagbokforlaget* og *Tapir Akademisk Forlag*. Blant de ti første forlagene, er åtte av dem norske og kun to engelskspråklige hvorav ett på nivå 2.

Som tidligere nevnt, er en relativt lav andel av publikasjonene utgitt på tidsskrift eller forlag på nivå 2. Dette fremkommer også fra tabellen under, da de aller fleste av kanalene som er opplistet, er på nivå 1.

Figur 5.3 Vitenskapelige publikasjoner i 2011-2013 etter språk og publikasjonsform, forfatterandeler.

Kilde: CRISStin/NIFU

Av den totale publiseringen innen utdanningsforskning var flesteparten (58 prosent) av publikasjonene skrevet på norsk og dermed rettet mot norske kollegaer og et norsk publikum, se figur 5.4. Nesten resten, (38 prosent) var skrevet på engelsk og rettet mot det internasjonale forskersamfunnet. En liten andel (4 prosent) av publikasjonene ble utgitt på andre språk (dansk, svensk, tysk, fransk og spansk). Når det gjelder publisering av bøker og bokkapitler er norsk det dominerende språket. Andelen norsk blant monografiene var på hele 85 prosent, mens to tredjedeler av bokkapitlene var skrevet på norsk. Av tidsskriftpublikasjonene var 42 prosent på norsk og 57 prosent på engelsk.

5.5 Tematisk profil

Vi har laget en ordskey av de mest frekvente ordene i titlene til de 496 norsk-språklige publikasjoner innen utdanningsforskning i 2013. Tekststørrelsen er proporsjonal med antall forekomster av ordene. Ordskeyen gir et bilde og et visst inntrykk av noen av temaene innen utdanningsforskning som er publisert på norsk. Som det fremgår er ord som *skolen*, *barnehage(n)*, *læring*, *utdanning* og *praksis*, sentrale begrep som forekommer hyppigst i publikasjonene. Vi har ikke systematisk klassifisert publikasjonene etter tema basert på tittel, men ordskeyene gir likevel inntrykk av hvilke tema som er sentrale forskningsfelt.

Boktitler utgjør 6 prosent av ordskeyen, bokkapitler to tredjedeler, mens artikkeltitler utgjør 27 prosent.

Noen av de mest sentrale ordene i ordskeyen er barnehagen, læring, skolen og barn. Høgskolen i Oslo og Akershus har redaktøransvaret for tidsskriftet *Nordisk barnehageforskning*, som publiserer forskningsresultater på norsk. Publiseringen på barnehageområdet har økt de senere årene i tråd med økt satsing på forskning, noe de har merket gjennom økt pågang av innsendte bidrag til tidsskriftet.

Boks 6: Institutt for pedagogikk, Universitetet i Oslo

Institutt for pedagogikk (Iped) holder til i Helga Engshus på nedre del av Blindern i Oslo. Instituttet er samlokalisert med Institutt for spesialpedagogikk, og består av tidligere Pedagogisk forskningsinstitutt og InterMedia, som fusjonerte i 2013. Pedagogisk forskningsinstitutt ble grunnlagt i 1938, med Helga Eng som første professor, mens InterMedia ble etablert i 1998 med formål å styrke forskning og utvikling innen feltet kommunikasjon, design og læring i utdanning, IKT og læring i arbeidslivet. Institutt for pedagogikk skal ifølge nettsidene være «nasjonalt ledende på sitt fagområde. Internasjonal orientering og forankring er høyt prioritert, både når det gjelder studietilbud og forskning». All FoU-aktivitet ved instituttet var kategorisert som utdanningsforskning i 2013, og instituttets utdanningsforskning spenner fra barnehageområdet til læring i arbeidslivet.

Organisering av utdanningsforskning

Utdanningsforskningen ved instituttet er i hovedsak organisert i forskergrupper. Utdanningsvitenskapelig fakultet organiserer og finansierer forskergrupper på tvers av instituttene, og fire av disse er administrativt forankret ved Institutt for pedagogikk. Deltakelse i en forskningsgruppe er ikke obligatorisk, men i praksis er alle ansatte medlem av en slik gruppe. Forskergruppene ble nylig endret, ved at mindre grupper er slått sammen til større grupper. Gruppene får midler for å arrangere seminarer, forskerkurs eller møter, og ansatte kan frikjøpes for å samskrive eller til å skrive søknader til EU/ERC/NFR, og gir ikke føringer for den enkelte forsker. Instituttledelsen vurderer gruppene som svært viktige for å integrere stipendiatene. Instituttet har eget støtteapparat for forskningsadministrasjon.

Instituttet har både nasjonalt og internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning. Nasjonalt samarbeider instituttets forskere både med universiteter, vitenskapelige og statlige høyskoler, forskningsinstitutter, virksomheter i næringslivet, utdannings- og opplæringsinstitusjoner og skole- og barnehageeiere. De internasjonale samarbeidspartnerne er ved både universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og internasjonale organisasjoner, og kommer fra de Nordiske landene, Estland, Frankrike, Nederland, Storbritannia, Spania, Tyskland, USA, New Zealand og Hong Kong. Samarbeidet er formalisert gjennom forskningsprosjekter eller nettverk. Det er dessuten mer samforfatterskap nå enn tidligere, både nasjonalt og internasjonalt.

Eksempler på forskningsprosjekter ved Institutt for pedagogikk:

- **Språklæring og tekstforståelse i barnehagen.** Intervensjonsstudie. Samarbeid med forskere ved Harvard University, Utrecht University, University of California og Psykologisk institutt ved UiO, samt Deichmanske bibliotek, Høgskolen i Vestfold og en

rekke barnehager i Oslo-regionen. Prosjektet finansieres av Forskningsrådet.

- **Knowledge in motion across contexts of learning (KnowMo).** Hva og hvordan lærer unge når de deltar i ungdomsaktiviteter utenfor skolen, som for eksempel organisert idrett og dataspilling? Hva kjennetegner læring som finner sted i familieaktiviteter, som for eksempel samtaler rundt kjøkkenbordet? Kan lærere gjøre bruk av disse formene for læring i skolen, og vil dette kunne bidra til å gjøre undervisningen mer relevant for elevene? Prosjektet er et samarbeid mellom forskere fra Institutt for pedagogikk ved Universitetet i Oslo, NOVA, Norges idrettshøgskole, Lærerutdanningen ved Høgskolen i Vestfold og NRK. Prosjektet er finansiert gjennom Norges forskningsråd.
- **Kritisk lesing og læring i informasjons-samfunnet:** Kritisk lesing og læring er sentrale pedagogiske mål i det 21. århundre, med kritisk kildevurdering som en sentral ferdighet. Prosjektet tar for seg faktorer som påvirker elevers kildevurdering og kildevurderingens betydning for læringsprosesser og læringsutbytte. Ved å utvikle et undervisningsopplegg for å fremme kildevurdering vil det også bidra med retningslinjer for pedagogisk innovasjonsarbeid på dette området. Finansiert gjennom Norges Forskningsråds FINNUT-program

Iped benytter både kvalitative og kvantitative metoder i sin forskning, og det er vanskelig å peke på noen metoder som viktigere enn andre. Både Casestudier, Design studier, Korrelasjonsstudier, Longitudinelle studier, Intervensjonsstudier, Effektstudier, Eksperimentelle studier og Kunnskapsoversikter/reviews benyttes av instituttets forskere. Imidlertid har det skjedd en endring de senere år, ved at bruken av «mixed methods» har økt – både kvalitative og kvantitative metoder brukes i større grad i samme prosjekt.

Publisering og formidling av utdanningsforskning

Institutt for pedagogikk hadde 236 publikasjonspoeng i kategorien Pedagogikk og utdanning i CRISStin i 2011-2013, og var dermed forskningsmiljøet med flest publikasjonspoeng på feltet i Norge. Disse publikasjonspoengene utgjorde 69 prosent av alle publikasjonspoengene ved instituttet i perioden, noe som innebærer at forskerne også publiserer på andre fagfelt, gjerne innenfor disiplinfag som sosiologi og

statsvitenskap, som instituttet også har en del FoU-aktivitet innenfor.

I 2013 hadde instituttet 93,3 publikasjonspoeng, se tabell 6.1, hvorav nesten en tredjedel på nivå 2. Dette er en høy andel på nivå 2 sammenlignet med andre utdanningsforsknings-miljøer, hvor snittet var 14 prosent. Nesten 80 prosent av publikasjonene fra Iped i 2013 var på engelsk. I alt 50 av instituttets ansatte hadde tellende vitenskapelige publikasjoner i 2013, og like mange kvinner som menn publiserte.

CRISTin hadde 428 unike registreringer med deltakelse fra forskere ved Institutt for pedagogikk i 2013, se tabell 6.2. Merk at vi teller bidragene her, og at flere ansatte ved instituttet kan ha bidratt. Mange av publikasjonene er også skrevet i samarbeid med andre institusjoner, dette fremgår ikke av tabellen. CRISTin opererer med 12 ulike kategorier av forskningsresultater, som igjen har et varierende antall underkategorier. Kategoriene ved Iped med flest registreringer i 2013 var Vitenskapelig foredrag (110, ikke tellende), Intervju (91 – hvorav 86 registrerte intervju var med samme forsker) og Vitenskapelig artikkel (69, tellende). Det fremgår av oversiktene i CRISTin at noen få ansatte har registrert veldig mange ikke-vitenskapelige bidrag.

Tabell B6.1 Nøkkeltall for vitenskapelig publisering innenfor utdanningsforskning¹ ved institutt for pedagogikk, UiO i 2013.

Indikatorer	Antall publikasjoner	Indikatorer	Antall/andeler
Monografi	3	Antall kvinner	25
Bokkapittel	45	Antall menn	25
Artikkel	35	Sum forskere	50
Publikasjonspoeng	93,3	Andel Kvinner	50 %
Andel på nivå2	31 %	Gjennomsnittsalder kvinner	47,6
Engelsk	79 %	Gjennomsnittsalder menn	53,8
Norsk	19 %	Gjennomsnittsalder alle	51,4

¹Tidsskrifter klassifisert som Pedagogikk og utdanning i CRISTin inngår her. Inndelingen baserer seg på en klassifisering av tidsskrifter. Det publiseres dermed utdanningsforskning i andre CRISTin-kategorier enn Pedagogikk og utdanning. Klassifisering av monografier og antologier som utdanningsforskning er gjort av NIFU.

Kilde: CRISTin

Tabell B6.2 Antall registreringer i CRISTin knyttet til Institutt for pedagogikk i 2013 etter CRISTin-kategorier¹.

Hovedkategori	Underkategori	Antall
Bok	<i>Vitenskapelig antologi/Conference proceedings</i>	9
	<i>Vitenskapelig monografi</i>	3
Mediebidrag	Dokumentar	3
	Intervju	91
	Programdeltagelse	14
Del av bok/rapport	<i>Faglig kapittel</i>	2
	Forord	1
	Leksikalsk innføring	2
	Populærvitenskapelig kapittel/artikkel	1
	<i>Vitenskapelig Kapittel/Artikkel/Conference proceedings</i>	56
Tidsskriftspublikasjon	Anmeldelse	9
	Artikkel i fag-/bransjetidsskrift	1
	Kronikk	5
	Leder	3
	Leserinlegg	1
	Populærvitenskapelig artikkel	4
	<i>Vitenskapelig artikkel</i>	69
<i>Vitenskapelig oversiktsartikkel/review</i>	2	
Konferansebidrag og faglig presentasjon	Faglig foredrag	12
Konferansebidrag og faglig presentasjon, forts.	Populærvitenskapelig foredrag	8

Hovedkategori	Underkategori	Antall
	Poster	7
	Vitenskapelig foredrag	110
Rapport	Rapport	10
Kunstnerisk og museal presentasjon	Annet	1
	Kunstutstilling	1
	Museumsutstilling	1
Kunstnerisk produksjon	Filmproduksjon	1
Informasjonsmateriale	Nettsider (opplysningsmateriale)	1
Totalsum		428

¹Tellende kategorier er merket med *kursiv* i tabellen. Merk at tabellen omfatter både vitenskapelige og ikke-vitenskapelige registreringer i CRISTin i 2013, også publisering innenfor andre felt enn utdanningsforskning.

Kilde: CRISTin

Alle tellende arbeider, og samtlige skriftlige arbeider, blir registrert i CRISTin av instituttets forskere. Dette følges opp både på institutt- og fakultetsnivå. Mediebidrag og populærvitenskapelig formidling er opp til den enkelte å registrere, og disse bidragene er vanskeligere å følge opp.

Ikke alle formidlingsaktiviteter som foregår ved instituttet er mulige å registrere i CRISTin. Eksempler på dette er når forskere inviteres til utvalg som eksperter, for eksempel i forbindelse utarbeidelse av NOUer og lignende, eller bidrar på seminarer og møter. Peer review av andre forskeres arbeider er noe mange ansatte bruker tid på, dette kan heller ikke registreres i CRISTin.

Etter innføringen av «tellekantsystemet» har det vært en dreining mot at formidling av forskningsresultater skal foregå i tellende kanaler. Det anslås at en mye større andel av publisering av forskningsresultater foregår i tidsskrifter på nivå 1 og 2 nå enn for ti år siden. Andre typer formidling er ikke prioritert på samme måte, for eksempel hadde Pedagogisk forskningsinstitutt tidligere egne rapportserier, men ingen av disse eksisterer lenger.

Vitenskapelig og faglig personale ved instituttet

Per 1. oktober 2013 hadde Institutt for pedagogikk 85 ansatte i vitenskapelig eller faglig stilling²⁴. Av disse utgjorde stipendiatene nesten 40 prosent, mens nær 30 prosent var professorer. Sammenlignet med øvrige miljøer hadde instituttet både mange stipendiater og høy andel professorer. Også andelen postdoktorer var høy, 11 prosent. Andelen av det vitenskapelige/faglige personalet, eksklusive stipendiatene, med førstestillingskompetanse utgjorde 71 prosent i 2013.

Nesten 60 prosent av de ansatte ved Iped i 2013 hadde utdanningsbakgrunn fra pedagogiske fag, mens 14 prosent hadde annen samfunnsvitenskapelig bak-

grunn. 11 prosent var humanister og 4 prosent kom fra MNT-fagene. Opplysninger om utdanningsfag manglet for 13 prosent av de ansatte ved instituttet. De fleste av disse er utdannet i utlandet.

90 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet i førstestilling ved Iped i 2013 hadde doktorgrad. Av disse hadde hver femte avlagt doktorgraden i utlandet.

Av 85 ansatte i vitenskapelig/faglig stilling, var 47 kvinner og 38 menn, noe som gir en kvinneandel på 55 prosent. 70 prosent av stipendiatene var kvinner, mot 67 prosent av postdoktorene og forskerne på prosjekt. Blant førsteamanuensene var imidlertid mennene i flertall (43 prosent kvinner) noe de også var på professornivå (41 prosent kvinner).

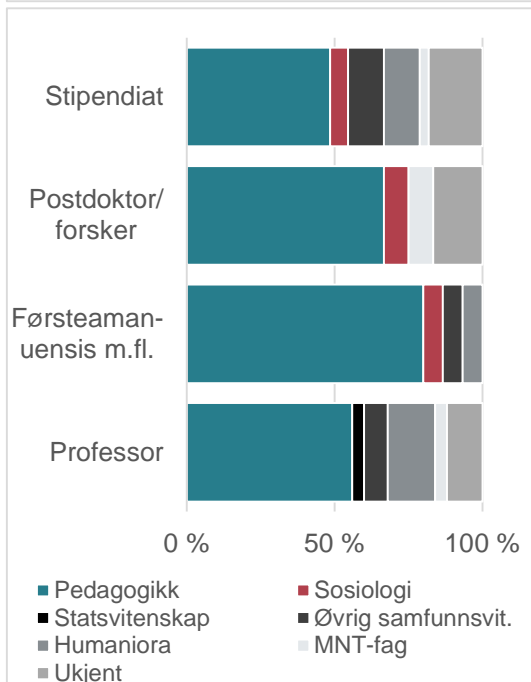
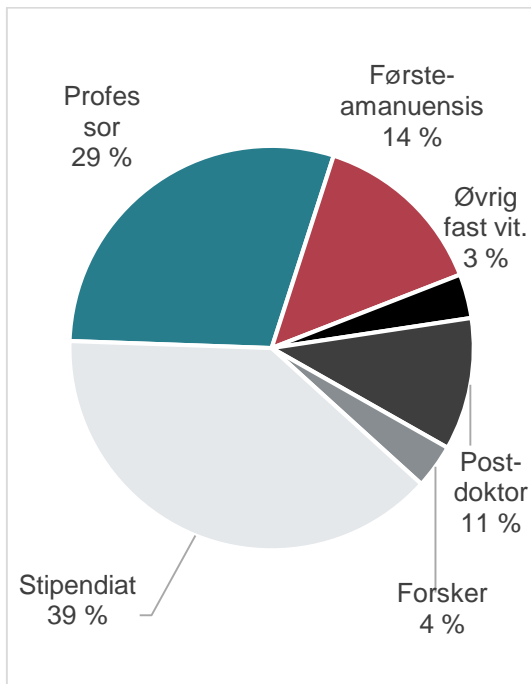
Gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige/faglige personalet ved Iped var 47 år i 2013. De fleste stipendiatene var i 30-årene, selv om det også fantes stipendiater under 30 år og mellom 40 og 49 år. Iped-professorene var i gjennomsnitt 58 år gamle, og nesten halvparten av professorene var 60 år eller eldre i 2013.

Iped har utlyst flere professor- og førsteamanuensisstillinger i perioden 2012-2013, og vurderer søkningen til førsteamanuensisstillingene som meget god. Søkningen til ledige professorater vurderes som god. Flere stipendiatstillinger er utlyst i perioden, også her betegnes søkningen som meget god.

Instituttet har i 2015 stipendiater fra Tyskland, Spania, Portugal, England. Instituttet har en bevisst strategi for å rekruttere doktorgradsstudenter fra utlandet, og forskergruppene bruker sine internasjonale miljøer for å rekruttere gode kandidater. Forskerskolen NATED har vært viktig for rekruttering av stipendiater til instituttet. Målet er å få de beste kandidatene, og instituttet må ha gode forskningsmiljøer for å inkludere disse.

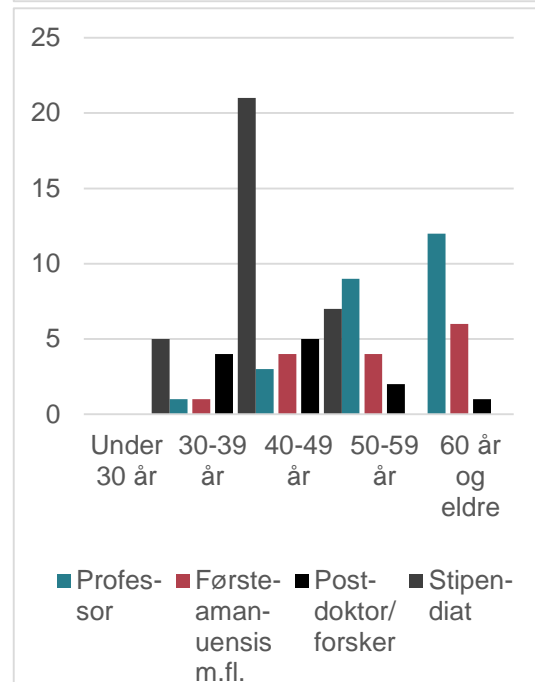
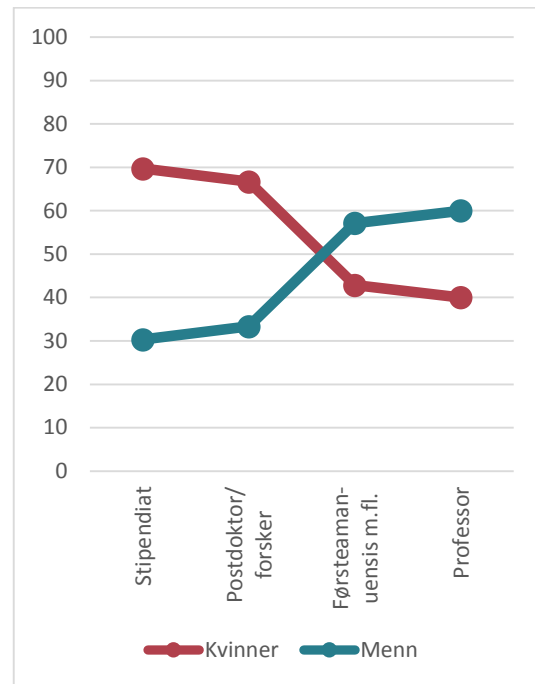
²⁴ Kilde: NIFUs Forskerpersonalregister. Kun vitenskapelig/faglig personale i mer enn 40 prosent stilling er inkludert.

Figur B6.1 Stillingsstruktur og utdanningsbakgrunn for personalet ved Institutt for pedagogikk i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Figur B6.2 Kjønnsbalanse og alderssammensetning for personalet ved Institutt for pedagogikk i 2013.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

5.6 Nasjonalt samarbeid

Basert på forfatterens adresser i publikasjonene, vil institusjonstilknytning fremkomme. Denne tilknytningen til institusjoner, gjør det mulig for å studere sampublisering og dermed samarbeidsstrukturer innen utdanningsforskning. Ved sampublisering mellom forskere fra ulike institusjoner, kan det antas at forskningen har involvert samarbeid, og data over samforfatterskap kan dermed brukes som en indikator for samarbeid. I dette delkapitlet har vi analysert samarbeid/samforfatterskap basert på de 962 publikasjonene fra 2013. Årsaken for at kun 2013-publikasjonene er brukt i denne delen av analysen var at vi manglet koblingsnøkkel for bokkapitler og bøker i 2011 og 2012.

Av de 962 publikasjonene som inngår i analysen involverte 106 (11 prosent) samarbeid mellom to eller flere institusjoner. De store flertallet publikasjonene, har dermed institusjonene skrevet alene uten å ha samarbeidet med noen andre institusjoner. Eventuelt samarbeid mellom institutter ved samme institusjon, er ikke regnet som institusjonelt samarbeid i denne sammenheng. Samarbeid om antologier fanges heller ikke opp i tabellen.

Tabell 5.8 viser en oversikt over institusjonelt nasjonalt samarbeid innen utdanningsforskning, basert på 2013-publikasjoner. Tabellen viser antall publikasjoner institusjonene har forfattet uten samarbeid i diagonalen, antall per samarbeidende institusjoner i kolonnen, summen av publikasjoner som institusjonen har forfattet i samarbeid samt andelen det institusjonelle samarbeidet utgjør for institusjonen i tabellens siste kolonne.

Tabell 5.8 Nasjonalt samarbeid, antall vitenskapelige publikasjoner med nasjonalt institusjonelt samarbeid etter samarbeidene institusjon 2013, antall publikasjoner og andel totalt samarbeid.

	UIO	HIOA	NTNU	UIB	HIVE	DMMH	UIT	UIA	UIS	HIB	UIN	NIFU	HIHed	NTNU SAMF	Andre	Ant pr inst,	Andel samarbeid (%)
UIO	184	2			7			1			2	5			7	208	12 %
HIOK	2	102	2	1	1							1			8	117	13 %
NTNU		2	73	1		4	2			2					11	95	21 %
UIB		1	1	38						1					11	52	25 %
HIVE	7	1			41				1			2			1	51	24 %
DMMH			4			44									1	49	10 %
UIT			2				37		1						6	46	20 %
UIA	1							37		1					5	44	14 %
UIS					1		1	32							4	38	16 %
HIB			2	1				1		27					5	35	23 %
UIN	2										19				2	23	17 %
NIFU	5	1			2							13	2		0	21	38 %
HIHED													18		3	20	15 %
NTNU SAMF.			2											0	1	3	100 %

Tabellen viser antall publikasjoner institusjoner har skrevet i samarbeid med hverandre, diagonalen viser antall publikasjoner institusjonene har skrevet **uten samarbeid**. Nest siste kolonne viser totalt antall publikasjoner per institusjon, og siste kolonne viser andel med samarbeid.

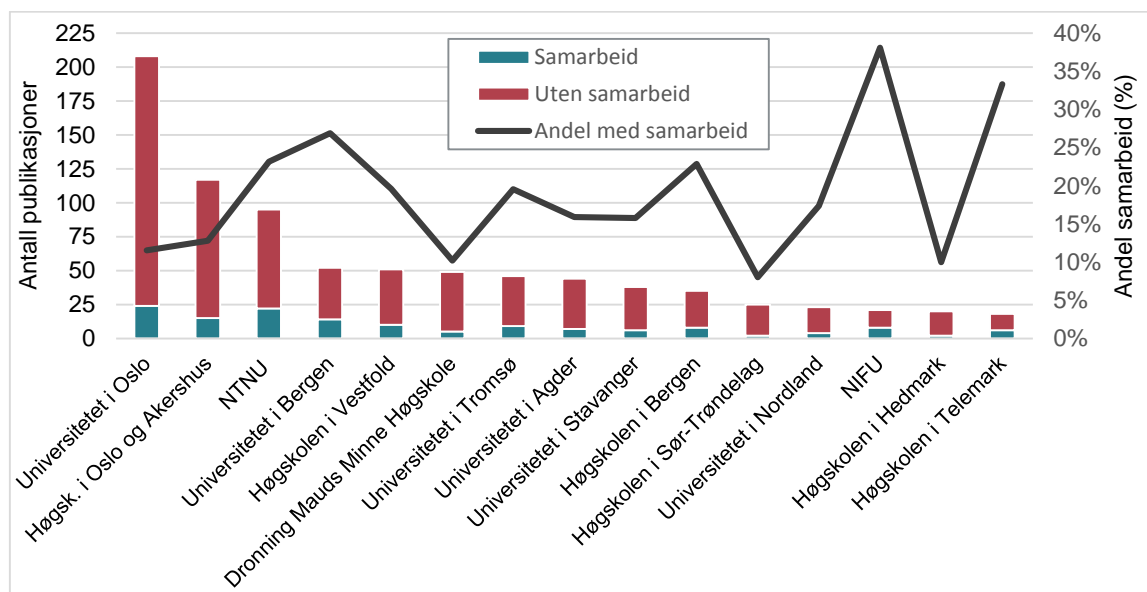
Kilde: CRISStin

Det mest vanligste samarbeidsformen er bilateralt samarbeid mellom to institusjoner, som er tilfellet i 10 prosent av publikasjonene, mens samarbeid mellom tre institusjoner kun forekommer i en prosent av publikasjonene. Fra tabellen fremkommer det blant annet at landets største universitet hadde

institusjonelt samarbeid på 12 prosent av sine publikasjoner. Instituttene ved UiO hadde samarbeid blant annet med Høgskolen i Vestfold på 7 publikasjoner og med NIFU på 5 av publikasjonene. Universitetet i Bergen og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, er de to lærestedene med de høyeste andelene institusjonelt samarbeid, henholdsvis 25 og 21 prosent.

Ved de to forskningsinstituttene som er vist i tabellen, hadde NIFU institusjonelt samarbeid på 38 prosent av sine publikasjoner, mens NTNU Samfunnsforskning samarbeidet med andre på samtlige av sine tre publikasjoner i 2013.

Figur 5.6 Nasjonalt samarbeid, Antall publikasjoner med og uten institusjonelt samarbeid og andel samarbeid innen utdanningsforskning i 2013.

Kilde: CRISStin/NIFU

Det er verdt å merke seg at det var lite samarbeid mellom de fire breddeuniversitetene. Universitet i Oslo sampubliserte ingenting sammen med de tre andre breddeuniversitetene, og Universitetet i Bergen hadde kun en publikasjon i samarbeid med NTNU. Andre sampubliseringsanalyser har ofte vist at Universitetene samarbeider lite med hverandre, men i større grad med nærliggende høgskoler og forskningsinstitutter. Men selv slikt samarbeid ser vi i liten grad innen utdanningsforskning.

5.7 Internasjonalt samarbeid

I dette delkapitlet om internasjonal sampublisering, har vi både tatt utgangspunkt i institusjonenes registreringer i CRISStin for analyse av 2013-publikasjoner, og artikler som er publisert i tidsskrifter som er indeksert i Web of Science for analyse av samarbeidsgraden over en lengre periode. For den første delen av sampubliseringsanalysen har vi sett på enkeltinstitusjonenes samarbeid med utenlandske læresteder og andre institusjoner, med utgangspunkt i publikasjoner i 2013. Dessverre har vi kun ett år tilgjengelig for denne delen og det må også opplyses om at datagrunnlaget fra CRISStin kan være noe mangelfullt, da det ikke er obligatorisk å registrere utenlandske adresser der.

For å kunne analysere graden av internasjonalt samarbeid over en lengre tidsperiode, har vi hentet ut artikler fra Web of science som er publisert i tidsskrifter som er klassifisert i kategoriene *education & educational research* og *educations specialisation* over perioden 2008 til og med 2013 av norske forskningsmiljøer. Disse to kategoriene omfatter flesteparten av de engelskspråklige tidsskriftene som de norske utdanningsmiljøene ellers har publisert i og som inngår i den øvrige delen av publiseringanalysen. En begrensning ved å benytte Web of science, er at analyse er begrenset til kun artikler i tidsskrifter. Internasjonalt sampublisering i bøker og antologier vil dermed ikke bli inkludert. Når det er sagt, vil internasjonal sampublisering sannsynligvis og i all hovedsak foregå i

engelskspråklige tidsskrift i form av artikler. Det er dermed rimelig å anta at vi har med de fleste publikasjonene med internasjonalt samarbeid.

5.7.1 Internasjonalt institusjonelt samarbeid i 2013

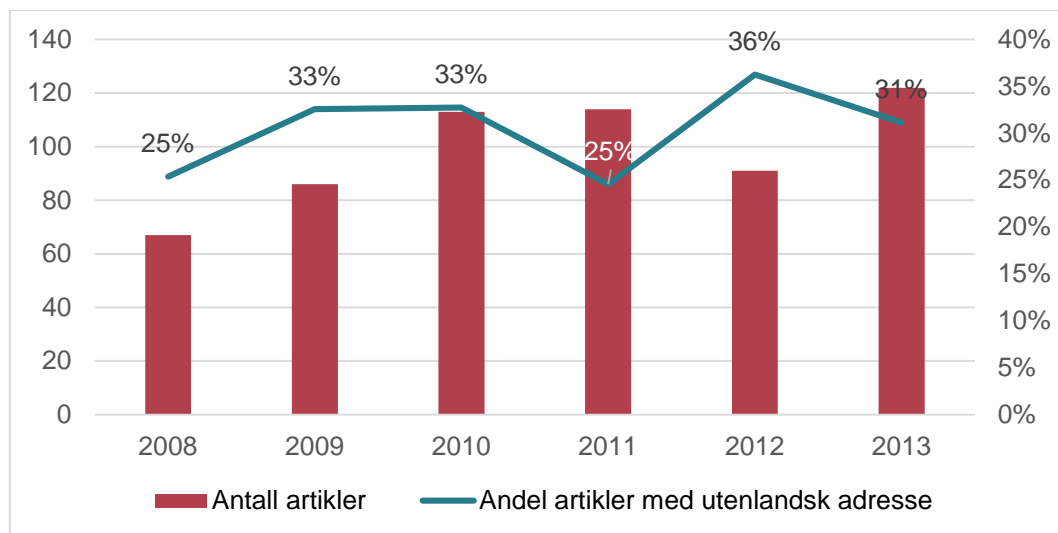
Av de i alt 962 publikasjonene som ble utgitt i 2013 innen utdanningsforskning, var 107 (11 prosent) av disse publisert i sammen med en utenlandsk institusjon. NTNU og UiO var de to institusjonene med størst grad av internasjonal sampublisering, og samarbeidet også med flest land. Av landene man har samarbeidet med, er USA øverst på listen, etterfulgt av våre skandinaviske naboland, Nederland og Finland. I tillegg til disse har også de norske utdanningsforskingsmiljøene sampublisert med institusjoner i til sammen 29 land, hovedsakelig europeiske, men alle verdensdeler er representert på listen. Vedleggstabell V.6 viser med hvilke land de forskjellige institusjonene har hatt sampublisering innenfor utdanningsforskning.

5.7.2 Internasjonalt samarbeid i perioden 2008-2013

Figuren viser antall artikler med internasjonalt samarbeid innen utdanningsforskning og andelen artikler med minst en utenlandsk adresse i perioden 2008-2013. Det vi ser er at det internasjonale samarbeidet er høyere når vi kun ser på artiklene til forskjell fra å se på alle publiseringformene. Andelen artikler med utenlandsk adresse har økt i takt med artikkeltallet fram til 2013. Imidlertid var det en lavere andel utenlandske adresser i 2011 og en nedgang i artikkelantallet året etter.

I perioden 2008-2013, publiserte norske utdanningsforskingsmiljøer til sammen 593 artikler i internasjonale tidsskrift innenfor de to utvalgte utdanningsforskingskategoriene. På i underkant av en tredjedel (31 prosent) av dette utvalget var i samarbeid med et utenlandsk universitet eller høyskole.

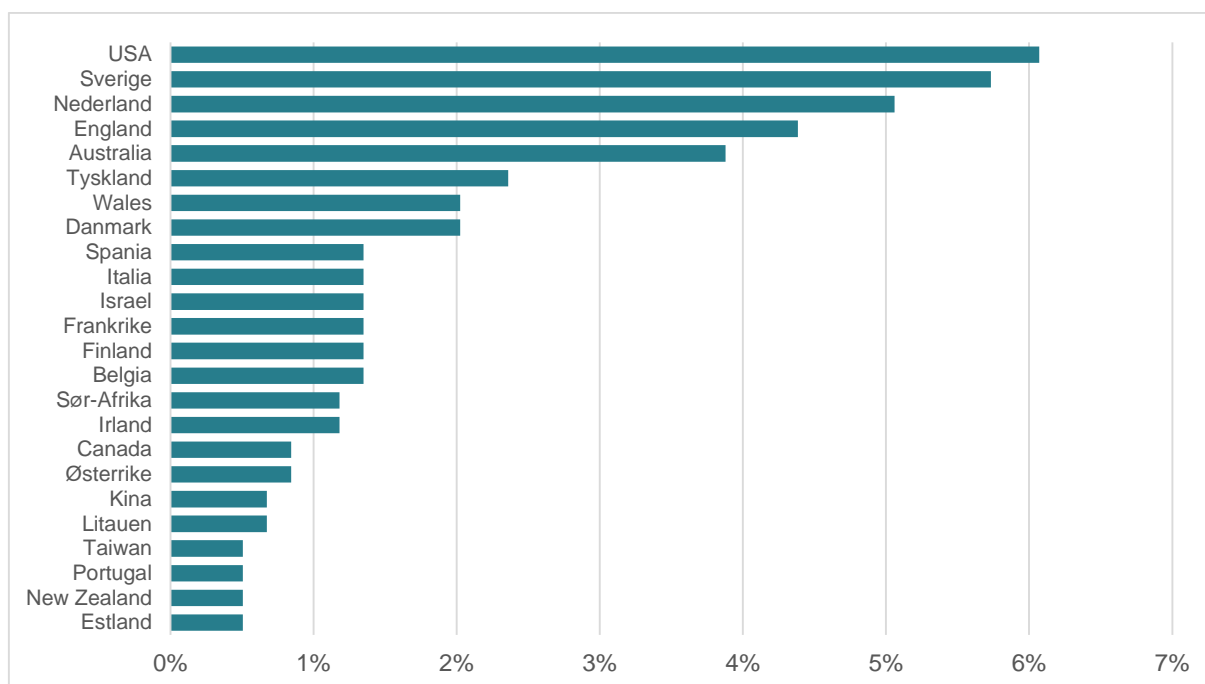
Figur 5.7 Antall artikler innen kategoriene education & educational research og educations specialisation i Web of Science I perioden 2008-2013, samt andel artikler med utenlandsk adresse.

Kilde: Web of Science/NIFU

Norske utdanningsforskingsmiljøene samarbeidet med utenlandske miljøer i til sammen 42 ulike land. I Figur 5.8 vises imidlertid kun om lag halvparten av disse landene med sine respektive andeler. Seks prosent (36 artikler) av artiklene var i samarbeid med et amerikansk universitet. Like bak følger vårt nærmeste naboland Sverige med samarbeid på 5,6 prosent (34 artikler). De øvrige utenlandske samarbeidsinstitusjoner kommer fra Nederland England, Australia, Tyskland, Wales og Danmark, – for å nevne noen. Generelt sett er det vanlig å sampublisere med naboland og engelskspråklige land, så utdanningsforskning har dermed en normal samarbeidsprofil med utlandet.

Figur 5.8 Andel artikler innen utdanningsforskning som norske miljøer har sampublisert med etter land i perioden 2008-2013 (kun land med tre og flere artikler er tatt med) (N=593).

Kilde: Web of Science/NIFU

5.8 Publiseringer forskere – karakteristika

Med bakgrunn i de vitenskapelige publikasjonene fra 2013, har vi hentet ut alle personer som publiserte i 2013 og laget statistikk over disse. I universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren samlet, var det 980 forskere som publiserte vitenskapelig innenfor utdanningsforskning.

Tabell 5.9 Antall publiseringer forskere innenfor utdanningsforskning i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren i 2013 etter kjønn og gjennomsnittsalder.

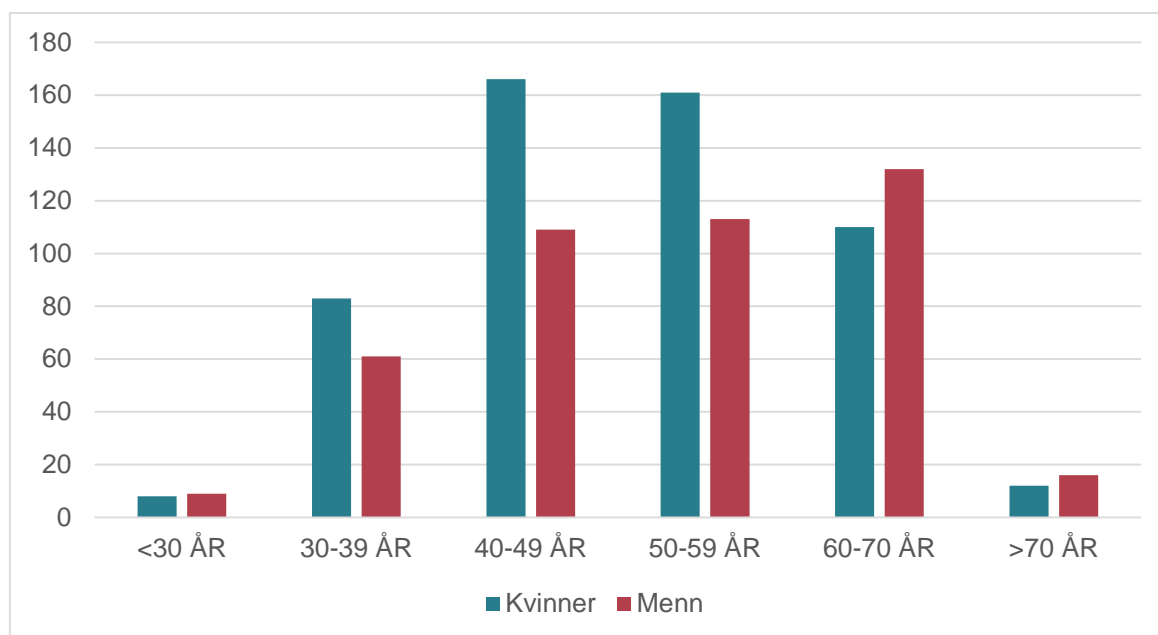
Sektor	Antall personer			Gjennomsnittsalder		
	Kvinner	Menn	Sum	Kvinner	Menn	Sum
Instituttsektoren	29	38	67	46,7	50,8	49,0
Universitets- og høyskolesektoren	511	402	913	50,8	52,4	51,5
Totalt	540	440	980	50,6	52,3	51,3

Kilde: CRISin/NIFU

Den store majoriteten av publiseringer forskere på utdanningsfeltet, med hele 93 prosent, var ansatt ved et lærested i Universitets- og høyskolesektoren, mens kun med en mindre andel var ansatt ved et institutt i instituttsektoren. Blant de publiseringer forskerne var kvinnene i flertall (55 prosent). Gjennomsnittsalderen blant forskerne var 49 år i instituttsektoren, 51,5 i universitets- og høyskolesektoren og 51,3 år totalt for begge sektorene. Gjennomsnittsalderen for kvinnene var noe lavere enn for menn i begge sektorene.

Figur 5.9 viser at kvinnene med flest vitenskapelige publikasjoner på utdanningsforskningsfeltet i 2013 var mellom 40-49 år og 50-59 år, mens det var flest menn i den eldste alderskategorien. Fordelingen av kvinner og menn som publiseringer i 60-70-års-gruppen er om lag den samme som kvinneandelen på professornivå, 45 mot 41 prosent.

Figur 5.9 Antall publiserende forskere innenfor utdanningsforskning i 2013 etter aldersgruppe og kjønn.

Kilde: CRISStin/NIFU

28 forskere over 70 år er representert i utvalget av publiserende forskere. Dette dreier seg i stor grad om professor emeritus som har gått av med pensjon og fremdeles deltar i FoU ved instituttet, eller har gått av i perioden mellom innsending og publisering av artikkelen.

5.9 Publisering ved de seks utvalgte utdanningsforskningsmiljøene

Analysen i kapittel 5 omfatter kun publisering i akkrediterte vitenskapelige publiseringskanaler. Det er imidlertid en omfattende publisering innen utdanningsforskning som kommer i tillegg til denne, både vitenskapelig og ikke-vitenskapelig publisering. Øvrig vitenskapelig publisering omfatter for eksempel artikler presentert på vitenskapelige konferanser og publisert i publiseringskanaler uten akkreditering. Ikke-vitenskapelig publisering omfatter blant annet lærebøker, rapporter og ulike typer formidlingsbidrag. Hensikten med å se på ikke-vitenskapelig publisering er å få et bilde av den samlede produksjonen ved instituttene og den relative betydningen av vitenskapelig publisering versus formidling og populærvitenskapelig publisering. Det er stor variasjon mellom miljøene når det gjelder profil og andelen av aktiviteten som er knyttet til forskning. Institutter med relativt lite forskning og vitenskapelig publisering, kan likevel ha betydelig faglig aktivitet innenfor området, som blant annet kan komme til uttrykk gjennom formidling. Formidling inngår imidlertid ikke som resultatindikator i finansieringssystemene, og registrering av formidlingsbidrag er ikke satt i system slik som registreringen av den vitenskapelige publiseringen (selv om det også er mulig å registrere slike bidrag i CRISStin). Det er derfor ikke mulig å gi en komplett oversikt.

Prinsipielt skiller det gjerne mellom tre typer formidlingsbidrag, formidling til forskere, formidling til brukere og formidling til allmennheten. Formidling til andre forskere skjer primært gjennom publisering i vitenskapelige tidsskrifter og bøker samt i vitenskapelige konferanser. Gjennom slik formidling akkumuleres og utvikles kunnskapen innen et felt og forskningens kvalitet sikres gjennom fagfellevurderinger. Brukerrettet formidling omfatter spredning av kunnskap til grupper som har bruk for kunnskapen i sitt yrke. For utdanningsforskning vil dette kunne dreie seg om pedagogisk personale, skole- og barnehageeiere, foreldre og personer i ulike typer administrative stillinger knyttet til utdanningsfeltet. Her inngår for eksempel publisering i profesjonstidsskrifter samt ulike typer

rapporter slik som evalueringer og presentasjoner av undervisningsmidler. Formidling til allmenheten omfatter kommunikasjon av vitenskapelige resultat og kunnskap til befolkningen i bred forstand. De tre typene formidling vil naturlig nok være svært forskjellige når det gjelder dybde, innhold og form.

Formidling av vitenskapelig kunnskap til et allment publikum har lange tradisjoner ved universitetene, både innenfor utdanningsforskning og andre fagfelt. Universitetspersonalet deltar i samfunnsdebatten gjennom innlegg i massemedia (Kyvik og Sivertsen 2013). Også ved de statlige høgskolene er mange av de ansatte involvert i samfunnsdebatten. Om lag 60 prosent av de vitenskapelig ansatte ved de gamle universitetene hadde publisert populærvitenskapelige artikler i 2011-2012, mens 30 prosent av de ansatte publiserte bidrag til allmenn samfunnsdebatt – dette gjelder alle fagfelt samlet. Andelen var omtrent dobbelt så stor innenfor humaniora og samfunnsvitenskap som på de andre fagområdene. Ved de statlige høgskolene hadde om lag halvparten av de ansatte skrevet populærvitenskapelige artikler i perioden, og 29 prosent deltok i allmenn samfunnsdebatt – også dette innenfor alle fagfelt samlet.

I dette del-kapittelet vil vi se nærmere på publisering og formidling ved de seks utvalgte utdanningsforskningsmiljøene, Institutt for pedagogikk (UiO), Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (UiT), Program for lærerutdanning (NTNU), Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap (Høgskolen i Hedmark), Institutt for barnehagelærerutdanning (HiOA) og NTNU Samfunnsforskning. Samtalene med de seks forskningsmiljøene viste at all tellende vitenskapelig publisering er registrert i CRISStin. Totalt utgjorde vitenskapelige publikasjoner 21 prosent av registreringene i CRISStin ved de seks miljøene i 2013. Hva som registreres av øvrige publikasjoner og formidlingsbilag er flere steder opp til den enkelte forsker. Kvaliteten på disse dataene er derfor dårligere. Noen læresteder benytter publisering- og formidlingsindikatorer til å fordele FoU-tid, og ved disse lærestedene dekker registreringene i CRISStin en større del av den faglige aktiviteten enn hva tilfellet er andre steder. Dette må tas hensyn til ved fortolkningen av resultatene. I fremstillingene i dette del-kapittelet har vi laget en forenklet inndeling av registreringene i CRISStin i fire hovedkategorier, se figur 5.10

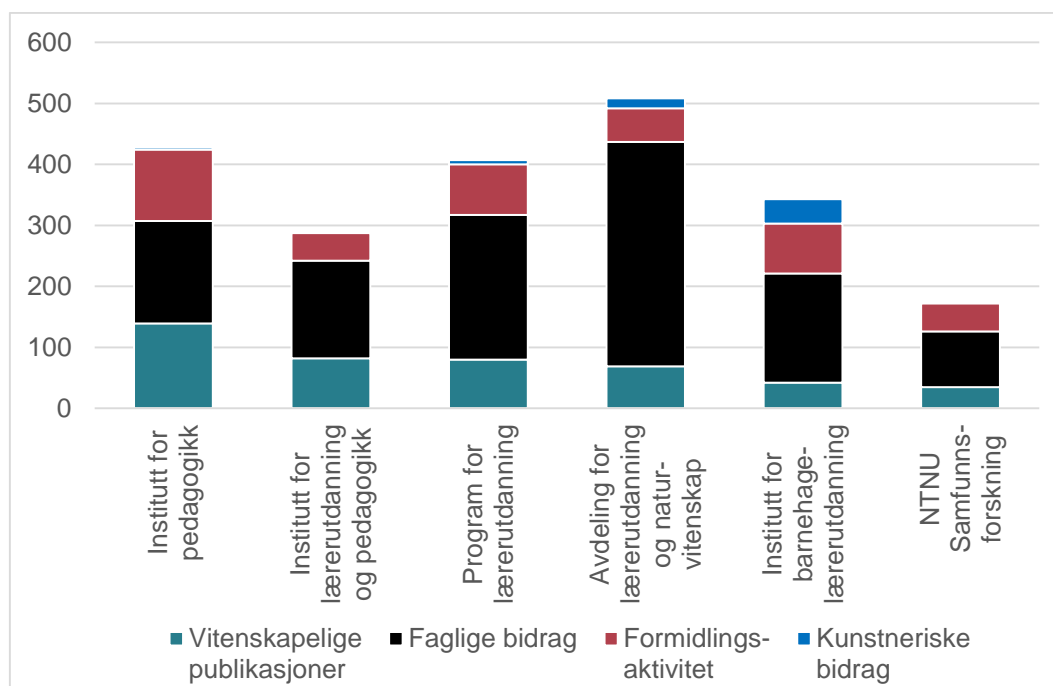
Institutt for pedagogikk, UiO, hadde flest vitenskapelige publikasjoner i akkrediterte kanaler registrert i CRISStin i 2013²⁵, se figur 5.10. Vitenskapelige publikasjoner omfatter all «tellende» publisering, det vil si vitenskapelige monografier og artikler, samt antologier og kapitler. I tillegg er vitenskapelig oversiktsartikkel/review inkludert. Om lag en tredjedel av alle bidrag som var registrert i CRISStin ved Institutt for pedagogikk var vitenskapelige publikasjoner, mens faglige bidrag utgjorde 40 prosent. Faglige bidrag omfatter her rapporter, lærebøker, artikler i bransjetidsskrift, fagbøker, faglige foredrag og bokkapitler, poster, sammendrag, databaser, digitale læremidler, kronikker, leserinnlegg, vitenskapelige foredrag og populærvitenskapelige artikler og bøker. Ved Institutt for pedagogikk utgjorde formidlingsaktiviteter, det vil her si foredrag, intervjuer, programdeltagelse, brosjyrer, nettsider og multimedieprodukter, litt i underkant av 30 prosent i 2013.

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap hadde flest registreringer i CRISStin i 2013. Her utgjorde vitenskapelige publikasjoner om lag 15 prosent av bidragene, mens faglige bidrag og formidlingsaktiviteter stod for henholdsvis 70 og 11 prosent av registreringene. Kunstneriske bidrag, som omfatter kunst- og museumsutstillinger, film- og teaterproduksjon, musikalsk fremføring og komposisjon, samt kunst- og billedmateriale, stod for tre prosent av bidragene.

Program for lærerutdanning hadde også en høy andelen faglige bidrag i 2013, nesten 60 prosent av registreringene. Her utgjorde kategoriene vitenskapelige publikasjoner og formidlingsaktiviteter 20 prosent av registreringene. Kunstneriske bidrag stod for om lag to prosent av registreringene.

²⁵ Institutt for pedagogikk oppga at all FoU-aktivitet var utdanningsforskning i 2013, men alle registreringene i CRISStin vil likevel ikke fremstå som utdanningsforskning i de bibliometriske analysene. En del av tidsskriftsartiklene vil være registrert i disiplinbaserte tidsskrift som ikke er klassifisert innenfor CRISStin-kategorien Pedagogikk og utdanning, og faller dermed utenfor. Publisering i monografier og antologier være fanget opp som utdanningsforskning, ettersom vi der har brukt en annen metode for å identifisere utdanningsforskning.

Figur 5.10 Registreringer i CRISStin i 2013 ved de seks utvalgte miljøene etter type publikasjon/bidrag¹.

¹Inndelingen i type publikasjon/bidrag er gjort av NIFU, basert på hovedkategorier og underkategorier for registreringer i CRISStin. Vitenskapelige publikasjoner omfatter vitenskapelige monografier og artikler, antologier, bokkapitler og vitenskapelig oversiktsartikkel/review. Faglige bidrag omfatter rapporter, lærebøker, artikler i bransjetidsskrift, fagbøker, faglige foredrag og bokkapitler, poster, sammendrag, databaser, digitale læremidler og vitenskapelige foredrag, kronikker, leserinnlegg og populærvitenskapelige artikler, mens formidlingsaktivitet omfatter intervjuer, nettsider (opplysningsmateriale), populærvitenskapelige foredrag, brosjyrer og programdeltakelse. Kunstneriske bidrag omfatter kunst- og museumsutstillinger, film- og teaterproduksjon, musikalsk fremføring og komposisjon, samt kunst- og billedmateriale.

Kilde: CRISStin

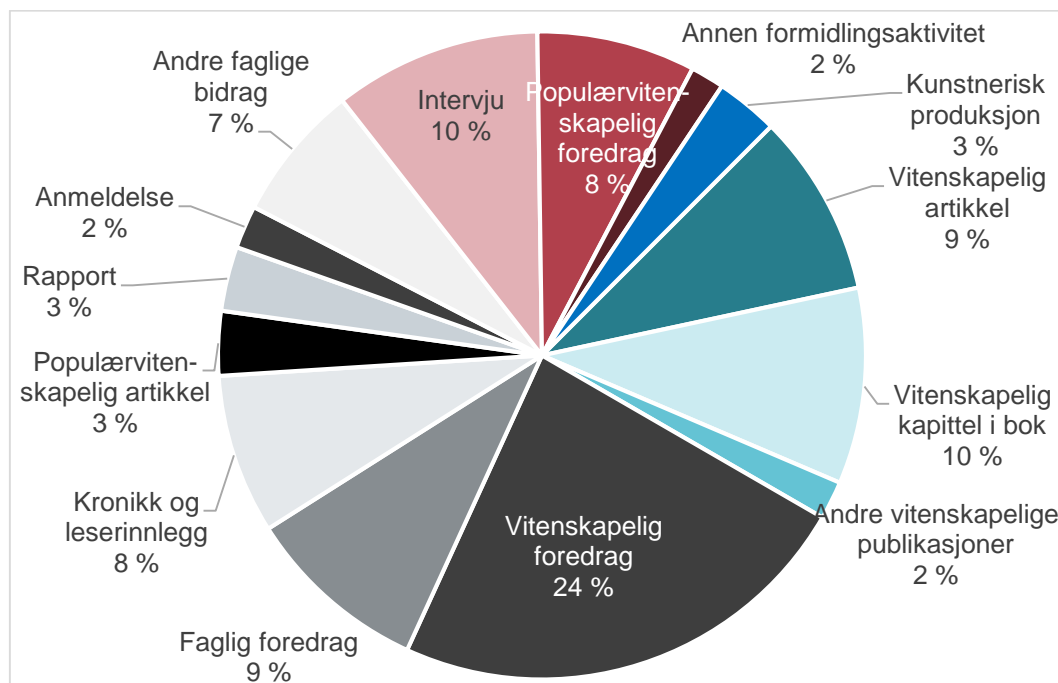
Institutt for barnehagelærerutdanning hadde den høyeste andelen kunstneriske bidrag, 12 prosent. Ved dette instituttet benyttes et fordelingssystem for FoU-tid for faglige bidrag og formidlingsaktiviteter inngår, i tillegg til noen indikatorer som ikke registreres i CRISStin. Ved dette instituttet utgjorde vitenskapelige publikasjoner 12 prosent av registreringene, mens faglige bidrag og formidlingsaktivitet stod for henholdsvis 52 og 24 prosent.

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk hadde nest færrest registreringer i CRISStin av de utvalgte miljøene i 2013. Merk at publikasjoner fra lærerutdanningen ved Høgskolen i Finnmark ikke er inkludert her. Vitenskapelige publikasjoner utgjorde det nest høyeste antallet blant de utvalgte miljøene, 29 prosent av totalt antall bidrag, mens faglige bidrag og formidlingsaktiviteter stod for henholdsvis 56 og 16 prosent.

I figur 5.11 vises alle registreringer fra NTNU Samfunnsforskning, men basert på anslag fra NIFU, var om lag 15 prosent av registreringene innenfor utdanningsforskning. Instituttet har betydelig færre ansatte enn de fleste andre miljøene i utvalget, og har dermed færrest registreringer i CRISStin. Vitenskapelige publikasjoner utgjorde 20 prosent av registreringene ved NTNU samfunnsforskning, mens faglige aktiviteter og formidling utgjorde henholdsvis 53 og 27 prosent. Om lag to tredjedeler av registreringene ved NTNU samfunnsforskning på utdanningsforskningsfeltet i 2013 var faglige bidrag, de øvrige var vitenskapelige publikasjoner.

Totalt hadde de seks utvalgte miljøene 2145 registreringer²⁶ i CRISTin i 2013. Figur 5.11 viser registreringene fordelt på underkategorier, hvor grønn farge er vitenskapelig publikasjoner (samlet 21 prosent av registreringene), grått er faglige bidrag (56 prosent), rødt er formidlingsaktivitet (20 prosent) og blått er kunstneriske bidrag (3 prosent).

Figur 5.11 Hovedregistreringer i CRISTin i 2013 etter underkategori.

Kilde: CRISTin

Vitenskapelige foredrag utgjorde om lag en fjerdedel av registreringene, og er dermed den største formidlingskanalen av forskning ved de utvalgte miljøene. *Vitenskapelig kapittel i bok* var den nest største kategorien, deretter følger *Intervju*, *vitenskapelig artikkel* og *faglig foredrag*. *Intervju* er en stor kategori, men kun et fåtall forskere har registrert bidrag i denne kategorien, og disse har mange intervju hver. Også i den sammenslåtte kategorien *kronikk og leserinnlegg* var det få forskere med mange bidrag hver.

Det er vanskelig å trekke noen overgripende konklusjoner på bakgrunn av gjennomgangen av publisering og formidling ved de seks utvalgte utdanningsforskningsmiljøene, idet vi er innforstått med at ikke alle faglige bidrag, formidlingsaktivitet og kunstneriske bidrag er registrert i CRISTin. Figur 5.10 og 5.11 viser imidlertid at vitenskapelig publisering, som primært er ment for forskerfelleskapet, kun stod for en mindre andel av registreringene. Dette kan likevel ikke brukes som noe mål på den relative fordelingen av de ulike faglige aktivitetene ved instituttene, siden det ligger betydelig mer arbeid bak en vitenskapelig publikasjon enn for eksempel et intervju eller foredrag. Selv om formidling av resultater fra utdanningsforskning i større grad ble gjort i tellende kanaler i 2013 enn ti år tidligere, var det fremdeles mye som ble formidlet gjennom andre kanaler. Dette er da også en forutsetning for at resultatene av utdanningsforskningen skal nå frem til brukere og allmennheten.

²⁶ Kun to av de seks miljøene oppga at all FoU-aktivitet var utdanningsforskning i 2013. En del av registreringene vil derfor være innenfor andre felt enn utdanningsforskning.

6 Veien videre

Kunnskapsdepartementets strategi for utdanningsforskning, *Kvalitet og relevans 2014-2019*, legger flere premisser for satsinger i perioden, både gjennom hovedmålene, og gjennom flere konkrete tiltak.

Blant forslagene til konkrete tiltak er å fortsette med å fornye forskning om og for barnehagen, og sørge for å oppdatere kunnskap om og for grunnopplæring og stimulere til forskning på dette feltet. På områder der det er særlig behov for ny kunnskap, for eksempel om kvaliteten i yrkesrettede utdanningsprogrammene og spesialundervisningen, samt forskjeller mellom kjønnene, vil departementet initiere forskning. De vil også prioritere forskning om kvalitet i høgre utdanning, og sørge for at kunnskapsutviklingen om voksnes læring blir styrket gjennom å blant annet bruke data fra PIAAC. Generelt ønsker departementet å stimulere til mer forskning om styring, ledelse og organisering på alle nivå i utdanningssystemet, og ta i bruk ulike virkemidler for å få fram ny kunnskap om læringsprosesser, nye læringsmetoder og bruk av IKT i utdanningen.

Innsatsen innenfor noen av disse tiltakene, i form av FoU-utgifter innenfor område og tema, tallfestes gjennom denne kartleggingen, se kapittel 2.6. En videre kartlegging av ressursbruken på områder og tema innenfor utdanningsforskning gjennom strategiperioden vil dermed gi en indikasjon på om departementet har lyktes med sine spesifikke satsinger.

I dette kapittelet vil vi forsøke sette funnene i denne rapporten i sammenheng med strategiens hovedmål, og komme med noen anbefalinger for veien videre. Anbefalingene tar utgangspunkt i departementets sektorforskningsansvar, men flere av anbefalingene kan også relateres til forskningsmiljøenes og lærestedenes utdanningsforskningssatsinger finansiert av basisbevilgningen.

Strategiens hovedmålsetninger

- *å holde frem med utviklinga av sterke og flerfaglige forskningsmiljø med kompetanse og kapasitet til å dekke kunnskapsbehov på viktige områder*

I 2013 oppga 195 miljøer å ha utdanningsforskning blant sine forskningsområder. Mange av miljøene er flerfaglige, andre er mer disiplinorienterte, for eksempel innenfor pedagogikk. Spesielt de pedagogiske forskningsmiljøene, men også flere lærerutdanninger, har styrket sin posisjon innenfor utdanningsforskningen fra 2011 til 2013. Dette fremgår av den sterke veksten i FoU-utgifter til utdanningsforskning i de pedagogiske miljøene i perioden, se kapittel 2.5.1. Det er også mange små forskningsmiljøer på feltet, hvor utdanningsforskning utgjør en mindre del av FoU-innsatsen ved instituttet eller avdelingen som miljøet er tilknyttet.

En mulig vei for å bygge opp sterke og flerfaglige forskningsmiljøer, er å iverksette tiltak som bidrar til å konsentrere ressursene inn mot allerede sterke, flerfaglige miljøer. Et alternativ er tiltak som styrker

samarbeidet mellom miljøer med ulik tematisk tilnærming til utdanningsforskningsfeltet, eventuelt gjennom formelle nettverk, slik at flerfagligheten ligger i nettverket heller enn ved det enkelte institutt.

- *å heve kvaliteten og relevansen i utdanningsforskningen*

En måte å måle kvalitet i forskning på, er å undersøke andelen av publikasjonene på feltet som er utgitt i vitenskapelig publiseringskanal på høyeste nivå (nivå 2). I 2013 ble 11 prosent av utdanningsforskningen publisert i tidsskrifter o.l. på nivå 2, mot 20 prosent av alle akkrediterte publikasjoner. Andelen publikasjoner på nivå 2 lå også under snittet i kartleggingen som ble gjennomført i 2011, og har ligget lavt i tidligere målinger. Den relativt lave andelen publikasjoner på nivå 2 kan trolig knyttes til at en lavere andel av utdanningsforskerne har forskerkompetanse på professornivå enn i øvrige fagfelt, mangel på tradisjon for internasjonal publisering i deler av fagfeltet, samt publiseringsmønsteret mer generelt.

Det trengs mer kunnskap om publiseringsmønstrene på feltet for å finne ut hva som ligger bak den lave andelen på nivå 2. Når dette er kartlagt, vil det forhåpentligvis være mulig å komme med mer konkrete anbefalinger.

- *å legge til rette for «djervskap» og fornying i forskningen*

I de to siste strategiene for utdanningsforskning, *Kunnskap for kvalitet* og *Kvalitet for relevans* har Kunnskapsdepartementet tatt til orde for å øke omfanget av utdanningsforskningen. FoU-utgifter til utdanningsforskning viste imidlertid en realnedgang fra 2011 til 2013.

Ved å tilføre friske midler til forskning på feltet, og bruke nasjonale konkurransearenaer, for eksempel gjennom Forskningsrådets programmer og satsinger, vil myndighetene oppnå både å øke volumet av utdanningsforskningen, og kanalisere midlene til de beste miljøene. Myndighetene bør vurdere å kanalisere en større andel av forskningsmidlene gjennom nasjonale konkurransearenaer som krever høy kvalitet og som gir større handlingsrom for forskning med større dristighet. Eksempelvis kan det vurderes å lyse ut midler til ett eller flere sentre for fremragende utdanningsforskning, eventuelt sentre for forskningsdrevet innovasjon på utdanningsfeltet, for å bidra til økt konsentrasjon, kvalitet, dristighet og fornyelse.

- *å stimulere til god formidling av resultat fra norsk og internasjonal utdanningsforskning og medvirke til godt samspill mellom forskning, utdanning, praksis og fornying i utdanningssektoren*

Gjennomgangen av vitenskapelig publisering og annen publisering innenfor utdanningsforskning viser at resultater fra utdanningsforskningen formidles gjennom et bredt utvalg av norske kanaler. Hvorvidt publiseringsmønsteret er godt, og om kunnskapen når frem til brukerne og faktisk tas i bruk, vet vi mindre om.

Mer enn halvparten av den vitenskapelige publiseringen foregikk i 2011-2013 på norsk, og utdanningsforskning skiller seg fra øvrig publisering i universitets- og høgskolesektoren ved å ha en høy andel publikasjoner i bokkapitler/antologier og monografier – som i stor grad er rettet mot et norsk og nordisk publikum. Det kan derfor synes som om det er behov for å styrke satsingen på internasjonal vitenskapelig formidling.

Vel så viktig er det å formidle internasjonal utdanningsforskning til norske brukere innenfor politikk og praksisfeltet. Her har Kunnskapssenteret for utdanning en viktig rolle i dag. Men det er også essensielt at relevant internasjonal forskning brukes i FoU-basert undervisning i lærerutdanningene, samt på praksisfeltet.

- *å stimulere til FoU-basert yrkesutøving og praksisrettet utdanningsforskning*

Strategien inneholder en målsetning om at halvparten av det faste personalet i profesjonsutdanningene skal ha førstestillingskompetanse. Mange av forskningsmiljøene på utdanningsforskningsfeltet har ikke det i dag, og det er fortsatt behov for kompetanseøkning blant forskerpersonalet.

En større andel utdanningsforskere i førstestilling vil kunne bidra til at utdanningen i større grad blir FoU-basert, som i sin tur vil kunne legge til rette for høyere grad av FoU-basert yrkesutøving blant lærere på de ulike nivåene i utdanningssystemet. Utdanningsforskningsfeltet har tradisjonelt vært dominert av kvalitative forskningsmetoder. De senere årene er kvantitative forskningsmetoder i økende grad tatt i bruk i mange deler av utdanningsforskningen. Kunnskap om forskningsmetoder bør inn tidlig i utdanningsløpet.

- *å styrke rekrutteringa av yngre talentfulle forskere og sikre rekruttering til toppstillinger*

Rekrutteringen til utlyste stipendiatstillinger på utdanningsforskningsfeltet blir av respondentene i kartleggingen ansett som god, slik at deler av målsetningen allerede synes ivaretatt.

Samtidig må det være et mål at de gode stipendiatene rekrutteres inn i faste stillinger på feltet etter endt forskerutdanning. Dette kan se ut til å være tilfelle for de som var stipendiater innenfor utdanningsforskning i 2007 og 2009, men vi vet mindre om hvordan situasjonen vil være for dagens stipendiater når de er ferdige.

Barnehageområdet er et ungt forskningsfelt i Norge. Andelen professorer og dosenter er lav, og behovet for ansatte med førstestillingskompetanse er enda større her enn innenfor andre deler av utdanningsforskningen. Et tiltak som kan vurderes for å øke kompetansen for de ansatte på dette feltet, er å lyse ut midler til å etablere en forskerskole for de som tar doktorgrad på barnehageområdet.

Miljøene oppgir, både i spørreskjemaene og gjennom samtalene, at rekruttering av utdanningsforskere til toppstillinger, primært professorater, er mer utfordrende. En strategi er å støtte tiltak som bidrar til å rekruttere toppforskere fra tilstøtende fagfelt eller fra utlandet. Noen miljøer legger opp til å kvalifisere egne førsteamanuenser til professoroppykk, og her kan frikjøp, midler til flere postdoktorstillinger²⁷ og andre stimulerings tiltak være aktuelle. Spesielt på barnehageområdet kan det være aktuelt med postdoktorstillinger, da det i 2013 var svært få postdoktorer på dette feltet.

- *å utvikle en sterkere internasjonal orientering i forskningsmiljøene*

I tidligere kartlegginger av utdanningsforskning har det blitt påpekt at feltet er for lite internasjonalt rettet. Forskningsmiljøene deltar i liten grad i internasjonale nettverk, de har lite internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning, og mesteparten av publiseringen foregår på norsk. Antall miljøer som har oppgitt at de hadde internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning har gått ned fra 2009 til 2013, med unntak av i høgskolene, hvor det var vekst. Det er også generelt lite internasjonal sampublisering på utdanningsforskningsfeltet.

Andelen utdanningsforskning finansiert av EU-midler har gått ned fra 2009 til 2013. Dette kan skyldes tilfeldige svingninger, og kan dessuten ha sammenheng med hvilke tema det er utlyst midler på. Regjeringen ønsker å «hente hjem» mer EU-midler, og her kan det være en mulighet å satse mer på utdanningsforskning. Spesielt på barnehageområdet er det behov for kompetanseøkning for å nå opp i konkurransen om EU-midlene, og dette kan falle sammen med Kunnskapsdepartementets mål om å fortsette utviklingen av sterke og flerfaglige forskningsmiljøer. Utlysning av midler til sentre eller andre større satsinger der internasjonalt forskningssamarbeid er en del av vurderingskriteriene vil kunne bidra til å øke samarbeidet.

²⁷ Postdoktorstillingen brukes som kvalifiseringsstilling til faste akademiske stillinger, og kan være med på å korte ned tiden det tar å oppnå professorkompetanse. Imidlertid er det svært få postdoktorstillinger på utdanningsforskningsfeltet sammenlignet med andre fagfelt.

De nordiske landene er blant de viktigste internasjonale samarbeidspartnerne på utdanningsforskningsfeltet, og ettersom utdanningssystemene i de nordiske landene har flere fellestrekk, og samtidig interessante forskjeller, er det gode faglige argumenter for nordisk samarbeid om utdanningsforskning. Her er det satt i gang satsinger gjennom «Education for tomorrow», likevel er det rom for flere fellesnordiske satsinger på feltet.

Referanser

- BERA-RSA (2014): *Research and the Teaching Profession Building the capacity for a self-improving education system*. University of Oxford.
- Borgen, J. S., Stensaker, B og Geschwind, L (2010): *Nordisk utdanningsforskning. Sentrale kjennetegn - nye muligheter*. København, 2010.
- Borgen, J. S., Gunnes, H. og Sivertsen, G (2007): *Kartlegging av norsk utdanningsforskning*. Oslo, NIFU STEP-rapport 32/2007.
- DAMVAD (2013): *Utredning om departementenes arbeid med forskning*. Oslo, DAMVAD.
- Gunnes, H., Rørstad, K.; og Aksnes, D. W. (2013). *Utdanningsforskning i Norge 2011: Ressurser og resultater*. NIFU-rapport 31/2013
- Gunnes, H; og Wendt, K. (2013). *Tidsbruksundersøkelser for FoU-statistikk i UoH-sektoren for 2011*. Oslo, NIFU arbeidsnotat 6/2013.
- Gunnes, H. og Vabø, A. (2011): *Ressurser til utdanningsforskning 2009*. Oslo, NIFU-rapport 13/2011.
- Gunnes, H. (2011): *Utdanningsforskere og nylig avlagte doktorgrader. En gjennomgang av doktorgrader avlagt i perioden 2008-våren 2011*. Oslo, NIFU arbeidsnotat 11/2011.
- Gunnes, H. (2009): *Ressurser til utdanningsforskning 2007*. Oslo, NIFU STEP-rapport 16/2009.
- Holen, S., Sivertsen, G. og Gjerustad, C (2013): *Spesialpedagogisk forskning i Norge: Forsknings- og utviklingsarbeid innenfor det spesialpedagogiske fagområdet*. Oslo, NIFU-rapport 18/2013.
- Kunnskapsdepartementets strategi for utdanningsforskning (2009): *Kunnskap for kvalitet 2008-2013*.
- Kunnskapsdepartementets strategi for utdanningsforskning (2013) i Prp. 1S (2013-2014): *Kvalitet og relevans (2014-2019)*
- Kyvik, S., Reymert, I., Vabø, A. og Alvsvåg, A. (2015): *Forskergrupper i universitets- og høyskolesektoren*. Oslo, NIFU-rapport 2/2015.
- Kyvik, S. og Sivertsen, G. (2013): *Økende forskningsformidling*. Oslo, Forskningspolitikk, Nr. 4/2013.
- Lødding, B og Holen S. (2012): *Utdanningsvalg som fag og utfordring på ungdomstrinnet. Sluttrapport fra prosjektet Karriereveiledning i overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring. Evaluering av Kunnskapsløftet*. Oslo, NIFU-rapport 28/2012.
- Langfeldt, L (2004): *Bibliometrisk analyse av faggrensene i Norges forskningsråds fagevalueringer*. Oslo: NIFU STEP skriftserie 14/2004
- Nielsen, T. K., Sommersel, H. B, Tiftikci, N., Vestergaard, S., Larsen, M. S., Ellegaard, T., Kampmann, J., Moser, T., Persson, S. og Ploug, N. (2014): *Forskningsskortlægning og forskevaluering af skandinavisk forskning i året 2012 i institutioner for de 0-6 årige*. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Aarhus Universitet.
- Norges forskningsråd (2013-I): *Nasjonal forskerskole for lærerutdanningene (NAFOL). En utvärdering efter halva tiden*. Oslo.
- Norges forskningsråd (2013-II): *Mid-term Evaluation of Five National Research Schools. Report submitted by the evaluation panel*. Oslo.

- Norges forskningsråd(2004): *Norsk pedagogisk forskning. En evaluering av forskningen ved utvalgte universiteter og høyskoler*. Oslo.
- Nyen, T og Hagen, A (2012): *Fleksibilitet eller faglighet? En studie av innføringen av faget prosjekt til fordypning i Kunnskapsløftet*. Oslo, Fafo-rapport 47/2012
- Rambøll (2007): *Norsk utdanningsforskning - en systemutredning*. Oslo, Kunnskapsdepartementet.
- Stortingsmeld. nr. 18 (2014-2015): *Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren*. Kunnskapsdepartementet.
- Stortingsmeld. nr. 24 (2012-2013) *Framtidens barnehage*. Kunnskapsdepartementet.
- Stortingsmeld. St. 20 (2012–2013) *På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen*. Kunnskapsdepartementet
- Stortingsmeld. St. 18 (2012–2013) *Lange linjer – kunnskap gir muligheter*. Kunnskapsdepartementet
- St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet.
- St.meld. nr. 11 (2008-2009) *Læreren. Rollen og utdanningen*. Kunnskapsdepartementet.
- St.meld. nr. 20 (2004-2005) *Vilje til forskning*. Kunnskapsdepartementet.
- Thune, T., Kyvik, S., Sörlin, S., Olsen, T.B., Vabø, A. and Tømte, C. (2012): *PhD education in a knowledge society. An evaluation of PhD education in Norway*. Oslo, NIFU-rapport 25/2012.
- Vibe, N, Frøseth, M.W, Hovdhaugen, E. og Markussen, E. (2012): *Strukturer og konjunkturer. Evaluering av Kunnskapsløftet. Sluttrapport fra prosjektet «Tilbudsstruktur, gjennomføring og kompetanseopptilrette i videregående opplæring»*. Oslo, NIFU-rapport 26/2012.
- Aasen, P., Sandberg, N og Borgen, J. S. (2007): *Utdanningsforskning. Fagdepartementets sektorforskningsansvar*. Oslo: NIFU STEP-Rapport 15/2007

Vedlegg

Vedlegg 1 FoU-statistisk metode	<u>113</u>
Vedlegg 2 Miljøer med utdanningsforskning i 2013	<u>116</u>
Vedlegg 3 Miljøer med barnehageforskning i 2013	<u>122</u>
Vedlegg 4 Spørreskjema for kartlegging av utdanningsforskning i 2013	<u>124</u>
Vedlegg 5 Vedleggstabeller	<u>132</u>

Vedlegg 1 FoU-statistisk metode

FoU-statistikk for Norge utarbeides etter avtale med Norges forskningsråd. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har statistikkansvaret for universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren, mens Statistisk sentralbyrå har ansvaret for næringslivet. NIFU har i tillegg ansvar for å sammenstille dataene til total FoU-statistikk for Norge. For næringslivet og instituttsektoren, gjennomføres årlige undersøkelser og for universitets- og høgskolesektoren annethvert år. For alle tre sektorer utarbeides årlige hovedtall. NIFU utarbeider også årlig FoU-statistikk for helseforetakene som i henhold til internasjonale retningslinjer inngår i universitets- og høgskolesektoren (universitetssykehus) og instituttsektoren (øvrige helseforetak). Mer informasjon fremgår av NIFUs nettsider under FoU-statistikk og i FoU-statistikkbanken.

OECD har utarbeidet felles retningslinjer for hvordan medlemslandenes FoU-statistikk skal lages. Retningslinjene er nedfelt i «Frascati-manualen» (The Measurement of Scientific and Technological Activities: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Development "Frascati Manual 2002", OECD 2002). En ny revidert utgave av manualen vil foreligge mot slutten av 2015. NIFU har oversatt og utgitt utdrag av 2002-manualen med særlig vekt på definisjoner og avgrensning av FoU (2004).

Nedenfor følger en kortfattet beskrivelse av FoU-statistisk metode i universitets- og høgskolesektoren, universitetssykehus og instituttsektoren. Beskrivelsen er tatt med fordi FoU-statistikken i disse sektorene danner grunnlaget for de særskilte kartleggingene av bioteknologisk FoU.

Om FoU-statistikk i universitets- og høgskolesektoren

Hvilke læresteder inngår?

I universitets- og høgskolesektoren omfatter FoU-statistikken i 2013 enhetene ved universitetene (i Oslo, Bergen, Tromsø, Trondheim, Ås, Nordland, Stavanger og Agder) med tilhørende sentre og randsoneinstitusjoner. Undersøkelsen omfatter videre fem statlige vitenskapelige høgskoler: Norges Handelshøyskole, Norges veterinærhøgskole, Norges idrettshøgskole, Norges musikkhøgskole og Arkitektur og designhøgskolen i Oslo og en privat vitenskapelig høgskole; Det teologiske Menighetsfakultet. Følgende private høgskoler med statstilskudd inngår i undersøkelsen: Handelshøyskolen BI, Diakonhjemmet Høgskole, Misjonshøgskolen, NLA høgskolen og Dronning Mauds Minne Høgskole, Haraldsplass diakonale høgskole, Lovisenberg diakonale høgskole, Norges informasjonsteknologiske høgskole og Campus Kristiania. I tillegg omfatter sektoren følgende statlige høgskoler: Kunsthøgskolen i Oslo, Kunsthøgskolen i Bergen og Politihøgskolen i Oslo samt Universitetssenteret på Svalbard og Universitetssenteret på Kjeller i tillegg til 21 statlige regionale høgskoler og Forsvarets skolesenter. Nærmere 400 enheter/avdelinger ved lærestedene deltok i 2013-undersøkelsen. Universitetssykehusene inngår også i denne sektoren i FoU-statistisk sammenheng, se egen omtale av undersøkelsen i helseforetakene nedenfor.

Hvordan utarbeides totalundersøkelsen?

I universitets- og høgskolesektoren gjennomføres totalundersøkelsene – med full datainnsamling og spørreskjemaer til alle enheter – i oddetallsår. Statistikken utarbeides på bakgrunn av administrative registre og spørreskjema til enhetene i de tre utførende sektorene.

Undersøkelsesenheten er det enkelte institutt eller annen tilsvarende grunnenhet. I tillegg til opplysninger fra enhetene innhenter NIFU personal- og regnskapsopplysninger fra lærestedene, herunder også økonomiske data om eksternt finansiert virksomhet ved oppdragsseksjonene. En annen viktig del av kildematerialet er informasjon innhentet direkte fra eksterne finansieringskilder, blant annet Norges forskningsråd og diverse (medisinske) fond. Opplysninger om investeringer i nye bygg innhentes fra Statsbygg.

Alle institutter eller avdelinger med faglig virksomhet får tilsendt spørreskjema om FoU-virksomheten. Spørreskjemaene eksisterer i ulike versjoner tilpasset henholdsvis universiteter/vitenskapelige høyskoler, helseforetak med universitetssykehusfunksjon og kunsthøyskoler og statlige høyskoler. Fra 2007 har de FoU-statistiske undersøkelsene blitt gjennomført med web-baserte spørreskjemaer. For universitetene og enkelte andre store læresteder suppleres spørreskjemaene med regnskapsopplysninger fra lærestedenes administrasjon før utsendelse til enhetene (selvangivelsesmodellen). Enhetene blir bedt om å oppgi FoU-andelen av utgifter til drift (annuum) og vitenskapelig utstyr. Spørsmål angående fordeling av FoU-aktiviteten på grunnforskning, anvendt forskning, utviklingsarbeid og fag, inngår også. FoU-undersøkelsene omfatter dessuten spørsmål knyttet til regjeringens til enhver tid prioriterte FoU-områder, herunder bioteknologisk FoU.

NIFUs forskerpersonalregister utgjør en viktig del av grunnlaget for beregning av FoU-ressursene. Til hver stilling/stillingskategori i dette registeret knyttes stillingsbrøk, gjennomsnittslønn og FoU-andel. FoU-andelene bygger på tidsbruksundersøkelser foretatt av NIFU. På dette grunnlaget beregnes lønnsutgifter til FoU over lærestedenes grunnbudsjetter.

Kvaliteten på oppgavene

Spørreskjema med veiledning og definisjoner blir sendt til alle enheter med faglig virksomhet. Svarprosenten for forrige undersøkelse (2013) var på om lag 80 prosent. I tillegg bygger utarbeidelsen av statistikken på registeropplysninger og regnskapsdata, som beskrevet over. Opplysninger fra Norges forskningsråd, fondsspesifikasjoner, årsrapporter, samt personal- og regnskapsoversikter fra lærestedene sentralt, benyttes ved kontroll og gjennomgang av samtlige skjemaer. Disse opplysningene brukes også til å konstruere svar fra enheter som ikke returnerer spørreskjemaet. I tillegg blir FoU-ressursenes fordeling på forskningsaktivitet, fagområde og formål sammenholdt med resultatene fra tidligere statistikkår. Oppgavens kvalitet er avhengig av det skjønns som utøves av personene som besvarer skjemaet, og av at disse kjenner til FoU-begrepet og enhetens FoU-virksomhet. Enhetene blir i stor grad kontaktet over telefon/via e-post ved mangelfulle besvarelser eller åpenbare misforståelser.

Instituttsektoren

Den FoU-statistiske undersøkelsen av instituttsektoren dekker i prinsippet alle enhetene i sektoren. Den omfatter forskningsinstitutter og institusjoner med FoU-virksomhet utenom næringslivet på den ene siden og universitets- og høyskolesektoren på den andre. Dette er dels institusjoner med aktivitet rettet mot offentlig sektors behov, dels institusjoner med virksomhet primært rettet mot næringslivets behov.

Undersøkelsen omfatter de enkelte institutter eller institusjoner. 2013-undersøkelsen omfattet 50 institutter underlagt Retningslinjer for statlig basisfinansiering av forskningsinstitutter. Disse stod for 60 prosent av instituttsektorens samlede ressursinnsats til FoU. Videre omfattet undersøkelsen rundt 50 andre institusjoner med varierende FoU-innslag, samt helseforetak uten universitetssykehusfunksjoner, inkludert private, ideelle sykehus med driftsavtale med et regionalt helseforetak.

Fra 2007 har FoU-undersøkelsen av instituttsektoren blitt gjennomført årlig. Dataene blir samlet inn ved bruk av spørreskjemaer. Det benyttes tre forskjellige skjema, ut fra hvilken type enhet det gjelder:

- Ett ganske omfattende skjema går til forskningsinstitutter som finansieres i henhold til de nevnte retningslinjer for statlig basisfinansiering av forskningsinstitutter, samt til enkelte andre forskningsinstitutter. Dette skjemaet inngår som en modul i instituttens årlige rapportering av nøkkeltall til Norges forskningsråd, som NIFU også samler inn.
- Øvrige institusjoner med FoU mottar et noe enklere spørreskjema som begrenser seg til FoU-aktiviteten.
- Helseforetak uten universitetssykehusfunksjoner mottar et skjema spesielt tilpasset disse enhetene.

Som støtte for utfyllingen blir alle spørreskjemaene ledsaget av veiledning med definisjoner.

Instituttsektoren består av et begrenset antall enheter. Gjennom oppfølging av respondentene ved manglende svar har responsen de senere årene vært høy, opp mot 100 prosent.

Hovedkilden for oppgavene er hvor stor del av den samlede aktivitet som er å regne som FoU. Denne baserer seg på skjønn som utøves av oppgavegiverne. I mange tilfeller er det vanskelig å dra klare linjer mellom hva som er FoU og hva som er beslektede aktiviteter. NIFU har ofte dialog med instituttene omkring avgrensningen av FoU-begrepet.

Svarene på FoU-statistikken blir kontrollert mot flere kilder, blant annet mot tidligere FoU-statistikk, årsmeldinger og annen tilgjengelig informasjon. Eventuelle feil, misforståelser og uklarheter blir som regel fulgt opp mot oppgavegiveren.

Vedlegg 2 Miljøer med utdanningsforskning i 2013

Universiteter

Universitetet i Bergen

Griegakademiet - Institutt for musikk
HEMIL-senteret
Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap
Institutt for fremmedpråk
Institutt for fysikk og teknologi
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium
Institutt for pedagogikk
Institutt for samfunnspsykologi
Kjemisk institutt
Matematisk institutt
Sosiologisk institutt

Universitetet i Oslo

Fysisk institutt
Institutt for helse og samfunn
Institutt for informatikk
Institutt for lingvistiske og nordiske studier
Institutt for litteratur, områdestudier og europeiske språk
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Institutt for medisinske basalfag
Institutt for offentlig rett
Institutt for pedagogikk
Institutt for spesialpedagogikk
Institutt for teoretisk astrofysikk
Naturfagsenteret - Nasjonalt senter for naturfag i opplæringen
Psykologisk institutt
Senter for studier av teknologi, innovasjon og kultur (TIK-senteret)
Senter for tverrfaglig kjønnsforskning
Økonomisk institutt

Universitetet i Tromsø

Handelshøgskolen i Tromsø
Institutt for helse- og omsorgsfag
Institutt for historie og religionsvitenskap
Institutt for ingeniørvitenskap og sikkerhet
Institutt for kultur og litteratur
Institutt for lærerutdanning og pedagogikk
Institutt for språkvitenskap
Musikkonservatoriet
Regionalt kunnskapscenter for barn og unge - Nord
Senter for samiske studier

NTNU

Institutt for datateknikk og informasjonsvitenskap
Institutt for fysikk
Institutt for historiske studier

Institutt for industriell økonomi og teknologiledelse
Institutt for produktdesign
Institutt for samfunnsøkonomi
Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap
Institutt for språk og litteratur
Institutt for voksnes læring og rådgivningsvitenskap
Matematikksenteret
Pedagogisk institutt
Program for lærerutdanning
Psykologisk institutt
Regionalt kunnskapssenter for barn og unge-Psykisk helse og barnevern
RENATE-senteret

UMB

Institutt for matematiske realfag og teknologi
Institutt for plante- og miljøvitenskap

Universitetet i Stavanger

Handelshøgskolen ved UiS
Institutt for barnehagelærerutdanning
Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk
Institutt for helsefag
Institutt for kultur- og språkvitenskap
Institutt for medie-, kultur- og samfunnsfag
Institutt for sosialfag
Lesesenteret - Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning
Læringsmiljøsentret
Norsk hotellhøgskole

Universitetet i Agder

Fakultet for helse- og idrettsvitenskap
Fakultet for humaniora og pedagogikk
Fakultet for kunsthøgskolen
Fakultet for teknologi og realfag
Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Universitetet i Nordland

Fakultet for samfunnsvitenskap
Profesjonshøgskolen
- Idrettsfag og friluftsliv
- Lærerutdanning, kunst og kulturfag
- Sykepleie og helsefag
Senter for praktisk kunnskap

Høgskoler

Vitenskapelige høgskoler

Det Teologiske Menighetsfakultet

Høgskolen i Molde

Avdeling for sosial- og helsefag

Handelshøyskolen BI

Institutt for innovasjon og økonomisk organisering
Institutt for kommunikasjon, kultur og språk
Institutt for ledelse og organisasjon
Institutt for samfunnsøkonomi

Norges Handelshøyskole

Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon
Institutt for foretaksøkonomi
Institutt for samfunnsøkonomi

Norges idrettshøgskole

Seksjon for idrettsmedisinske fag
Seksjon for kroppsøving og pedagogikk

Norges musikkhøgskole

Statlige høgskoler

Høgskolen i Bergen

Avdeling for helse og sosialfag
Avdeling for lærerutdanning

Høgskolen i Buskerud

Fakultet for helsefag
Fakultet for lærerutdanning
Fakultet for teknologi
Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Høgskolen i Finnmark

Avdeling for sosialfag
Avdeling for pedagogiske og humanistiske fag

Høgskolen i Gjøvik

Avdeling for helse, omsorg og sykepleie

Høgskolen i Harstad

Høgskolen i Hedmark

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap
Senter for praksisrettet utdanningsforskning

Høgskolen i Lillehammer

Avdeling for pedagogikk og sosialfag
Avdeling for TV-fag
Senter for livslang læring

Høgskolen i Narvik

Avdeling for helse og samfunn
Avdeling for teknologi

Høgskolen i Nesna

Institutt for IKT
Institutt for lærerutdanning
Institutt for sykepleierutdanning

Høgskolen i Nord-Trøndelag

Avdeling for helsefag
Avdeling for lærerutdanning
Avdeling for trafikklærerutdanning

Høgskolen i Oslo og Akershus

Institutt for atferdsvitenskap
Institutt for Barnehagelærerutdanning
Institutt for ergoterapi og ortopediingeniørfag
Institutt for estetiske fag
Institutt for fysioterapi
Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning
Institutt for informasjonsteknologi
Institutt for internasjonale studier og tolkeutdanning
Institutt for produktdesign
Institutt for radiografi og tannteknikk
Institutt for sykepleie
Institutt for yrkesfaglærerutdanning
Senter for profesjonsstudier

Høgskolen i Sogn og Fjordane

Avdeling for helsefag
Avdeling for lærerutdanning og idrett
Avdeling for samfunnsfag

Høgskolen Stord/Haugesund

Avdeling for helsefag
Avdeling for lærerutdanning og kulturfag
Avdeling for tekniske, økonomiske og maritime fag

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Avdeling for informatikk og e-Læring
Avdeling for lærer og tolkeutdanning
Avdeling for sykepleie
Avdeling for teknologi
Handelshøyskolen i Trondheim
Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

Høgskolen i Telemark

Institutt for elektro, IT og kybernetikk
Institutt for forming og formgiving
Institutt for helsefag
Institutt for lærerutdanningsfag
Institutt for pedagogikk
Institutt for sosialfag
Senter for omsorgsforskning, Sør-Norge

Høgskolen i Vestfold

Fakultet for humaniora og utdanningsvitenskap

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Høgskolen i Volda

Avdeling for humanistiske fag og lærerutdanning

Avdeling for kulturfag

Avdeling for samfunnsfag og historie

Nynorsksenteret

Høgskolen i Østfold

Avdeling for lærerutdanning

Fremmedspråksenteret

Høgskolen i Ålesund

Avdeling for helsefag

Avdeling for ingeniør og realfag

Samisk høgskole

Avdeling for duodji, nærings- og naturvitenskap

Avdeling for samfunnsvitenskap

Avdeling for språkvitenskap

Andre høgskoler med statsstøtte**Diakonshjemmet høgskole**

Institutt for Diakoni og Ledelse

Institutt for Sosialt Arbeid og Familieterapi

Institutt for Sykepleie og Helse

Institutt for Vernepleie og Ergoterapi - Avd. Rogaland

Senter for Diakoni og Profesjonell Praksis

Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning**Forsvarets Institutt, NIH****NLA Høgskolen****PolitiHøgskolen****Haraldsplass Diakonale Høgskole****Lovisenberg Diakonale Høgskole****Norges Informasjonsteknologiske Høgskole AS**

Instituttsektoren

Arbeidsforskningsinstituttet
Forskningsstiftelsen Fafo
Institutt for samfunnsforskning
IRIS - Samfunns- og Næringsutvikling
Møreforskning
Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Nordlandsforskning
Norsk institutt for by- og regionforskning
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste
Norut Alta
Norut Tromsø
NTNU Samfunnsforskning
Rådet for folkemusikk og folkedans (RFF)
Samfunns- og næringslivsforskning
Senter for økonomisk forskning
SINTEF Raufoss Manufacturing AS
SINTEF Teknologi og samfunn
Statens institutt for forbruksforskning
Statistisk sentralbyrå
Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Stiftelsen Polytec
Stiftelsen Tisip
Telemarksforskning
Trøndelag Forskning og Utvikling
Uni Research Rokkansenteret
Østfoldforskning
Østlandsforskning AS

Vedlegg 3 Miljøer med barnehageforskning i 2013

Universiteter

Universitetet i Oslo

Institutt for offentlig rett
Institutt for pedagogikk
Institutt for spesialpedagogikk

Universitetet i Tromsø

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk
Musikkonservatoriet
Senter for samiske studier

NTNU

Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap
Institutt for språk og litteratur
Matematikkenteret
Pedagogisk institutt

Universitetet i Stavanger

Institutt for barnehagelærerutdanning
Lesesenteret - Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning
Læringsmiljøsentret

Universitetet i Agder

Fakultet for helse- og idrettsvitenskap
Fakultet for humaniora og pedagogikk
Fakultet for kunstfag
Fakultet for teknologi og realfag

Universitetet i Nordland

Profesjonshøgskolen
- Lærerutdanning, kunst og kulturfag
Senter for praktisk kunnskap

Høgskoler

Statlige høgskoler

Høgskolen i Bergen

Avdeling for lærerutdanning

Høgskolen i Hedmark

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap
Senter for praksisrettet utdanningsforskning

Høgskolen i Lillehammer

Avdeling for pedagogikk og sosialfag

Høgskolen i Nord-Trøndelag

Avdeling for lærerutdanning

Høgskolen i Oslo og Akershus

Institutt for Barnehagelærerutdanning

Senter for profesjonsstudier

Høgskolen i Sogn og Fjordane

Avdeling for lærerutdanning og idrett

Høgskolen Stord/Haugesund

Avdeling for lærerutdanning og kulturfag

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

Høgskolen i Telemark

Institutt for forming og formgiving

Institutt for lærerutdanningsfag

Institutt for pedagogikk

Høgskolen i Vestfold

Fakultet for humaniora og utdanningsvitenskap

Høgskolen i Volda

Avdeling for humanistiske fag og lærerutdanning

Avdeling for kulturfag

Høgskolen i Østfold

Avdeling for lærerutdanning

Andre høgskoler med statsstøtte

Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning

NLA Høgskolen

Instituttsektoren

Forskningsstiftelsen Fafo

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring

NTNU Samfunnsforskning

Statistisk sentralbyrå

Telemarksforskning

Vedlegg 4 Spørreskjema Utdanningsforskning

Kartlegging av FoU-ressurser innenfor utdanningsforskning 2013

For universitets- og hogskolesektoren

Kartleggingen av utdanningsforskning gjennomføres etter avtale med Norges forskningsråd. Det er tredje gang en slik kartlegging gjennomføres. Spørreskjemaet sendes ut til miljøer som har oppgitt at de hadde FoU-aktivitet innenfor satsningsområdet Utdanning i spørreskjemaet for FoU-statistikken 2013 og 2011, samt til miljøer som deltok i kartleggingen for 2009. I tillegg til spørsmål knyttet til finansiering av og innretning på utdanningsforskningen ved enheten, inneholder spørreskjemaet en egen modul som inngår i en kartlegging på feltet i regi av OECD.

Vi er klar over at det kan være vanskelig å gi presise svar på flere av spørsmålene og understreker at vi ber om skjønnsmessige anslag. Resultatene vil sammenholdes med øvrige data som NIFU innhenter; FoU-statistikk og nøkkeltall (forskningsinstituttene).

Definisjon av utdanningsforskning:

Utdanningsforskning er et flerfaglig og tverrfaglig forskningsfelt som studerer forhold vedrørende undervisning, læring, ledelse og styring på alle nivå og undervisningssystemer, inklusive læremidler og tekniske hjelpemidler i utdanningstilbudene. Forskningen kan være rettet mot ulike formål, som sosiale forhold, arbeidsforhold, offentlig forvaltning og allmennvitenskapelig utvikling, i tillegg til utdanningsforhold.

Kilde: Kunnskapsdepartementet

Teknisk informasjon om den nettbaserte undersøkelsen:

Enhetene logger seg på sitt webskjema via en unik lenke sendt i e-post til instituttet/avdelingen. Man kan gå inn og ut av skjemaet så mange ganger man vil. Informasjonen som legges inn lagres når man trykker på frem- eller tilbakeknappene. Lukk fanen/vinduet i nettleseren når økten er ferdig. Prøv gjerne å åpne skjemaet i en annen nettleser hvis skjemaet ser rart ut. Hvis man legger inn e-postadresse i undersøkelsens siste side, får man tilsendt en kopi av det utfylte skjemaet.

Svarfrist for undersøkelsen er 1. november

Spørsmål kan rettes til Hebe Gunnes, tlf 22 59 51 16, e-post: hebe.gunnes@nifu.no

Vennligst oppdater/oppgi kontaktopplysninger:

NIFUs ref:	<input type="text"/>
Institutt/avdeling:	<input type="text"/>
Lærested	<input type="text"/>
Kontaktperson	<input type="text"/>
e-post:	<input type="text"/>

Start

Modul 1 Omfang og innretning av utdanningsforskning

Spørsmål 1

Hvor stor andel (%) av instituttets/avdelingens totale FoU-virksomhet i 2013 anslås å omfatte utdanningsforskning ifølge definisjonen på forrige side?

Hvor mange FoU-årsverk ble det utført ved instituttet/avdelingen innenfor utdanningsforskning i 2013?

FoU-årsverk innebærer her årsverk utført av både vitenskapelig/faglig personale og teknisk/administrativt personale innenfor utdanningsforskning

Spørsmål 2

Skjønnsmessige fordelinger av FoU-ressursene i 2013 på aktivitetstyper

FoU-virksomheten inndeles i følgende FoU-typer:

Grunnforskning: Eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlag for fenomener og observerbare fakta - uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.

Anvendt forskning: Virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.

Utviklingsarbeid: Systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot å fremstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller å innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester.

Vi ber om en skjønnsmessig prosentvis fordeling av FoU-virksomhetens samlede forskningsvirksomhet på utdanningsforskning på kategoriene nedenfor.

Aktivitetstype	Prosent
Grunnforskning	<input type="text"/>
Anvendt forskning	<input type="text"/>
Utviklingsarbeid	<input type="text"/>
Totalt (skal summere til 100)	0

Spørsmål 3

Vennligst fordel FoU-aktiviteten innen utdanningsforskning etter følgende fagfelt

Fagfelt	Prosent
Pedagogikk	<input type="text"/>
Spesialpedagogikk	<input type="text"/>
Fagdidaktikk	<input type="text"/>
Psykologi (inkl. utviklingspsykologi)	<input type="text"/>
Helsefag (inkl. nevrovitenskap)	<input type="text"/>
Samfunnsøkonomi (inkl. utdannings- og arbeidslivøkonomi)	<input type="text"/>
Sosiologi (inkl. utdannings sosiologi og profesjonsforskning)	<input type="text"/>
Statsvitenskap (inkl. administrasjons- og organisasjonsvitenskap og ledelsesstudier)	<input type="text"/>
Annet, vennligst spesifiser under:	
<input type="text"/>	<input type="text"/>
Totalt	0

Spørsmål 4a For institutter i universitets- og høyskolesektoren

Vennligst angi skjønnsmessig prosentvis fordeling av utført utdanningsforskning i 2013 knyttet til de enkelte finansieringskilder.

Finansiering	Prosent
Basisbevilgning/grunnbudsjett (gjelder fast personale, UoH-stipendiater, UoH-post.doc og andre lønnet over lærestedets eget budsjett)	<input type="text"/>
Annen finansiering	
Næringsliv	<input type="text"/>
Departementer, direktorater m.v.	<input type="text"/>
Fylker og kommuner	<input type="text"/>
Norges forskningsråd	<input type="text"/>
Utlandet (ekskl. EU-kommisjonen)	<input type="text"/>
EU-kommisjonen	<input type="text"/>
Andre kilder (fond, gaver, egne inntekter med mer.)	<input type="text"/>
Totalt	0

Spørsmål 4b For institutter i instituttsektoren

Vennligst angi skjønsmessig prosentvis fordeling av utført utdanningsforskning i 2013 knyttet til de enkelte finansieringskilder.

Finansiering	Prosent
Grunnbevilgning (direkte bevilgning over statsbudsjett)	
Grunnbevilgning fra Norges forskningsråd	
Norges forskningsråd (program- og prosjektinntekter)	
Departementer, direktorater m.v.	
Fylker og kommuner	
Næringsliv	
Utlandet (ekskl. EU-kommisjonen)	
EU-kommisjonen	
Andre kilder (fond, gaver, egne inntekter med mer.)	
Totalt	0

Spørsmål 5

Hvilke forskningsområder hadde instituttet/avdelingen utdanningsforskning innenfor i 2013?

(vennligst kryss av)

- Barnehage
- Grunnskole trinn 1-7
- Grunnskole trinn 8-10
- Videregående skole
- Fagskole
- Høyere utdanning
- Forskerutdanning
- Voksenopplæring/læring i arbeidslivet
- Ikke mulig å klassifisere, vennligst spesifiser

Spørsmål 6

Hadde instituttet/avdelingen nasjonalt forskningssamarbeid om utdanningsforskning i 2013?

- Ja Nei

Spørsmål 7

Oppgi type samarbeidspartner(e) (sett kryss)

- Universiteter
- Vitenskapelige høyskoler
- Statlig høyskole/annen høyskole
- Forskningsinstitutter
- Virksomhet i næringslivet
- Utdannings- og opplæringsinstitusjon
- Skole- og barnehageeier
- Annet:

Spørsmål 8

Hadde instituttet/avdelingen internasjonalt forskningssamarbeid om utdanningsforskning i 2013?

- Ja Nei

Spørsmål 9

Oppgi type samarbeidspartner(e) (sett kryss)

- Universiteter
- Vitenskapelige høyskoler
- Statlig høyskole/annen høyskole
- Forskningsinstitutter
- Internasjonal organisasjon
- Utenlandsk næringsliv
- Annen:

Vennligst oppgi hvilke(t) land samarbeidspartnerne kom fra:

- Danmark
- Belgia
- Italia
- Nederland
- Tsjekkia
- Australia
- USA
- Finland
- Estland
- Latvia
- Spania
- Tyrkia
- Canada
- Annet:
- Island
- Frankrike
- Litauen
- Storbritannia
- Tyskland
- Israel
- Sverige
- Irland
- Luxemburg
- Sveits
- Østerrike
- Taiwan

Spørsmål 10

Har instituttet lyst ut vitenskapelige/faglige stillinger som omfatter utdanningsforskning de to siste årene? (2012 og 2013).

- Ja Nei

Spørsmål 11 a For universitets- og høyskolesektoren

Oppgi antall fordelt på:

Stillingsstype	Antall utlyste stillinger
Professor	<input type="text"/>
Øvrig førstestilling (førsteamanuensis, dosent, førstelektor)	<input type="text"/>
Andre faste stillinger (universitets- og høyskolelektorer)	<input type="text"/>
Rekrutteringsstillinger (stipendiater, post.doc.)	<input type="text"/>
Andre (f.eks. eksternt lønnede forskere, andre eksterne)	<input type="text"/>

Hvor mange av stipendiatstillingene var tilknyttet nasjonale forskerskoler (f.eks. NATED, NAFOL)?

Hvordan har søkningen til stillingene vært?

	Meget god	God	Dårlig	Meget dårlig
Professor	☐	☐	☐	☐
Førstestilling	☐	☐	☐	☐
Andre faste stillinger (universitets- og høyskolelektorer)	☐	☐	☐	☐
Rekrutteringsstillinger (stipendiater, post.doc.)	☐	☐	☐	☐
Andre stillinger	☐	☐	☐	☐

Modul 2 Utdanningsforskere

Spørsmål 12

Vitenskapelig/faglig personale

Under følger en liste over vitenskapelig/faglig personale ved instituttet per 1.10.2013. Vennligst kryss av for hvem som deltok i utdanningsforskning i 2013. Hvis vedkommende også deltok i utdanningsforskning på barnehageområdet, vennligst kryss av for dette også.

Enheter med mange ansatte vil få tilsendt lister i etterkant av utsendelsen av dette skjemaet. Listen er stykket opp pga tekniske tilpasninger.

Ansatte innen utdanningsforskning.

Løpe- nr. (NIFUs ref.)	Navn	Deltok i utdannings forskning	Deltok i barnehage forskning
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐
		☐	☐

Modul 3 OECD-undersøkelse

OECD CERI Survey on Educational Research and Development

The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) gjennomfører høsten 2014 en kartlegging av Educational Research and Development i noen medlemsland.

Kunnskapsdepartementet støtter dette arbeidet fordi det er viktig å få internasjonale sammenlignbare data om FoU på utdanningsområdet. OECD har den beste kompetansen til å gjennomføre et slikt prosjekt. Sammenlignet med andre land er Norge kommet langt i å samle inn statistikk om utdannings FoU. OECD nyter godt av dette i sitt arbeid.

Store deler av OECDs kartlegging sammenfaller med spørsmålene som inngår i den norske undersøkelsen, og miljøene som skal kartlegges er de samme. Kunnskapsdepartementet har derfor samordnet de to undersøkelsene. OECD-undersøkelsen omfatter imidlertid noen spørsmål som ikke inngår i den norske kartleggingen. Disse spørsmålene er derfor tatt inn som en egen modul i den norske undersøkelsen.

Spørsmålene i denne delen av web-skjemaet er hentet direkte fra OECDs spørreskjema, og er på engelsk. NIFU samler inn data på vegne av OECD og Kunnskapsdepartementet, og vil rapportere aggregerte data til dem.

Introduction

Innovation and improvement in education partly relies on the knowledge and insight generated through research and development (R&D) in the field of education. However, existing measures of public educational R&D have limited ability to support educational and research policy. More comprehensive data would allow better comparisons of R&D spending between education and other fields, help identify who funds of educational R&D in different countries, and help countries diagnose some of the strengths and weaknesses of their innovation systems in education.

OECD and its member countries are seeking to improve the quality and international comparability of data on educational R&D by undertaking a new data collection. As part of the "Innovation Strategy for Education and Training" project of the Centre for Educational Research and Innovation (CERI), the OECD Secretariat has designed an ad hoc survey on educational R&D. The survey follows the guidelines of the Frascati Manual (which underpins the collection of official R&D statistics).

Use of data

The answers collected through this survey are to be used by the OECD Secretariat for the drafting of research reports. In all reports, the survey results will be aggregated to ensure individual responses cannot be identified. The data will not be used for any other purposes. Responses to the survey are confidential, and will not be shared with third parties outside of the Organisation.

Tilbake Neste

Spørsmål 13

Please specify the headcount and full time equivalent (FTE) in-house personnel devoted to total R&D activities and educational R&D activities in fiscal year 2013, by occupation.

	Headcount	FTE in R&D
Total number of staff of the institution:	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<i>Of which: Total R&D (all fields of science)</i>		
Researchers	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Other staff (including technicians and administrative support staff)	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<i>Of which: Educational R&D</i>		
Researchers	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Other staff (including technicians and administrative support staff)	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<i>Personnel not devoted to R&D</i>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Please specify the headcount and full time equivalent (FTE) of external contract personnel devoted to educational R&D activities in fiscal year 2013.

This question refers to individuals who do not form part of your organisation's headcount but who undertake educational R&D on a per-project or subcontracted basis. These staff may be engaged on a contract basis for specific projects and will not be covered by organisational policies such as pension schemes. Typically these staff will be paid for the total services specified in a contract rather than salaries/wages

	Headcount	FTE in R&D	Not applicable
Total external FTE staff devoted to educational R&D	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☐

Spørsmål 14

Please specify the amount or percentage of expenditure on total intramural educational R&D performed in fiscal year 2013 by sub-area of educational R&D.

Sub area	Definition	Percentage
Economic, Social and Political Context	Research on educational policy, including political, economic, legal and fiscal issues, including financing. Research on relations between educational processes and the economic, social and political contexts in which they occur. Research on the evaluation	<input type="text"/>
Management, Organisation, and Leadership	R&D on administration, management and organisation in the education sector, and sources and types of educational leadership, including administrators and other actors inside and outside of schools.	<input type="text"/>
Learning and Instruction	Research on learning processes and instruction practices in formal and informal settings, for all age groups. Development of instructional methods based on learning and instruction research. R&D on psychological and health aspects of education and spe	<input type="text"/>
Curriculum	Research on curriculum. Development of new curricula.	<input type="text"/>
Teacher Education	R&D on teaching, on teacher development and education from pre-service through professional induction to the in-service stages of teachers' careers.	<input type="text"/>
Non-teacher Professional Education	R&D on professional development and education for professions other than teaching (e.g., architecture, engineering, health professions, law).	<input type="text"/>
Assessment and Evaluation	R&D relating to the assessment and evaluation of pupils, schools, teachers and systems. Psychometric R&D, and quantitative and qualitative evaluation of educational interventions. Development of assessment tools.	<input type="text"/>
Education Statistics and Research Methodologies	R&D aimed at development and consolidation of educational indicators at different levels. Research aimed at improving quantitative and qualitative research methods in education.	<input type="text"/>
Other (please specify)	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Total		0

What methodology have you used to answer this question?

Spørsmål 15

During fiscal year 2013, did your educational R&D activities result in the following products/services, in whole or in part?

(Please tick the three most relevant outputs for research)

- Research papers, books, journal articles
- Reports and policy papers
- Research methodologies
- Conferences
- Consulting
- Databases
- Other:

During fiscal year 2013, did your educational R&D activities result in the following products/services, in whole or in part?

(Please tick the three most relevant outputs for development)

- Development of national/regional-level curriculum
- Textbooks and other learning/teaching resources (including online courseware)
- Assessment tools
- Non-digital learning tools (learning objects etc.)
- Digital learning tools and software (electronic devices, learning objects, maps, etc.)
- Data systems for educational institutions
- Teaching strategies or pedagogical models
- Materials and tools for school management and teacher development
- Development of tools for pupils in need of special assistance or care
- Other:

Did any of your research and development outputs lead to patents or commercial revenue for the organisation/unit?

- Patents
- Commercial revenue (consulting fees, licences, sales etc.)

Spørsmål 16

Please rank the following barriers to your institution's educational research activities?

(1=most significant barrier, 9=least significant barrier or 0=no barriers)

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
No barriers	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Access to funding	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of expertise or access to expertise	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Other topics are more prestigious in my field	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Too difficult or demanding	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Not acknowledged in career prospects	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Insufficient time due to teaching/other non-R&D activities	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of policy/community interest	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Difficulty in getting published	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Legal, regulatory and administrative barriers	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Please rank the following barriers to your institution's educational development activities?

(1=most significant barrier, 10=least significant barrier or 0=no barriers)

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
No barriers	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Access to funding	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of expertise or access to expertise	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Other topics are more prestigious in my field	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Too difficult or demanding	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Not acknowledged in career prospects	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Insufficient time due to teaching/other non-R&D activities	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of policy/community interest	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of incentive due to ownership of results (e.g. IP)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of commercial potential	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Legal, regulatory and administrative barriers	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vennligst fyll inn din e-postadresse for å få tilsendt en kopi av besvarelsen:

Dersom det er andre forhold vedrørende utdanningsforskning du ønsker å kommentere, kan dette gjøres i feltet under.

Takk for besvarelsen.

Vedlegg 5 Vedleggstabeller

Tabell V.1 Antall utdanningsforskere og antall miljøer med utdanningsforskning i 2013 etter lærested og institusjonstype.

	Antall utd.- forskere	Totalt antall enheter
Universitetet i Bergen	71	8
Universitetet i Oslo	241	11
Universitetet i Tromsø	164	8
NTNU	188	14
UMB	26	2
Universitetet i Stavanger	175	8
Universitetet i Agder	101	4
Universitetet i Nordland	59	3
<i>Sum universiteter</i>	<i>1025</i>	<i>58</i>
Vitenskapelige høyskoler m.fl. ¹	258	17
Store statlige høyskoler ¹	770	24
<i>Herav Høgskolen i Oslo og Akershus</i>	<i>325</i>	<i>11</i>
<i>Høgskolen i Bergen</i>	<i>180</i>	<i>1</i>
<i>Høgskolen i Hedmark</i>	<i>98</i>	<i>2</i>
<i>Høgskolen i Sør-Trøndelag</i>	<i>99</i>	<i>5</i>
<i>Høgskolen i Telemark</i>	<i>68</i>	<i>5</i>
Mellomstore statlige høyskoler ²	389	14
Små statlige høyskoler ³	193	12
<i>Sum høyskoler</i>	<i>1610</i>	<i>67</i>
Instituttsektoren	145	21
Totalt	2780	146

Kilde: NIFU

Tabell V.2 Driftsutgifter til FoU i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren i 2011 og 2013 etter tematisk område. Mill. kr.

Tematisk område	2011			2013		
	Universitets- og høyskolesektoren	Instituttsektoren	Totalt	Universitets- og høyskolesektoren	Instituttsektoren	Totalt
Globale utfordringer	1 947	3 609	5 556	2 503	4 148	6 651
Mat	436	1 177	1 613	471	1 219	1 690
Marin	453	1 643	2 096	609	1 882	2 491
Maritim	247	327	574	275	420	695
Helse og helsetjenester	4 580	1 899	6 479	5 313	2 176	7 489
Velferd	512	623	1 135	648	731	1 379
Utdanning	975	121	1 096	1 024	114	1 138
Reiseliv	60	69	129	70	73	143

Kilde: NIFU

Tabell V.3 Forholdet mellom forskningsområde og forskningstema innenfor utdanningsforskning i 2013. Mill. kr¹.

	Politikk og styrings-systemer	Økonomi, organisasjon og ledelse	Undervisning, læring og utvikling	Forholdet mellom utdannings-system, hjem og arbeidsliv	Annet/ufordelt	Totalt
Barnehage	4	11	82	10	15	123
Grunnskole 1-7	9	6	109	6	18	148
Grunnskole 8-10	14	14	136	13	25	202
Videregående skole	7	7	120	22	19	175
Fagskole	0	0	2	0	1	3
Høyere utdanning	12	16	138	17	31	214
Forskerutdanning	1	1	7	1	4	15
Voksenopplæring	3	2	25	13	13	56
Ufordelt	-	-	-	-	203	203
Sum	50	58	618	83	329	1 138

¹0 innebærer at det utføres utdanningsforskning på feltet, men summen er lavere enn 0,5 mill.kr.

Kilde: NIFU

Tabell V.4 Stillingsstruktur innenfor utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype.

	Univer- siteter	Høg- skoler	Institutt- sektoren	Totalt	Prosent
Professor I	180	133	39	352	13
Høgskoledosent/faglig leder	45	58	..	103	4
Førsteamanuensis/forsker 2	256	308	67	631	23
Førstelektor	79	216	..	295	11
Univ./høgskolelektor m.fl./forsker 3	192	672	26	890	32
Sum faste forskere/faglig personale	752	1 387	132	2 271	82
Post.doc.	38	6	1	45	2
Forskere	55	40	..	95	3
Stipendiat	169	156	4	329	12
Vit.ass.	2	1	6	9	0
Sum midlertidige stillinger	264	203	11	478	17
Sum forskere/Faglig personale	1 016	1 590	143	2 749	99
Øvrige stillinger	9	20	2	31	1
Totalsum	1 025	1 610	145	2 780	100

Kilde: NIFU

Tabell V.5 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning etter sektor og lærestedstype i perioden 2005-2013, publikasjonspoeng.

Lærestedstype	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Universiteter	319,9	278,1	376,4	392,8	398,4	481,7	563,2	540,7	505,3
Vitenskapelige høgskoler	4,3	10,5	14,6	14,6	13,1	26,8	24,0	34,9	42,4
Statlige høgskoler	118,7	70,5	184,8	195,5	330,6	358,7	298,0	443,5	393,9
Private høgskoler	14,6	12,0	30,5	37,1	54,7	67,0	44,0	42,4	74,7
Instituttsektoren ¹							42,8	36,5	58,9
Totalt	457,6	371,2	606,2	640,1	796,8	934,1	972,1	1098,0	1075,2

¹Instituttsektoren er ikke direkte sammenlignbar med universiteter og høgskoler på grunn av vekting av samarbeid i instituttsektoren.

Kilde: CRISin/NIFU

Tabell V.6 Internasjonalt samarbeid, antall vitenskapelige publikasjoner med internasjonal samarbeid etter samarbeidene land per institusjon i 2013, antall publikasjoner og andel totalt samarbeid

Samarbeidende land	UIO	HIOA	NTNU	UIB	DMMH	UIT	HIHED	UIS	NIFU	UIA	SUM
USA	7		2	1		2		1		1	14
Sverige	4	1				1		1		1	8
Danmark	2		2	1				1	1		7
Nederland	1		5								6
Finland	1	1	3				2	1			5
Østerrike	2		1						2		5
Australia				1		1		1			3
Italia	1		2								3
Storbritannia	2		1								3
Sør-Afrika		2	1								3
Canada	1									1	2
Russland			2								2
Argentina			1								1
Belgia			1								1
Brasil			1								1
England					1						1
Etiopia			1								1
Hellas			1								1
Irland			1								1
Israel						1					1
Kenya	1										1
Niger			1								1
Portugal								1			1
Spania			1								1
Sudan		1									1
Sveits				1							1
Tanzania	1										1
Tyskland			1								1
Ukraina	1										1
Ant publ. med utenlandsk adr.	24	5	28	4	1	5	2	6	3	3	81
Totalt antall publikasjoner	208	117	95	54	49	46	20	38	21	21	344
Andel med utenlandsk samarbeid	12	4	29	7	2	11	10	16	14	14	24

Kilde: CRISTin/NIFU

Tabelloversikt

Tabell 1.1 Miljøer med utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype.....	20
Tabell 2.1 Konsentrasjon av utdanningsforskning i 2013.....	25
Tabell 2.2 Nøkkeltall for FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013.....	26
Tabell 2.3 Miljøer med nasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype.....	44
Tabell 2.4 Miljøer med internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype.....	45
Tabell 3.1 Nøkkeltall for utdanningsforskere i Norge i 2013.....	48
Tabell 3.2 Nøkkeltall for utdanningsforskere med doktorgrad i 2013.....	57
Tabell 3.3 Utlyste stillinger ved universiteter og høyskoler i 2012-2013 og vurdering av søkningen til disse stillingene.....	60
Tabell 3.4 Stipendiater innenfor utdanningsforskning i 2007 og 2009 etter kjønn og stilling i 2013.....	65
Tabell 4.1 Miljøer med utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013 etter forskningsintensitet og institusjonstype. Antall.....	69
Tabell 4.2 Nøkkeltall for utdanningsforskere på barnehageområdet i 2013.....	76
Tabell 5.1 Publikasjonskategorier.....	84
Tabell 5.2 Antall publikasjonspoeng per publikasjonstype og nivå.....	84
Tabell 5.3 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning etter sektor og lærestedstype i perioden 2011-2013, publikasjonspoeng og andeler (%).....	87
Tabell 5.4 Vitenskapelig publisering i Universitets- og høyskolesektoren i 2011-2013 etter institusjon, andel utdanningsforskning av totalen, kvalitetsnivå og publikasjonsform, publikasjonspoeng.....	88
Tabell 5.5 Vitenskapelig publisering i Universitets- og høyskolesektoren for noen utvalgte miljøer i 2011-2013 etter instituttenhet, andel utdanningsforskning av totalen og andel utdanningsforskning av instituttets totale publikasjonspoeng.....	89
Tabell 5.6 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning i instituttsektoren etter institutt, samlet for 2011-2013. Andel nivå 2 og publikasjonsform, publikasjonspoeng.....	90
Tabell 5.7 De mest frekvente vitenskapelige tidsskrifter i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren (for publikasjoner publisert i 2011-2013) og forlag innen utdanningsforskning, kvalitetsnivå og antall forfatterandeler.....	91
Tabell 5.8 Nasjonalt samarbeid, antall vitenskapelige publikasjoner med nasjonalt institusjonelt samarbeid etter samarbeidene institusjon 2013, antall publikasjoner og andel totalt samarbeid..	98
Tabell 5.9 Antall publiserende forskere innenfor utdanningsforskning i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren i 2013 etter kjønn og gjennomsnittsalder.....	101

Figuroversikt

Figur 2.1 Driftsutgifter til prioriterte tematiske forskningsområder i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren i Norge i 2011 og 2013 etter sektor for utførelse. Mill. kr. .	23
Figur 2.2 FoU-utgifter til utdanningsforskning i perioden 2007-2013 etter institusjonstype. Faste 2010-priser i mill. kr og prosent.	24
Figur 2.3 Utdanningsforskning i Norge i 2013 etter institusjonstype. Prosent.	25
Figur 2.4 Finansiering av utdanningsforskning i 2013 etter hovedfinansieringskilde. Prosent.	26
Figur 2.5 Finansiering av utdanningsforskning i 2013 og 2009 etter hovedfinansieringskilde ¹ . Prosent.	27
Figur 2.6 Utdanningsforskningsmiljøenes fagområdetilknytning i 2013. Prosent.	32
Figur 2.7 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2009, 2011 og 2013 etter forskningsmiljøets fagfelt.	33
Figur 2.8 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter fagfelt. Mill. kr.	34
Figur 2.9 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter institusjonstype og fagfelt. Prosent.	34
Figur 2.10 FoU-utgifter til utdanningsforskning i Norge i 2013 etter FoU-art. Prosent.	35
Figur 2.11 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter FoU-art og institusjonstype. Prosent.	36
Figur 2.12 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter forskningsområde. Prosent.	37
Figur 2.13 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2009 og 2013 etter forskningsområde. Mill. kr. ...	37
Figur 2.14 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 etter forskningstema. Prosent.	38
Figur 2.15 FoU-utgifter til utdanningsforskning i 2013 og 2009 etter forskningstema. Mill. kr.	39
Figur 2.16 Forholdet mellom forskningsområde og forskningstema innenfor utdanningsforskning i 2013. Prosent.	39
Figur 2.17 Antall respondenter som oppga samarbeid i 2013 per samarbeidsland ¹	45
Figur 2.18 Andel miljøer med nasjonalt og/eller internasjonalt samarbeid om utdanningsforskning i 2009 og 2013 etter institusjonstype. Prosent.	46
Figur 3.1 Stillingsstruktur ¹ for utdanningsforskerne i 2013 etter institusjonstype.	49
Figur 3.2 Stillingsstruktur for utdanningsforskerne 2007-2013.	49
Figur 3.3 Andelen kvinnelige og mannlige utdanningsforskere på ulike trinn i den akademiske karrierestigen i 2013 etter institusjonstype.	51
Figur 3.4 Alderssammensetning for utdanningsforskerne i 2013 etter aldersgruppe, institusjonstype og stillingskategori.	52
Figur 3.5 Alderssammensetning for kvinnelige og mannlige utdanningsforskere i 2013 sammenlignet med den totale forskerpopulasjonen. Andel.	52
Figur 3.6 Utdanningsbakgrunn for utdanningsforskerne i 2013 etter utdanningsfag og institusjonstype.	57
Figur 3.7 Andelen av utdanningsforskerne, eksklusive stipendiater, med doktorgrad i 2007-2013.	58
Figur 3.8 Antall utlyste stillinger ved universiteter og høyskoler i 2012 og 2013 etter stillingstype.	59
Figur 3.9 Utdanningsforskningsstipendiater 2007/2009 etter stilling ¹ i 2013.	66

Figur 4.1 Utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013 etter lærested og institusjonstype. Prosent.	69
Figur 4.2 Utdanningsforskning på barnehageområdet i 2013 etter forskningsmiljøets fagtilknytning.....	70
Figur 4.3 Utdanningsforskning på barnehageområdet etter hovedfinansieringskilde. Prosent.	75
Figur 4.4 Utdanningsforskning på barnehageområdet i 2009 og 2013 etter forskningstema.	76
Figur 4.5 Stillingsstruktur blant utdanningsforskere på barnehageområdet i 2013 etter institusjonstype.	77
Figur 4.6 Stillingsstruktur blant utdanningsforskere på barnehageområdet i 2013 og 2009.....	78
Figur 4.7 Kvinnelige og mannlige barnehageforskere og utdanningsforskere på den akademiske karrierestigen i 2013.	79
Figur 4.8 Alderssammensetning for barnehageforskerne i 2013 etter aldersgruppe, institusjonstype og stillingskategori.	79
Figur 4.9 Alderssammensetning for barnehageforskerne i 2013 etter aldersgruppe og kjønn, sammenlignet med den totale populasjonen av utdanningsforskere. Prosent.....	80
Figur 4.10 Utdanningsbakgrunn for barnehageforskerne i 2013 etter fagfelt og institusjonstype..	81
Figur 4.11 Doktorgradsandel for barnehageforskerne i 2009 og 2013 etter institusjonstype.	81
Figur 5.1 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning etter sektor og lærestedstype i perioden 2005-2013, publikasjonspoeng.	85
Figur 5.2 Vitenskapelig publisering innen utdanningsforskning i universitets- og høyskolesektoren i perioden 2005-2013 etter publikasjonsform og andel utdanningsforskning totalt i Universitets- og høyskolesektoren, publikasjonspoeng.	86
Figur 5.3 Vitenskapelige publikasjoner i 2011-2013 etter språk og publikasjonsform, forfatterandeler.	92
Figur 5.4 Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norsk-språklige publikasjoner innen utdanningsforskning i 2013 (Antall titler= 496).	93
Figur 5.5 Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til engelsk-språklige publikasjoner innen utdanningsforskning i 2013 (Antall titler=456).	93
Figur 5.6 Nasjonalt samarbeid, Antall publikasjoner med og uten institusjonelt samarbeid og andel samarbeid innen utdanningsforskning i 2013.	99
Figur 5.7 Antall artikler innen kategoriene education & educational research og educations specialisation i Web of Science I perioden 2008-2013, samt andel artikler med utenlandsk adresse.	100
Figur 5.8 Andel artikler innen utdanningsforskning som norske miljøer har sampublisert med etter land i perioden 2008-2013 (kun land med tre og flere artikler er tatt med) (N=593).	101
Figur 5.9 Antall publiserende forskere innenfor utdanningsforskning i 2013 etter aldersgruppe og kjønn.	102
Figur 5.10 Registreringer i CRISTin i 2013 ved de seks utvalgte miljøene etter type publikasjon/bidrag ¹	104
Figur 5.11 Hovedregistreringer i CRISTin i 2013 etter underkategori.	105

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no